

BANKA SLAVIE

1869 1919

Budova Slavie na Havlíčkově náměstí.

II M.

BANKA SLAVIE

1869–1919

KNIHOVNA
VYSOKÉ ŠKOLY OBCHODNÍ
V PRAZE.

PRAHA 1919.

NÁKLADEM VLASTNÍM. TISKEM ROLNICKÉ TISKÁRNY V PRAZE.

PŘED PADESÁTI LETY.

Časově krátkou — průběhem hrůznou bitvou na polích královéhradeckých octlo se Rakousko Habsburgů roku 1866 před posledním svým historickým rozcestím. Zoufalým výkřikem kardinála Antonelliho, vůdčího státníka papež. dvora, že »svět se boří«, napověděno a zoufalou depeší vídeňského císaře Napoleonovi, aby sprostředkoval mír za každou cenu, dopověděno, že středoevropská říše desíti národů zachvívá se nejpovážlivěji v základech. Pruská úskočnost dala si přede dvěma roky vyvléci rakouskými bodáky šlesvickou kořist ze žhavého uhlí Dánska, ale nyní vyrazila posupným gestem Habsburgů z Německého Bundu, aby hořečný sen nového císařství s korunou na hlavě Hohenzollernů přiblížil se k uskutečnění.

Habsburgové nepochopili. Ani tenkrát nerozuměli svému poslání. Nevěděli, že slovanským Balkánem vede přes trosky dohořívajícího Turecka cesta k zlatým klíčům Orientu — k Cařihradu a Soluni. Ale cesta tato že musí být dlážděna slovanskou politikou. Po evropských střechách cvrlikali toto naučení všichni političtí vrabci — Vídeň netušila, oč běží.

Naši politikové doufali, že se stane, co je samozřejmo. Za měsíc po rakouském zřízení u Sadové pronesl Rieger, že »české akcie politicky stoupají«. Ale již 9. září sjezd německých poslanců v Ausee rozkřikl se, že spásou říše může být jen německá nadvláda — za pomoci Maďarů. Tedy násilí dualismu!

Jako jedním dechem protestuje s Palackým celý český národ. Marně. Koncem října stává se politický kejklř Beust dle přání Maďarů a Němců ministrem zahraniční politiky — na jaře roku 1867 mává František Josef již na peštiském korunovačním pahorku štěpánským mečem do všech úhlů světa jako usmířený uherský král.

»Držte svá stáda na uzdě!« — radí úspěchem neostýchavé politiky rozjařený Andrassy vídeňským tuctovým státníkům při té příležitosti. »My své ovce z rukou nepustíme!« To míní ovce slovanské...!

Když se dali Poláci, jako vždy před tím a nespočetně i poté opět za různé čochovice získati, stáli jsme téměř sami proti děsivé koalici národů nejbezohlednějších. Jako modlitbu jsme jen šeptali proroctví Palackého, že přijde chvíle — přijde — protože přijítí musí...

Po rychlé orientaci v evropské situaci odpověděli jsme pak ostře. Okázalou poutí do Moskvy s Palackým v čele. Slovanský vzdor ulehčil si zde na výstavě národopisné v kruhu těch, kdož tušili, že Slovanům nastává nová úloha od nepaměti dějin největší. Po návratu z Moskvy počalo se volat energicky do Evropy. Odporem — volebními rozmachy — tábory lidu — památnou deklarací z 23. srpna 1868.

Vídeň jala se odpovídati germánsky brutálně. Konfiskacemi — žaláři — osobními persekucemi — vojenským násilím — překrucováním platných zákonů. Tím žila vždy ode dne ku dni, když jí bylo zle — tím také zemřela za světové války, utopivši se v bahně svých křivých přísah a sebeklamů. Ostatní do této stati nepatří.

Ale patří sem, že národ ve šťastné předtuše svého příští neomezil se v šedesátých letech jen na negativní opozici. Ve zdravém pochopení hesla Palackého »Svůj k svému!« — jal se hledati cesty též z hospodářského otroctví. Ach — jak bylo trudné — jak všestranné! Od krabičky sirek do úrad hlavních středisk obchodních bylo vše tak naduté německé — oboujazyčnost jsme již pokládali za cenný úspěch. Českou jednojazyčnost v životě hospodářském vyššího stylu i naši chauveni považovali za přílišnost.

Jakou to bylo opovážlivostí tehdy založiti českou — ryze českou pojišťovnu — a dáti jí dokonce nejsmělejší jméno — Slavic! Jméno, jež se úředně téměř vypalovalo jako zlá rána — jméno, které bylo v rakouském dusnu nejopovážlivějším programem.

Byl to pokus emancipace na poli velmi slibném — ale úroda se mohla i za příznivých pohod dostaviti jen po dlouhých — dlouhých letech. Bylo v tom rozmachu tolik romantiky, která národům o svá práva bujaře se hlásícím dodává tak příznivého nimbu, ale nad kterou chladná zkušenost ráda krčí rameny.

Avšak červeno-bílá vlajka se za větru tak vesele třepetala — oposiční melodie zněly povzbudivou jásavostí — rána na slovanský zvon našla tolik ozvěny v myslích — proč by se nemělo doufat?

Šlo se tedy do boje o život pro největší opovážlivost národohospodářského stylu. S malými prostředky, ale s obrovským zápalem. V době, kdy německý zemský inspektor českého školství v Praze utěšoval polekané své národní souvěrce, že »český rum!« do dvacíti let zmizí jako příslovečná pára nad hrncem, z týchž kruhů se pronášelo s potměšilými úsměvy: »Jaká hospodářská smělost založiti českou pojišťovnu! Po zkušenostech, které již skončily na vývěsních tabulích obchodního soudu. Českou pojišťovnu! Dokonce S l a v i c!«

Šlo se tehdy do divého proudu bezohledné konkurence opravdu směle. Jak tu časem bývalo úzko! Kolikráte závrat' z překážek vyžehala poslední zbytky důvěry nadšeným průkopníkům — když domácí vichřice a vídeňské úklady neb úřední schválnosti ohrožovaly osoby i myšlenku. Často se zdálo, že zřízení stavby bankovní budovy Slavic v Praze na počátku let sedmdesátých bylo přece jen asi symbolickou předzvěstí nezbytného pádu — byly okamžiky, kdy národně tak vy-

zývavé jméno banky temnilo se florem českých obav. Zjednaní pohřebníci řezali tak často v té době pošklebků Vídně prkna na rakev Slavie — německý tisk štal i české kruhy leckdy až do nepřítčnosti.

Když však ani pověstný vídeňský krach roku 1873 — ani neporozumění domácích, ani lsti soutěže nezabránilo, aby Slavie neproplula soutěžkami malých poměrů na širé moře bezpečného uplatňování se — pochopilo se i v táboře českých pochybovačů, že koráb naší banky byl srouben z trvanlivého dřeva a že vesla národní svépomoci a vlajka slovansky hrdá je zárukou zdatu cesty za štěstím české soběstačnosti.

Po padesáti letech práce stojí tu Slavie dnes skálopevna — je v první řadě bankovního podnikatelství národa — je záštitou statisíců — důležitou složkou našeho finančnictví. Jsou-li ti, kdož se dočkali osvobození vlasti, která úskokem prospěchářů na podzim neblahého roku 1526 byla zaprodána rodu, jak se ukázalo, nejnedůstojnějšímu — jsou-li ti, kdož mohli dne 28. října 1918 zajásati, že se stali na své hroudě plnoprávními občany, vyznamenanci Osudem vyvolenými, pak jsou i ti, kdož se mohou zúčastniti slavného jubilea Slavie jako její členové, poctěni jejím významem — vavřínem práce padesátileté — obdařeni prospěchy, jichž nashromáždila píle a snaha dvou generací.

Nuže — je pravá doba radosti nás všech pod krovy Slavie. Co jméno naší banky před pěti desetiletími napovědělo, může ona sama pyšně volati dnes do všech úhlů světa: Jsem bankou národa uvědomělého — bojuji za posilu českého osamostatňování — jsem pojítkem větví velkého kmene, jemuž patří skvělá budoucnost. Jsem mocnou ve svém oboru — zdravou ve své organizaci — jsem nadějnou, radosně pracující — proto k vítězství nepochybnému směřující S l a v i í!

Václav Štech.

DĚJINY SLAVIE.

VÝVOJ ČESKÉHO POJIŠŤOVATELSTVÍ.

Z vývojových proudů českého podnikání pojišťovacího vynořují se a vysoko jako mezníky ční tři děje. Jsou to: císařské rozhodnutí z 4. září 1819, živý ruch zakládací vzplanuvší na poli pojišťovacím na rozhraní let 60. a 70tých uplynulého století, konečně pak vypuknutí války světové. Jimi jsou rozděleny dějiny tohoto podnikání na čtyři samostatná období.

První kapitola v historii českého pojišťovatelství uzavřena jest rokem 1819; možno ji nazvati dobou prvních pokusů. Časově zabírá období toto zplna vládu Marie Terezie, Josefa II., Leopolda II. a zasahuje hluboko do panování císaře Františka. Vyznačuje je objevení prvních snah a projektů o organizaci ochrany proti škodám živelním, především požárním, na podkladě myšlenky pojišťovací. Podněty k tomu, datující se již do r. 1740., vycházejí převážně od vlády samé. Podstatný vliv vykonával zde asi příklad ciziny, zejména sousedního Německa, kde zřizovány byly pojišťovny působením státu na podkladě veřejnoprávním již od let dvacátých 18. století. Motivem pak v neposlední řadě byl zájem státních financí; poskytnutím pojišťovacích náhrad pohořelým mělo jim býti umožněno hospodářské znovuzřízení i zotavení a tak obživena i udržena berní a poplatní síla poddaných. Pokusy tyto nepřekročily celkem rámec akademických úvah; na jedinou výjimku — zřízení pojišťovny kamerálního panství brandýského, která ostatně brzy zanikla — nedošly uskutečnění. Tak v dobách, kdy hospodářsky vyspělé a kulturně pokročilé země evropského západu dávno překročily první etapy pojišťovacího vývoje, používá se ve vlasti naší k odčinění živelních škod prostředků primitivních a zastaralých, zhusta společensky i morálně závadných, téměř vždy pak finančně nedostatečných. Pohořelým vydávány »požární listy«, jimiž odkazování na soukromou dobročinnost, pořádány v jejich prospěch veřejné sbírky, později slevovány jim daně, konečně pak poskytovány jim i přímé peněžité podpory z prostředků t. ř. bonifikačního fondu.

Podstatný obrat v těchto poměrech nastává v druhém desetiletí minulého století. Bezprostřední podnět k němu zavalil požár města Litomyše v r. 1814, jímž způsobena škoda na půlmilionu zlatých. Katastrofální pohroma tato podala

jasný důkaz, že prostředky používané doposud k úhradě životních škod nejsou takového rázu, aby mohly dopomoci postiženým k znovuvybudování jejich hospodářské situace v původním rozsahu a síle. Pozornost státu, který po ukončení válek napoleonských může se věnovat opět v klidu řešení vnitřních problémů, obrácena jest znovu k otázce pojišťovací. Výsledkem zahájených jednání u centrálních úřadů říšských jest vydání císařského rozhodnutí z 4. září 1819, jímž vyslovena zásada, že zakládání požárních pojišťoven v zemích rakouských zůstává se počínou soukromému. V tomto císařském aktu možno spatřovati východiště druhého období v dějinách českého pojišťovatelství. Přes to, že období toto trvá bezmála po půl století — do poloviny let šedesátých — možno je nazvati dobou počátků. Neboť do rámce jeho spadá — nehledíme-li k podnikům rázu lokálního — vznik pouze jediného českého ústavu, První české vzájemné pojišťovny v r. 1827, která zabývá se až do r. 1864 pouze požárním pojištěním budov. Účast českého živlu v pojišťovatelství jest tedy v tomto období jak co do počtu samostatných podniků, tak co do počtu pěstovaných odvětví slabá. Povážlivým zjevem jest usídlení četných filiálek cizích ústavů v naší vlasti, které na dlouhou dobu nabývají nadvlády na českém trhu pojišťovacím.

Třetí období počíná v polovině let šedesátých a trvá až do vypuknutí války světové; možno je nazvati dobou prvního rozmachu. Charakterisováno je v první řadě čilou činností zakladatelskou, která je vyvolává a po kratších či delších přestávkách znovu a znovu oživuje, takže v rámci celého tohoto období lze rozlišovati několik dob zakladatelských. První doba zavírá v sobě vznik Pražské městské pojišťovny (1865), Prahy (1869), Slavie (1869), Rolnického vzájemné pojišťovacího ústavu (1869), České banky dobytek vzájemně pojišťující (1870), konečně pak První české zajišťovací banky (1872). Veškeré tyto ústavy opírají své založení o skutečnou hospodářskou potřebu; všechny zakořeňují záhy a pevně, aby nejen udržely — na jedinou výjimku pojišťovny dobytčí — dodnes svou existenci, nýbrž spěly vstříc značnému rozkvětu. — Druhá perioda zakladatelská spadá do r. 1872: Výsledkem jejím bylo zřízení Vltavy, banky škody z ohně, krupobití a život vzájemně pojišťující v Praze, Všeobecné české akciové společnosti pro životní a živelní pojišťování, První české všeobecné pojišťovací banky v Praze; vedle toho projektovala Všeobecná česká banka zřízení další akciové společnosti, Labe. Kdežto tento projekt vůbec nebyl realizován, vstoupily ostatní tři ústavy skutečně v život, avšak na dobu zcela krátkou. Vltava byla rozpuštěna již 28. listopadu 1873, Všeobecná 28. března 1874, První česká následovala krátce potom. Důvodem vzniku všech těchto padlých ústavů není hospodářská nutnost; spíše jsou výronem zakladatelské a spekulativní horečky, proniknuvší celý tehdejší život obchodní a podnikatelský. Motivem je v neposlední řadě naděje na zakladatelský zisk a vyšinutí několika jednotlivců. Jsou-li důvody vzniku pochybné, uspišuje pád všech uvedených obchodní jejich postup: Chtějí se uchytiti nereelní soutěží, dále nepoměrným snižováním premií a nemožným zvyšováním režie ziskatelské. — Po těchto nezdarech ruch zakladatelský usíná téměř na tři desetiletí; teprve r. 1899 založena je Koruna, jako životní společnost akciová; ji

J. M. Šárý, první předseda banky.

prolomeno jest panství formy vzájemnostní, která od založení první české pojišťovny (1827) po celé téměř století devatenácté — na kratičkou přestávku v letech sedmdesátých — tvoří jediný princip organizační na poli českého přímého podnikání pojišťovacího. O rok později (1900) vzniká Hasičská vzájemná pojišťovna v Brně. — Nová éra zakladatelská počíná koncem prvního desetiletí dvacátého století: při První české vzájemné a Pražské městské pojišťovně zřízeny jsou soudružné ústavy pro pojištění životní, forma akciová zabírá — v Patrii z r. 1890 a Moldavii z r. 1912 — i pole pojištění elementárního a proti škodě vůbec, kruh pojišťoven vzájemných rozšířen je konečně o Hasičskou vzájemnou pojišťovnu v Praze. — Dalším momentem, charakterisujícím vedle ruchu zakladatelského druhé období, je podstatné rozšíření působnosti věcné. Kdežto na počátku provozováno je pouze pojištění životní (a to teprve od r. 1869), požární, krupobitní, setkáváme se na jeho konci u českých ústavů s řadou odvětví dalších: pojištěním dopravním, úrazovým, povinného ručení, proti krádeži vloupáním, kaučovým, vodovodů a j. Třetím konečně znakem tohoto období je neobyčejný rozmach obchodní a značný přesun na poli pojišťovacím ve prospěch českého živlu ve srovnání s poměry na konci let šedesátých.*)

Slibný tento rozvoj, projevující se v obchodním rozmachu a finančním silení českých ústavů, přerván jest vypuknutím války světové. Tím vstupujeme do čtvrtého období českého vývoje pojišťovacího. Přejít k němu tvoří léta válečná. Léta tato sama nemohla ani otřásti existencí českých ústavů ani v celku nedovedla trvale podvázat jejich rozvoj. Naopak u řady odvětví vytvořila válka podmínky netušené konjunktury (na př. při pojištění požárním). To ovšem může býti zjevem pouze prozatímním. Jaké reflexy vrhne válka na budoucnost českého pojišťovatelství, nelze dnes předvídati; tolik je jisto, že vedle všeobecných momentů, které budou působiti tímž vlivem na podnikání pojišťovací celého světa nebo alespoň všech válčících států, bude to utváření naší politické budoucnosti, která bude nejsilněji určovati příští rozvoj, rozpětí i činnost našich ústavů. Neznajíce posud**) těchto základních podmínek a předpokladů, nemůžeme než vysloviti přání, aby budoucí historik mohl nazvati léta, na jichž prahu stojíme, »zlatým věkem českého pojišťovatelství«.

*) K ústavům zemským a spolkům významu lokálního není přihlíženo.

**) Psáno v srpnu 1918.

ZALOŽENÍ SLAVIE

Vznik banky Slavie spadá časově do roku, který politicky, kulturně i hospodářsky patří k nejpamátnejším a nejvýznamnějším v celém uplynulém století. Jest to rok 1868. V něm zahájen byl podáním státoprávní deklarace veliký boj za politickou samostatnost, v něm položen byl základní kámen k dílu, nejmohutnější dokumentujícímu naši vyspělost kulturní, k Národnímu divadlu, v něm konečně zřízením první české obchodní banky vzalo počátek české bankovníctví; jím vlastně nastává též nová éra v dějinách českého pojišťovatelství, která v nemalé míře vyvolána byla vznikem naší banky.

Vlastním tvůrcem a zakladatelem banky Slavie byl mladý, sotva 29letý doktor práv František Ladislav Chleborad, v době zakládání banky vychovatel v hraběcí rodině Desfoursů, před tím u známého pražského sládky J. M. Sárýho, později prvního předsedy Slavie. Osobnost Chleborádova je zjevem nevšedním; bohaté dary ducha, živý temperament, čínorodost a odvaha, vše to podepřeno značným vzděláním, zejména národohospodářským,*) předurčovalo jej přímo aby zaujal v národě vynikající místo. Skutečně také již v r. 1868 přes své mládí a přes to, že neměl dosud určitého postavení společenského, hrál ve veřejném životě význačnou úlohu a požíval neobyčejné popularity. Získal si ji horečnou činností, kterou rozvinul koncem roku 1867 ve prospěch povznesení vrstev dělnických. Zasluky jeho v tomto směru jsou nesporné. Prof. Horáček praví o něm v díle Počátky českého hnutí dělnického: »On vyvolal první organisované dělnické hnutí v Čechách, dovedl mu dáti imponující váhy a významu . . . i dnes ještě české dělnictvo s povděkem musí uznati v Chleborádovi prvního svého křísitele.« Hlavní prostředek k povznesení dělnictva z morální i hmotné bídy, do které bylo vrženo rozvojem velikého průmyslu a vývojem poměrů hospodářských i společenských, viděl Chleborad v svépomoci a sdružování. Zakládáním svépomocných družstev zprvu za účely nákupními, později i výrobními, mělo býti dělnictvo vyproštěno z postavení, do

*) Jedním z jeho původních plánů bylo dosažení univerzitní stolice pro národní hospodářství; z přípravných prací k tomu lze vysvětliti jeho znalost otázek hospodářských a porozumění pro ně.

něhož je běh událostí hospodářských zatlačil. Od pouhého propagování tiskem přistoupil Chleborad záhy s energií, tvořící význačný rys jeho osobnosti, k provedení myšlenek svých v praxi. Ještě v prosinci roku 1867 zřízen byl k jeho návrhu potravní spolek pod názvem Oul. Prvním předsedou zvolen byl Chleborad. Původní působnost Oulu rozšířena byla záhy i na pole výrobní;*) krom toho zřízena byla při něm řada odborů: vzdělávací, dobročinný, nemocenský, pohřební.**)

S pražským Oulem stojí vznik banky Slavie v úzkém vztahu.***) V zaslání, uveřejněném v Národních Listech 12. dubna 1868, tvrdí sice Chleborad, že již před čtyřmi roky, když se zabýval studiem politické ekonomie, vypracoval podrobné stanovy pojišťovny. Plán, který dle tohoto tvrzení Chleborad již v r. 1864 choval, nebyl však uskutečněn. Nový popud k založení pojišťovny, který skutečně také vedl k cíli, dán mu byl ze středu členů Oulu, resp. z kruhů spolku tomu blízkých. Dle podání vrstevníků†) scházeli se členové tito v Staroměstské pivnici (nacházela se v Železných dveřích, průchodním domě z Karlovy do Michalské ulice), aby zde v družných a přátelských rozhovorech jednali a debatovali o současných otázkách politických, hospodářských i společenských. V jedné takové schůzce ukazoval prý úředník od Aziendy, Kotek,††) na potřebu založení české vzájemné pojišťovny; sám prý zabýval se touto myšlenkou a přeložil do češtiny stanovy ústavu, u něhož byl zaměstnán. Do příští schůzky dostavil se již, byv upozorněn svým bratrem, dr. Chleborad; v průběhu debaty zdůrazňovány byly opětně výhody, jaké by přinesla národu česká pojišťovna. Chleborad, jemuž Kotek svěřil svůj překlad stanov Aziendy, byl vyzván, aby se přičinil co nejdříve o provedení nadhosené myšlenky. Schůzka tato měla asi rozhodující vliv na uzrání Chleboradova plánu, z něhož vyšla banka Slavie. K uskutečnění prvních kroků přistoupil Chleborad koncem března 1868.

Prve než bude přikročeno k podrobnému vyličení prvních začátků Slavie, třeba vytknouti, že doba sama byla k podniku tomu zralá. Hospodářská úroveň českého lidu není v letech šedesátých příliš vysoká. Velký průmysl, obchod i finance jsou ovšem v rukou cizích. Sociální skladba české společnosti jest kusá, mezerovitá, zabírá v sobě převážně pouze vrstvy středního stavu, rolnictva, řemeslnictva, živnostnictva, drobného úřednictva, dělnictva. Živly tyto však samy o sobě reprezentují tolik hospodářské síly, vlastní tolik risik, potřebných pojišťovací ochrany, aby tvořily dostatečný obchodní i provozovací podklad několika českých

*) „U Oulu“ zřízeny nejrůznější odbory výrobní: krejčovský, obuvnický, kožešnický atd. „Oul“ zakoupil vlastní mlýn, zřídil pekárnu, obchod se střížním zbožím atd. Překotně toto zakládání, jehož duší byl Chleborad, bylo jednou z příčin brzkého zániku.

**) Po příkladu pražského „Oulu“ vyrostlo záhy i na venkově množství svépomocných družstev; většina jich však brzy propadla téměř osudu jako „Oul“ pražský, který musel r. 1875 likvidovati. Některé z těchto spolků se však udržely podnes. Tak na př. existuje v Mečeři u Nových Benátek nákupní společenstvo, nesoucí Chleboradovo jméno.

***) I první úřednictvo rekrutovalo se z funkcionářů „Oulu“: tak Škola, Suchomel.

†) Zejména bývalého „Oulisty“ a později úředníka Slavie H. Suchomela.

††) Kotek reklamoval pro sebe později původnost myšlenky zakládací. Azienda splýnula v r. 1889 s vid. Phoenixem.

JUDr. F. L. Chleborad, první generální ředitel.

podniků a sytily jejich potřebu kompenzační. Nejlepším dokladem toho jest, že v Praze samé pracuje v letech šedesátých ke 20 filiálkám cizích ústavů,*) které přirozeně nemohou žít jen z klientely německé, nýbrž odkázány jsou do jisté míry i na obecnost české. Směrodatnější pro přípravu půdy českým pojišťovnám než stránka hospodářská byl moment nacionální. Značně ve směru tomto pomáhalo všeobecné uvědomění národní, které ovšem na venek jevílo se především v intenzivním vypjetí ruchu politického. Daleko větší význam má však, že právě v těchto dobách počíná stále silněji pronikat vědomí, že činnost politická a práce kulturní tvoří pouze jednostranné složky celkového boje o zajištění a rozvoj existence národní; že existence tato stojí na vratkém základu, není-li podepřena vlastní vyspělostí a silou hospodářskou. Potřeba hospodářské emancipace, jasně formulovaná již Havlíčkem, hlásaná Palackým i Riegrem, nabývá nejhorlivějšího předbojovníka v nedoceněném dosud buditeli hospodářském, Šimáčkovi. Jeho práci nutno vděčiti, že již v letech šedesátých i v širších kruzích českých vzrůstá porozumění pro význam národního uplatnění na poli hospodářském a důležitost myšlenky svépomoci, na níž byla vytvořena i Slavie. S těmito snahami jsou ovšem poměry na

*) Ve spisku „O důležitosti životního pojišťování z r. 1868“ uvádí Chleborad tyto cizí pojišťovny u nás působící: Azienda, Riunione, Assicurazioni, Dunaj, Fönix, Leipziger, Erste Ungarische, Hungaria, Pesther Vicipria, Haza, Janus, Austria, Patria, Anker, Gresham.

trhu pojišťovacím v příkrém rozporu a volají přímo po převratu a obrodě. Patřili z tohoto zorného úhlu na počín Chleboradův k založení Slavie, vidíme, že v něm Chleborad vystupuje jako mluvčí své doby. V jejích potřebách, snahách a cílech nutno hledati souvislost, podklad a kořeny, z nichž zakládací myšlenka vyrostla. Po této odchylce, nutné k celkovému porozumění, možno přikročiti k vlastnímu ději, z něhož banka vyšla.

K realizaci myšlenky na založení Slavie přistoupil Chleborad s neobyčejnou obratností, projevující jak značné nadání organizační, tak i cenné zkušenosti praktické, které si nepochybně přinesl z dosavadní práce na poli dělnického hnutí. Především pokládal za nutno, aby získal pro svůj plán vynikající osobnosti, udávající směr v tehdejší životě veřejném i společenském. K provedení tohoto prvního bodu svého programu přikročil 26. března 1868; den tento tvoří významné datum v dějinách banky. Prvá cesta Chleboradova platila osobě, požívající největší úcty, důvěry i autority v národě, totiž k Palackému. Skutečně také podařilo se mu získati otce vlasti pro svou myšlenku; tak může se banka Slavie pyšnit, že založení její spojeno jest pro věčné časy se jménem jednoho z největších Čechů všech dob.*) Od Palackého, který upsal dva podíly na zakládací fond, odebral se Chleborad k dru. Juliu Grégrovi, vynikajícímu předáku politickému a majiteli »Národních Listů«. Také u něho setkalo se poslání Chleboradovo s plným zdarem. Palacký s Grégrem a drem. Josefem Fričem, rovněž vynikajícím vůdcem politickým, advokátem a universitním profesorem tvoří vedle Chleborada první zakladatele banky. Kdežto účast Palackého byla rázu spíše morálního, měla podpora Grégrova cenu po výtce praktickou, neboť v jejím důsledku otevřeny byly akci zakládací sloupce Národních Listů, nejvlivnějšího denního listu.

Již druhého dne, totiž 27. března 1868, přinesly Národní Listy zasláno, podepsané ve jménu výboru F. L. Chleboradem, doktorem veškerých práv a předsedou spolku Oul, pod záhlavím: »Národu českoslovanskému!« Slavia, česká, vzájemná, život, kapitál a důchody pojišťovací banka v Praze, založená z peněz českých, se správou ryze českou a sloužící především potřebám obyvatelstva zemí koruny české, vzejde co nevidět v život. — Obšírné provolání, jež úvodu tomu následuje a zabírá téměř dva tiskové sloupce, tvoří pro banku dokument historický. Již z tohoto důvodu, hlavně však vzhledem k svému obsahu, který nejlépe osvětluje program, názory i cíle zakladatelů, zasluhuje, aby mu byla věnována zvláštní pozornost a aby podrobeno bylo stručnému rozboru.

V zakládacím provolání možno lišiti dvě části: první, všeobecná, obírá se poměry na českém trhu pojišťovacím; vytýká neobmezenou téměř vládu ústavů cizích, obsahuje kritiku jejich vad a líčí důsledky tohoto stavu pro hospodářství národní; druhá část, rázu pozitivního, vymezuje úkoly a působnost nové pojišťovny, zdůrazňuje její výhody a přednosti, popisuje plán kroků přípravných, hlavně způsob financování.

*) Budiž vytkeno již na tomto místě, že listina zakladatelů banky honosí se jménem ještě jednoho „otce národa“ a to slovinského: jest to M. U. Dr. Ivan Bleiweis. Viz o tom dále.

Otec vlasti F. Palacký, první zakladatel banky.

Jako nejpovážlivější zjev na českém poli pojišťovacím vytyčuje Chleborad, že »máme již okolo 18 pojišťovacích ústavů v zemi, z nichž ani jediný nevyhovuje potřebám národa našeho. — Všecky mají ústřední ústavy ve Vídni nebo v cizozemsku; všecky vyvážejí zisk na nás vytěžený buď do Vídně, buď do cizozemsku; zkrátka, ani jediný není ústavem národním. — Ani jediný nebere zřetel na zvláštní potřeby národa, jako nedostatek průmyslu, bídu lidu, potřebu buzení jednoty národní atd.« Proti ústavům cizím, v zemi se usídlivším, neobrací se však Chleborad jen jako proti cizímu organismu v tělese národním, nýbrž vytýká jim, že ani ve věcné působnosti, v úkolu pojišťovací potřeby, nevyhovují; za poskytnutí ochrany pojišťovací žádají prý cenu příliš vysokou, nesrovnávající se s hospodářskou potencí českých lidí. »Všecky (totiž cizí pojišťovny) mají premie příliš vysoké, od lidu našeho nezmožitelné.« Příčinu toho shledává jednak v nákladné byrokratické správě, opírající se o rozvětvenou hierarchii úřední, jednak v úpravě organizace vnější. Aby své vývody podepřel, uvádí výši pojišťovacích nákladů u několika nejznámějších, v Praze sídlících cizích pojišťoven. — Jediné východisko z těchto poměrů vidí ve zřízení vlastního, českého ústavu pojišťovacího, kterýž by »podniknutím pojišťování života, jehož zdar matematicky se vypočítá dá, započal, a kapitál si zabezpečiv, později též k pojišťování proti škodám z ohně a krupobití přistoupl.« Obor působnosti Slavie měl tedy býti pro počátek omezen na pojištění životní; teprve později po finančním zesílení mělo býti přikročeno k zavedení nejdůležitějších tehdy složek pojištění věcného, totiž k pojištění požárnímu a krupobitnímu. Největší předností nové pojišťovny měla býti českost. Měla býti ústavem národním, s českou správou i řečí jednací, vyhovující národním potřebám a požadavkům; veškerý zisk a užítky z ní plynoucí měly připadnouti českému lidu. Vedle toho měla však Slavie v kvalitách svých výkonů pojišťovacích znamenati plus proti ústavům cizím; zejména měla pracovati s levnějšími premii. Výsledku toho mělo býti dosaženo především formou podnikatelskou, za níž zvolena forma ústavu vzájemného. Rozdělením veškerého docíleného zisku mezi členy mělo býti docíleno podstatného snížení nákladů premiových. K zlevnění pojistného měla dále přispěti i úprava správy, zejména pokud jde o službu vnější. Organizace měla býti postavena na komunální základnu; obecní představenstva měla sjednávat pojištění, inkasovati premie a odváděti je okresním výborům; ty pak měly zprostředkovati další jejich odvádění. Orgánům samosprávným mělo býti vyhrazeno i zvláštní pole působnosti při pojištění věcném, hlavně požárním; za jejich spoluúčasti mají se místními důvěrníky odhadovati objekty v pojištění nabízené a prováděti likvidace škod. Zásady tyto, prozrazující více ideálního a teoretického nazírání na věc než odborných zkušeností, zůstaly přirozeně jen na papíře. Hned od svého počátku vybudovala banka službu vnější na zásadě zprostředkování obchodů jednateli z povolání, na níž, jak celý vývoj ukazuje, spočívají úspěchy i existence soukromého pojištění. Přes to však jsou administrativní principy, v svolání Chleboradově rozvinuté, zajímavým dokladem tehdejších názorů.*) Po vyličení vůdčích ideí a

*) Analogický postup myšlenkový shledáváme v svolání záložny miskovické ze 6. března r. 1868, vybízející rovněž k založení české pojišťovny, uveřejněném v „Národních Listech.“

předností nového ústavu zabývá se »Zasláno« otázkou financování. K úhradě zařizovacích nákladů má sloužit základní fond v minimální výši 10.000 zl., rozdělený na podílné poukázky, znějící na 100 zl., který bude zúročen 6% a splacen tím způsobem, že po uplynutí prvních tří obchodních roků bude každoročně splacena celá pětina základní částky. Dle tohoto projektu měl býti základní fond umořen v osmi letech. Provolání končí projevem naděje, že »národ československý s radostí uvítá podniknutí výboru (zakládajícího)« a výzvou, aby lid »podporoval Slavii, kteráž sprostí ho nesčíslných agentů, odnášejících mu peníze do kapes cizích, kteráž bude dělníkům našim útechou v posledním okamžiku života, kteráž bude rolníkům našim spolu hypoteční bankou, na police půjčující, kteráž bude podniknutím vlasteneckým, neodvážejícím peněz do Vídně, Uher, Belgie, Anglie, nýbrž přitahujícím je do Prahy, odkud je v úrodných potůčkách rozváděti bude po veškerých vlastech československých.«

Provolání setkal se na všech stranách s vlídným přijetím a dovedlo vzbuditi vřelý zájem pro věc. »Byl to první krok učiněný u veřejnosti,« praví o něm Chleborad ve zprávě, podané na první valné hromadě, »a bohudík, že byl krokem pozhnaným.« Hned v prvních dnech přihlásil se takový počet zakladatelů, že Chleborad mohl je svolati již na 3. dubna 1868 k prvním poradám. Památná tato schůze, v níž zřízení banky pevně bylo usneseno, konána byla v zasedací síni staroměstské radnice, kterou k tomu účelu »měšťanosta pan dr. Klaudy dobrotivě propůjčil.« Předsedal jí známý pražský sládek J. M. Šáry, zvolený patrně k návrhu Chleboradovu, který, jak již dříve uvedeno, býval v jeho rodině vychovatelem. Zahájena byla první tato schůze proslovem Chleboradovým, ve kterém tento objasňuje především vzletnými slovy hospodářsko-vlastenecký účel spolku: »Peníze naše, krev to každého společenského hospodářského tělesa, mají oběh nepřirozený. Neběží k srdci, nýbrž ustavičně je pomíjejí. Takové pojišťování podobá se úplně léčení, kterým se tělu ustavičně krev ujímá. Proto jest již nejvyšší čas, aby se tomu učinil konec. Ráz na ráz musíme zakládati ústavy, vymaňující nás z rukou lékařů cizích. Takovým ústavem má se státi první česká banka pro vzájemné pojištění života, kapitálů a důchodů.« V několika těchto slovech, kterými nesporně velmi trefně charakterisovány jsou hospodářské důsledky takměř neobmezeného panství cizích ústavů pojišťovacích v naší vlasti v tehdejší době, jasně se odráží smělý a odvážný, zároveň ale překotně podnikavý duch tvůrce naší banky. Proti Chleboradovi, navrhujícímu, aby veškeré kroky podniknuty byly s největším urychlením, žádá dr. Čížek, aby věc podrobena byla všestranné úvaze a aby k založení ústavu přistoupilo se po pečlivých přípravách: »Ústav, jenž si za cíl vytkl kapitál, až doposud do ciziny plynoucí, národu zachovati, takové důkladnosti býti musí, aby lid náš skutečně o výhodě mu poskytované nikterak pochybovati nemohl.« Rozvážné stanovisko toto nabylo asi vrchu; vyplývá to z usnesení, že osnova stanov, kterou Chleborad předložil, nebyla neprodleně schválena, nýbrž zvolen k prozkoumání zvláštní pětičlenný výbor (zasedali v něm: J. M. Šáry, dr. Jos. Frič, Čeněk Vávra jun., dr. Chleborad a Jan Kotek). Poté bylo přikročeno k formálnímu ustavení; přítomní zakladatelé prohlásili se za výbor a vykonali volbu předsednictva. Po

tehdejšímu zvyku, kdy čelní aristokrati dávali v čelo spolků a institucí, zvolen proktorem Otokar hrabě Černín, předsedou J. M. Šáry, místopředsedou dr. Antonín Čížek, jednatelem dr. Chleborad. Tito mužové tvořili tedy první předsednictvo výboru »zakládacího«, »prozatímního«, nebo, jak v jednotlivých podáních úředních čteme, »výboru k provedení přípravných kroků k zaražení banky«. — Mimo chodem budiž vytčeno, že z uložení výboru požádala hraběte Černína zvláštní deputace, skládající se z Šáryho a Chleborada, aby volbu za protektora přijal, což on též učinil.

Závěrek prvé schůze prozatímního výboru tvořila debata o firmě nového ústavu. V zakládacím provolání oznámeno bylo založení Slavia, české, vzájemné, život, kapitál a důchody pojišťovací banky v Praze. Název tento, v němž vyskytuje se po prvé alegorické jméno Slavia, pochází od Chleborada. Nelze popřít, že název tento sám přispěl v nemalé míře k proniknutí a zakotvení banky. Neboť symbolické jméno Slavia, personifikující ideál slovanské vzájemnosti a pospolitosti, samo o sobě představuje celý program budoucí teritoriální působnosti; vlastenecky výrazné, esteticky ladné, obchodně stručné otevíralo jméno to přístup novému ústavu po všech zemích českých i slovanských v bývalé monarchii vůbec a učinilo banku záhy nejpobulárnější a nejznámější pojišťovnou naší vůbec. Jisto jest, že již návrhem tohoto názvu získal si Chleborad značnou a nezapomenutelnou zásluhu o banku. Přirozeno, že v tehdejší době, kdy po moskevské pouti vědomí slovanské vzájemnosti znovu vyšleho a ovládlo mysl celého národa, byl název Slavia uvítán s všeobecnou sympatií. Také první schůze zakladatelů název tento domyslně přijala; debata, o níž stala se zmínka výše, jednala pouze o tom, od kdy má býti názvu Slavia používáno. Chleborad obával se, že by užití tohoto názvu v žádosti za úřední schválení nově zakládaného ústavu narazilo na odpor »se strany německé vlády«. Radil z toho důvodu, aby prozatím jméno Slavia bylo z firmy vypuštěno. Proti tomu postavil se rozhodně na odpor dr. Čížek. Spor sám zůstal na schůzi nerozhodnut. Ve skutečnosti zvítězilo pak hledisko Chleboradovo, neboť v prvních podáních a úředních výměrech vzniku banky se týkajících se s názvem Slavia nesetkáváme. Usnesením, že užší výbor, zvolený k prozkoumání stanov, má provést své práce do čtyř neděl, byla památná první schůze zakladatelů ukončena.

Hned potom přikročeno k provedení nejdůležitějších prací zakládacích. Především šlo o dosažení vládního schválení ve smyslu § 7. spolkového zákona, aby směly býti provedeny nutné práce přípravné. V též den, kdy konána první schůze prozatímního výboru, učiněno příslušné podání k pražskému místodržitelství a to česky. V něm vyslovovali »Ottokar hrabě Černín, V. Bubeníček, L. Kriesche, Bohumil Bondy, Petr Thierhier, Dr. Ant. Čížek, Dr. Theodor Richter, Dr. Josef Frič, Dr. Šípek a Dr. F. L. Chleborad prosbu, aby jim bylo uděleno povolení k podniknutí přípravných kroků k zaražení »První české banky pro vzájemné pojišťování životů, kapitálů a důchodů«. Žádost tato vyřízena byla neobyčejně brzy a příznivě. Již výměrem z 5. května 1868, česky psaným, sdělilo c. k. policejní ředitelství v Praze »Jeho Vysokorodí, P. T. panu hraběti Ottokaru Černínu a společníkům«, že »podle výnosu z dne 30. dubna 1868, Č. 5861, vysoce-

Dům čp. 1022 na Ferdinandově třídě.

slavné c. k. ministerstvo vnitra, srozuměvši se s ostatními ústředními úřady, jichž se týče, udělilo Vašemu Vysokorodí a společnickým povolení k přípravným krokům k zaražení první české banky pro vzájemné pojišťování životů, kapitálů a důchodů pro království a země na říšské radě zastoupené.«

Tento výměr dodán byl k ruce advokáta a zemského poslance dra. Josefa Friče, který obstarával asi potřebné práce právnické. Dr. Frič bydlil tehdy ve Vodičkově ulici čp. 736 (nynější Hlávkův palác). Dům tento jest pro banku Slavii neobyčejně památným, neboť v něm vykonány byly, a to v místnostech advokátní kanceláře Fričovy, první práce zakládací.

Na základě uděleného vládního povolení svolal předseda J. M. Šáry druhou schůzi na den 14. května 1868 opět do radnice staroměstské, kde učiněna řada rozhodnutí vnitřních, pouze banky Slavie se týkajících, vedle toho však rozluštěna otázka, mající význam historický pro další vývoj celého českého pojišťování, totiž otázka splnutí Slavie s druhou životní pojišťovnou, téměř současně zakládanou, t. j. s Prahou. Návrh na toto sloučení vyšel ze středu zakladatelů pojišťovny Prahy; motivem zřejmě byla snaha odstraniti vzájemnou soutěž dvou českých podniků. Ostatně již Chleborad vyslovoval na první schůzi zakládajícího výboru Slavie obavy z tohoto dualismu. Aby se předešlo domněle zhoubné následky toho, usnesl se zakládající výbor Prahy ve schůzi z 12. dubna 1868 navrhnutí výboru Slavie, zda chce jednati o spojení s Prahou. (Viz »Nár. Listy« z 14. dubna 1868.) Návrh tento stal se předmětem jednání druhé schůze zakládajícího výboru Slavie; jednohlasně bylo na ní usneseno, že se přes tento návrh má přejíti k dennímu pořádku. Odůvodnění tohoto postupu je zajímavé a zaslouží trvalého zaznamenání. Práví se v něm: »Když na Československu přes 20 společností cizích pracovati mohlo, zajisté i dvě vlastenecké a i více vedle sebe působiti dovedou; jelikož by to právě nepolitické bylo, oloupiti vlast naši o jeden z obou ústavů, zvláště ale o nadějnou Slavii, za krátkého působení našeho neobyčejnou důvěru po celé zemi si zjednavší.« Tím navržený prospekt definitivně pohřben. Přítomnost dovoluje hodnotiti a plně oceniti stanovisko, zakládajícím výborem zaujaté.

Dnes nelze než uznati, že stanovisko toto bylo správné. Samostatná existence dvou českých ústavů, jimž po čtyři desetiletí jako jediným českým podnikům připadl úkol ukojovati potřebu životního pojištění českého obecnstva, ukázala se pro rozvoj našeho pojišťovatelství životního neobyčejně zdravou a úspěšnou. Neboť dvě vzájemně neodvislé organizace obchodní, solidně vedené a dostatečně dotované, představují v pojištění daleko větší přitažlivou, akvisiční a propagační sílu, než jakou dovede vyvinouti ústav jediný, třeba snad finanční potence jeho byla vyšší.

Vedle tohoto usnesení, přesahujícího významem svým rámec životního běhu Slavie, učiněna v druhé schůzi zakladatelů řada rozhodnutí, jimiž zřízení banky posunuto značně kupředu. Především schváleny byly stanovy, již v první schůzi zakládajícího výboru Chleboradem předložené, a to ve znění a úpravě, usnesení užším výborem; dále byli vyzváni zakladatelé, aby splatili 25% částek,

upsaných na základní fond do rukou prozatímního pokladníka, jímž zvolen Dr. Frič. Chleborad byl pověřen, aby zařídil kancelář banky a provedl všechny práce přípravné, zejména aby se postaral o vypracování sazeb, založení knih a skoncipování potřebných formulářů. K účelu tomu měl si přibrati znalce. Konečně bylo sjednáno, aby byly pronajaty pro banku vlastní místnosti kancelářské.

Na základě těchto usnesení přikročeno k provedení dalších prací, jež zřízení nového ústavu vyžadovalo. Především najaty vlastní místnosti kancelářské o 3 pokojích na Ferdinandově třídě v čp. 1022 (jest to druhý dům od Pernáštyna, hned vedle dnešní kavárny Union); tím nabyt zakládáný ústav, jehož prozatímní písemna nalézala se doposud u dra. Friče, vlastního sídla. V tomto novém bytě vykonána pak podstatná část nutných prací, jež zabíraly ostatek r. 1868 a první měsíce r. 1869 až do definitivního schválení stanov. »S neúnavnou pilí pracováno na formulářích, knihách, pozváních k podpisu, člancích v časopisech, kalendářích a svolávacích tak, že během několika měsíců vše bylo připraveno, abychom okamžitě po stvrzení stanov řádnou činnost svou mohli započítati.« (Zpráva dra. Chleborada na první řádné valné hromadě.) Nejvýznamnější činnost této doby záležela v pracích propagačních. Význačným a sympatickým rysem těchto prací jest, že zakladatelé dovedli se v nich povznésti nad úroveň běžné obchodnické šablony. Cílem jejich při tom nebylo líčiti individuální výhody, kterých se pojištěncům Slavie dostane, nýbrž přesvědčiti obecnost, že pojištění u českého ústavu je činem povinnosti k národu. Také zde uplatnily se plně skvělé schopnosti Chleboradovy, jemuž značně prospělo jeho vzdělání národohospodářské. Z té doby pochází jeho spisek O důležitosti životního pojišťování, v němž líčí význam a dějiny tohoto pojištění, vykládá jeho právní podstatu, objasňuje na praktických příkladech různé kombinace pojišťovací a končí vzletným vyzváním všech vrstev a tříd národa, aby vznik nového ústavu podporovaly.

Vedle činnosti, směřující k získání nových zakladatelů, k zřízení služby vnitřní, kancelářské a v propagování znalosti nového ústavu i jeho účelu, přední starostí ovšem bylo dosíci schválení stanov, jež byly v druhé schůzi zakladatelů přijaty. Proto byly podáním z 23. května 1868 předloženy prostřednictvím policejního ředitelství pražskému místodržitelství, aby opatřilo jejich schválení. Žádost tato podepsána byla prvními funkcionáři: protektorem hrabětem Černínem, předsedou Šárym, místopředsedou drem. Cízkem a jednatelem drem. Chleboradem; také v ní nepoužito názvu Slavia, nýbrž mluví se pouze o První české bance pro vzájemné pojišťování života, zdraví, kapitálů a důchodů. Firma tato jest proti původnímu znění, užitému v žádosti o svolení k provedení přípravných prací, rozšířena: mezi slova »pojišťování života« a »kapitálů«, vsunuto jest slůvko »zdraví«. Plán, jemuž tímto obratem dán výraz, totiž zavedení pojištění nemocenského, jak později uslyšíme, splněn nebyl. --- Výnosy ministerstva vnitra z června 1868 vyzván byl zakládací výbor, aby doplnil předložený elaborát poj. sazbami, tabulkami, týkajícími se úmrtí a nemoci, které sloužily za základ sazbám, jakož i vzorci a pomocnými tabulkami i udáním míry úrokové. Aby technické práce byly urychleny, vzaty za základ sazeb životních vládou schválené tarify pojišťovny Janus; sazby

pro pojišťování »zdraví« vypočteny pak byly na základě tabulek Všeobecné pojišťovací společnosti Austrie. Celkový elaborát technický, zaslaný Chleboradem na počátku října 1868 pražskému místodržitelství, předložilo ministerstvo vnitra rektorátu vídeňského c. k. polytechnického ústavu a uložilo mu, aby »způsobil zkoumání« těchto sazeb. Dobrozdání, vypracované profesorem Hartnerem a Kolbem, odesláno bylo vládě 16. listopadu 1868.

Tímto zkoumáním technických podkladů bylo přirozeně zdrženo i schválení stanov. Když pak stále nedocházelo, pověřen byl Chleborad, aby osobní intervencí u ministerstva věc uspíšil. Zakročením svým sice Chleborad dosáhl, že o záležitosti se počalo jednati, nedocílil však okamžitého příznivého vyřízení. Na Štědrý večer r. 1868 dostalo se zakladatelům zprávy, že ministerstvo nehodlá dáti schválení stanovám v té formě, v jaké byly předloženy, ač, anebo lépe snad právě proto, že »lišily se naprosto od běžné, stanovám podobných ústavů společné formy, vynikající logickým sestavením a svobodomyslností a volností u vybírání toho, co u jiných dobrého, a zamítáním, co u nich špatného.« (Zpráva podaná Chleboradem na první valné hromadě.) Současně bylo výboru sděleno, že předložené stanovы budou vráceny a podavatelé vyzváni, aby je opravili po vzoru právě schválených stanov pojišťovny Prahy. Pokynu toho bylo neprodleně uposlechnuto a vypracován nový návrh, shodný co do pojišťování životního se stanovami Prahy, co do pojištění nemocenského se stanovami Austrie; odeslán byl 5. ledna 1869 Chleboradem přímo ministerstvu vnitra. Zajímavo je, že v žádosti za schválení vyskytuje se již ve firmě název Slavia.

Teprve tomuto návrhu dalo ministerstvo vnitra, jak na základě výnosu místodržitelství z 31. ledna 1869, č. 5462 oznámeno bylo německy policejním ředitelstvím, své schválení, avšak pod podmínkou, že budou provedeny v předložené osnově určité opravy a změny. Především bylo nařízeno, aby z okruhu projektované působnosti vyloučeno bylo zatím pojištění nemocenské. Za důvod bylo uvedeno, že scházejí spolehlivé podklady technické; zejména pak poukázováno na obtíže kontroly, kterážto okolnost mohla by prý umožniti, aby společné oběma odvětvím fondy (zakládací a rezervní) použity byly na úkor životních pojištěnců a ve prospěch účelů nemocenského pojištění. Výboru doporučeno, aby zavedení nemocenského pojištění, pokud vůbec klade na ně váhu, odložil až na dobu pozdější. Z ostatních disposic opravných týkají se jedny znění firmy (má z ní býti vyloučeno označení »první česká«), jiné tvoření asekuračního fondu, jiné konečně vlastních podmínek pojišťovacích, aniž mají všeobecnější zajímavosti.

Podmíněným schválením stanov nabyla situace zakladatelů alespoň do jisté míry ustálenosti. Mohli nyní s větší jistotou pohlížeti do budoucnosti a přirozeně i s větším zápletem pokračovati ve všech přípravných pracích; kromě toho určeny byly nyní pevně již i hlavní obrysy budoucího podniku, zároveň však dán i postup pro dobu před definitivním rozhodnutím o stanovách. V závěrečném paragrafu podmíněčných stanov byla totiž narysována prozatímní organizace správy a vymezena kompetence provisorních orgánů. Dle těchto předpisů směly býti přijímány přihlášky k pojištění, jakmile úpisy k základnímu fondu dosáhnou mini-

mální výše pro tento fond určené, t. j. 10.000 r. m. Ihned potom měla být svolána schůze zakladatelů a zvolen dvanáctičlenný výbor (tak se původně nazýval první orgán správní po valné hromadě, dnešní správní rada), ten měl vyslati ze svého středu předsedu, místopředsedu, ředitelstvo, skládající se z generálního ředitele a 2 ředitelů čestných. Všechny tyto orgány měly zaujímati postavení provisorní.

Do kompetence prozatímního výboru spadalo zejména vydávání poukázek na základní fond, jakož i právo požadovati splátky na ně až do výše 50%. Teprve až by částka kapitálů k pojištění přihlášených dosáhla výše 300.000 zl., mělo se prozatímnímu výboru a ředitelství dostati práva »vše způsobiti, co jim dle těchto stanov přísluší«.

Ihned po obdržení schvalovacího výměru přikročeno bylo k ustavení prvních statutárních orgánů. Dne 6. února 1869 oznámil Chleborad místodržitelství, že jest splněna první předepsaná podmínka, že totiž upsáno bylo na základní fond 10.000 zl. Na den 11. února svolána pak byla valná hromada zakladatelů, která se konala v nových místnostech banky na Ferdinandově třídě. Na pořadu byla především zpráva Chleboradova o posavadní činnosti a volby dvanáctičlenného prozatímního výboru. Byli do něho zvoleni: J. M. Šáry, Dr. Ant. Čížek, Dr. Fr. L. Chleborad, Dr. Richter, Dr. Adolf Dub, Dr. Josef Frič, prof. M. Pokorný, Karel Židlický, Vincenc Vávra, Emanuel Kittl, Goppold z Lobsdorfu, Bohumil Kouba. Za revisory účtů byli zvoleni: Haupt, Kriesche a Urban. Ještě téhož dne konána schůze nově zvoleného prozatímního výboru, aby provedena byla ve smyslu stanov z jeho středu volba předsedy, místopředsedy a ředitelstva. První dvě funkce ponechány posavadním jejich nositelům v zakládajícím výboru, totiž Šárymu a dru. Ant. Čížkovi. Do ředitelstva pak byli povoláni dosavadní jednatel zakládajícího výboru Dr. F. L. Chleborad jako generální ředitel, dále Dr. Dub a Dr. Richter jako ředitelé čestní. Vedle provedení voleb jednáno v této schůzi též o vytvoření úřednického sboru pro nový ústav; prozatím obsazeno bylo místo generálního tajemníka, jímž k návrhu nového generálního ředitele jmenován úředník Aziendy František Novák, který později po odstoupení Chleboradově v roce 1872 stál v čele ústavu až do r. 1887.

Kdežto posavadní činnost zakládajícího výboru směřovala vedle utvoření obchodního plánu, stanov a sazeb hlavně k tomu, aby novému ústavu získání byli příznivci, kteří by se podniku finančně zúčastnili, aby byla propagována jeho známost a obecnost poučeno o jeho podstatě a úkolech, rozšiřuje se od okamžiku zvolení prozatímního výboru činnost tato a obrací se k provedení výstavby vlastního specificky pojišťovacího organismu, totiž k vybudování služby vnitřní (úřednického aparátu a zařízení kancelářského) i vnější (sítě zastupitelské i sboru lékařského), dále k získání stanovami předepsaného kmene pojišťovacího ve výši 300.0000 zl, konečně ovšem k dosažení definitivního státního schválení.

Tyto tři momenty byly hlavním předmětem jednání na dalších schůzích výborových, jichž včetně schůze z 11. února konáno bylo v roce 1869 celkem osm (11. a 15. února, 20. března, 2. a 16. dubna, 15., 20. a 26. května).

Především šlo o doplnění úřednictva; ke generálnímu řediteli Chleboradovi a generálnímu tajemníku Novákovi přibrán účetní Svoboda, praktikanti Karel Škola, který byl jednatelem Oulu, Náhlovský a Král. Šest těchto osob představovalo tedy úřednický sbor, s nímž ústav vstupoval v život. — Další starostí bylo vytvoření obchodní organizace, získání vhodných jednatelů a určení hlavních zásad pro jich honorování a právní poměr k ústavu. K tomu účelu zvolena zvláštní komise (zasedali v ní: Goppold z Lobsdorfu, Čeněk Vávra, gen. ředitel Chleborad a gen. tajemník Novák), jež byla pověřena úkolem, aby vypracovala plán zastupitelské organizace. Plán sám se nedochoval, ale hlavní jeho rysy jsou z dalších ostatních usnesení, hlavně z jmenování jednotlivých zástupců, známy. Především, jak ostatně rozumělo se samo sebou, bylo upuštěno od mlhavého a neurčitého Chleboradova projektu na organizaci komunální; za základ vzat princip organizace s jednatelem z povolání. Mezi nimi lišeno několik kategorií: zástupce generální, hlavní, okresní a místní. Podstatným rozdílem asi bylo, že úkolem obou nejnižších kategorií byla činnost ryze akviziční, ziskatelská, kdežto generální a hlavní zástupci byli především organisátory: příslušelo jim vyhledávat, zapracovat a stanoviti vlastní akvizitory. Při určení právních vztahů zastupitelských k ústavu, zejména pro úpravu jejich požitků, směrodatny asi byly poměry u ostatních ústavů. Že tato práce organizační šla rychlým tempem ku předu, vidno nejlépe z toho, že do počátku června 1869 ustanoven byl generální zástupce (byl to Hynek Militký, o němž Chleboradova zpráva na první valné hromadě se zmiňuje jako »o perle našeho ústavu«), 3 hlavní, 66 okresních a 47 místních zástupců. K dobudování vnější služby šlo ještě u pojišťovny životní o jmenování lékařů. Také v tomto směru rychle pokračováno, takže Chleborad mohl první valné hromadě oznámiti, že bylo již v Čechách a na Moravě ustanoveno 34 lékařů. — K těmto hlavním pracím, jimiž měl býti zjedнан živý organismus, obstarávající veškeré úkony spadající do rámce pojišťovacího ústavu, družily se další dispoice, směřující hlavně k uspořádání vnitřní služby kancelářské: zakoupen byl nábytek a potřeby pro písařnu, upraveno znění rozmanitých formulářů a rozhodnuto o jejich vnější úpravě. V tomto směru šlo hlavně o výpravu pojistek, kterým mělo se dostati zvláštního uměleckého i symbolického vzhledu; usneseno, aby vznášející se na nich alegorická postava Slavie obklopena byla znaky všech zemí slovanských; za ní z mlhy měly se vynořovati silhouetty Prahy a Moskvy.*) Touto úpravou mělo se dáti

*) Usnesení toto dalo podklad známému obrazu Maixnerovu, jenž posud zdobí zasedací síně banky a jehož popis, obsažený v oběžníku, adresovaném zástupcům, je zajímavý i pro dnešní dobu: »Ve věnci znaků slovanských zehná Slavie dítkám svým, stojíc na štítu, ozdobeném kotvou, odznakem to naděje, držíc ratolest lípy posvátné a ověněna jsouc lupeny těžoh stromu. Štít ten jest útlukem všech stavů a povolání: Orby, průmyslu a obchodu, jichžto odznaky a nářadí pod ochranný štít se tulí. — Střed a jádro věnce znaků jest korunou svatováclavskou zdobený trojznak česko-moravsko-slezský, od něhož vpravo i vlevo znaky věrných bratří slovanských lípou spojené ozdobný věnec tvoří. — Vpravo první je znak trojjedné královny horvátko-slavonsko-dalmatské, výše bílý kříž, znak to hrdinné Srbie, nahoře pak bílá orlice polská. — Vlevo první je znak slovinské Ilirie, výše bílý lev bulharský, nejvýše pak znak mohutné Rusie, dvojhlavý to orel, sedmi znaky zdobený, s moskevským »Pogoňem« na prsou. — Záře šťastné budoucnosti svítá na obzoru dvou slavných metropolí slovanských, zlaté matičky »Prahy« a bělokamenné matičky Moskvy, které jako věrné sestry v pozadí pevnou baštu tvořice, matky »Slávy« pozhennání přijímají. — Obraz tento Vseslovansiva, jakého dosud podáno nebylo, má znázorniti vzájemnou pomoc všeslovanskou.«

vnějšího výrazu myšlenky slovanské vzájemnosti. Ze stejného důvodu asi usneseno zavést razítka s firmou banky a s označením generálního ředitelství i v jazyku ruském; v prvních aktech shledáváme pečeti s českoruským textem.

K nejdůležitějším zásadním rozhodnutím v době tohoto provisoria patřilo usnesení, že se banka, jak již v původním Chleboradově prohlášení zamýšleno, má zabývat i pojištěním požárním; prozatím však upuštěno od kroků veřejných a usneseno, omezit se na přípravu rázu soukromého. Druhým důležitým krokem bylo usnesení, že činnost banky má vystoupiti z mezí bývalých království a zemí na říšské radě zastoupených a že má zabrat i dřívější tak řečenou Translitanii.

Hlavní starostí vůdcích činitelů ovšem bylo, aby dosavadní provisorium v právní existenci banky i v postavení jejích orgánů bylo co nejdříve ukončeno a nahrazeno stavem definitivním. K tomu ovšem bylo nutno, aby dosaženo bylo pojišťovacích přihlášek na kapitál minimálně 300.000 zl., za druhé pak konečného nepodmíněného schválení státního.

Z toho důvodu zahájeny byly ve velkém rozsahu akce agitační, aby získán byl potřebný počet členstva. Vedle jednotlivých úředníků a zástupců rozvinul v tomto směru nejhorlivější činnost generální ředitel Chleborad, kterému dojista prospěly nemálo značné osobní známosti i konnexe, které si z veřejného svého působení získal. Osobní jeho intervence neomezily se pouze na Prahu, nýbrž dojížděl i do větších měst venkovských v Čechách i na Moravě. Všude hleděl získati příznivce i členy a to nejen individuálními návštěvami, nýbrž i přednáškami, konanými hlavně ve spolcích dělnických. Zejména zavítal na Kladno, do Dolních Beřkovic, Pardubic, Litomyšle, Dřína, Plzně, Písku, Rokycan, Roudnice, Mladé Boleslavě, Turnova, Vysoké, Králové Dvora, Králové Hradce, Josefova, Olomouce, Kroměříže, Prostějova, Přerova, Uherského Hradiště a Brna, kdež všude snažil se o to, aby získal pojištěnce i zakladatele. Celkem zjednal sám na přihlášeném kapitálu do pojištění částku 107.700 zl. Také celkový úspěch těchto akvizicičních prací byl značný, takže již 12. května 1869 mohl prozatímní výbor podati místodržitelství stanovami předepsané oznámení, že »za výminku kladených 300.000 zl. k pojištění přihlášeného kapitálu dle seznamu přiloženého již valně jest překročeno, pročež prozatímní ředitelstvo považuje se za oprávněna ku všem výkonům stanovami jemu vyměřeným.« Do 31. května 1869 dosáhl pak počet přihlášených členů 920, přihlášený kapitál pak 810.200 zl.

Dosažením předepsané výše na pojištěných kapitálech nebylo ovšem ještě dosavadní provisorium odstraněno, dokud nedošlo konečné státní schválení. Přepřerování stanov, jak bylo sdělením místodržitelství z 31. ledna 1869 nařízeno, zabralo asi delší dobu; neboť teprve po dvou měsících dne 31. března 1869 předložen byl opravený elaborát stanov místodržitelství; současně bylo sděleno, že banka na místo tarifů a ostatních technických podkladů pojišťovny Janus přijala sazby a pojišťovací plán, na jichž podkladě udělena byla koncese Praze. V novém návrhu stanov užito bylo již nové firmy, s níž banka vstoupila v život, totiž Slavia, banka ku vzájemnému pojištění kapitálů a důchodů v Praze. Zároveň pak rozšířen původní text o návrh stanov odboru III. (spolků pro vzájemné dědění). Již před

zadáním těchto opravených stanov byla podstatná část přípravných a zařizovacích prací vykonána; nejdůležitější pak dokončeny byly získáním předepsaného pojištěného kapitálu, což se stalo, jak výše řečeno, před polovinou května. Nyní scházelo jen státní placet, ve skutečnosti ovšem nejdůležitější podmínka, neboť až do jejího splnění visela celá činnost banky ve vzduchu, jelikož scházela celému podniku stále pevná, uznaná base právní. »Poněvadž stvrzení naše bylo toliko podmíněno, bylo právo pojistek vystavování pochybné a proto tlačil výbor především na konečné schválení c. k. ministerstvu předložených opravených a spolky pro vzájemné dědění doplněných stanov.« (Z Chleboradovy zprávy na první valné hromadě.) K urychlení věci vyslán do Vídně k ministerstvu opět Chleborad. Teprve po této intervenci přikročilo ministerstvo ke konečnému vyřízení a vydalo dne 15. května 1869 č. 6043 schvalovací výnos, jehož obsah sdělen byl bance na základě výnosu místodržitelského z 18. května 1869 č. 27.060 německým přípisem policejního ředitelství. K vůli významu tohoto nejdůležitějšího pro banku aktu, budiž zde podstatná jeho část uvedena v překladu: »Jeho Excellence pan ministr vnitra udělil 15. května 1869 č. 6043, dorozuměv se se zúčastněnými pány ministry vysokorodému panu hraběti Otakaru Czerninovi, majiteli pivovaru panu J. M. Scharymu a doktorům práv Antonínu Čížkovi a Františku Ladislavu Chleboradovi na základě stanov, předložených v novém znění, povolení ke zřízení vzájemné, kapitály a důchody pojišťovací banky pod názvem Slavia v Praze.«

Teprve tímto udělením koncese dostalo se bance pevné právní základny, takže mohla nyní již definitivně vstoupiti v život. Formálně stalo se tak na první řádné valné hromadě, konané dne 6. června 1869 v historické zasedací síni staroměstské radnice, památné pro banku tím, že zde konána byla již svého času i první schůze zakladatelů. Tím byly práce přípravné a zařizovací dovršeny a banka započala samostatnou působnost obchodní pod názvem: Slavia, vzájemná kapitály a důchody pojišťovací banka pražská.

IDEOVÝ PROGRAM, PLÁNY A OSOBNOSTI ZAKLADATELŮ

Počátky banky Slavie byly skrovné. *) Pod cizím krovem, v propůjčených místnostech advokátní kanceláře dra. Friče zahajovala práce přípravné s nepatrným fondem základním, na něj splacena byla částka nedosahující 7000 zl., se třemi úředníky vstupovala jako ryzí pojišťovna životní v činnost, aby v průběhu půlstoletí rozvinula se v první český a slovanský ústav v bývalé monarchii vůbec, s širokým okruhem působnosti, zabírajícím veškeré nejdůležitější větve pojišťovací vůbec, s jmením přesahujícím značně částku 100 milionů, se sborem úřednickým čítajícím na sta hlav a hustě rozvětvenou sítí jednateckou, zahrnující tisíce členů.

Porovnáme-li nepatrnost počátků se stavem při dovršení padesátileté epochy dosaženým, nemůžeme se ubránit otázce: Jaká byla tajemná síla, která vyvolala úspěch tak pronikavý, vytvořila dílo tak mohutné, rozvinula vývoj tak skvělý? Odpověď nesmíme hledati v šťastných snad shlucích okolnostech vnějších, v příznivých konjunkturách, v účinné pomoci autoritativních činitelů třetích, hlavně vlády. Naopak již od prvních počátků stavěly se zakladatelům veliké překážky v cestu a čekaly je těžké boje. Mohutná soutěž, vyspělá obchodně a silná kapitálově, žárlivým okem sledující vznik domácího ústavu nevybírala prostředků, jen aby mladému podniku znemožnila zakotvení, podryla existenci a zamezila rozvoj. Zakladatelé sami nemohli se opírat ani o sílu tradice, ani o moc zmínky hodného kapitálu, ani konečně o výzbroj odborného vzdělání a praxe.

Přes všechny tyto překážky a nedostatky setkal se dílo tvůrců banky s úspěchem netušeným. Klíč k vysvětlení tohoto zjevu musíme hledati v ideách, které byly vůdčí hvězdou zakladatelům při jich díle, ve vysokých cílech, které si kladly, majíce na mysli vytvoření velkolepého podniku s širokou působností věcnou i teritoriální, v plodném nadšení a tuhé energii, s nimiž přistoupili k realizaci svých plánů, konečně pak v poctivém a úsilném snažení jich nástupců, pokládá-

*) »Jak již vpředu naznačeno, byly začátky banky Slavie r. 1869 co do peněžitého podkladu tak sporé, že vzbuzovaly spíše útrpnost než naději do budoucnosti. Kdož také mohl věřiti, že to, co se nazývalo bankou a mělo několik set zlatých v pokladně a malý hlouček pojištěnců — k tomu z nejmuchší třídy — po své straně, stane se vskutku ústavem k životu schopným.« (Z referátu na 11. valné hrom.)

Valná hromada
„SLAVIE“
kapitálu a důchody vzájemně
pojišťující banky v Praze

buďe odbyvána dne 6. června t. r. v 10 hodin
předpolednem ve velké zasedací síni radnice staro-
městské.

Přítup mají jen členové a účastníci vykázáví
so listkem legitimáčním.

PROGRAM:

1. Zpráva o zatížení a posavadní činnosti
banky „Slavie.“
2. Volba členů výborových.
3. Volba přehližitelů účtů.
4. Volba osmi soudců amfrůch.
5. Doplnění stanov.

Dr. F. L. Chleborad,
296 generální ředitel.

J. M. Šáry, **Dr. Ant. Čížek,**
předseda. místopředseda.

Pozvání k první řádné valné hromadě, konané
6. června 1869. (Otisk z Národních Listů.)

O důležitosti
životního pojišťování.

Se zvláštním zřetelem na

„Slavii“

první českou banku pro vzájemné pojištění životů, záruky,
kapitálů a důchodů v Praze.

Seřad

Dr. Fr. Lad. Chleborad,
generální ředitel banky a posavadní činnosti „Slavie“

PRAHA 1868.

Obtíživárna: Mikoláš & Knapp v Karlově

Nákladem vlastním

Číslo 26 kr. v. k.

Titulní list Chleboradova propagačního
spisku.

jících povždy za čestnou povinnost plniti poslání jim svěřené v duchu velkých
tradic tvůrců banky. Veškeré tyto momenty tvořily zárodky zdaru; důvěra, pří-
zeň a sympatie objevující se třeba teprve po čase všude, kde banka rozvinula
svou činnost, byly pak úrodnou půdou, z níž mladý ústav vyrostl záhy v mohutný
štěp.

*

Ideový podklad, který dal vznik bance, jest rázu národního, patriotič-
kého. Vedle všeobecného uvědomění vlasteneckého vykonávaly při tom nejsilnější
vliv snahy po hospodářském obrození, které právě v šedesátých letech minulého
století nabýly zvláštního důrazu, síly a intensity. Výrazně jsou zachyceny názory
tehdejší doby v svoláních, vydávaných zakladateli, jimiž účel a cíle banky
byly vykládány. Tak v pozvání k »úpisce«, vydané prozatímním zakládajícím
výborem v r. 1868 se praví: »My Čechové jsme posud národ většinou rolnický.
Rukodělnictví a tovarnictví, obchod a tržba, prostředky dopravní a pojišťovací
jsou skoro výhradně v cizích rukou. Tudy za nynějších dob převládajícího mate-
rialismu v nemalé míře postrádáme nejmohutnějšího živlu státní moci; a jen tudy
dá se vysvětliti, proč bohati jsouce co do osvěty, jsme chudi v ohledu peněžním

a politickém. Věru již nejvyšší jest čas, abychom zmužile a co nejúsilovněji se přičinili a podmínky k národnímu rozvoji sobě zabezpečili, pokud nebude pozdě. Heslem naším budiž: Nezáviděti sousedu toho, co jest výsledkem jeho podnikavosti, nýbrž se vši rázností k tomu pracovati, abychom co promeškáno nahradili a na onen stupeň hmotného blahobytu se povznesli, kterého nutně nám třeba, ač chceme-li politické moci a národní velikosti se dodělati. Za tou příčinou nutno, abychom podnikavost povzbuzovali, a kde již se zakořenila, tam abychom bedlivě ji pěstovali.«

Hospodářské probuzení národa tedy bylo heslem, v jehož znamení přikročeno k založení Slavie. V ní mělo se dostati národu vlastního, českého, domácího ústavu. Vznik její měl však znamenati pouze počátek obratu v celém posavadním stavu na poli pojišťovacím a současně mělo býti dáno východiště k zahájení nového vývoje; velikým cílem, v dálce se rýsujícím, bylo dosažení národní soustavy pojišťovací. Slavii měl připadnouti úkol, aby sloužila této soustavě za základní kámen. Znárodnění všeho podnikání pojišťovacího v zemích českých byla jedna z vůdčích myšlenek a jeden z konečných cílů, který si zakladatelé kladli. Samo o sobě znamená vytvoření vlastního pojišťovatelství — jako instituce, která chrání hodnotu nastřádaných statků a produktivních sil — vyvrcholení a logický závěr hospodářského organismu; k tomuto vnějšímu momentu připínají se však četné a významné prospěchy pro národní celek ať přímé, plynoucí bezprostředně z účelu pojištění a způsobu jeho provozování, ať nepřímé, které může skýtati každý hospodářsky uvědoměle řízený ústav pro národ vůbec. Vlastní pojišťovny mohou již v samém poskytování ochrany pojišťovací dání výraz svérázným potřebám a požadavkům národním, zavádějíce odvětví a kombinace, kterých národ dle svého stavu hospodářského i sociálního nejvíce potřebuje. Národní pojišťovatelství jest dále důležitým činitelem třídotvným. Neboť zaměstnávajíc ve svých službách veliký počet zřízců a jednatelů, zakládá tisícům hospodářskou existenci nebo ji při nejmenším zpevňuje a posiluje, a tak přispívá k obohacení sociální struktury národní o nové stavy. Daleko více padá na váhu, že v rukou pojišťoven soustřeďují se v podobě rezerv i fondů ohromné kapitály, svěřené jejich správě i dispoici; obnosy tyto užité v zemi a se zřetelem na domácí potřeby úvěrní mohou prokázati vlastnímu životu hospodářskému veliké služby. K těmto přímým prospěchům národního pojišťovatelství druží se i prospěchy nepřímé: finanční podpora účelů národních, kulturních a humánních i spolupomoc při řešení nejrůznějších úkolů veřejných. Již z povšechného tohoto výčtu jest zřejmo, jaký význam pro národ má vlastní podnikání pojišťovací. Plně můžeme oceniti veliké plány zakladatelů a moudrou jejich prozíravost, s kterou zvolili za svůj cíl znárodnění jedné z nejdůležitějších institucí hospodářských.

Uplynulé půlstoletí dovoluje pronéstí úsudek, že zakladatelům i jich nástupcům zdařil se plán, jehož provedení zamýšleli. Ve Slavii vytvořili ústav národní, který ve všech bodech charakterisujících význam vlastního podnikání pojišťovacího prokázal národnímu celku i hospodářskému jeho rozvoji veliké služby. Již zřízení Slavie znamenalo splnění jedné z nejnáléhavějších potřeb a překlenutí

Jan Harrach, druhý předseda banky.

pronikavé mezery v tehdejší české organizaci hospodářské, neboť jí dostalo se národu pojišťovny životní. Tak posavadní ochrana pojišťovací domácími ústavy provozovaná a omezující se na pojištění požární a krupobitní, doplněna byla o nejdůležitější článek pojištění osobního. Plány zakladatelů, kteří téměř od původu zamýšleli zavést řadu nejrozmanitějších odvětví (viz o tom dále) a tak umožnit všestranný úkol pojišťovací potřeby ústavem domácím, nedošly vinou poměrů uskutečnění, takže činnost Slavie po desetiletí věnována byla pojištění životnímu, požárnímu a krupobitnímu. V jejich rámci vždy však nesly se snahy k tomu, aby v nich došly národní potřeby plného porozumění a zřetele. Za příklad budtež uvedeny snahy, přispěti pojištěním — byť ovšem jen podpůrně a částečně — k luštění otázek sociálních. Tak již dle původního plánu Chleboradova mělo se vyjítí vstříc potřebám dělnictva zavedením — vedle životního — i pojištění »zdraví«. Vlastní základy k veřejnoprávnímu pojištění nemocenskému (o které v tomto případě šlo), byly u nás již dány předpisy starého živnostenského řádu z roku 1859, dle něhož podnikatel byl povinen zříditi pro své dělnictvo a za jeho příspěví pokladnu podpůrnou, resp. k takové pokladně přistoupiti. Poněvadž však nařízení toto vztahovalo se jen na podniky větší nebo s obzvláště nebezpečným provozem, přirozené sloužilo jenom zlomku všeho dělnictva. Z toho důvodu mělo býti postaráno o ostatní zavedením nemocenského odboru u Slavie. Provozování tohoto pojištění mělo se dít na základě odstupňovaných premií a ve velkém. Tyto technické a organizační výhody měly na konec vésti ke sloučení všech roztržitých posud pokladen u jediného ústředí, jímž měla býti Slavie. Snahy tyto nesetkaly se s pozitivním výsledkem, poněvadž vláda nedala k nim svého svolení. Také o zavedení druhé složky dělnického pojištění, o pojištění úrazové, se vůdčí činitelé banky hned na prahu své působnosti pokoušeli, bohužel rovněž marně. K těmto plánům, zabývajícím se dělnickým pojištěním nemocenským a úrazovým, druží se zajímavý pokus o rozřešení starobního zaopatření příslušníků jak samostatných vrstev výrobních, tak i úřednických, zřízeneckých a dělnických. K tomu účelu byly v r. 1879 zřízeny po vzoru francouzské Caisse des retraites pour la vieillesse samosprávné spolky pro pojišťování důchodů a pensí, Úkolem jich bylo v první řadě odstraniti posavadní starobní zaopatření rolnictva — výměnek — a nahraditi je moderní institucí pensijního pojištění a tak přispěti k rozřešení nejpálčivější sociální otázky venkova. Vedle rolnictva pamatováno bylo na stav řemeslnicko-živnostnický, dále na soukromé úřednictvo i dělnictvo. Tak snažila se banka již v letech osmdesátých o rozřešení důležitých problémů sociálních na poli starobního pojištění a byla tak předchůdcem a předbojníkem institucí, které, pokud se týče soukromých zřízenců, byly obligatorně zavedeny teprve r. 1909, pokud se týče ostatních vrstev, čekají posud na zákonnou svou úpravu, majíce u nás v Čechách teprve od let devadesátých dobrovolnou organizaci v Zemském pojišťovacím fondu.

Zřetel na potřeby národní určoval povždy i politiku ukládací Slavie, druhou hlavní složku činnosti každé pojišťovny. Zřizující Slavii, měli zakladatelé na mysli zabrániti odtoku českých peněz ze země a využití obnosů, které ve formě fondů pojišťovny skládají, i zisků, jichž docilují, k zúrodnění a oplodnění vlast-

ního organismu hospodářského. Úkolem Slavie bylo, aby »peníze na místo ve Vídni, Pešti, Terstu, Bruselu, Paříži neb Londýně v Praze soustřeďovala a je odtud po vlastech českých rozšiřovala.« (Provolání k národu českoslovanskému z roku 1869.) »Tím tedy způsobem podržíme si své peníze ve své vlastní zemi, a naše polní hospodářství, náš továrníký průmysl, náš obchod a naše tržba budou těmito penězi zvelebovány.« (Pozvání k podpisu z r. 1868.) V těchto slovech formulovány jsou zásady, které po celé půlstoletí řídily ukládací činnost banky. V ní dala se banka téměř výlučně do služeb vlastního národa, nezapomínajíc při tom ovšem ani na ostatní kmeny slovanské, sídlící v rámci bývalého rakouského mocnářství, mezi nimiž působila. Hlavní způsoby ukládací v průběhu uplynulých desetiletí tvořily u ní cenné papíry, úvěr hypoteční a osobní, konečně vklady u peněžních ústavů. Při všech těchto modalitách byly to povždy na prvním místě vlastní slovanské potřeby úvěrové, které u ní našly úkoje. Významné pro strukturu národní organizace úvěrní jest, že Slavia to byla, která ve svých úvěrních odděleních učinila první soustavný krok k rozřešení otázky úřednického úvěru u nás.

Také mimo okruh vlastní působnosti pojišťovací prokázala Slavia povždy solidaritu se zájmy a cíli celonárodními. Tak když v roce 1872 založená První česká všeobecná pojišťovací banka v Praze upadla po dvou letech v konkurs, převzala Slavia všechn pojišťovací materiál tohoto ústavu, majíc na zřeteli vedle doplnění vlastní soustavy zastupitelské »neméně zachránění cti českého pojišťování: neboť dobře jest nám známo,« praví výroční zpráva za rok 1874, »s jakou horlivostí využítkován byl od cizích ústavů nedávno předešlý úpadek dvou jiných českých pojišťoven.« Veliké služby prokázala Slavia českému záložnictví. Jak známo, nastaly pro domácí úvěrní ústavy po vídeňském krachu těžké doby. Všeobecná nedůvěra a v důsledku toho vypovídání vkladů, konečně i přímé ztráty peněžní vyvolaly prudké otřesy na poli finančním, přivedly celou řadu záložen na pokraj zkázy. V těžkých těchto dobách byla to Slavia, která vzala na záchraně akci vynikající podíl. Poslyšme, co o tom praví časopis Pokrok z 19. dubna 1874: »A skutečně osvědčili i jednotlivci i peněžní ústavy proti záložnám takovou vzájemnost, že se následky obecné paniky k záložnám úplně paralysovaly. Při této příležitosti nemůžeme nezmíniti se pochvalně zvláště o jednom pražském ústavu peněžním, který si vedle jiných za této těžké krise o záložny české i moravské nejzávažnějších zásluh získal, jest to assekurační banka Slavia. Valný počet záložen obrátil se v nynější tísní kromě Živnostenské banky v přední řadě k Slavii (se žádostí) za vklady a tato banka nepropustila hned některou záložnu bez úvěru, kde to jen poněkud učiniti mohla bez rizika vlastního. Tím se podařilo a podaří asi i dále, že následky neblahého vídeňského »krachu« přejdou bez značnějších pohrom alespoň nad nejdůležitějšími ústavy naší mladé práce na národohospodářském poli, nad pevným základem naší vnitřní národní organizace úvěrní, nad našimi záložnami.«

Vedle těchto záchranných, tedy do jisté míry negativních akcí, měli zakladatelé na mysli i pozitivní zásah a vliv na průběh českého hospodářského vývoje, chtějíce probouzeti a rozněcovati podnikavost a iniciativu i poskytovat úvěrní po-

moc domácím průmyslovým podnikům, hlavně rolnickým, z jejichž kruhu tvořil se hlavní kádr pojištěnců, zejména v odborech živelních. Z těchto motivů zakoupeny již v roce 1870 — tedy po máloměsíčním trvání banky — jednak akcie cukrovarů, jednak akcie Živnost. banky, kteráž »novou emisí uskutečnila, aby hlavně rolnické cukrovary zálohami podporovala.« Na schůzi dohlizitel. výboru z 26. února 1870, významné tím, že v ní po prvé byly vysloveny zásady, jichž se má banka přidržovati v politice ukládací, přijat byl jednomyslně návrh, »nechat banka vybídne obyvatele krajů čáslavského, chrudimského a jihlavského ku zřízení rolnické akciové přádelny a co možná ať podnik tento podporuje.« Splnění tohoto návrhu bylo sice správním výborem odloženo, až »banka se rozšíří«, avšak návrh sám je charakteristickým dokladem názorů a snah. Ovšem budoucnost sama ukázala, že provozování pojištění je příliš komplikované, a že zabírá samo celou pozornost podnikatelskou, než aby připouštělo akce, které de facto spadají do rámce činnosti obchodních bank.

Dokreslovati obraz banky jako ústavu národního a vlasteneckého lichením, jak banka podporovala finančně účely národní, bylo by zbytečno, ježto nejde o rys charakteristický, nýbrž o zjev, společný všem českým podnikům. Jenom tolik budiž vytčeno, že porady o tom, kterým institucím a v jaké výši mají býti příspěvky hmotné udílěny, vyplňovaly hned od dob založení podstatně jednání valných hromad, do jichž kompetence věc původně spadala. Jako hlavní zásada vysloveno při tom záhy, že národ náš potřebuje v prvé řadě dosažení vyššího stupně kulturního; proto stanoveno, že především mají býti podporovány účely národní, školské a vzdělávací. Zvláštní pozornost věnována byla od počátku Národnímu divadlu, jež mělo býti podporováno nejen přímo ze jmění banky, nýbrž i výnosem obchodních akcí se jménem jeho spojených. Tak podán dne 26. dubna 1870 »panu Urbánkovi, předsedovi sboru pro vystavění Národního divadla«, přepis, ve kterémžto činen návrh, aby »slavný sbor pro vystavění Národního divadla nás mravním vlivem svým podporoval a obrátil se spolu s námi na všechny obce koruny české, aby namíste u cizáckých ústavů, pojistily obecní majetek, jako: radnice, školy atd., u Slavie. a sice bezprostředně na základě od generálního ředitelství jim zaslanych pravidel a s výslovným podotčením, aby ušetřená provise připadla Národnímu divadlu.« S jakým výsledkem toto sloučení akce obchodní s podporou účelu vlasteneckého a kulturního se setkal, bohužel nelze zjistiti. Tolik však jest jisto, že ve výdejních položkách banky objevuje se téměř každoročně dotace na stavbu Národního divadla, takže v r. 1880, kdy šlo »o ukončení slavného díla národního«, povolením příspěvku 3000 zl., dosáhl »souhrn všech tomuto národnímu veledílu povolených příspěvků zl. 8408-85 kr.« Dojista slušný to obnos za prvních jedenáct krušných a někdy i finančně neúspěšných roků.

Národní povaze ústavu měl býti dán výraz i momenty vnějšími; z toho důvodu stanoven čas konání řádných valných hromad na dobu »slavnosti svatojánské«, odborových hromad pak kolem sv. Václava; tedy v dobách, které tehdy byly považovány za slavnosti národní.

Slavie neměla však dle úmyslu zakladatelů býti pouze českým národním ústavem; činnost její neměla se obmeziti na úzké hranice zemí, obývaných českým

živlem, nýbrž rozšířiti se na všechny kmeny slovanské vůbec, jak ukazoval již název, který nesla. Myslence slovanské vzájemnosti, které věnoval vědecké své práce dávno před tím Dobrovský a Šafařík, která nalezla žhavého hlasatele v geniu Kollárově, měla sloužiti i Slavic a tvořiti tak jednu z pásek, pojící jednotlivé národy slovanské na poli činnosti hospodářské a připravující tak sblížení další, zejména kulturní a politické. Výstižně jest charakterisován motiv slovanského programu banky v žádosti za udělení koncese pro Rusko, podané již r. 1869: . . . »K žádosti jsme byli přivedeni jedině tou snahou, aby tento kruh činnosti blahodějně vždy dále a dále se rozšiřoval ku prospěchu mravnosti i pravé lidskosti a aby v kruhu tomto činnosti vzájemné a ušlechtilé setkávali se synové obou plemen slovanských i velikého a slavného ruského i našeho národa českého, dávající takovýmto způsobem spřízněnosti rodů svých a národnímu jich společenství podobu reální a praktické bohda ku dalšímu vždy vyššímu jich spojení vedoucí.«

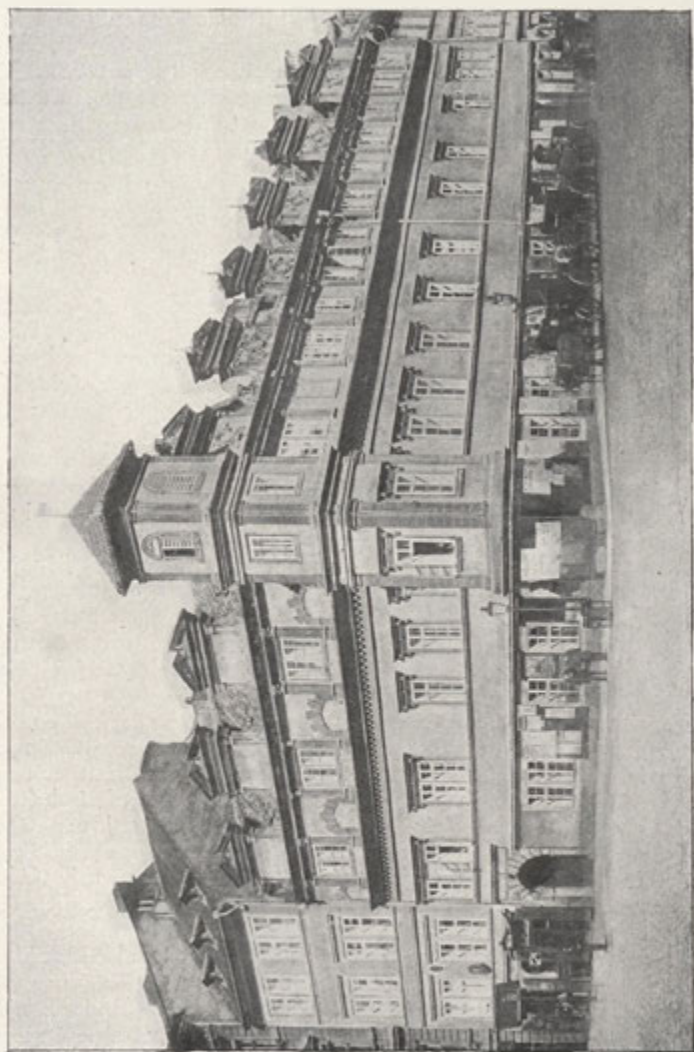
Dle plánů zakladatelů měla Slavic rozvinouti svou činnost ve všech zemích, obývaných Slovany, jak v bývalém mocnářství, tak i mimo jeho hranice; v tom spatřovali hlavní její úlohu i základ budoucí velikosti. »... bodrou myslí hledíme vstříc velké budoucnosti,« praví jednatelská zpráva, podaná v první hromadě odboru IV. v Praze, »kde s úctou hleděti bude na štítu Slavic tam bratr Slovinc, tu Moravan, tam Srb, tu Slovák, tam Rus, tu Polák, kde všem kmenům velikého národa slovanského známa bude Slavic co první obchodní ústav všeslovanský.« Ideálního vyjádření dostalo se tomuto slovanskému poslání ve známém obraze Maixnerově, jehož koncepce usnesena ještě před počátkem činnosti banky a na kterém personifikovaná osoba Slavic obklopena je znaky všech zemí slovanských spolu s obrysy Prahy a Moskvy. I z maličkostí možno soudit na tehdejší zaujetí slovanské. Tak místo obvyklých livřejí měly býti pro služebnictvo opatřeny vhodné »kroje slovanské«. Text razítek bankovních byl původně český i ruský. Záhy však konány také přípravy praktické; při tom šlo především o to, aby úřednictvo nabylo potřebných vědomostí jazykových. Proto již v prvních letech nařízeno úřednictvu, aby učilo se jazykům jinoslovanským, hlavně ruštině a slovinštině a zřízeny k tomu cíli zvláštní kursy přímo v bance. — Ve svém velikém původním pojetí nebyly plány zakladatelů nikdy realizovány; zejména nezdařilo se zabratí v okruh teritoriální působnosti bankovní území Slovanů mimorakouských buď vůbec (Rusko), buď alespoň trvale (Srbsko), ač bylo vážně o to usilováno. Za to však dovedla proniknouti Slavic a záhy zdomácněti u všech kmenů slovanských, obývajících bývalé mocnářství. Pozornost její věnována původně Slovanům jižním (hned r. 1869 zřízeno generální zastupitelství v Lublani), u nichž dostalo se jí nejvládnějšího přijetí, obrátila se záhy na východ Rakouska k Polákům a Rusinům; tak vidíme, že banka již v prvním pětiletí stává se skutečně společným ústavem všech kmenů slovanských, pokud sídlí v bývalé monarchii. V rozproštění působnosti banky po širších a širších teritoriích možno konečně spatřovati nejen snahu po praktické realizaci myšlenky slovanské pospolitosti, nýbrž i zdravou a cílevědomou expansivnost mladého podniku a snahu po uskutečnění nejdůležitější zásady pojistně technické, totiž získání širokého území kompenzačního. Jako první

průkopnice slovanské vzájemnosti na poli obchodním a hospodářském, vykonala Slavie idej této veliké a platné služby, třeba že právě tato činnost činila ji ne-jednou předmětem podezírání a pronásledování se strany činitelů, kteří slovanské působení její nelibě nesli.

Ze dvou forem, v nichž myšlenka pojišťování prakticky se provozuje, podnikatelské a vzájemné, zvolili zakladatelé formu vzájemnou. Z nepatrné faktické výše původního fondu zakládacího (upsáno naň bylo 13.600 zl. a skutečně splaceno bylo 6300 zl.), lze souditi, že opatření finančních prostředků, jakých by vyžadoval podnik akciový, bylo by naráželo na značné obtíže; dalším důvodem do-jista bylo, že myšlenka svépomoci, vzájemnosti, sama o sobě demokratická, vyhovovala duchu doby, který v ní viděl hlavní pružinu a oporu národního vývoje hospodářského. V nemalé míře působil zde asi příklad počátků českého úvěrnictví, jehož základy právě byly položeny v svépomocných záložnách; vedle toho do-jista úspěchy, kterým se těšila, alespoň s počátku, Chleboradova družstva. Nelze popřítí ostatně, že idea svépomoci sama o sobě má nemalou přitažlivost; působí především svojí hodnotou morální, vylučujíc hmotné výhody jednotlivců a kladouc prospěchy celku nad ziskný zájem individuální; k tomu druží se hospodářsky výchovná její síla: učí víře v sebe, odstraňuje spoléhati na jiné, vede k spřínavosti a svézodpovědnosti. Poukazem na zásadu vzájemnosti, na její podstatu a význam, snažili se zakladatelé zjednati ústavu důvěru i oblíbu a rozmnožiti počet členů. Charakteristický příspěvek k seznání a ocenění názorů zakladatelů na ideu vzájemnosti a přímo apoteosu této idey obsahuje provolání z r. 1869: »Svémoc čili vlastní pomoc jest nejbezpečnější kotvou v bouři života. Nebo jest pružna, rozpínajíc se od stupně, kde daných práv užíváme až k vrcholu, na němž sami na zákonodárství působíme. Jest pevná, sílena jsouc sebevědomím, statečností a chrabrostí a nezávislá na liknavosti, ziskuchtivosti a zradě spojence. Jest trvalá, pocházejíc z nevyčerpateľného zdroje vlastní vůle a nepodléhající vrtkavosti pomoci cizí. Této pružné, pevné a trvalé moci uchopili jsme se již, a to se zdarem. Procitnuvši ze mdloby stoleté a poznavše pokrok národů okolních a zároveň vlastní skleslost, nezoufali jsme. Za příkladem bohatýrských předků spustili jsme se v zápas s tím větší chrabrostí, čím zoufalejší bylo naše postavení. Zákonným bojem vydobyli zpět drahně půdy za ztracenou již pokládané. Konečně pustili jsme se též v zápas o vítězství domácího průmyslu. Chlouba národa, rolnictvo naše, postaralo se záhy o založení, rozkvět a zdar průmyslu rolnického. Statečné dělnictvo nastoupilo dráhu vedoucí k onomu velikému cíli, kde v Čechách vládnouti bude české továrnictví, český obchod a česká tržba. Všickni stavové bez rozdílu vynakládají účtyhodnou práci na shromáždění kapitálu, nejvydatnějšího zřídla svobody a moci národů novověkých. Majíce málo milionářů, hledíme utvořiti je společováním tisíců stovkářů. Jako obezřelý vojevůdce rozptýlené tlupy shromažďuje a v jeden mocný klín sestavuje, kterýmž řady nepřátel poráží, tak činíme i my proti přesile cizího kapitálu vyhledávajíce, slučujíce a v soutěž (konkurenci) s ním uvádějíce rozptýlené v lidu kapitály.« Skutečně také, když banka zapustila své kořeny, pevně zakotvila, rostla a vzmáhala se rok od roku, uznávali vůdčí činitelé její povždy, že

hlavní příčinou a zdrojem úspěchů je zásada vzájemnosti, tvořící její organizační podklad. Tak píše na příklad výroční zpráva za rok 1873: »... mocná páka, která vyšinula banku naši na takovou výši, jest vzájemnost, bezpečnější to základ než sebe větší kapitál.« Hrabě Harrach na 6. řádné valné hromadě r. 1874 poukazuje na důvod rozmachu banky těmito slovy: »Zdrojem tohoto výkvětu jest vzájemnost co matka svornosti, z které síla se rodí.« Nebo v r. 1878: »Zásada vzájemnosti a zásada spolčování je hlavní naší zásadou; ona je zdravá, ona je též důkazem pokročilosti v národě. Kde takové zásady, nezisk je, a kde výtěžek ne jednotlivcům, nýbrž každému údu se dostane, tam je zdravá půda, zdravý základ.« A o rok později: »Základ byl dobrý a pevný. Dobrý proto, poněvadž vůbec směr činnosti naší banky byl ten, aby obapolně jeden druhému pomohl. základ ten byla vzájemnost. Výsledek může mít jen činnost, která na sobectví se nezakládá, nýbrž na všeobecném dobru.« Nebo opět v roce 1882 vidí hrabě Harrach, že kolem »požehnání, které právě spočívá na bance naší,« chová v sobě »ušlechťující zásada vzájemnosti.« Celý vývoj banky v uplynulém padesátiletí dokazuje, že zakladatelé správně jednali, vyvolivše princip vzájemnosti za organizační formu banky; neboť princip tento, slučující úlohu pojišťovatele i pojištěných v těchto osobách, kladoucí správu ústavu v ruce členstva a vylučující zvláštní, odlišný živel podnikatelský, odpovídá demokratickému rázu národa, pro nějž byla Slavie určena; forma tato také to byla, která pomáhala bance proniknouti hlavně v dobách počátků. Jako na jedné straně byla to zásada vzájemnosti, která dopomohla bance k skvělému, sotva čekanému rozkvětu, tak zase na druhé straně jest to vývoj a rozmach banky, který dává dobře poznati hodnotu a tvůrčí sílu vzájemnosti, jako organizačního principu na poli pojišťovacím.

Zakladatelé a první nástupci určili konečně soubor zásad směrodatných pro řízení ústavů a pro ducha, který má jeho správu, ráz jednání i agendu ovládati. Spatřovali v pojištění ne tak obchod, jako spíše instituci, mající důležité poslání všeobecné, na jehož správném splnění jsou účastny v prvé řadě zájmy veřejné. Proto hleděli dáti národu nejenom vlastní ústav, nesený duchem vlasteneckým, nýbrž i »pozvednouti pojišťování z kalu sprosté spekulace a namnoze očividného odírání na výši mravní a vlastenecké podpory.« (Jednatelská zpráva, podaná členům odboru I. a II. dne 2. října 1870.) Opět a opět kladou důraz na etické povinnosti, které s poskytováním pojišťovací ochrany jsou spojeny a kladou důraz na mravní základy, na kterých banka spočívá, vidouce v nich prvou podmínku zduaru. »Slavia chce prokázati, že jest ústavem mravním a blahodárným.« »Obliba tato (Slavie) roste a poroste tím víc, čím více šířiti se bude přesvědčení o spořádanosti, poctivosti a vlastenectví, zkrátka o mravních základech, na nichž zbudována jest banka Slavie. Vedle obchodní solidnosti, poctivosti a správnosti přejí si zakladatelé, aby banka stala se představitelem aktivních ctností hospodářských, aby v ní žil duch podnikavosti, odvahy, iniciativy. Měla přinášeti něco více než jiné pojišťovny, měla býti ne ústavem průměrným, tuctovým, nýbrž nositelkou pokroku a nových vymožeností na poli pojišťovacího provozování i obchodního uplatňování. Na to právě naráží XI. zpráva výroční, praví-li:

Dům »U Císařských«, druhé sídlo banky.

»... ústav náš po celou dobu své existence nepohybuje se — ať tak říkáme — na vyšlapaných stezkách jiných ústavů pojišťovacích, nýbrž hledíme ve všem přivést potřeby ústavu i členstva našeho v souhlas s potřebami časovými.« V praktickém působení banky možno sledati řadu dokladů o správnosti tohoto tvrzení. Již okolnost, že od počátku nesla se snaha za zjednáním nejširšího odbytiště teritoriálního i rozšíření působnosti na různé větve pojišťovací, svědčí o zdravé rozpínavosti a podnikatelské odvaze, kterou zvlášť nutno oceniti, uvážíme-li ráz doby, kdy se uplatňovala. Avšak i jinak vyznačuje se banka původností ve svém postupu, kterou nejednou prokázala. Tak zavádí první u nás již v r. 1870 poskytování kaucí a úvěr osobní, dává podnět k založení zajišťovny (r. 1872), stará se — první mezi pojišťovnami vůbec — o starobní zabezpečení zástupců založením pensijního fondu pro ně atd.

Zakladatelé měli tedy na mysli vytvoření vlasteneckého ústavu, který vybudován jsa na demokratické základně myšlenky svépomoci, tvořil by podklad nacionální soustavy pojišťovací, spojoval by v hospodářské práci všechny kmeny slovanské a v provozování samém byl nositelem pokroku a etického pojmání svých úkolů.

*

Zakladatelům, zejména pak vlastnímu tvůrci banky, Chleboradovi, tanul při jejím zřizování na mysli podnik velkolepých, a z dnešního hlediska hodnoceno, neobyčejně odvážných koncepcí a rysů. Vyzírá to ze zamýšleného a v části i realisovaného programu bankovní působnosti věcné i teritoriální.

Banka vstoupila v působnost jako ryzí pojišťovna životní; avšak již v původním, zakládacím provolání Chleboradově bylo proponováno přičlenění nejděležitějších odvětví živelních. Ve skutečnosti pak konány byly přípravné práce jak na zavedení všech článků pojištění tak ř. osobního (tedy vedle životního i na pojištění nemocenské a úrazové), tak na většinu odvětví, tehdy známých, jež dnešní terminologie zákonná označuje výrazem pojištění proti škodě.

Z pojištění osobního omezila se v praxi činnost banky na pojištění životní; avšak již v původních, přípravných krocích zahrnuty i práce pro zavedení »pojištění zdraví«, jak i z nejstarších návrhů na znění firmy zřejmo. Plán tento ztroskotat o zamítavé stanovisko, jež vůči němu zaujala vláda. Zavedení druhého článku osobního pojištění »proti pohromám tělesným«, t. j. úrazového, usneseno bylo na mimořádné valné hromadě z 28. září 1869, tedy na prahu životního běhu banky. Pojišťovací podmínky, na této hromadě přijaté, byly vládou schváleny a tvořily až do r. 1909 součást »stanov zvláštních odboru I. a II. (životního)«.

Šlo při tom o kolektivní úrazové pojištění dělnické. »Slavia hleděla získati dělnictvo v lůno své, nabídnuvši mu pojišťování proti pohromám tělesným ve sborech,« praví jednatelská zpráva, daná v první hromadě odboru I.—II. dne 2. října roku 1870. K vůli historické zajímavosti budiž vytčeno, že vytvořeny dvě nebezpečenské kategorie: do první zahrnuto dělnictvo továrnícké vůbec (sazba činila 1/50 zl. z každých 100 zl. roční mzdy), do druhé dělnictvo hornické a na dražích

(sazba 1.75 zl.). K uskutečnění nedošlo; zmíněná zpráva jednatecká vysvětluje tento neúspěch slovy: »Bohužel dělnictvo neporozumělo prospěchu svému, a jelikož Slavia vyhověti nemohla spolu žádosti za pojišťování pro případ nemoci, odřeklo se též podpory nadzminěné.« — Teprve poslední léta přinesla obnovení plánů na zavedení úrazového pojištění, ovšem na moderních základech technických a s účely všeobecného rázu.

V okruhu pojišťování proti škodě pomýšleno původně na odvětví živelní (požár, krupobití). Již pátá schůze zakládajícího výboru usnáší se, aby zahájeny byly přípravy k zavedení pojištění požárního. Přípravy tyto měly být prozatím rázu soukromého. Rozhodného významu pro zřízení ostatních odborů pojišťovacích měla však první řádná valná hromada z 6. června 1869, kdy učiněno zásadní usnesení, že činnost banky má zabíratí vedle životního i pojištění živelní. V důsledku toho přikročeno již v r. 1869 ku změně stanov. V nových stanovách položena věcná působnost banky na základnu neobyčejně širokou. Neboť jimi zahrnuto bylo do rámce této působnosti šest nových odvětví pojišťovacích (požární, krupobitní, dobytka, dopravní, hypoteční, skel, r. 1872 připojeno k nim i pojištění ježů), nehledíc k politice ukládací, již zavedením odborů úvěrních vykázáno nové dráhy. Bylo tedy pomýšleno ve skutečnosti na zavedení většiny tehdy známých odvětví; i pojištění dopravního, které provozují téměř výhradně společnosti akciové, pojištění dobytka, pro které je nejvhodnější formou ústav rázu lokálního, konečně i pojištění hypoteční, jehož problém podnes není v praxi s plným úspěchem rozřešen. Rysy velkolepého plánu, odrážejícího se v určení působnosti banky, dávají seznati, že zakladatelé měli na mysli ukojení pojišťovací potřeby všech vrstev národa, jak produktivních, tak i ostatních. Banka měla být jak pojišťovnou zemědělskou (pojištění požární, krupobitní, dobytka), tak kruhů průmyslových, finančních a obchodních (pojištění požární, dopravní, hypoteční). Vedle toho pojištěním životním (určeným v celku pro třídy veškeré) a poskytováním kaucí i osobního úvěru měla sloužiti podstatně příslušníkům liberálních zaměstnání a skupinám hospodářsky nesamostatným, úřednictvu a zřízenectvu; o podporování zájmů dělnických byla již řeč výše. Ve skutečnosti došel rozsáhlý tento program realizace pouze z části. Neboť ze všech zamýšlených odborů pojišťovacích vstoupily v život pouze pojištění požární (pojistky vydávány již od 25. prosince 1869) a krupobitní (od r. 1871). Ostatní proponované odbory zavedeny pouze formálně na papíře stanov. Vážné přípravy zahájeny pro pojištění škod, způsobených povodněmi na jezích; vypracovány byly podmínky pojišťovací a počato s přijímáním přihlášek; pro nedostatečnou účast (přihlásilo se celkem 56 členů) bylo však v roce 1874 další přijímání přihlášek zastaveno a závdavky vráceny. Rovněž na pojištění hypoteční jako na odbor VIII. banky bylo vážně zamýšleno. Účel nového odboru měl být dvojitý: pojišťovací a úvěrní; měly jím být hrazeny jednak ztráty vzešlé z nesprávného placení hypotečních pohledávek; vedle toho měl se zabývati nový odbor poskytováním hypotečního úvěru. K uskutečnění tohoto odboru, k němuž mělo být dle výroční zprávy za rok 1871 přikročeno, nedošlo, alespoň pokud šlo o účely pojišťovací; vláda odepřela schválení podmínkám vzhledem k poměrům na trhu pe-

něžním. Tak banka se obmezila na dlouhou dobu pouze na pojištění životní, požární a krupobitní. K novým akcím zakládacím přikročeno opět až po uplynutí téměř čtyř desítek let; změnou stanov z r. 1909 zavedeno pojištění proti krádeži vloupaním a skel (u obou započato s provozováním od 1. ledna 1910). Stanovami z r. 1916 rozšířena pak byla činnost banky i na pojištění proti následkům tělesných úrazů a zákonného povinného ručení, které vstupuje v život dnem 1. ledna 1919.

Třebaže v počátcích rozvinutý plán věcné působnosti banky nebyl realizován v celém rozsahu, nutno přece označiti zásadní usnesení valné hromady z r. 1869, jímž položeny k němu základy, za jedno z nejdůležitějších a nejvýznamnějších pro celý další vývoj banky. Neboť jím realizován u ní princip smíšeného provozování (sloučení pojištění životního s pojištěním proti škodě v témže ústavě). Po dovršeném půlstoletí životního běhu banky možno tvrditi, že sloučení toto bylo z hlavních příčin celkového úspěchu a vzrůstu banky. Neboť umožňovalo plné a všestranné využití sítě zastupitelské i ekonomické upotřebením orgánů a pomůcek služby vnitřní; působilo úspěšně na proniknutí banky a získání nové a nové klientely. Úspěch a rozvoj jednoho odboru vrhal příznivé reflexy i na odbory ostatní. Na druhé straně opět možno právě z vývoje banky vyvoditi zajímavý příspěvek k posouzení všeobecné otázky, který z obou principů provozovacích (provozování smíšené na rozdíl od odděleného, zakazujícího sloučení odvětví životního s ostatními) ukázal se v praxi života schopnějším. Odpověď na tuto otázku dává nám pohled na celkový vývoj českého pojišťovatelství vůbec. Žádná z ostatních pojišťoven českých, pokud byly zřízeny před rokem 1880*) a posud trvají, nezavedla původně smíšené provozování; každá z nich rozhodla se výlučně buď pro pojištění životní nebo živelní. Ze všech docílila největších úspěchů obchodních Slavie, aniž sloučením různorodých odvětví pojišťovacích trafilو některé na své bezpečnosti nebo jistotě. Tento vývoj byl nepochybně příkladem dvěma českým ústavům, provozujícím od původu pojištění proti škodě, že po dlouhých desítkách svého působení dodatečně zabraly do své činnosti i pojištění životní, ovšem vzhledem k tomu, že rakouské zákonodárství od r. 1880 provozování smíšené nedovoluje, ve formě soudružných ústavů. Tím dojista výrazně potvrzena správnost zásady, kterou banka Slavie vzala za svou již v počátcích své existence.

*

Podobně jako v působnosti věcné, měli zakladatelé dalekosáhlé plány teritoriální. Z programu, dle něhož šlo jim o vytvoření ústavu nejenom českého, nýbrž všeslovanského vůbec, vyplývaly i obrysy území, v němž banka měla se uplatňovati. Byly to veškeré země, obydlené Slovanstvem jak v bývalé říši rakousko-uherské, tak i mimo její hranice. Jak již uvedeno, nepracovala banka v Rusku vůbec nikdy, ač byly vykonány všechny přípravné práce (podána žádost za koncesi. Chleborádovi uloženo již v r. 1869 podniknouti organizační cestu po Rusku, úřednictvu uloženo učení ruštině, v r. 1870 usneseno vyhledávati zástupce mezi českými vystěhovalci na Rusi atd.). Příčina toho spočívala asi v překážkách vnějších; dle

*) V tomto roce vydán regulativ, jímž pro nové ústavy princip smíšený zakázán.

MUDr. J. Bleiweis, otec národa slovinského,
zakladatel banky.

J. Hribar, mimořádný vyslanec a splnomocněný
ministr království S. H. S.; ředitel lublaň. filiálky
do r. 1918.

vyprávění pamětníků kladla ruská vláda za podmínku koncese složení kauce v částce 40.000 dukátů — obnos to, který dojista přesahoval síly mladého ústavu. V Srbsku pak rozvinula banka oficiální činnost na dobu zcela krátkou.*) Trvalým působištěm Slavie bylo tedy bývalé mocnářství rakousko-uherské. V prvé řadě jednalo se o proniknutí v zemích koruny svatováclavské; proto přikročeno již od původu vedle Čech i k zpracování Moravy a Slezska. Současně bylo již v r. 1869 počato s činností v zemích jižních (Kraňsku, Přímoří, Korutanech a Štýrsku), dále v Dolních a Horních Rakousích, od r. 1874 rozšířena působnost na Halič a Bukovinu, takže již v prvním pětiletí obsažena celá t. ř. Cislaitanie. Ještě v prvním roce působnosti banky usneseno, že má pracovati i v bývalé t. ř. Translitanii; plán tento uskutečněn v roce 1875, kdy dostalo se bance koncese i pro země uherské. Činnost její vztahovala se zde především na Uhry severní, zejména na Slovensko, dále na Chorvatsko. V roce 1886 byla působnost banky v severních Uhrách zastavena. K novému rozšíření obchodního území došlo v roce 1909 o Bosnu a Hercegovinu. Zabírá tedy působnost banky nyní vedle území republiky Československé ostatní bývalé Předlitavsko a království S. H. S.

*

*) Také v Bulharsku banka, byť nedlouho pracovala, ovšem jen pomocí místních zástupců.

Ideový program, na němž banka byla vybudována, nadšení, obětavost a tuhá práce, která byla rozvinuta, aby byl splněn, tvořily hlavní, podstatnou příčinu skvělého úspěchu a nečekaného rozmachu banky. Nejen pietta, nýbrž i historický zájem vybízí, aby vzpomenu to bylo osob, které byly tvůrci a nositeli vůdčích ideí: tedy zakladatelů banky.

Zachované výkazy uvádějí celkem 152 jmen zakladatelů. Všichni účastníci se finančně zakládání díla: upsali poukázky k základnímu fondu. Řada z nich působila morálně, vahou svého jména, vlivem svého postavení sociálního i veřejného. Četní konečně spolupůsobili aktivně na specifické činnosti zakladatelské. Je dojista velikou zásluhou Chleboradovou, že dovedl vzbuditi vřelý zájem o svou myšlenku u nejlepších synů národa, že se mu zdařilo soustřediti kolem svého praporu kruh osobností, jichž jména požívala nejlepšího zvuku v životě společenském i politickém, a získati tak důvěru a vlídné přijetí bance v širokých vrstvách. Osoby, které při aktu zřizovacím zjednaly si aktivní účastí největších zásluh, zmíněny byly již výše; zde zbývá dotknouti se souboru zakladatelů jako celku.

Jaké bylo složení sboru zakladatelského? K jakým sociálním vrstvám náleželi? Jaké národnosti byly v nich zastoupeny? To jsou hlavní otázky, které se vynořují.

Charakteristickým rysem listiny zakladatelů je složení národnostní. Přirozeno, že většinu tvoří příslušníci čeští; jejich jmény není však souhrn zakladatelů vyčerpán. K nim řadí se četní členové bratrských národů jihoslovanských, zejména Slovinců. Případá na ně více než pětina všech zakladatelů. Číslo dojista imponující již svou výší, významu však tím většího, že zahrnuje v sobě výkvět národa i nejznamenitější jména jihoslovanská. Je mezi nimi i u nás dobře známý MUDr. Ivan Bleiweis, neohrožený vůdce proti Němcům, nesoucí čestné jméno »otce národa slovinského«, jsou mezi nimi i jiní předáci političtí, tak JUDr. F. Dominikuš v Maribore, J. Murnik, redaktor »Novic« v Lublani, JUDr. J. Pokljudov v Lublani a jiní. Již z toho vidno, s jakými sympatiemi a ohlasem přijata byla myšlenka všeslovanské pojišťovny u Jihoslovánů. Jednatelská zpráva odboru IV z 15. května r. 1870 praví o tom: »Ku konci radostně ještě připomínáme vřelého účastenství, s jakým se potkala Slavie mezi Jihoslovany, a to především u bratrů Slovinců. Výtečníky národními jakož i národním kněžstvem hojně jsouc podporována, čítá Slavia v sotva tříměsíční době činnosti na Jihoslovansku již 25 zakladatelů a ke 2 tisícům členů.« Nejenom vlastní činností pojišťovací, ale i bojem za práva jazyková získala si Slavia u Jihoslovánů velikých sympatií. Předáci národní nepřestávají ji doporučovat. Tak veliký vlastenec biskup Štrossmajer »blahoslaví banku Slavii co ústav slovanský a přeje si, by blahodárně rozšiřoval svou působnost mezi Slovanstvem a přispíval k šíření slovanské vzájemnosti.« Nebo Srbské kolo doporučí Srbům Slavii »jakožto nejlepší ústav pojišťovací co do bezpečnosti a co první i jediný toho druhu slovanský.« (Ze 17. řádné valné hromady.) Jako je pro vždy činnost Slavie spojená s pojišťovacími a hospodářskými dějinami jihoslovanskými, tak opět obchodní úspěchy banky v těchto zemích jsou nerozvížitelně spjaty se jménem ředitele

Ivana Hribara, pozdějším zemským i říšským poslancem, starostou lublaňským, konečně vyslancem Jugoslaviie v Praze, který co generální zástupce stojí již od r. 1875 filiálce lublaňské v čele.

Největší část zakladatelů tvoří osoby fysické; k nim druží se 11 korporací, spolků, peněžních a průmyslových podniků. Mezi nimi vyskytují se čtyři instituce dělnické (Oul v Praze a Novém Jáchymově, Vychovatelský ústav dělnický v Praze a Včela, dělnický spolek v Liberci), záložny v Jičíně a Pardubicích, čtyři závody průmyslové, ředitelství cukrovaru v Oužici a Peruci, správa pivovaru hr. Thuna v Podmoklích, správa mlýnská v Děčíně), konečně Beseda česká v Liberci. Nápadným a významným zjevem je značná účast živlu dělnického i zastoupení t. ř. menšinového území.

Zajímavým je konečně složení souhrnu zakladatelského dle zaměstnání. Jsou mezi nimi zastoupeny veškeré třídy společenské i majetkové. Co do počtu stojí v prvé řadě příslušníci t. ř. svobodných povolání, jichž je na 32; za nimi jdou podnikatelé obchodní a průmysloví (obou po 26); pak následují zemědělci, kteří, počítáme-li k nim i šlechtické držitele půdy — dosahují čísla 23; úředníků je 14, zbytek tvoří kněží a soukromníci. V čele všech stkví se jméno otce vlasti Palackého, který »nejprvnější ze všech a s radostí pravého přítele národa přispěl svou hřívnou jako první zakladatel.« (Výroční zpráva za rok 1878.) K němu přistupují vynikající politikové dr. Julius Grégr, dr. Ant. Čížek, dr. K. Sladkovský, kníže Jiří Lobkovic, dále »purkmistr« král. hl. města Prahy Frant. Dittrich, syn Palackého, známý učenec JUDr. a PhDr. Jan Palacký, dramatický spisovatel prof. F. V. Jeřábek, velkoobchodník B. Bondy, kanovník V. Bradáč, továrník Č. Daněk, MUDr. A. Dub, majitel pivovaru F. Fingerhut, obchodník K. Frič, ředitelé obchodních škol K. P. Kheil a A. Nocar, velkoobchodník V. Lana, stavitel V. Nekvasil, známý mecenáš A. Oliva, profesor M. Pokorný, továrník F. Pštros, velkostatkář a kupec J. Rott, majitel knihtiskárny J. S. Skřejšovský, obchodník J. Srnec, továrník J. Topinka, statkář JUDr. Em. Trmal, obchodník J. Urban, velkoobchodník Ferd. Urbánek, obchodvedoucí F. A. Urbánek, majitel »Heinovy« u Prahy Vinc. Vávra, J. S. Vilímek, velkostatkář K. Židlický atd. Z úřednictva a zástupců banky byli zakladateli vedle Chleborada gen. tajemník F. Novák, gen. zástupce v Olomouci J. S. Wurm, gen. zástupce Hynek Militký, tajemník gener. zastupitelství v Lublani, J. L. Černý.

Rozvrstvení zakladatelů dle povolání a zastoupení všech tříd podává výmluvné svědectví, že kořeny svými tkví banka od původu v celém národě.

PRÁVNÍ, OBCHODNÍ A FINANČNÍ ORGANISACE BANKY.

Právní podstatou jest banka Slavia spolkem, zřízeným na základě cís. patentu z 26. listopadu 1852 č. 253 ř. z. (spolkový zákon) a spočívajícím na vzájemnosti. Existence právní nabyta státním schválením, jež jí bylo uděleno výnosem ministerstva vnitra z května 1869.

Společenské poměry a vztahy upraveny jsou stanovami. V nich obsažena firma a účel banky, určeny bankovní orgány a vyměřena jich kompetence, vymezeno právní postavení členů, stanoveny základy finančního hospodaření, učiněny dispozice pro rozzejtí banky, po případě jednotlivých jejích odborů.

Původní stanovy, vypracované Chleboradem a přehlednuté zvláštním užším výborem, přijaty byly na druhé schůzi zakládajícího výboru z 14. května roku 1868; po provedení různých oprav a změn schváleny byly definitivně výnosem ministerstva vnitra 15. května 1869. Dle nich spadalo v obor působnosti banky pojištění životní (na úmrtí, na dožití) a zřizování spolků pro vzájemné dědění. Firma zněla: Slavia, vzájemná kapitály a důchody pojišťovací banka pražská. V ohledu formálním jest důležité, že původní stanovy určovaly nejenom poměry společenské, nýbrž obsahovaly i úpravu pojišťovací smlouvy.

Původní tyto stanovy byly opětovně měněny, přepracovány i doplňovány dle potřeb časových i dle rozšiřování bankovní působnosti. Celkem byly do dnešní doby sedmkrát stanovy podrobeny změnám. Stručný přehled vývoje, pokud jde o úpravu stránky společenské, nikoliv pojišťovací, jest tento:

1. Usnesením mimořádné valné hromady z 28. září 1869 přičleněno bylo k dosavadním 3 odborům (I. pojištění na dožití, II. pojištění na úmrtí, III. spolky pro vzájemné dědění), šest odborů dalších (pojišťování škod způsobených ohněm, krupobitím, dovozem na zemi a po vodě, pádem dobytka, na hypotékách, na zrcadlech a oknech), do odboru I a II vsunuto i pojištění úrazové,*) ke zvláštním stanovám životním přidány i zvláštní stanovy odboru požárního a krupobitního. V souhlase s tím změněna firma na znění podnes platné: Slavia vzájemně pojišťo-

*) Rovněž podmínky pro poskytování kaucí.

vací banka v Praze. Státní schválení dáno bylo výnosem ministerstva vnitra z 7. prosince 1869, resp. místopředsedství z 6. ledna 1870.

2. Řádnou valnou hromadou z 16. května 1872 přijaty stanovy úvěrních spolků (I. Úvěrní spolek pro půjčování a zaručování kaucí II. Úvěrní spolek pro půjčky a zálohy vůbec), do působnosti banky zahrnuto pojištění škod, způsobených povodněmi na jezích jako odbor X, zavedena instituce důvěrníků, volených valnou hromadou z obvodu každého generálního zastupitelství jako sboru poradního, změněn název výboru v správní radu, odstraněny právní rozdíly v postaveních členů ředitelstva (dříve generální ředitel a 2 ředitelé čestní, nyní pouze tři členové správní rady se stejnými právy i povinnostmi). Změněné stanovy schváleny byly výnosem ministerstva vnitra z 13. září 1872, po případě výnosem místopředsedství z 21. ledna 1873.

3. Na mimořádné valné hromadě z 28. září 1873 rozšířena kompetence správní rady udělením práva určovati pense, zvyšovati příjmy pensijního fond. z vedlejších poplatků, stanoviti počátek nebo ukončení působnosti jednotlivé pojišťovací třídy nebo samosprávných pojišťovacích spolků, ustanovovati náklady na rozšíření bankovní působnosti; v předpisech o zužitkování bankovních fondů výslovně jmenování zápůjčky hypoteční jako způsob ukládací místo dřívějšího všeobecného ustanovení o »půjčkách proti pupilární jistotě«. Schválení dostalo se těmto změnám výnosem ministerstva vnitra z 27. dubna 1874, resp. místopředsedství z 24. října 1874.

4. Mimořádnou valnou hromadou z 28. září 1877 zavedeno kolektivní právo volební (ve prospěch členů, kteří v odborech IV. a V. měli jednotlivě pojištěno méně než 10.000 zl.), nově vymezena kompetence smírčích soudů, upravena otázka výplaty dividendy členům všech odborů. Státní schválení dáno bylo výnosem ministerstva vnitra z 31. května 1878, resp. místopředsedství z 12. října téhož roku.

5. V řádné valné hromadě z 18. května 1884 omezena činnost banky teoreticky pouze na pojištění životní, požární a krupobitní; ostatních šest odborů — v praxi ostatně nikdy neprovozovaných — vypuštěno. Rozšířeno podstatně právo volební snížením posavadního minima pojištěných kapitálů nebo hodnot, právo poskytovacího, v odboru požárním a krupobitním na 5000 zl. z 10.000 zl., a při volebním právu kolektivním na 10.000 zl. z 20.000 zl.; k zužitkování bankovních fondů určeny vedle vkladů v spořitelnách a společenstvech i jiné řádné ústavy úvěrní a okresní hospodářské záložny. Ministerstvo vnitra schválilo změny výnosem z 15. července 1886, místopředsedství výnosem z 29. září téhož roku.

6. Podstatné změny provedeny na řádné valné hromadě z 11. května 1909. Především přesně rozlišeny vlastní stanovy jako smlouva společenská od pravidel upravujících smlouvu pojišťovací (od pojišťovacích podmínek) a obojí také formálně na venek odděleny. V dosavadní působnost banky zahrnuto jako nový odbor pojištění proti krádeži vloupáním, dále pojištění proti škodám, způsobeným rozbitím a prasknutím zrcadlových a tabulových skel, jakož i pojištění nepřímé (zajištění) ve všech odvětvích, bankou provozovaných. Zrušeny instituce

odborných hromad i posavadní orgány správněporadní: dohlizitelské výbory a důvěrníci z obvodů jednotlivých generálních zastupitelstev; smírčí soudy postaveny na nové základy. Odstraněna instituce samosprávných spolků, ve kterých sdruženi byli posud členové obdrževší osobní úvěr. Pozměněna částečně kompetence valné hromady, zavedeno násobné právo hlasovací, při němž však jeden člen může mít maximálně 5 hlasů. Nově upraveny zásady, dle nichž určuje se podíl na zisku členů odboru životního i podmínky, po jejichž splnění může se vypláceti dividendy členům ostatních odborů. Stanovy takto upravené schváleny byly výnosem ministerstva vnitra z 8. října 1909, resp. místodržitelství z 20. prosince téhož roku.

7. Usnesením valné hromady z 29. května 1915, které bylo schváleno výnosem ministerstva vnitra z 2. března 1916 a místodržitelství 3. května téhož roku, přibrána byla dvě nová odvětví (pojištění úrazové a povinného ručení): určení počátku jejich působnosti přenecháno správní radě. Počet členů ředitelstva ustanoven na čtyři členy správní rady. Učiněny dispoice k opatření základního fondu pro nový odbor (úrazový a povinného ručení). Připuštěno použití zálohového fondu zaručovacího, resp. ziskového k přechodnému krytí knihovnických ztrát na kursu cenných papírů v odboru životním.

*

Platné stanovy znají pouze členy jako nositele společenských práv a povinností; v dřívějších stanovách družili se k nim i účastníci (zakladatelé, pokud nebyli jejich pohledávky k základnímu fondu splaceny, bývalí členové, jako i osoby obmyslené od okamžiku, kdy pojištěný kapitál nebo důchod stal se likvidním). Z nejdůležitějších práv členských jest: právo účastniti se valné hromady i zastupovati na ní členy jiné, hlasovati na ní, podávati návrhy i interpelace ve věcech bankovních, volební právo aktivní i pasivní, právo na podíl na zisku a při rozejití banky na společenském jmění. Právo účastniti se valné hromady a hlasovati na ní vázáno jest podmínkou jednoletého trvání členství a pojištěním kapitálů, resp. důchodů (v odboru životním) nebo hodnot majetkových (v ostatních odborech) v určité výši.

*

Statutární orgány dle platných stanov jsou dvojí:

A) Správní: valná hromada, správní rada, ředitelstvo.

B) Dozorčí: přehližitelé účtů.

Dřívější stanovy, platné do r. 1909, znaly v první kategorii ještě instituci hromad jednotlivých odborů, kromě toho pak orgány správněporadní: výbory dohlizitelské a sbory důvěrníků. Do r. 1878 přistupovaly k orgánům správním a kontrolním jako třetí kategorie společenských orgánů ještě smírčí soudy; změnou stanov, v tomto roce schválenou, zúžena byla činnost smírčích soudů jen na pole sporů pojistně-právních.

Nejvyšší správní orgán banky tvoří valná hromada jako představitel veškerého členstva a jeho vůle. Jest v první řadě orgánem konstitutivním, určujícím základní rysy organizace hospodářské, provozovací i obchodní. Jí přísluší usná-

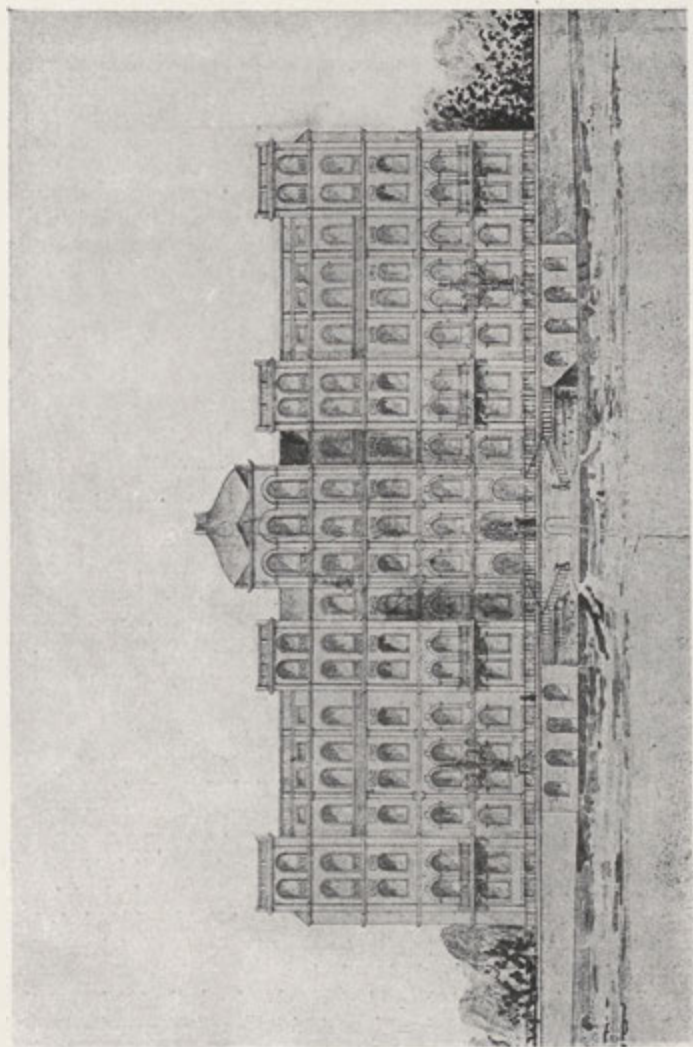
šení o stanovách, které obsahují základy zmíněné organisace. V její kompetenci spadá dále rozhodování o trvání banky a jednotlivých jejích odborů, o převzetí celého pojišťovacího materiálu jiných ústavů nebo přenesení vlastního materiálu jako celku ze všech nebo jednotlivých odborů na ústav jiný. Ze svého středu volí užší sbor administrativní, správní radu a přehližitele účtů jako sbor kontrolní. Vedle toho přísluší valné hromadě důležité funkce správní a kontrolní; má podstatný vliv na vytváření běžného hospodaření, vyřizující zprávy o činnosti v jednotlivém období správním, schvalující výroční účty, usnášející se o užití přebytků i úhradě schodků.

Vedle valných hromad, shromažďujících členstvo všech odborů vůbec, znaly stanovy do r. 1909 ještě hromady odborové, reprezentující členy jednotlivých sekcí; jedinou pravomoc jejich tvořila volba dohlížitelských výborů pro ten onen odbor.

Po valné hromadě jest nejvyšším orgánem banky dvanáctičlenná správní rada (do roku 1872 zvaná výbor). Jest výkonným orgánem valné hromady, odpovědným z provedení jejích usnesení i z plnění stanov. V prvé řadě tvoří orgán administrativní, ač patří do její pravomoci i určité akty konstitutivní (rozhodování o úpravě, změnách, doplnění pojišťovacích podmínek). Volí ze sebe nejvyšší funkcionáře banky, předsedu a místopředsedu, dále nejužší sbor správní, ředitelstvo. Přísluší jí dohled k řízení celého podniku, otázky personální, úprava pracovního i hmotného postavení zaměstnanců, vydávání instrukcí pro ředitelství, úřednictvo i zastupitelství, decentralisace správy zřizováním generálních zastupitelstev, vedení politiky ukládací, v oboru pojistně technickém určování sazeb a rozhodování o změnách základů pro vypočtení rezervy pojistného v odboru životním, sjednávání smluv zajišťovacích, dotace pensijních fondů; správní rada svolává dále valné hromady a připravuje pro ně návrhy.

Zastupování banky na venek, zejména proti soudům a úřadům, svěřeno jest předsedovi a, je-li zaneprázdněn, místopředsedovi správní rady.

Nejužším sborem administrativním jest ředitelství, složené nyní ze čtyř členů správní rady. Původně skládalo se ředitelství ze 3 členů výboru, z nichž jeden, generální ředitel, zastával funkci, co do právní povahy blízkou postavení úřednickému, kdežto druhí dva byli řediteli čestnými; první změnou stanov, schválenou 7. prosince 1869, nabyla funkce generálního ředitele charakteru čistě úřednického. Od roku 1872 na základě nové změny stanov skládá se ředitelství výhradně z členů správní rady. — Jako sbor volený správní radou z jejího středu, vízí ředitelství především zvláštní vztahy k správní radě. Jest jejím orgánem výkonným a podpůrným. Vykonává veškerá usnesení správní rady a připravuje opět tato usnesení, zpracovávajíc potřebný materiál a činíc jí návrhy na usnesení, která mají býti učiněna. Vedle toho však jest ředitelství i neodvislým orgánem se samostatným okruhem působnosti, vymezeným stanovami, po případě usneseními správní rady. Vlastní pravomoc rozhodovací vztahuje se na věci běžné, na přijímání pojišťovacích návrhů a povolení hypotečních zápůjček v hranicích určených správní radou a na povolování nákladů správních. Konečně vystupuje jako orgán, kontrolující činnost úřednictva i zástupců.

Neuskutečný plán bankovní budovy na místě dnešního Musea.

Valnou hromadou, správní radou, ředitelstvím vyčerpán jest pořad dnešních orgánů správních; do roku 1909 přičleňovaly se k nim dva zajímavé útvary správní, přesněji řečeno poradně správní; jeden s úkolem poradním, blíže neurčeným, druhý omezený na pole činnosti ukládací. Byli to důvěrníci banky a výbory dohlížetelské.

Důvěrníci voleni byli řádnou valnou hromadou v počtu původně pěti až desíti pro obvody jednotlivých generálních zastupitelstev; později horní hranice jejich počtu ciferně neomezena. Tvořily sbor poradní, který měl činiti správní radě návrhy v zájmech bankovních. Poradní činnost jejich vztahovala se jednak na věci běžné agendy pojišťovací (na př. označovali objekty, které se jako špatná rizika nedoporučují k přijetí do pojištění, dávali návrhy na úpravu sazeb živelních v jednotlivých obcích), jednak na ustanovování zástupců, podávání zpráv o jejich osobách i činnosti. Tvůrcům tohoto zařízení u banky šlo však, zdá se, o účely ještě další než získávání odborných porad a důvěrných zpráv. Sledovali cíle povahy obchodně propagační a reklamní. Zřizováním důvěrnických skupin z vynikajících osobností měli býti bance získáváni ve všech územích její působnosti příznivci, kteří by o ústav zvlášť byli interesováni, na druhé straně pak svým vlivem, autoritou i společenskými styky rozšiřovali známost banky a podporovali obchodní její pronikání. Praktický význam měly sbory tyto hlavně v prvních letech, kdy vyšel z jejich středu ne jeden plodný podnět. Časem důležitost jejich upadá, schůze odvíjejí se řidčeji, ráz porad stává se šablonovitý a úřad sám přechází v instituci formální, až změnou stanov z r. 1909 jest zrušen.

Výbory dohlížetelské voleny byly hromadami jednotlivých odborů pojišťovacích, jakož i úvěrních spolků. Úkol jejich byl na rozdíl od důvěrníků stanovami přesně určen; v odborech pojišťovacích měli podávat správní radě návrhy, jak by se mělo použití fondů toho onoho odboru; poradní jejich činnost týkala se tedy politiky ukládací. V úvěrních spolcích pak navrhovali podmínky, za kterých mají býti petentům poskytovány zápůjčky. O činnosti a úkolech těchto výborů platí obdobné co o důvěrnících.

Kontrolní orgán tvoří čtyři (dříve tři) přehlížitelé účtů, jimž dle stanov přísluší zkoušení účetnictví i pokladen, zkoumání výroční účetní závěrky a podávání zpráv o své činnosti jednak valné hromadě, jednak správní radě.

Vedle správních a kontrolních patřily k orgánům stanovním i smírčí soudy, do nichž vysílaly valné hromady vždy osm členů. Z nich tvořil se pak v konkrétním případě pětičlenný sbor soudcovský. Pravomoc těchto soudů byla v prvních dobách velice široká: zahrnovala od r. 1872 až do r. 1878 rozhodování sporů jak z poměru společenského, tak i ze smlouvy pojišťovací.*) V r. 1886 byla kompetence smírčích soudů značně snížena a zůstaveny jim spory o výplatu pojištěného kapitálu, důchodu, náhradu škod, pokud strany nedaly přednost soudům řádným. Rozhodování dále se většinou hlasů; soudcové nebyli vázáni na určitou formu přelíčení, v posuzování sporu měli se řídit »dle svého mravního přesvěd-

*) Dle toho patřily před ně patrně i spory o placení pojistného. Aby odstraněny byly pochybnosti v tomto směru panující, požádán za dobrozdání prof. Randa. Obsah jeho elaborátu se bohužel nedochoval.

čení». Stanovami z r. 1909 byly smírčí soudy jako instituce stanovní zrušeny a přenecháno pojišťovacím podmínkám určovati složení a kompetenci smírčích soudů ve shodě s občanským řádem soudním.

Po zrušení dohlížetelských výborů a důvěrnických sborů, jakož i po reformování smírčích soudů tvoří v dnešní době stanovní orgány, složené z členstva, valná hromada, správní rada, ředitelstvo a přehližitelé účtů.

*

Za základ pro uspořádání správy vzata hned od prvních počátků banky zásada decentralisace. K rychlému provedení organisace a docílení brzkých výsledků obchodních, pak vzhledem k tehdejším poměrům komunikačním bylo celé obchodní území rozděleno na několik obvodů, jež přikázány jednak generálnímu ředitelství, jednak zvláštním, k účelu tomu vytvořeným jednotkám správním, totiž generálním zastupitelstvím.

Počet těchto zastupitelstev i territorium jim přikázané měnily se souběžně se vzrůstem banky, postupem obchodů v jednotlivých krajích i zvláštními jejich poměry a potřebami. Nejstarším jest generální zastupitelstvo moravsko-slezské, zřízeno v říjnu 1871 pět generálních zastupitelstev, a to: v Budějovicích, Loucké, určené pro Kraňsko, Přímoří, Štýrsko a Korutany, jež dočasně (od 1. ledna 1874 do 15. května 1876) pracovalo v Terstu; obě tato zastupitelstva zřízena byla již v r. 1869, tedy v prvním roce působnosti banky. Jim následovala v roce 1874 zřízená generální zastupitelství ve Vídni pro Dolní Rakousy a ve Lvově pro Halič a Bukovinu. Mezitím však přikročeno k podrobnému vybudování zásady decentralisační v království, jako hlavním působišti Slavie; v obvodu jeho zřízeno v říjnu 1871 pět generálních zastupitelstev, a to: v Budějovicích, Lounech, Jičíně, Chrudimi a Plzni. Účelem bylo zřejmě docílit co nejintenzivnějšího zpracování českých krajů a pevného zakotvení banky v hlavním jevišti jejího působení. Tato úprava správy neměla však dlouhého trvání. Když bylo zamýšleného účelu dosaženo, zejména však, když se ukázalo, že další existence těchto nepatrných správních jednotek je zbytečná nebo alespoň neekonomická, přistoupeno ještě v polovině let sedmdesátých k zrušování českých generálních zastupitelstev. Nejprve v červnu 1875 zaniklo zastupitelství původně jičínské, později přenesené na krátký čas do Mladé Boleslavě, v prosinci téhož roku následovalo lounské, v roce 1881 budějovické, v r. 1891 chrudimské. Poměrně nejdéle se udrželo generální zastupitelství plzeňské, které zrušeno v roce 1896.

Nové pole působnosti otevřeno bylo přičleněním zemí uherských do oblasti bankovního působení. Stalo se tak roku 1875, kdy dostalo se bance koncese uherským ministerstvem orby, průmyslu a obchodu nejprve (v únoru uvedeného roku) k provozování pojištění životního a osobního úvěru, o několik měsíců později (v září téhož roku) i k zahájení obchodu požárního. Povolení tohoto bylo ihned použito a provedena neprodleně správní a komerční organisace v těchto zemích, při čemž ovšem, ve shodě se slovanským programem banky, pomýšleno bylo v první řadě na navázání obchodních styků a zakotvení banky mezi Slováky,

Chorvaty a Srby. Za prvé sídlo generálního zastupitelství, určeného pro severní území uherská, hlavně pro Slovensko, zvolen Raab. Po krátkém působení (od listopadu 1875 do července 1876) přeneseno bylo jednatelství toto do Budapešti. K němu přidružena byla časem, roku 1881, zastupitelstva v Trnavě a v Turčanském sv. Martinu, která však měla trvání pouze časově omezené, byvše sloučena — druhé již v r. 1882, první pak v r. 1883 — s generál. zastupitel. budapeštským. Celá obchodní působnost banky ve vlastních zemích uherských neměla dlouhého trvání. Poměry hospodářské, nepřízeň úřadů k ústavu, diktovaná momenty politickými, nedostatečná právní ochrana vztahů pojišťovacích byly příčinou, že naděje do obchodu toho skládané se nesplnily. Důsledkem toho bylo přerušení činnosti a zrušení filiálky budapeštské v roce 1886. S daleko většími úspěchy setkal se organizování zemí chorvatsko-slavonských. Ve větším slohu a na podkladě samostatných jednotek správních zahájeno bylo v r. 1879 zřízením generálního zastupitelství v Záhřebu, jemuž následovala v r. 1886 filiálka v Novém Sadu. Také tato filiálka záhy zanikla a území její přičleněno bylo již v r. 1887 Záhřebu. Od té doby byla banka zastoupena v zemích uherských výhradně generálním zastupitelstvím záhřebským.

Přestávka v zakládací činnosti banky, započatá v polovině let osmdesátých, přerušena jest až po uplynutí více jak dvou desetiletí. Teprve rozšíření teritoriální působnosti banky na Bosnu a Hercegovinu vede v r. 1910 k zřízení generálního zastupitelství v Sarajevě. V roce 1914 konečně rozdělena Halič ve dva správní obvody; západní část pak přidělena nově založenému generálnímu zastupitelství v Krakově.

Do jubilejního roku vstupuje banka celkem se 7 filiálkami, z nichž 5 (Brno, Lublaň, Lvov, Krakov, Vídeň) je v býv. Cislitanii, po jedné v Chorvatsku (Záhřeb) a v Bosně-Hercegovině (Sarajevo). Z nich Lublaň a Záhřeb jsou ve správě generálních zástupců, ostatní spravovány jsou přímo generálním ředitelstvím.

Ve všech odborech tvoří filiálky především článek služby obchodní, organizační a ziskatelské; kromě toho v požáru a krupobití přenesena jest na ně i plná moc samostatného sjednávání pojišťovacích smluv a právní úkony k tomu se družící (zejména vydávání pojistek). V důsledku toho obstarává se v nich i technická a manipulační stránka procesu provozovacího, která u ostatních odborů soustředěna jest v rukou centrály.

Kdežto generální zastupitelstva jsou pouze exponenty banky s lokálním významem a omezenými funkcemi věcnými, tvoří hlavní ústav vlastní ústředí, z něhož — vedle obstarávání vnitřní služby, pokud není přenesena na generální zastupitelstva — řídí a určuje se celková působnost a obchodní uplatňování ústavu.

V čelo celého podniku postaven jest vrchní ředitel (tento titul zavádějí stanovy z roku 1916; původní stanovy mluví o kancelářském řediteli, první změna jejich přináší generálního tajemníka, stanovy z roku 1909 znají ředitele) jakožto první úředník a po orgánech volených nejvyšší představený všeho personálu, zaměstnaného ve službě vnitřní i vnější. Jeho úkolem dle stanov jest míti v přehledu celý závod, zpravovati ředitelstvo o běhu obchodů a vypracovávání návrhů ze-

jména ve věcech personálních. Zástupcem vrchního ředitele jest jeho náměstek, ustanovený správní radou; vykonává funkce vrchního ředitele v době jeho nepřítomnosti nebo při dočasném uprázdnění úřadu.

Právní a materiální poměry úřednictva, okruh jeho funkcí úředních a služební postavení upraveno jest jednak řádem kancelářským a úřednickým, jednak speciálními usneseními správní rady.

Struktura vnitřní výstavby hlavního ústavu dána jest skutečností, že banka provozuje několik odvětví pojišťovacích a zabývá se poskytováním úvěru hypotečního a osobního. Na tomto podkladě organisováno jest v rámci celého ústavu několik samostatných, vzájemně neodvislých odborů a oddělení, spojených jenom ústředními, všem společnými orgány (vrchní ředitel, ředitel účtáren, tajemníci, archiv, pokladna, výprava).*) Dle toho rozeznáváme: Odbor životní (slučuje dřívější odbory I. pojištění na dožití, II. pojištění na úmrtí, III. spolky pro vzájemné dědění), odbor požární (dřívější odbor IV., odtud obecně po bance užíváný název »čtverka«), odbor krupobitní (dříve odbor V., »pětka«), odbor pro pojištění proti krádeži vloupáním, odbor pro pojištění úrazové a povinného ručení; k nim se druží oddělení úvěrní a oddělení hypoteční. V hranicích jednotlivých odborů, zejména hlavních (v životním a požárním) vedly vzrůst agendy a nutná tím dělba práce k vytvoření základních jednotek správních, tak zvaných oddělení, z nichž každé má v čele svého představeného. V odboru životním patří sem: oddělení matematické (známé v bance pod názvem »reservy«), organizační, pojistkové, účetní, korespondenční, pro likvidování splatných kapitálů, kupních cen a zápůjček na pojistky (»škody«), manipulační. V odboru požárním pak oddělení taxační, organizační, zajišťovací, pojistkové, statistické, manipulační, účetní.

*

Provozovací prostředky k založení banky, k zřízení jednotlivých odborů a k úhradě předběžných výdajů správních, čerpány byly ze základních fondů; pro každé pojišťovací odvětví (vyjma r. 1910 zavedené pojištění skel, které přiřazeno bylo odboru požárnímu, s nímž splynulo), určen byl samostatný fond základní jako separátní zdroj finanční. Způsob, jak fondy tyto opatřovány, výše jejich a modalita splácení, jsou různé u skupiny odvětví původně provozovaných (život, požár, krupobití) a u odborů připojených dodatečně (proti krádeži vloupáním, úrazovému a povinného ručení).

Původní tři základní fondy získány byly ve formě zápůjčky od soukromníků, dle toho zvaných zakladatelů, cestou veřejné subskripce. Výše jich měla se dle statutárních předpisů pohybovati mezi 10.000 až 50.000 zl. Celý obnos toho onoho základního fondu rozložen byl na podíly po 100 zl., na které vydány byly podílné a číslované poukázky. Zúročení podílů stanoveno bylo na 6%. K splacení základních fondů určena byla lhůta 8letá; umořování mělo se dít ročně 20% po uplynutí vždy prvních 3 roků.

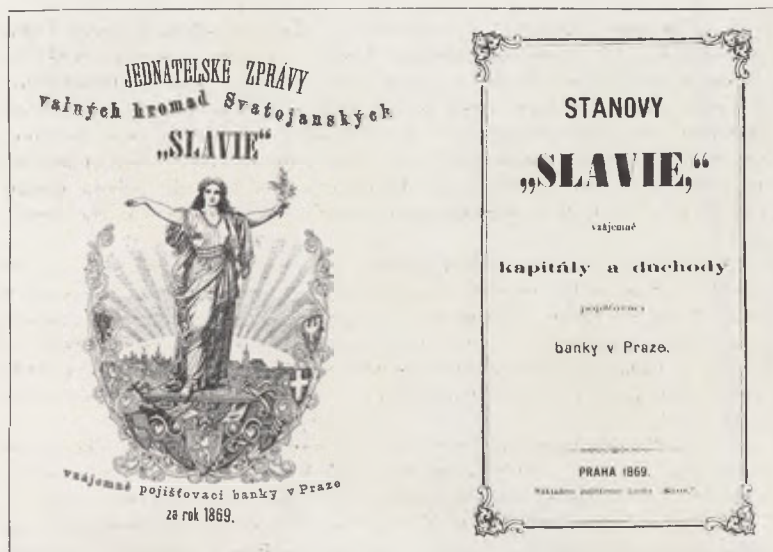
*) Koncem r. 1918 připojena k nim byla zvláštní ústřední kancelář. O ní dále.

Nejmenší výše dosáhl ve skutečnosti základní fond odboru životního. Upsáno naň bylo v 136 poukázkách celkem 13.600 zl.; splaceno pak pouze 6300 zl.; vstupoval tedy odbor životní a s ním, jako původně jediným představitelem obchodní činnosti, de facto banka sama s pranepatrným kapitálem provozovacím. Avšak ani toho odbor životní, díky finanční podpoře, kterou mu poskytly spolky pro vzájemné dědění, dlouho nepožíval; již po uplynutí prvních dvou období hospodářských (r. 1869 a 1870) byl celý základní fond životního odboru úpiscům vrácen; tedy o rok dříve, než dle stanov se mělo vůbec přikročiti k jeho amortizaci. —

Na základní fond požární složeno bylo celkem 19.000 zl.; také zde nepoužito stanovní lhůty umořovací; po skončeném třiletí působnosti vráceno více než 72% složené částky, v příštím roce pak zbytek. Nejvyšší cifry dosáhl základní fond odboru krupobitního, tedy odboru skutečně nejmenšího; činil 24.600 zl.; kdežto obchodní výsledky životní a požární dovolily zkrátiti podstatně stanovní lhůtu umořovací, byl základní fond odboru krupobitního splácen až teprve v roce 1884. —

V odborech, které své zřízení datují do posledních let, t. j. v odboru proti krádeži vloupáním (r. 1910) a úrazovém, jakož i povinného ručení (r. 1919), určeny byly pro opatření a splacení základních fondů zásady podstatně odchylné. Výše jich stanovena na 100.000 K, resp. na 300.000 K. Opatření byly dle předpisů stanov výpůjčkou ze zaručovacího fondu odboru požárního na zúročení nejvýše 4%. Pro umoření neurčena zvláštní lhůta, nýbrž stanoveno v soulase s § 4. regulativu, že umoření má se díti v té míře, jak vzrůstá fond zaručovací těchto odborů. Obchodní úspěchy odboru pro pojištění proti krádeži vloupáním, který počal působiti v roce 1910, a rychlý vzrůst zaručovacího fondu, umožnily odboru tomuto již v r. 1913, aby vrátil odboru požárnímu poskytnutý fond základní.

Kdežto základní fondy jednotlivých odborů nesou výlučně povahu provozovacích nebo přesněji řečeno zařizovacích kapitálů s určením přechodním a významem krátkodobým, mají ostatní fondy a rezervy, tvořící vlastní finanční páteř ústavu, charakter zcela odlišný; odlišný jak co do pramene, z něhož se tvoří a z něhož plynou jim dotace, tak co do svého účelu. Různost povahy jednotlivých odvětví, zejména pak technických jejich podkladů, vede při uvádění jednotlivých fondů k rozlišování odboru životního od odborů ostatních. V rámci každé z těchto skupin nutno pak opět rozeznávati především technické, vázané rezervy a fondy, které jsou pojistně technickou nezbytností, reprezentují částečnou hodnotu určitých, bankou převzatých závazků vůči pojistníkům; výše a dotace jejich spočívají na přesných podkladech matematických. K nim patří v odboru životním: zálohy a přenášky pojistného, reserva pro pojišťování válečné, mimořádná přírážková a pro škody nevyřízené. Proti nim vystupují zálohy a fondy volné; pravidelným účelem jich jest poskytnouti bance, resp. jednotlivým jejím odborům větší jistoty finanční pro případ mimořádných ztrát a schodků. Vedle toho bývají jimi sledovány zvláštní, speciální účely, zejména obchodní povahy; zřízení jich a výše

Titulní list první výroční zprávy a prvních stanov.

dotací jsou diktovány ohledy opatrností a obchodní prozíravostí. Patří k nim: fondy zaručovací, pro kursovní difference, pro zápůjčky hypoteční a úvěrní, konečně fondy organizační. Smišenou povahu konečně vzhledem k svému účelu má dividendový fond životní, z něhož především dostává se pojištěníkům podílu na zisku; ručí vedle toho podpůrně za případné ztráty účetního roku, konečně ho může být použito k poskytnutí zálohy na dočasné krytí ztrát kursovních.

PŘEHLED VÝVOJE BANKY.

Ústavu, který provozuje pojištění jak osobní, tak proti škodě a který současně provádí důležité obchody bankovní, aby zužitkoval jmění mu svěřené, je rozdělení dovršeného padesátiletí na základní epochy věcí obtížnou. Různorodost jednotlivých článků působnosti, sloučených pouze zevně v jedno těleso správní, svéráznost technických podkladů, různý stupeň citlivosti jednotlivých odvětví vůči celkovým změnám hospodářským, politickým i společenským znesnadňuje vytyčení hranic a stanovení období, všem různým oborům činnosti společných. Požadavek snadnější orientace, získání celkového přehledu a souvislého zpracování celé látky činí však rozdělení toto nutným.

V dějinách pojišťoven možno jako dělidla použití buď momentů správou ústavu vyvolaných (přetvoření obchodního plánu, použití nových metod provozovacích, zabránění dalších území, odvětví, kombinací do obchodní činnosti) nebo dějů vnějších, na které jednotlivec nemá vlivu (akty zákonodárné, zasahující do správy, právních, technických i finančních podkladů pojišťoven, všeobecné události hospodářské a společenské). Vezmeme-li zřetel k těmto kritériím, docházíme v celkovém rámci historického vývoje banky k tomuto rozdělení:

I. Prvé období sahá od formálního ustavení banky na valné hromadě dne 6. června 1869 až do poloviny let osmdesátých. V něm dokončen vlastní akt zřizovací, položeny základy věcné a územní působnosti, vytvořeny obrysy obchodního plánu, který po desetiletí zůstal v platnosti, zabezpečena existence banky. Vyznačeno je čilým ruchem zakladatelským.

II. Druhé období, zabírající léta 1886—1907, možno charakterisovati jako dobu klidného rozvoje obchodního, vnitřního zesilování a finanční konsolidace ústavu. Věcná působnost v této době není rozšířena, teritoriální dochází zúžení.

III. Třetí období vyplňuje několik málo let od r. 1908 až do vzniku světové války. Přináší přetvoření právních podkladů banky jako celku (pronikavými změnami stanov) i jednotlivých odvětví (moderní úpravou pojišťovacích podmínek), zásadní obrat v politice ukládací, opětne navázání na původní tradice zakladatelské (zavedením pojištění proti krádeži vloupáním a skla, založením nové filiálky v Sarajevě). Banka přechází v něm v moderní velkopodnik.

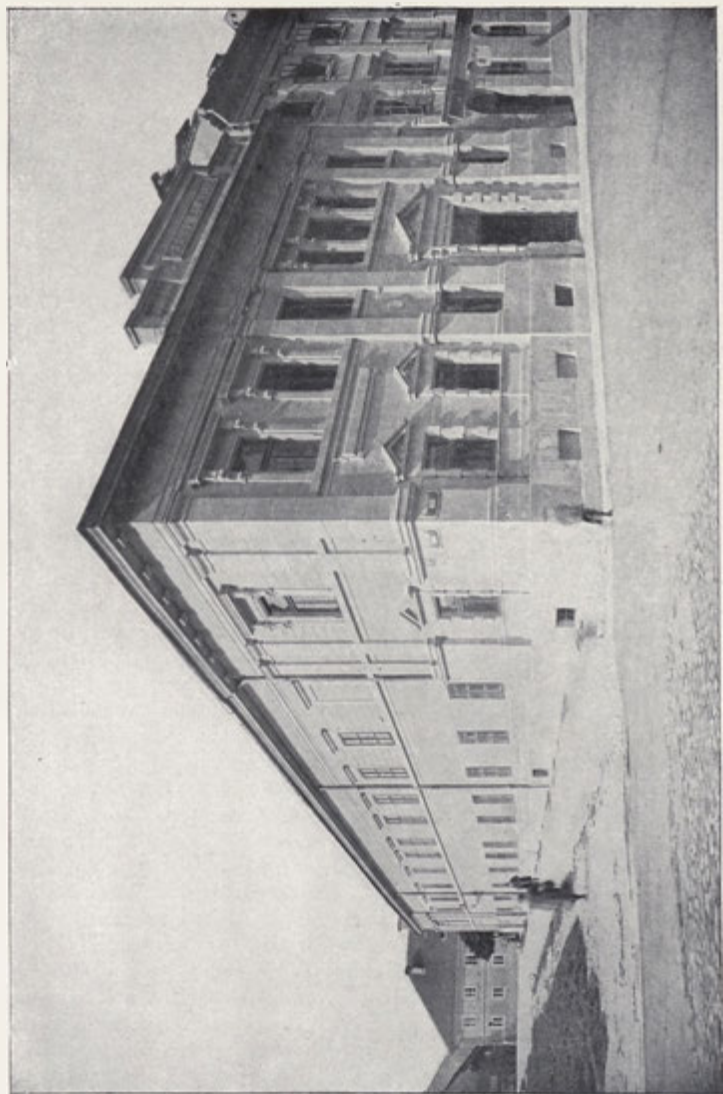
IV. Směry, zahájené rokem 1908, přervány jsou propuknutím světové války. Jí a událostmi, které bezprostředně následují, zejména však dobytím politické svobody, nastává všemu českému pojišťovatelství, tedy i bance, nová éra s důsledky posud nedozírnými. Přejít k ní tvoří vlastní léta válečná, která po přechodné stagnaci vyvolávají čilý ruch obchodní, zejména v oboru životním a požárním. Přes pohnutost poměrů nepřestává činnost zakladatelská (založen odbor pro pojištění úrazové a povinného ručení, zřízena filiálka v Krakově, tato ovšem ještě krátce před vypuknutím války).

LÉTA ZAKLADATELSKÉHO RUCHU (1869-1885).

POMĚRY HOSPODÁŘSKÉ, PRÁVNÍ A POJIŠTOVACÍ.

Vstup Slavie v život spadá do doby, kdy rakouské pojišťovatelství — jehož vnucenou složkou je podnikání české — prožívá stadium přerodu, vnitřního přetvoření a počátků obchodního rozmachu. Málo let před tím stav je takový, že k charakteristice užívá se výrazů idylla a patriarchalismus. Technické podklady jsou nepropracované, pracovní, zejména ziskatelské metody zastaralé a málo účinné, pracovní podmínky tvrdé, obchod nepatrný. Platí to zejména o pojištění životním. Dojista uplatňuje se zde vliv dlouholetých válek, neuspořádaných poměrů vnitřních, hospodářské zaostalosti. Ještě v r. 1859 činí celkový roční přírost v pojištění životním sotva 2.9 milionu franků, úhrnný stav pojištěných kapitálů 114 milionů franků, zatím co na př. v Anglii uzavřelo se v témže roce za 324 milionů franků obchodů a úhrn pojištěného kapitálu obnášel na čtyři miliardy franků. Srovnáváme-li poměry tyto se stavem na konci prvního období banky v Rakousku, vidíme, že ve všech směrech, ať co do vnitřního, technického vybudování, ať co do obchodního rozpětí, nastal pronikavý obrat. Příčinou jeho byly zejména 3 momenty: Především čilé zakládání ústavů od konce let padesátých, které položilo základy zdravé soutěže, hlavní to podmínky všech pokroků, dále zavedení materiálního dohledu státního (regulativem z r. 1880), který vymýtil zjevy nezdravé a byl hlavní příčinou finanční konsolidace jednotlivých ústavů. konečně soutěž pojišťoven cizozemských (umožněná zákonem z r. 1873), zejména pak »invase« velkých amerických společností v letech osmdesátých, která neobyčejnou měrou rozvířila hladinu zdejších poměrů, přinutila domácí ústavy, aby rozvinuly veškeré své síly a přizpůsobily ráz provozování dosaženým vzorům světovým. Obchodní vliv soutěže solidních ústavů cizozemských vysoko oceňuje Šimáček v »Poslu z Prahy« krátce po vydání zákona z r. 1873 slovy: »Přímou konkurencí podobných ústavů dodá se zajisté pojišťování oné všeobecnosti, jaká v jiných zemích již dávno blahodárně působí.«

Hlavní úlohu po celé toto období hrají pojištění životní, požární, krupobitní, dopravní; pojištění úrazové, které ostatně nenabýlo většího rozsahu, provo-

Budova banky v Ljubljani.

zováno je téměř po celé období (až do r. 1882) společnostmi cizozemskými (švýcarskými); z ostatních drobnějších odvětví jest to hlavně pojištění skla, které se již v této době uchytilo, a pojištění dobytka; pokusy o zavedení pojištění hypotečního se nezdařily. Vedle přímého provozuje se ovšem i pojištění nepřímé, zajištění.

Směrnice zdravého rozvoje, zahájeného v Rakousku všeobecně ještě před r. 1860 a v českém pojišťovatelství v polovině let šedesátých, porušeny jsou počátkem let sedmdesátých. Smutně proslulá doba »gründerská« učmila i instituci pojišťovací předmětem spekulativního, o faktickou potřebu se neopírajícího zakládání. »Po úplně normálním vývoji pojišťovacím,« praví o tom zpráva, kterou podala vídeňská obchodní komora vládě o třileť 1871—1873, »následovalo od r. 1871 zakládání pojišťoven v tak živém a stále zrychlovaném postupu, že zřejmě nebyla při tom směrodatnou přejímací schopnost hospodářského organismu, nýbrž spíše chorobně předrážděná nálada oněch dnů.« V jediném roce 1872 ustavilo se v Rakousku na 20 společností pojišťovacích. Důsledek toho byla nepoměrná nabídka pojišťovací ochrany a rozpoutání nezdravého boje soutěžního, který vedl jednak k značnému vzestupu reжіe, jednak k podstatnému a neodůvodněnému snižování pojistného. Byly to právě nejmladší ústavy, které prostředků těchto užívaly, aby se uchytily, netušíce, že jimi právě připravují si svůj zánik. Výroční zpráva za r. 1873 charakterisuje soutěžní poměry takto: »... zvláště v posledních dvou letech tuhý to byl boj s nově vzniklými ústavami, které přemrštováním provází, snižováním sazeb, odluzováním zástupců a jinými prostředky vyniknouti minily na úkor ústavů starších.« V »Poslu z Prahy« (z 1. a 2. března 1873) varuje Šimáček »před hladovou takovou konkurencí«. »Nabízí-li se (komu) nízké pojistné, nechť pováží, že láce za láci — peníze darmo. Žádná společnost asekurační nemá kouzelný proutek, a mnoho-li škod musí zaplatiti, tolik musí také vybrati.« Správně předpověděl Šimáček následky těchto nezdravých zjevů: »která společnost to činí (t. j. pracuje s přemrštěnými náklady a nízkými premii), ta věru není solidní a záhy dodělá se konce.« Slova jeho splnila se dříve ještě, než se bylo lze nadíti. Špatný stav finanční, vyvolaný u těchto nesolidních a zbytečně založených ústavů nesprávnou politikou reжіní a premií, zhoršil se značně nepříznivými poměry škodovými, zavládnuvšími v r. 1872; hospodářská krise, následující po »krachu«, postavení jejich úplně podryla, takže většina z nich musila likvidovati nebo upadala v konkurs. V Čechách byla to zejména Vltava, Všeobecná česká akciová společnost pro pojišťování živelní a životní v Praze (dle zakladatele a ředitele nazývaná od pamětníků Hrdličkova) a První česká všeobecná pojišťovací banka (Foustkova), které takto záhy zanikly. Příznivým důsledkem bylo zlepšení poměrů konkurenčních alespoň na čas.

Hospodářsky spadá období toto do dvou diametrálně odchylných epoch; první, sahající do r. 1873, jest známou dobou spekulativní a zakladatelské horečky, přeceňování všech hodnot, snah po rychlém a snadném zbohatnutí, dobou vysokých dividend, přemrštěných nadějí a neodůvodněného optimismu při posuzování hospodářské přítomnosti i budoucnosti. Tvrdé probuzení z nezdravých těchto poměrů

Vzorce pojistek životních z let sedmdesátých a z doby dnešní.

přináší známý krach vídeňské bursy v květnu 1873, jehož přímým důsledkem jest zkáza tisíců hospodářských existencí, zánik řady podniků bankovních, pojišťovacích, obchodních i průmyslových, znehodnocení cenných papírů, avšak i realit a nemovitostí. Dalším důsledkem je trvalá stagnace a deprese hospodářská, podrytí důvěry obecnstva k ústavům finančním, nechut k podnikání, jež opět přináší s sebou krise celých odvětví průmyslových. Poměry tyto sahají v celku i přes prvé období vývoje naší banky. Důsledky květnové katastrofy nemohou Slavii ohrozit existencně; jeť již tehdy zakotvena. Přes to však nezůstala ani banka zplna ušetřena následků celkové krise; nehledíme-li ani ke kursovním ztrátám na papírech, jež banka má ve svém portefeuille, a znehodnocení pohledávek za několika padlými dlužníky (zejména z kruhů cukrovarek), jež v celku jsou nepatrné, je to podvázání celkového ruchu hospodářského, které doista tlumí rozvoj banky. Vždyť poměry hospodářské určují a podmiňují v nemalé míře i utváření obchodu pojišťovacího (vliv peněžní pohotovosti a výše úrokové míry na pojištění životní, množství a vzrůst hodnot poj. ochrany potřebných v ostatních odvětvích, sklonnost k úmyslnému přivodění poj. případu nebo alespoň zmenšená opatrnost jako častá příčina jeho v pojištění požárním v dobách hospodářských krisí). »Že odboru III.

nepřibývá v téže míře nových členů, jakož bylo v minulých letech, toho vinu nesou především všeobecně stísněné poměry trhu peněžního.« (Výroční zpráva za rok 1879.) Vedle toho působí i nedůvěra, k ústavům finančním všeobecně se zakotvenější.*) Určiti dosah těchto momentů není ovšem možno ani přibližně odhadem; v celku však lze říci, že obchodní rozvoj v odboru životním byl zdržen, základy banky však že zůstaly nedotčeny. — Důležitým momentem hospodářským je, že banka vstupuje v působnost v době vysoké míry úrokové, pohybující se průměrně kol 8% a nad ně. Okolnost tato má ovšem příznivý vliv na vytváření politiky ukládací a na zvýšení prvých obchodních výsledků ryze pojišťovacích zisky úrokovými; současně však víra v trvalost těchto poměrů svádí při odhadu výsledků dědických spolků k určování cifer příliš vysokých, jež fakticky nemohly býti a také nebyly dosaženy, poněvadž vysoká míra úroková se na dlouho neudržela. Množící se úspory, nadbytek hotovostí, veliká nabídka úvěrová přispěly podstatně k jejímu snížení. — Na trhu ukládacích hodnot, jichž je banka značným konsumentem, nastává po r. 1873 celkový vzestup kursů, takže záznamy v posledním roce tohoto období přesahují většinou pari.

O zákonodárnou úpravu instituce pojišťovací jest v době vstupu banky v činnost postaráno — až na finanční právo pojišťovací — měrou skrovnou. Platí to v první řadě o pojišťovací smlouvě. Jí věnuje všeobecný zákoník občanský z roku 1811, který téměř po celé padesátiletí banky tvoří de facto jediný pramen právní, několik málo paragrafů. Avšak právě odvětví, s nímž banka vstoupila v život, totiž pojištění životní, není v nich vůbec ani dotčeno. Vydavatelé učinili tak z obavy, že by pouhá zmínka o něm mohla vésti k spekulacím sebevraždám. Zákoník jedná tedy pouze o pojištění proti škodě; ale i v tomto rámci pokládá jen pojištění dopravní za odvětví obyčejné, kdežto o ostatních, a to i o pojištění požárním, zmiňuje se mimochodem. Při tom se vychází z předpokladu, že pojištění je smlouvou odvážnou, přibuznou hře a sázce. Co do vnitřního obsahu, definují ustanovení zákoníka především smlouvu pojišťovací, určují lhůtu k oznámení škody a stanoví, že pojištění je neplatno, jestliže pojistník při jeho sjednání věděl, že pojistná událost již nastala nebo bylo-li známo pojišťovně, že nastati vůbec nemůže. Tím jsou předpisy zákona o smlouvě pojišťovací vyčerpány. Je přirozeno, že zákon takto upravil minimální zlomek celé právní látky, která vztahuje se na instituci tak složitou, jako je pojištění. Nezbyvalo tedy původcům banky a pak postupně jejich nástupcům než přidržeti se při koncipování pojišťovacích podmínek oněch pravidel, která vytvořila praxe. Toto subjektivní právo smluvní upravuje až do r. 1916, do částečného nabytí působnosti pojišťovacího řádu, téměř výhradně právní vztahy mezi pojišťovacím obecnstvím a pojišťovnami vůbec, tedy i u naší banky. Nedostatků soukromoprávních norem pocitovány byly stále citelněji, jakmile ruch pojišťovací v Rakousku vůbec počal nabývatí živějších forem. Oživení toto, datující se do let šedesátých, vyvolává první pokus o kodifikaci pojišťovacího

*) Ještě v roce 1882 mluví zpráva předsedy na valné hromadě o „nedůvěře, která ještě vleče se stále od úpadku národohospodářského v minulém desetiletí“.

práva. Krok k tomu vychází z kruhů vládních. V r. 1870 podána osnova zákona pojišťovacího, jehož druhá materiální část o smlouvě pojišťovací zpracována ministerstvem spravedlnosti. Osnova vyvolala čilou odezvu v kruzích pojišťovacích odborníků; konána anketa a vypracovány četné protinávrhy. Uprostřed těchto prací však vláda jednání přerušila z obavy, že věc není dosud náležitě připravena a zralá. Tím tato první akce za úpravou pojišťovací smlouvy vzala za své.

Také pole správního práva pojišťovacího, jemuž připadá určovat základní rysy organizační a upravovat poměr státu k instituci a ústavům pojišťovacím vůbec, bylo při zahájení činnosti banky vzděláno měrou neznačnou. Nejdůležitější akt zákonodárný — vedle nejvyššího nařízení císaře Františka z 4. září 1819, odkazujícího provozování pojištění soukromým ústavům — tvoří zde císařský patent z 26. listopadu 1852 č. 2553 ř. z. Jím stanoveno, že k založení pojišťovny třeba koncese; vedle toho ústavy podrobeny formálně státnímu dohledu. K jeho výkonu určení zeměpanští komisaři, kteří hlavně měli bdíti nad tím, aby zachovávány byly stanovy a aby spolek nevybočoval z mezí uděleného povolení. Předpisy tyto jsou ovšem příliš všeobecné a rázu formálního, než aby byla jimi zaručena účinná státní kontrola nad pojišťovacím hospodařením. Z toho důvodu, jakož i aby se ulehčila úloha zeměpanským komisařům svěřená, vydán byl ministerský výnos z 23. listopadu 1860 pod čís. 22.462, jímž vyhrazeno ministerstvu vnitra schvalování pojistných sazeb a podmínek. Komisařům uloženo, aby k ochraně práv pojistníků věnovali zvláštní zřetel zkoušení účetních závěrek, bilancí a výpočtu zisku. Zároveň vydáno bylo zvláštní poučení pro ně, aby byli seznámeni alespoň poněkud s technickou stránkou životního pojištění; zejména obsažena byla v tomto poučení pravidla o zřizování a hospodaření t. ř. asekuračními fondy, jako nejdůležitější dle tehdejších vládních názorů záruky pro budoucí splnění závazků, společnostmi vůči pojistníkům převzatých. (Na předpisy tyto, které uveřejněny byly v úřední »Wiener Zeitung« z 14. prosince 1860 č. 260, odvolávají se i původní stanovy v § 8, jednajícím o tvoření pojišťovacího fondu.) Výnosem ministerstva nařízeno bylo v roce 1866, aby v hlavních střediscích tehdejšího ruchu pojišťovacího, v Terstu a Vídni, konali komisaři měsíčně schůzi u místodržitelství, v nichž měly se probírat důležité otázky pojišťovací, hlavně pokud souvisí s výkonem státního dohledu. Výše uvedený výnos ministerský z prosince 1860 a poučení komisařům tvoří po celých prvních 11 let působnosti banky autoritativní prováděcí předpisy k spolkovému zákonu a pravidla pro výkon státního dohledu, třebaže společnosti opětně se ohrzovaly proti jádru jejich předpisů, nařizujícímu vedení pojišťovacích fondů, a vláda sama připustila (v r. 1867) možnost nahraditi jej jinými metodami kontrolními, jimiž jsou hlavně řádně vypočtené premiové rezervy. Pronikavý obrat nastává v r. 1880, kdy posavadní systém koncesní s dohledem rázu spíše formálního a vykonávaným neodborníky doplněn zavedením materiálního dohledu státního. Vydán totiž v tomto roce první pojišťovací regulativ, nastupující na místo dosavadních prováděcích předpisů k spolkovému zákonu; jím určeny podmínky pro koncesování pojišťoven, dána pravidla pro výpočet premiových rezerv, vytyčeny přípustné způsoby ukládací, postaráno, aby účtování pojišťoven bylo přesné, jasné a správné.

— Logickým důsledkem nové úpravy byla radikální změna v posavadním výkonu státního dohledu; ke kontrolním pracím rázu technického (zejména pokud jde o správný výpočet a úplnou úhradu prémiových rezerv) zřízen zvláštní znalecký orgán, pojistně technická kancelář, která »jest dokonale obeznámena se zásadami a technikou celého pojišťovatelství, s příslušnými vědomostmi matematickými a zároveň s obchodními formami, účtováním i bilancemi a která plní jako součást ústředního, dozor vykonávajícího úřadu funkce znalecké a tomuto úřadu má sloužiti ve všech technických otázkách pojišťovacích jako orgán pomocný.«*) Tím vlastní technická kontrola přenesena na orgán odbornický; zeměpanští komisaři sice zůstali, avšak hlavně pro administrativní složku státního dohledu. (Zachovávání zákonných předpisů, stanov a pod.) — V celku projevil se materiální státní dohled u nás jako instituce pro pojišťovatelství blahodárná; přispěl nemálo k odstranění pochybných existencí mezi ústavy, zdravé posílil a upevnil.

Pojišťovací právo finanční bylo upraveno jak v části daňové tak poplatkové nejpodrobněji, což ostatně dojista nevzbudí podiv. Daňová povinnost pojišťoven v době vstupu banky v život zakládala se na patentech z roku 1812, upravujícím daň výdělkovou a z r. 1849, týkajícím se t. ř. daní osobních. Jak dani výdělkové, tak osobní, a to v třídě první,**) podléhaly pojišťovny výdělečné (tedy akciové); ústavy vzájemné byly od obou těchto daní osvobozeny (ač praxe s počátku kolísala), pokud šlo o provozování vzájemných obchodů pojišťovacích; jestliže se zabývaly obchody výdělečnými, nebylo jim osvobození poskytnuto. Z úroků ze zápůjček a pohledávek platily osobní daň dle třídy III. Odvádění poplatků opíralo se o poplatkový zákon z r. 1850 a novelu k němu z r. 1862; jim uloženy pojišťovnám akciovým poplatky z akcií, vzájemným ze smlouvy společenské, oběma pak poplatky ze smluv pojišťovacích (škála II.) a poplatky kvitanční (rovněž škála II.) z prémii a z výplat kapitálu nebo odškodného, vyjma z náhrad elementárních, konečně poplatek ekvivalentní. Ještě před koncem prvního období podala vláda osnovu poplatkové novely, v níž mezi jinými měla býti pozměněna výměra pojišťovacích poplatků; místo škálových měly býti placeny poplatky procentuální. Uzákoněna tato osnova nebyla. Konečně byla ještě v tomto období pojišťovnám uložena zemským zákonodárstvím dávka k účelům hasičským (zejména na podporu hasičů, stížených úrazem při ohni, k zřízení a zakládání hasičských sborů). V Čechách zavedena byla 2 proc. dávka hasičská zákonem z r. 1884, na Moravě v r. 1882.

Důležitou událostí, spadající do rámce prvního období banky, jest rozřešení otázky o přípustnosti cizí soutěže (v r. 1873). Rakouská správa chovala se původně k cizím ústavům zamítavě; v r. 1818 zakazuje dvorní dekret poddaným pojišťování u cizozemských ústavů. Obrat nastává po r. 1824; občanstvu přiznává se zásadně volnost vejíti v pojištění kdekoli. Cizím ústavům dovoluje se sice ve

*) Z vládního doprovodu ke zřízení poj.-techn. kanceláře. Vlastními dozorčími orgány, jimž kancelář musí býti k ruce, jsou ministerská spolková komise a ministerstvo vnitra.

**) Rozeznávány 3 třídy daně osobní; první de fakto byla prostě zvýšením daně výdělkové, ostatní dvě byly z technického hlediska daněmi důchodkovými.

Karel Židlický, místopředseda banky.

JUDr. Jan Jeřábek, místopředseda banky.

shodě s tím zřizovati zde representace, musí však splniti dříve určité podmínky a i pak závisí udělení koncese od volné úvahy vlády. Skutečně také na základě tohoto liberálnějšího hlediska usazují se zde filiálky cizí; zejména o Čechy jeví se čilý zájem (přicházejí sem zejména Lipská požární společnost, Všeobecná krupobitní pojišťovna v Gotě již v polovině let třicátých min. století). Avšak již v r. 1844 mění vláda své stanovisko, nedovoluje zřizovati cizí agentury v zemi, dokonce pokouší se odnímat udělené již koncese. V tomto boji vydatně je podporována ústavy domácími. Ještě císařské nařízení z 29. listopadu 1865 o připuštění cizích akciových společností k provozování obchodů v Rakousku vylučuje pojišťovny; teprve zákon z 29. března 1873 dovoluje cizozemským společnostem pojišťovacím, aby se zde usazovaly. Událost tato měla neobyčejný význam pro utváření poměrů pojišťovacích v celé bývalé říši, jak již řečeno. Pro vzájemné vztahy a zřizování filiálek mezi oběma polovinami bývalé říše nejdůležitější je zákon z r. 1878. Povolení dané zákonem z r. 1873 bylo brzy využito; za necelých 8 měsíců roku 1873 zřídilo v Rakousku 16 společností cizozemských své filiálky (11 německých, 3 anglické, 1 švédská, 1 švýcarská), jak vypočítává Šimáček v »Poslu z Prahy« 26. listopadu 1873.

Podstatný krok kupředu učinilo za trvání prvního období pojišťovací sdružování, které ovšem po dlouhou dobu uskutečňovalo se pouze v rámci rakouského nebo dokonce celého rak.-uh. pojišťovatelství, ježto domácí poměry tvořily pro

ně základnu příliš úzkou. Prohlásila sice všeobecná pojišťovací banka v Praze (viz »Posel z Prahy« z 3. března 1872), že se přičiní, aby docílila koalice s Prahou, Labem, Pražskou městskou, První českou vzájemnou a jinými »solidními ústavu jinოსlovanskými«. Plán tento, ostatně zcela neurčitý, uskutečněn nebyl; ústav, který jej chtěl realizovati, zanikl zakrátko sám. Nejvýznamnější asociaci pojišťovatelů při založení banky tvořil t. ř. Konkordát (dnešní Fabriken-Rück-Versicherungsverband), zřízený již v r. 1852. Ač slučoval pouze pojišťovny akciové a ač původním jeho účelem bylo zjednávat vhodnou příležitost pojišťovací průmyslovým rizikům proti škodám požárními, nabyl záhy značného vlivu na vytváření celkových poměrů pojišťovacích v Rakousku vůbec. Pojišťovny životní, které si již dříve sdělovaly jména osob, jichž přihlášky byly zamítnuty, utvořily v r. 1881 t. ř. Ablehnungsverband. Činnost tohoto svazu rozšířena byla podstatně v r. 1883, kdy uloženo členům oznamovati navzájem ze služeb vystoupilé lékaře a zástupce a změněn název v Mitteilungsverband der österreichischen Lebensversicherungs-Gesellschaften. — Předpis regulativu z r. 1880, bránící ústavům vzájemným provozování obchodu zajišťovacího, vede na rozhraní prvního i druhého období trvání banky k vytvoření dvou svazů zajišťovacích pro pojištění elementární a životní. Rückversicherungsverein wechselseitiger Elementar-Versicherungs-Gesellschaften (r. 1885) a Lebensversicherungs-Teilungsverein. Sídlem všech těchto společenských ústavů je Vídeň. Vedle sdružení pojišťovatelů vyskytují se však v tomto období i asociace pojišťovatelů interestů a zaměstnanců vůbec. V r. 1878 vzniká Odborný spolek rak.-uherských asekuračníků (členy mohly býti ředitelé, vrchní úředníci pojišťoven a odborníci vůbec), mající v programu ochranu zájmů a podporu domácího pojišťovatelství, jakož i pěstování vzájemných styků mezi interesty. Nejdůležitějším počinem z jeho středu vyšlým je vypracování osnovy pojišťovacího zákona. Na půdě domácí založen byl v Praze Spolek asekuračních úředníků, který vedle prohloubení a rozšíření pojišťovacího vzdělání zabývá se zejména podporováním členů v případě nemoci a pod.

*

ČINNOST BANKY V PRVÉM OBDOBÍ.

Ustavení banky stalo se na první řádné valné hromadě dne 6. července r. 1869. Jí položen byl závěrečný kámen pracím přípravným. Spolu též ukončen byl vlastní akt zakládací; alespoň formálně. Fakticky však setkáváme se ještě po delší dobu s pokračováním zakládací činnosti; teprve se zřízením odboru požárního, krupobitního a úvěrního vytvořeno jest bance pevné a pravidelné pole působnosti, na němž se po desetiletí odehrává její činnost. Z tohoto hlediska můžeme ještě prvá tři léta (1869—1871), v nichž se zřizování toto a tím celkové vybudování banky dalo, pokládati za dobu mimořádnou, zakladatelskou, která v padesátiletém vývoji zaujímá význačné a osobité místo. Souvislost této doby s lety příprav dána jest vedle toho okolností, že za jejího trvání stojí bance v čele stejné osobnosti: předseda J. M. Šáry a generální ředitel F. L. Chleborad, kteří počátkem r. 1872 — téměř současně — opouštějí svá místa. Tvoří tedy prvé třetíletí banky v celých

Antonín Mlčoch, vrchní účetní, náměstek
gen. tajemníka a ředitele.

František Novák, generální tajemník banky.

jejích dějinách zvláštní celek, k jehož rázu a dějům bude v dalším samostatně přihlíženo.

Konstituující valná hromada konána byla, podobně jako svého času první schůze zakladatelů, v zasedací síni staroměstské radnice, za poměrně neznámé účasti členů. Pouze 81 osob bylo přítomno. Řídil ji J. M. Šáry jako předseda prozatímního výboru.

Hlavními body pořadu bylo podání jednatele zprávy, provedení voleb a usnesení o změně stanov. Jednatelskou zprávu podával gen. ředitel Chleborad. Vylíčil v ní historický přehled prvních kroků, vedoucích k založení banky, činnost zakladatelského výboru a veškeré práce přípravné. Poté přikročeno bylo k volbám prvního definitivního výboru, jak dnešní správní rada byla původně jmenována. Zvoleni byli: J. M. Šáry předsedou, Karel Židlický místopředsedou, JUDr. Fr. L. Chleborad gener. ředitelem, JUDr. Jos. Frič a Boh. Kouba řediteli, MUDr. Adolf Dub, V. H. C. Goppold z Lobsdorfu, Em. Kittl, Rudolf Novák, Alois Oliva, Mart. Pokorný a Vinc. Vávra jun. výbory. Konečně jednáno o změně stanov a navrženo podstatné rozšíření věcné působnosti banky, a to daleko za meze, v původním Chleboradově plánu proponované; neboť nejenom živelní, nýbrž i řada jiných odvětví a vedle toho i poskytování osobního úvěru měly býti zavedeny. Tím byly vytčeny směrnice pro budoucí činnost banky a položen základ k přeměně ústavu ryze životního na pojišťovnu s nejdůležitějšími odvětvími vůbec.

K první řádné valné hromadě druží se zajímavá epizoda. Dle stanov nepříslušelo členům, kteří byli úředníky banky, právo hlasovati na valné hromadě, leč že by se vzdali svých míst. Ustanovení tohoto použil prvý sbor úřednický a podal — v čele s dr. Chleboradem — hromadnou resignaci. Šlo patrně o to, aby zvětšen byl počet účastníků valné hromady. Podaná resignace byla ovšem činem ryze formálním, všichni úředníci zůstali na svých místech.

Ustavením zjednány byly nezbytné předpoklady právní existence banky. Nyní mohla již jako uznaný subjekt právní, spravovaný definitivními orgány, věnovati se plně své působnosti i úkolům. S osobami, které již v stadiu přípravném hrály nejvýznačnější úlohu, zejména J. M. Šárym jako předsedou výboru a drem Chleboradem*) jako generálním ředitelem v čele původně nepatrného, postupně s rozmachem obchodním však rychle rostoucího sboru úřednického, zahájila Slavia v domě č. 1022 na Ferdinandově třídě svou činnost.

Dráhu svou započala banka, jak již řečeno, jako ryzí pojišťovna životní. Organizována byla původně ve třech odborech. První zabýval se pojištěním na dožití, druhý pojištěním na úmrtí, třetí konečně zahrnoval v sobě spolky pro vzájemné dědění, jichž průběhem doby zřízeno 22 s trváním 15 až 25 roků. Podstatou svou byly spolky tyto tontinami na dožití.

Ač spolky pro vzájemné dědění byly do jisté míry cizím organismem v tělese banky (banka byla pouze jejich zřizovatelem, organisátorem, správcem jmění a likvidátorem při skončení smlouveného trvání spolku — nikoliv však vlastním pojišťovatelem), mají v dějinách jejich zvláštní význam i důležitost. V dobách prvotních uplatňují se stránky příznivé. Propagování jejich děje se s velikou intenzitou, která korunována je plným zdarem. Hlásí se do nich veliký počet členů se značným kapitálem upsaným. Příímý důsledek toho jest, že bance dostává se v přebytku správních poplatků dle stanov jí příslušejících**) po úhradě režie mimořádného a poměrně značného příjmu. Tak pomocí spolků pro vzájemné dědění zjednány bance značné prostředky provozovací; tím možno si vysvětliti nepatrnost splaceného základního fondu (pouhých 6700 zl.) a možnost brzkého jeho vrácení upisovatelům. Vedle toho příjmy ze správních poplatků podporovaly měrou nemalou vlastní výsledky obchodní odboru I. a II., zabezpečily existenci banky finančně, přispěly k dotování veškerých fondů a umožnily brzkou výplatu dividend členům. »Slavia výtěžkem z odboru III., totiž ze spolků pro vzájemné dědění tak zesílila, že budoucnost její úplně jest zabezpečena.« (Výroční zpráva za rok 1869.) Druhým důležitým momentem bylo, že ústavu se dostalo ve splacených vkladech do správy značného jmění; tím dána byla možnost provozovati

*) Je zajímavým zjevem, že mezi prvními úředníky je málo pojišťovacích odborníků. Chleborad sám pak dovršoval jako generální ředitel praktickou způsobilost právnickou, obdržev od výboru svolení, aby směl dokončiti soudní praxi.

**) Slavia zapravuje veškeré výlohy správní, začez oprávněna jest poplatek správní 5‰ z jistiny upsané již při uzavření smlouvy a poplatek jednocentový ze sumy liquidní sobě účtovat. Přibytěk z těchto správních poplatků případně ve prospěch příjmů společných odboru I. a II. (Stanovy spolků pro vzájemné dědění.)

od původu politiku ukládací ve větších rysech, což pro obchodní vývoj celého ústavu i jednotlivých jeho odvětví mělo ovšem značný význam. Konečně sloužilo se spolky — které nepředstavovaly pojišťovací instituci v technickém slova smyslu — i propagandě vlastní myšlenky pojišťovací. Zejména ražena byla jimi cesta pro pojištění na dožití, které je konečně též zúplna vytlačilo. — Spolky pro vzájemné dědění usnadnily tedy neobyčejnou měrou zakotvení i proniknutí banky, podpořily ji finančně a odstranily překážky, které mladým ústavům zpravidla se staví v cestu. Měly »největší zásluhu o skvělý stav banky«. (Výroční zpráva za rok 1878.) Čím více se však blížila doba likvidační, tím více se snižoval dosah těchto výhod. Podstatným bylo, že předpoklady pro očekávanou výši konečných podílů se nesplnily, jednak vlivem stále klesající míry úrokové,*) jednak v důsledku toho, že valná část členstva předčasně ustala od splátek. Následkem bylo, že banka se stala terčem nájezdů a útoků, jimiž trpěla ovšem činnost její v ostatních odborech. Tím byly veliké výhody počáteční redukovány a částečně vyváženy.

Přecházíme-li nyní k líčení činnosti banky, musíme vzpomenouti, že základy služby vnější i vnitřní položeny byly již v dobách přípravného stadia; jednalo se nyní — ovšem vedle vlastního provozování obchodního — jen o jejich dostavení. To stalo se řadou disposic, týkajících se úřednictva, jehož počet rychle stoupal, takže dosáhl r. 1874**) stav jeho již více jak 70 členů, dále rozšíření sítě zastupitelské (v r. 1874 čítá banka více jak 4000 zástupců), služby kancelářské, pojištění technické, navázání styků zajišťovacích a podobně. Doplněno dále kancelářské zařízení a opatření potřebný nábytek. Dokladem hospodárnosti prvých činitelů banky jest, že nezakoupena vlastní pokladna, nýbrž vypůjčena cizí za náhradu. Ostatně, jak pamětníci vypravují, byla pokladna s počátku luxem; hotovosti byly tak nepatrné, že pokladník Škola používal prý za schránku pro ně kapsičku u vesty. Drobnost tato, vztahující se asi na doby prvých počátků, charakterizuje těsnost původních poměrů.

Ani pravidelné obchodování, ani úkony nutné k dostavení potřebného organismu správního nevycerpávaly z daleka činnost prvých let. Od počátku dbáno toho, aby veliké plány zakladatelů byly uskutečněny; tak intenzivní podnikavost jest charakteristickým znakem prvního období. Především šlo o vytvoření a přičlenění k bance dalších odvětví pojišťovacích, jak zamýšleno od původu a jak o nich jednala první řádná valná hromada. K tomu ovšem bylo nezbytno změnití stanov, doposud jen na odbor životní omezené. Poněvadž jednání první řádné valné hromady, pokud se stanov týkala, nemohla býti provedena z důvodů formálních (nebyl přítomen předepsaný počet členstva), svolána byla na 28. září 1869 mimořádná valná hromada, která přijala v celku osnovu stanov, jak je upravila zvláštní komise. Usnesení toto patří k nejdůležitějším v celé historii banky. Neboť jí rozšířena

*) „Kdežto totiž roku 1872 docílilo se 14%ového výtěžku celého — tehda ovšem ještě malého — kapitálu, snižuje se čím dále tím více zůžitkovací procento, takže již od několika roků kleslo na onu míru, jakéž poskytují spořitelny a podobné ústavy úvěrní. (Výroční zpráva z r. 1883.)

**) Dle zprávy „Posla z Prahy“ (12. IV. 1873) čítal sbor úřednický v r. 1869 17, v r. 1870 44, v r. 1871 58, v r. 1872 již 67 členů.

působnost nejen ve směru věcném, jak uvedeno již dříve, nýbrž na plná čtyři desítilétí vytvořen obchodní plán, jehož základní rysy nedoznaly za celou tuto dobu pronikavých změn. Schváleny byly usnesené změny již počátkem prosince téhož roku. Tím bylo umožněno započítí rozšířené činnosti banky, nesoucí nyní firmu »Slavia«, vzájemně pojišťovací banka v Praze, a přeměněné z ústavu ryze životního v pojišťovnu smíšenou. Z historické zajímavosti budiž uvedeno, že za podmínku zahájení činnosti jednotlivých odvětví položeno bylo — vedle opatření základních fondů — předchozí získání minima pojištěných hodnot, jež činilo v odboru požární 300.000 zl., krupobitním 100.000 zl., přepravním 500 tisíc zl., dobytka 300.000 zl., hypotečním 300.000 zl., skla 150.000 zl. Veškerá tato odvětví měla být sloučena v jediný odbor, což vláda ovšem neschválila.

Nejprve přikročeno bylo k zřízení odboru požárního, pro nějž konány přípravné práce — zejména sbírání materiálu statistického — hned po první řádné valné hromadě. Jakmile byly stanovy schváleny, přikročeno k opatření základního fondu; stanovami určené minimum — 10.000 zl. — upsáno bylo v několika dnech, takže odbor mohl vstoupiti již 25. prosince 1869 v činnost. Od téhož dne vydávány byly pojistky.

Působnost odboru požárního vztahovala se, jak o tom svědčí původní znění stanov,^{*)} na objekty všeho druhu. Vedle této všeobecné, měli však vůdčí činitelé na mysli i činnost speciální. Mimo úkoje pojišťovací potřeby všech vrstev chtěli se postarati zvláště o zabezpečení ochrany pojišťovací pro odvětví, které svého času tvořilo jeden z nejdůležitějších článků národního průmyslu, totiž mlynářství. Důvodem bylo, že o jeho pojištění postaráno bylo v tehdejší době měrou nepatrnou. »Cizácké akciové společnosti, majíce na zřeteli pouze a jediné svůj vlastní zisk, uvalily na mlýny nejkruťší a téměř nesnesitelné poplatky a k tomu ke všemu přetvařují se ještě, jako by nerady mlýny pojišťovaly, protože prý jich každoročně značné množství popelem lehne a výmluvou touto chtějí větších poplatků docíliti.« (Jednatelská zpráva, podaná v první hromadě odboru IV. dne 15. května 1870.) Vzorem při tom byla zřejmě pojišťovna cukrovarníků, zřízená r. 1862 v Praze (Assekurační spolek cukrovarníků). K provedení tohoto plánu přikročeno již v prvních měsících r. 1870, tedy v počátcích činnosti požárního odboru. Nešlo při tom ovšem o založení samostatné pojišťovny stavovské, jak tomu bylo u cukrovarníků, nýbrž o sdružení mlynářských risik v samostatné oddělení, ve zvláštní risikové společenství v rámci banky. Oddělení toto (původně nazývané Spolek slovanských mlynářů) vstoupilo v činnost 30. března 1870. Těbaže tvořilo administrativní součást banky, byla mu poskytnuta dalekosáhlá samospráva a spoluúčast při vyřizování agendy technické; vedle zvláštního výboru dohlizitelského organisován byl pro ně sbor důvěrníků (v Čechách jich bylo již r. 1870 ustanoveno 128); úkolem jich byla taxace přihlášek, šetření škod a zjišťování náhrady. Plnému úspěchu této myšlenky stály ovšem v cestě veliké překážky; především risiko mlynářské je

^{*)} Dle nich zařazena byla veškerá riska ve 4 třídy; do první patřily statky s obsahem velkostatkářské a církevní, do druhé stavení a jich obsah v městech a městysech s převládající tvrdou výstavností, do třetí stavení a jich obsah s výhradnou nebo převládající měkkou krytbou, do čtvrté závody průmyslové.

Budova banky v Brně.

značné i dneska přes pokroky technické a vyžaduje značného zajišťování. Za druhé nebylo možno docílit dostatečné kompensace, první to podmínky zdaru, třebaže banka snažila se všemožně, aby zastoupení mlynářů bylo zvýšeno (věšla k tomu účelu ve spojení s odborným spolkem mlynářským). Zdůrazňování potřeby vysokého zajištění a stesky na nedostatečnou účast opakují se ve výročních zprávách opětovně. Od hojného přístupu členstva slibováno zavedení samostatného účtování pro spolek i omezení potřeby zajišťovací.

Myšlenka organisovati majitele stejnorodých risik na podkladě samosprávných spolků, měla býti dle původních plánů použita i na jiné vrstvy; zejména bylo pomýšleno na zvláštní oddělení velkostatkářské a na ustavení spolku pro kostely a jmení církevní. Projekty tyto nedošly však uskutečnění v rozsahu, jak bylo zamýšleno a jak tomu bylo u spolku mlynářského.

Jedním z nejvýznačnějších rysů v činnosti odboru požárního bylo, že vedle vlastního úkoje pojišťovací potřeby starala se banka od původu, aby zlepšena byla v území její působnosti ochrana proti požáru; aby jednotlivé obce opatřeny byly nutnými prostředky hasicími. K tomu účelu věnována byla každoročně část přebytku, docíleného z pojišťovací třídy II. a III., z nichž poskytovaly se příspěvky (původně po 1000 zl., později po 500 zl.) na hasidla obcím, v nichž bylo pojištěno u banky nejméně 10 čísel na kapitál 5000 zl. Počet příspěvků na jednu korunní zemi připadajících řídil se částkou pojistného z té oné země plynoucího. Obce určovaly se původně losem, od roku 1874 stanovila je správní rada v porozumění s okresním výborem nebo jiným sborem autonomním. V původních dobách poskytována byla hasidla in natura. Když později seznána byla nutnost finančního zesílení ústavu, zejména pak fondů, počaly se příspěvky hasičské poskytovat z provisních výloh zastupitelských místo z přebytků. Zásluhy, které si banka na tomto poli získala, jsou dojista značné, uváží-li se, že za celou dobu svého trvání vyplaceno bylo obcím a sborům hasičským na opatření hasidel více než 400.000 K.

V prvním dvouletí omezuje se činnost banky na pojištění životní a požární. Již v roce 1871 přistupuje k nim však i pojištění krupobitní, takže od toho roku banka vykazuje celkem pět odborů pojišťovacích, jak mluví o tom stanovy. Zřízením odboru krupobitního je zakládací činnost na poli pojišťovacím v rámci Slavie na čtyři desetiletí uzavřena, ač dějí se pokusy ještě v prvních letech rozšířiti činnost dále (na pojištění úrazové, hypoteční, jezů); pokusy tyto končí — jak již dříve řečeno — nezdarem. Iniciativní činnost prvních let neomezovala se pouze na vlastní ústav; zasahuje i mimo jeho rámec. Z banky vychází podnět k založení vlastní české zajišťovny. Motivem asi byly obtíže, které při navazování zajišťovacích styků a umísťování větších risik stavěly se v cestu a na které si již v prvních jednatelejších zprávách stěžováno. Počin tento korunován byl úspěchem. Ještě v r. 1872 zřízena byla První česká vzájemná zajišťovací banka; spojitost její se Slavií vyjádřena byla zevně tím, že ustavující její valná hromada konána byla dne 31. ledna 1872 v místnostech naší banky. Mezi vůdčími činiteli zajišťovny shledáváme se hlavně v prvních letech se jmény vyskytujícími se ve správě Slavie. (Šáry, Židlický, dr. Milde, z úřednictva Chleborad, Novák, Mlčoch.) Značným obnosem

účastnila se též Slavie na akciovém kapitálu Zajišťovny, zakoupivši na 1000 jejích akcií. —

Také druhý obor činnosti banky — politika ukládací — nese od počátku pečeť svéraznosti a podnikavosti. Vedoucí činitelé nespokojují se šablonovitými způsoby fruktifikace aktiv, nýbrž snaží se jíti i v tomto oboru vlastní, novou cestou. Výsledkem je zřízení dvou úvěrních spolků, a to: Úvěrního spolku pro půjčování a zaručování kaucí a Úvěrního spolku pro půjčky a zálohy vůbec, které se měly hlavně zabývat poskytováním úvěru úřednického. »Poskytování úvěru v spojení s pojištěním životním podnikli jsme první ze všech ústavů v mocnářství rakouském a netajíme se tím, že hlavním účelem tohoto podniku bylo, učiniti vzdělanost předmětem úvěru, tedy zejména stav úřednický, který vydán byl v šancích bez všech mezí.« (Výroční zpráva za rok 1875.) Vedle vyšších cílů národohospodářských, jak z citátů zjevo, šlo o výhodné využití hotovosti i o podporu obchodů životních. První spolek (pro poskytování kaucí) je staršího data; již v prvních změněných stanovách obsaženy jsou hlavní podmínky a modalitty jeho činnosti. Účelem jeho bylo vypomáhati členům banky, pojištěným na úmrtí, kteří svým služebním poměrem ať veřejno- ať soukromoprávním byli nuceni skládati kaucí svému zaměstnavateli. Pravidelně poskytován byl potřebný obnos v hotovosti, v spořitelních knížkách, v cenných papírech; někdy převzala banka prostě rukojemství za požadovaný obnos. Dlužník byl povinen zastaviti bance nároky z pojistky a postoupiti jí pohledávku na vydání kauce. Doba umořovací určena byla na 12 roků. Činnost započal spolek ještě v r. 1870. Vzorem pro jeho organizování bylo pak obdobné zařízení u Lipského vzájemně pojišťovacího ústavu, k jehož prostudování odeslán byl v červnu r. 1870 čestný ředitel Nocar. Spolek tento neměl dlouhého trvání; již počátkem let osmdesátých — hlavně důsledkem zákona z 21. dubna 1882, připouštějícího zjištění zápůjček na služném veřejných úředníků — zastaveno nové přibírání členů do něho a uzavřené již zápůjčky převáděny na druhý spolek úvěrní, zřízený na obdobném základě, avšak s posláním daleko širším; mělť se zabývat zapůjčováním peněz »osobám mravným a k výdělku způsobilým, kteří neblahými poměry finančními v lichvářských se nalézají rukou, čímž ve velkou záhubu mnozí s četnou rodinou nezaviněně upadají.« (Výr. zpráva z 16. května 1871.) Při tom, jak již řečeno, šlo hlavně o vrstvy úřednické; v aktech setkáváme se opětovně s názvem: úřednická záložna. Poskytovány byly zápůjčky dvojího druhu: jednak dlouhodobé, na dluhopis a umořovatelné ze služného dlužníka, jednak na šestiměsíční směnky. Podklad úvěru tvořila opět pojistka; při zápůjčkách umořovatelných nechávala si vedle toho banka uděliti plnou moc k vybírání služného za dlužníka, přijímala v uschování jeho výplatní list, zabezpečovala se záznamem na služném nebo půjčovala na notářský spis, opatřený vykonavatelnou klausulí exekuční. Potřebné hotovosti k rozpůjčení poskytoval původně odbor III., dále I. a II., od roku 1910 odbor požární. Ve stanovách druhého spolku úvěrního připuštěno bylo původně opatrovati si potřebné prostředky vklady od účastníků; hromadící se kapitály v rukou banky činily to ovšem zbytečným. Také při správě obou těchto spolků uplatněna byla zásada samosprávy;

až do r. 1910 voleny pro ně zvláštní orgány, zvané původně výbory účastníků, později dohlížitelské. U kolem jich bylo spolupůsobiti při určení podmínek, za nichž půjčky se poskytovaly.

Zdaru úvěrních spolků stojí v cestě dva momenty; především okolnost, že spolky podrobeny daní z příjmu; výměra těchto daní je tak velká, že výroční zprávy vyslovují obavu, že bude nutno působnost obou spolků zastaviti. Proti vysokým předpisům daňovým, které zvyšují režii, brání tvoření fondů a krytí ztrát, podnikány všemožné kroky již od r. 1875. Výsledky těchto kroků byly negativní; nejenom, že se nezdařilo sprostiti úvěrní spolky daně z příjmů, nýbrž »nad to ještě shledalo se u příležitosti rekursů v záležitosti této, . . . že sluší mimo to uvaliti daň z výdělku na všechna odvětví banky Slavie, totiž nejen na odbory pojišťovací a spolky úvěrní, nýbrž i na všechny způsoby, jimiž se jmění banky zužitkuje. Tomuto velikému nebezpečí ovšem šťastně jsme unikli, ale podle rozhodnutí vyneseného právě v minulých dnech c. k. nejvyšším soudním správním dvorem ve Vídni oba úvěrní spolky nejen nebyly sprostěny daně z příjmů, nýbrž podrobeny jsou daní z výdělku, čili ze živnosti.« (Výr. zpráva za rok 1878.) — Vedle toho jsou spojeny hlavně v počátcích velké obtíže s inkasem povinných splátek. Dlužníci neplní řádně převzatých závazků, takže nutno záhy zostřiti podmínky pro poskytování zápůjček.

Vedle ukojování úvěrních potřeb úřednictva, pomýšleno bylo i na opatrování úvěru vrstvám jiným. Již v r. 1870 vyskytuje se plán na zřízení »úvěrní záložny pro rolníky, kteří by na směnky peníze sobě vypůjčovali, čímž by odboru III. opět získána byla cesta k výhodnému zužitkování.« Plán tento uskutečněn nebyl, právě jako později se vyskytnuvší projekt na doplnění obou spolků úvěrních spolkem třetím, jenž se měl zabývat eskontem směnečným ve větších obrysech. Avšak i tak vykonala banka na poli úvěru úřednického značný kus práce hospodářské.

Se stejnou činností, odvahou a aktivností jako v oboru věcné působnosti banky setkáváme se v prvním třiletí jejího trvání i při určování hranic teritoriální činnosti. Vzbuzuje jistě podiv energie, se kterou mladý, sotva několik týdnů trvající ústav, nemá příkladu ani vzoru v jiných odvětvích české podnikavosti hospodářské,*) přistupuje k splnění hesla, které si položil — vytvořiti všeslovanský ústav obchodní — a počíná pracovati již v r. 1869 mimo království. Vedle Moravy a Slezska, kde zřízena původně filiálka v Olomouci, obrácena nejdříve pozornost k slovanskému jihu. Zde vystupuje banka nejdříve v Lublani, zřídívši tam generální zastupitelství. O snahách, projevujících se již v roce ustavení banky, na proniknutí do Ruska a Srbska, promluveno již dříve. Nejdůležitějším činem po stránce administrativní bylo provedení zásady decentralisace, zřízením řady filiálek v Čechách.

*) Mimoděk vnučuje se na tomto místě srovnání s teritoriální rozpínavostí českého bankovníctví. Na jedinou výjimku — vídeňskou filiálku Živnostenské banky z r. 1898 — jest to teprve první desetiletí tohoto století, v němž činnost českých bank trvale přestupuje hranice Čech a Moravy. (Původní filiálka Živnostenské banky ve Vídni byla v r. 1873 zrušena.)

Vedle těchto akcí podnikatelských, zakládacích a iniciativních, dlužno vzpomenouti ještě jednoho rozhodnutí, spadajícího do počátku let sedmdesátých, které přesahuje rámec pravidelného běhu pracovního: jest to získání vlastní budovy bankovní. Jak již uvedeno, sloužily bance původně za písařnu místnosti advokátní kanceláře dra. Friče; ještě před obdržáním koncese najaty byly nové místnosti v č. 1022 na Ferdinandově třídě, kde vykonána podstatná část prací přípravných a kde též banka zahájila své obchodování. Rychlý vzrůst agendy vedl k opětovnému přeložení sídla a k pronajetí rozsáhlejšího bytu v domě, známém pamětníkům pod názvem »U císařských« na rohu Václavského náměstí a Jindřišské ulice. (Starý dům, v němž banka sídlila, byl zbořen a stojí na jeho místě nyní budova Assicurazioni Generali.) Avšak ani zde banka dlouho nesídlila, snažíc se záhy o získání důstojného domu vlastního. Již v červnu r. 1870 zvolena výborem zvláštní komise, aby se otázkou touto zabývala. Pevného podkladu dostalo se tomuto plánu usnesením řádné valné hromady z 16. května 1871, dle něhož měla se na zakoupení domu použítí polovina zisku odboru I. a II. Původně bylo zamýšleno vystavěti bankovní dům na rozhraní Prahy a Král. Vinohrad v prodloužení Václavského náměstí, na místě, kde stojí nyní museum. Myšlenka tato pokročila tak daleko, že byly již vyhotoveny plány domu pro toto místo a bylo vyjednáváno s obcí pražskou i vinohradskou o prodej pozemku. K uskutečnění projektu, který by byl postavil banku na jedno z nejkrásnějších a nejvýznamnějších míst celé Prahy, nedošlo; návrh na nákup příslušných pozemků byl zamítnut »dílem pro velkou vzdálenost, dílem pro nejistotu, kdy budou odstraněny hradby městské.« Hledány tedy potřebné reality jinde, až — v listopadu 1871 — zakoupen dům č. p. 978-II. se zahradou na Senovážném (nyní Havlíčkově) náměstí. Jest to dům, v němž banka posud sídlí. Výhody jeho koupě líčí výroční zpráva za rok 1871 takto: »Poloha domu jest bankovním zájmům velmi příhodná; jsouť veškeré ústavy dopravní, jako: nádraží, pošty, telegrafický úřad atd., s kterými banka stojí v neustálém styku, v blízkém sousedství. Mimo to však roste cena zakoupeného pozemku co den za příčinou výhodné polohy této, takže již dnes kupní cenu lze počítati o 20% výše.« Poněvadž staré budovy nebylo lze dobře použítí, usneseno bylo provésti co nejdříve »budovu novou tím způsobem, aby jednak vyhověno bylo účelům bankovním, jinak ale, aby zároveň rozdělení výstavnosti nevyklučovalo možnost dobrého výděлку prodejem nového domu k jakémukoli jinému účelu.« Z pěti ofert, podaných na základě konkursu k provedení přestavby, vybrána byla oferta architekta Turka, znějící na 172.000 zl. Lhůta k přestavbě určena do července 1873. Při jejím provádění stalo se neštěstí, které starší vrstevníci posud mají v dobré paměti. Dne 4. března 1873 zřítla se část novostavby a zasypala řadu dělníků; při pracích záchranných, k nimž ihned přikročeno, spadla část další. Celkem přišlo při tom o život 7 lidí. — Jak již řečeno, určena byla k úhradě ceny tržové i nákladů stavebních polovina přebytků odboru I a II; z toho důvodu mluvilo se o bankovním domě jako o »zkamenělé záloze zisku«. Před doplacením příslušných nákladů z vlastních prostředků poskytly potřebné zálohy spolky pro vzájemné dědění spolu s fondy zaručovacími. Do nového domu přесídlila banka do konce října 1873. Po

dlouhou dobu (od r. 1874) konány v něm valné i odborné hromady členů, před tím odbývané buď ve Staroměstské radnici, nebo »ve velké zahradní síni pana J. M. Šáryho na Slovanském vrchu« (na Slovanéch), jak o tom svědčí nejstarší jednatele nebo roční zprávy (tak původně se nazývaly dnešní zprávy výroční).

I když ponecháme ostatní práce mimořádného dosahu v prvním třiletí provedené dalšímu líčení, i když zatím nepřihlížíme k rozvoji obchodnímu, který byl v prvních třech letech neobyčejně příznivý, dokazují již veškeré uvedené akce samy o sobě mimořádnou plodnost tohoto období, nesou pečeť silného ducha tvůrčího, bohatého svěžími počiny, znamenají rozpětí podnikavosti, s jakým zřídka kdy možno se setkat. Pro další vývoj banky bylo prvé třiletí dobou neobyčejně významnou; neboť v něm postavena banka na široké základy působnosti věcné i místní, dány jí pevné směrnice k dalšímu rozmachu a zabráněno tak, aby nezakrněla a neostala na stupni nepatrného ústavu s významem lokálním. Dojista měl značný podíl na veškerých těchto akcích Chleborad, podporovaný vynikajícími členy správní rady a ředitelstva, mezi nimiž shledáváme známá jména z veřejného, společenského i politického života let sedmdesátých, jako J. M. Šáry, který i ve vlastním oboru své působnosti, v pivovarnictví, zanechal stopy činnosti, K. Židlický, JUDr. J. Frič, Alois Oliva, dr. Jan Palacký atd. Také generální tajemník Novák prokázal při tom platné služby.

První polovina roku 1872, která uzavírá třiletí činnosti banky, přináší s sebou pronikavé změny osobní. Z čelných míst odcházejí dva mužové, s nimiž založení banky i počátky její životní dráhy jsou nerozlučně spjaté, totiž předseda Šáry a generální ředitel dr. Chleborad. Bezprostředním důvodem odchodu tohoto z banky bylo, že prodal svůj velkostatek Žampach chabrusu. Čin tento rozpoutal bouři odporu proti Chleboradovi, který »s velikým hlukem slavně prohlášen zrádcem národa«. (Horáček.) Marná byla jeho vysvětlování ve všech čelných listech, kterými snažil se prokázati svou nevinu, marné poukazy na to, že zakoupil ihned po prodeji Žampachu nový velkostatek Mratice, takže nebyl ztracen hlas pro českou věc ve skupině velkostatekářské, marné bylo konečně zakročení syna otce vlasti dra. Palackého v jeho prospěch. Četní a vlivní jeho nepřátelé využili plně této příležitosti, aby ho znemožnili ve veřejném působení. Osobní záležitost Chleboradova uvedena byla však v souvislost i s bankou, již stál v čele; Slavie stala se středem veřejných útoků, dosavadní členové hrozili vystoupením, uzavírání nových očíhodů bylo neobyčejně ztíženo. Soutěž činila vše, aby nenáviděného konkurenta se zbavila. Z aféry Chleboradovy stala se takto aféra banky; akta mluví dokonce o nebezpečí zániku a krisi banky. Již z tohoto označení zřejmo, že situace, v níž banka se ocitla, byla krajně nepříznivá, ne-li dokonce hrozivá. Jediným možným rozřešením bylo odstoupení Chleboradovo, k němuž se též on 18. března 1872 odhodlal a sdělil je veřejnosti těmito slovy: »Abych zamezil škodu, kterou Slavie touto agitací trpí, a dokázal, že mi blaho tohoto dítky mého více na srdci leží, než vlastní postavení mé, rozhodl jsem se dnes poprositi slavný výbor banky Slavie, aby mne propustil z úřadu generálního ředitele tohoto vlasteneckého ústavu.« Resignace Chleboradova byla ještě téhož dne výborem přijata. Tím definitivně

odešel z banky vlastní její zakladatel, ač i později — pokud neodešel do ciziny*) — pilně si všímal jejího rozvoje a horlivě účastnil se jednání valných hromad. Místo jeho ve vedení ústavu zaujal generální tajemník František Novák, muž neobyčejné pílě, rozhledu i energie. Prvním úkolem jeho bylo vyvésti banku z nepříznivé situace, ve které se aférou Chleboradou ocitla, a získati jí opětou důvěru a přízeň obecnstva. Úkol tento, dojísta obtížný vzhledem k rozrušeným poměrům, zdařil se zúplna; bez vážnějších otřesů a poruch překonala banka prvou vážnou svoji krizi. Veliký díl zásluhy na tomto příznivém výsledku nutno přičísti však muži, který až dosud do dějů Slavie aktivně nezasáhl. Jest to hrabě Jan Harrach. Z aféry Chleboradovy seznali vůdčí činitelé nutnost, aby ve svém středu měla banka muže vynikajícího postavení společenského, rozsáhlých známostí a vlivu, který by dovedl poskytnouti jí mocnou ochranu v případě potřeby a jehož jméno samo bylo by zárukou, že obecnstvo může míti k ústavu jím zastupovanému plnou důvěru. Odpovídalo to duchu tehdejší doby, že hledán byl představitel těchto vlastností mezi šlechtou, která ostatně tehdy účastnila se měrou zcela jinou vlasteneckého a veřejného ruchu než v dobách pozdějších. Volba sama padla na hraběte Jana Harracha, který nabídnuté mu předsednictví banky přijal a dne 16. května 1872 skutečně také zvolen byl do správní rady banky a za jejího předsedu namísto J. M. Šáryho. Volba tato, kterou postaven byl Slavii v čelo na dobu 36 roků šlechtic nejen rodem, nýbrž i duchem, byla velmi šťastna. Neboť jí dostalo se bance upřímného vlastence a hlasatele slovanské vzájemnosti, vynikajícího pracovníka, zejména však mocného ochránce, kterého v počátcích svých potřebovala. »Možná, že by byl ústav náš ztroskotat po bouřích, ve kterých se ocitl, kdyby Harrach nebyl převzal místo předsedy.« (Ze šesté valné hromady.) Velikou zásluhou Harrachovou byla ochrana zájmů bankovních vůči vládě zdejší, zejména však vůči vládě uherské, když překážela a znemožňovala činnost bankovních filiálék v tamním území. Od Harracha vyšel též nejeden cenný podnět, tak na př. ke zřízení filiálky haličské. Jako člen pojišťovacího výboru v bývalém rakouském parlamentě zasloužil se nemálo i o instituci samu. Spolupůsobil na př. při vydání regulativu r. 1880; podal návrh, aby pojištěné důchody vyloučeny byly z exekuce. Zásluhy Harrachovy o ústav byly znovu a znovu uznávány; valné hromady vyslovovaly mu stále své díky a opětovně chtěly jej volit aklamací za předsedu. Jelikož stanovy to nepripouštěly, ukládáno správní radě, aby jej postavila ve své čelo. Jubilea jeho působení v bance oslavována okázale, avšak upřímně. Jímavý doklad obliby i sympatií, jímž se Harrach těšil, obsahuje jeho řeč na valné hromadě v r. 1880. »Takového důkazu důvěry slovenského lidu dostalo se mi loni, byl mi totiž poslán živý orel z tatranských hor na znamení důvěry a lásky tamějšího obyvatelstva. Musíme uměti oceniti spojení s naším bratrským národem.« Valná hromada udělila mu ko-

*) Po odchodu z banky věnoval se Chleborad advokacii; žil v Černém Kostelci, Ledči, Jičíně, Moravské Ostravě, Brně, na Slovensku. Později přesídlil do Ruska, kdež zemřel 11. srpna 1911 jako úředník ministerstva financí v Petrohradě, ruský dvorní rada, člen francouzské akademie, majitel ruského řádu sv. Stanislava a zlatého záslužného kříže bulharského. český, ruský a bulharský spisovatel atd. — (Z úmrtního oznámení.)

nečně nejvyšší poctu, kterou banka může členu svému vzdáti, zvolivši jej čestným členem.

Do druhé části prvního období vstupuje banka s novými osobami v čele; ke změnám v osobě předsedy a vedoucího úředníka přistupují i změny ve správním radě a v ředitelstvu, v němž od r. 1873 resp. 1874 zasedají po odchodu dra. Friče, dra. Čížka, A. Nocara, R. Nováka JUDr. Jan Jeřábek, Karel Petr Kheil a JUDr. Josef Milde.

Nový oddíl prvního období trvání banky znamená v četných směrech pokračování prvního tříletí. Také v něm setkáváme se s akcemi zakládacími, které Slavii mají vykázati nové dráhy. Činnost podnikatelská uplatňuje se však nyní především na poli územní působnosti banky. K dosavadním filiálkám v Brně a Lublani přistupují v r. 1874 nové ve Vídni a ve Lvově, v polovině let sedmdesátých přechází banka i do zemí uherských, aby zde pracovala jednak v severních Uhrách zejména na Slovensku, jednak v Chorvatsku. Také v Srbsku rozvinuta v tomto období značnější činnost; byl to hlavně český mlynář Beilloni, který o rozšíření banky zde získal si velkých zásluh; ke konci prvního období obrácen zřetel i na Bulharsko, kde ovšem jen pracováno pomocí místních zástupců a v nevelkém rozsahu. V těchto letech nabývá tedy teritoriální base banky největší rozlohy, a to již tehdy, máme-li na mysli pojištění přímé. Operační základna banky značně se zvětšuje, vezmeme-li v úvahu, že banka účastní se živě téměř po celé své desítiléti svého trvání zajištění — nebo jak tehdy nazýváno — pojištění podpůrného, a to jako zajišťovatel, tedy činitel aktivní nebo retrocessionář.

Toto provozování aktivního zajištění, zejména požárního, znamená jící rozšíření působnosti věcné i územní, je charakteristickým znakem prvního období a zasluhuje zvláštní zmínky. Cíl, který jím byl sledován, byl dvojí: Především měla být jím získána možnost, nalézt zajišťovací příležitost pro rizika vlastní; uzavírány proto vzájemné smlouvy zajišťovací, při kterých se každý kontrahent zavazoval přejímati od druhého rizika v zajištění. Druhou pohnutkou byla snaha, v ziscích na aktivních obchodech zajišťovacích dostati příspěvek k úhradě nákladů, spojených s nutností dávat vlastní rizika v zajištění; nutnost tato pro mladý ústav byla ovšem naléhavá a intenzivní. Zvláště velikého rozpětí nabývá aktivní zajišťovací obchod banky po založení První české zajišťovací banky: prostřednictvím jejím, jakož i jiných ústavů účastní se Slavie v pojištění požární na obchodě ruském, francouzském, rumunském, uherském, německém, dokonce i egyptském. Až do r. 1874 utváří se obchod zajišťovací pro banku příznivě, docíleným čistým výtěžkem činícím na 100.000 K, »ulehčilo se břímě nezbytného zajišťování«. Stav tento dlouho nepotrval. Zajišťování samo o sobě je i dnes, kdy postavení zajišťovatelů se valně zlepšilo zvýšením premií a zpevněním právní police jejich v zajišťovacích smlouvách, obchodem méně lukrativním než pojištění přímé. Tím nepříznivější bylo v dobách dřívějších, kdy přímý pojišťovatel máje volnost odkazovací, hleděl na zajišťovnu přesunouti rizika co možno nejnepříznivější. Po prvních výsledcích příznivých objevil se v r. 1875 v aktivním obchodě zajišťovacím banky neúspěch, který vedl k revisi stanoviska vůči tomuto druhu

JUDr. Josef Milde, člen ředitelství banky.

Karel P. Kheil, místopředseda a člen ředitelství banky.

obchodů, pomalému jich redukování až konečně k úplnému zastavení, takže od r. 1879 se banka zajišťováním nezabývá. Rozhodnutím tím anticipováno bylo ustanovení prvního regulativu z r. 1880, jímž ústavům vzájemným bylo provozování zajištění zakázáno. (Zákaz tento ostatně byl novým regulativem z r. 1896 odvolán.) Celková bilance zajišťovacího obchodu banky byla, jak v odboru požárním, tak krupobitním přízniva, vykazavši i jisté aktivum a přispěvši tím k splnění účelu, z jehož sledování obchod tento vzešel.

Ve směru působnosti věcné nepřináší druhá část prvního dějinného období banky akcí zakládacích tak pronikavého rázu, jako první tři léta. K odborům původně založeným není přičleněn nový. Přes to však činnost iniciativní neustává: projevuje se ve vybudování provozovaných odvětví pojišťovacích a přizpůsobování jich potřebám doby. Týká se to v první řadě odboru životního. V něm zavedeno především již v r. 1875 pojišťování drobných kapitálů, jímž poskytnuta má býti nejširším vrstvám možnost opatřiti si úhradu výloh pohřebních. Druhou, daleko větší akcí jest zřízení samosprávných spolků pensijních. Účelem jich jest zabezpečiti starobní zaopatření všem vrstvám, které ho posud nepoživaly. Uvážíme-li, že v tehdejších dobách bylo pensijně postaráno pouze o určité kategorie úředníků veřejných,^{*)} seznáme důležitost a sociální dosah nového projektu, jímž anticipo-

*) Jinak záleželo pensijní opatření na dobré vůli zaměstnavatele nebo na svépomoci zaměstnanců.

vána skutečnost, která v plném rozsahu dodnes není realizována. Šlo při tom o zabezpečení soukromých úředníků, jichž pensijní zaopatření upraveno bylo teprve zákonem z r. 1906, dále dělníků, drobných podnikatelů, řemeslníků, živnostníků, rolníků, jichž starobní zajištění podnes čeká na rozřešení zákonné. Na přípravách k zavedení nového podniku, jenž účelem shodoval se se známou francouzskou Starobní pokladnou důchodovou (Caisse des retraites pour la vieillesse), pracováno již od r. 1877, při čemž přihlíženo k starším i novějším zařízením podobným. Zejména šlo o získání informací o technických i správních základech zmíněné pokladny francouzské. V tomto směru vykonal značných služeb sprostředkovacích Československý spolek Beseda v Paříži, na niž se banka obrátila. Prostřednictvím jejím dostalo se bance požadovaného materiálu, avšak teprve v dubnu r. 1880, kdy již veškeré práce byly vykonány. Celkem však podklad obou zařízení byl totožný. Přes sociální význam, intenzivní propagandu, na níž se účastnilo i kněžstvo a správy hospodářských škol, a doporučení od velikých zaměstnavatelů (na př. od generálního ředitelství rakouských státních drah a od Oesterreichische Alpine-Montan-Gesellschaft), nenabýly samosprávné spolky pro zabezpečování důchodů vzájemným děděním vůbec a výměnku zvláště, rozsahu, jak myšlenka jimi uskutečněná zasluhovala. Počet účastníků v 5 spolcích, jež v celku byly organizovány (pro stav rolnický, řemeslnicko-živnostenský, pro soukromé úředníky a služebníky, pro sladovnické v Praze a pro příslušníky pivovarské mimo Prahu), nedosáhl nikdy značnějšího čísla, takže bylo konečně od dalšího přijímání nových členů upuštěno.

Také po stránce správní, dále v organizaci úřednictva a v zavádění nových zařízení technických učiněny další pokroky. Zejména patří sem dvě rozhodnutí, která nesou stopy samostatného postupu. Jest to především zřízení likvidatury v r. 1872 »k předcházející a následující revisi veškerých výdajů banky,« úřadu to, jakého »nebylo dosud u pojišťovacích ústavů« (jednatelská zpráva za rok 1872). Dalším zařízením, se kterým započala Slavia jako první, jest zavedení přímého inkasa, tedy bezprostředního styku mezi bankou a členy při placení pojistného, které se provádělo nejdříve pomocí poštovních dobírek, později poukázek a konečně složných lístků poštovní spořitelny. Výroční zprávy opětovně zmiňují se o příznivých účincích této novinky, která uskutečněna byla v r. 1872 pro členy odboru I.—III., od července 1874 pro členstvo všech odborů v Čechách a na Moravě, od února 1875 i u ostatních filiálék. Hlavní výhodou bylo, že pojistné docházelo spolehlivě a rychle; tím umožněno bylo včasně jeho využití; okolnost, která hlavně v těsných poměrech počátečních měla svůj význam. Nové zařízení setkal se s počátku s velikým odporem, na druhé straně stalo se předmětem posměchu a pochyb jiných ústavů. V praxi však se osvědčilo. Se zadostučiněním sděleno bylo dvanácté řádné valné hromadě, že »jistý pojišťovací časopis slavil to (t. j. přímé inkaso) jako vynález německého pokroku v asekuračnictví.« — V období tomto bylo přistoupeno dále k rušení jednotlivých generálních zastupitelství v Čechách a soustředění jich agendy u generálního ředitelství, jak o tom již byla řeč výše.

Zvláštní péče věnována byla počínajíc prvými lety trvání banky odbornému vzdělávání a to veškerých zaměstnanců, úpravě jejich poměrů služebních, hmotných i sociálních, jakož i účelnému vybudování služby vnitřní. Řada usnesení, datujících se již od dob nejstarších, nese se k tomu, aby úřednictvo bylo na svůj úkol náležitě připraveno. Z důvodu toho stanoveno, že do služeb banky mají se přijímati absolventi nižších (později ovšem ve shodě se stoupající všeobecnou mírou vzdělání jen vyšších) středních škol; přijatým silám uloženo, aby navštěvovaly školy obchodní. Zavedena úřednická zkouška, písemná i ústní, při níž zjišťovala se znalost stanov, sazeb a zběhlost v pracích praktických. Působení banky v zemích jinოსловanských vedlo k nařízení, že úřednictvo má se učit ostatním řečem slovanským, zejména ruštině, srbštině, polštině. V bance samé zavedeny jazykové kursy. Stejná pozornost věnována byla i odborné výchově jednatelů. Výmluvným dokladem toho jest poučka, vydaná v r. 1876 pod názvem: Návod pro zastupitelstva vzájemně pojišťovací banky »Slavia« v Praze. Obsahem i vnitřním uspořádáním zasluhuje knížka tato plného uznání i dnes, třebaže od jejího vydání uplynulo více než 40 roků. Přesnost, obsažnost a instruktivnost činí ji znamenitou příručkou odbornou, nehledíc ani k značné ceně výchovné, kterou má, snažíc se u jednatelů vzbudit porozumění pro instituci pojišťovací vůbec, zejména však i zájem a lásku pro svůj stav. Veškeré tyto momenty svědčí o významu, jaký banka od původu přikládala odbornému vzdělání svých pracovníků.

Další snaha obrácena byla k uspořádání služby vnitřní a poměrů služebních; počátky k tomu učiněny již v prvním třiletí. Ještě v r. 1869 vydána prvá instrukce úřednická, jakož i disciplinární řád, které ovšem postupem času podrobovány byly opětovným změnám. Souběžně s obchodním rozvojem banky rostla i agenda a s tím opět stoupala potřeba pracovních sil; zároveň však i nutnost účelného rozdělení vnitřního procesu pracovního. Účelu toho dosaženo bylo shrnutím stejnorodých úkolů pracovních a vytvořením pro ně zvláštních oddělení v rámci jednotlivých odborů. Zpráva jednatelská z r. 1872 mluví již o 12 těchto odděleních s 73 úředníky, v roce 1876 je jich pak 14; jsou to: 1. oddělení ústřední, 2. účtárna odboru I.—III., 3. dopisovna I.—III., 4. oddělení pojistek, 5. oddělení kvitancí, 6. účtárna odboru IV., 7. dopisovna odboru IV., 8. oddělení místních knih IV., 9. třídní knihy, 10. oddělení škod, 11. oddělení manipulační, 12. oddělení přímého inkasa, 13. odbor V., 14. úvěrní spolky. Pokud poměrů platových se týče, provedena byla definitivní organisace v lednu 1873. Není bez zajímavosti, že již v druhém roce trvání banky užito bylo vedle stálého služného i formy odměn, která dnes tvoří jeden z všeobecných požadavků pro sociální reformu poměrů služebních: úřednictvu poskytnuta byla určitým procentem účast na čistém zisku. — Konečně zřízení pro úřednictvo výpomocný fond k poskytování bezúročných záloh.

Snaha o starobní zaopatření zaměstnanců banky projevuje se již v prvních letech jejího trvání zřízením pensijního fondu úřednického a zastupitelského; je dojiista příznačno, že prvý z těchto fondů byl zřízen již v r. 1869 daleko dříve než byly usneseny a schváleny jeho stanovy; »statut pensijní pro úřednictvo a služeb-

nictvo« schválen byl totiž až v květnu 1875. K dotování jeho určeno dle všeobecných stanov ve znění změněném mimořádnou valnou hromadou z 28. září 1869, 5% z čistého přebytku.*) Bylo-li již zřízení pensijního fondu úřednického zjevem u soukromých zaměstnavatelů v tehdejších dobách nevšedním, bylo provedení starobního zaopatření zástupců novinkou. Založení pensijního ústavu, o němž jednáno již od r. 1872, bylo tím záslušnějším, že musely při tom býti překonány veliké obtíže rázu technického. Ještě na 10. řádné valné hromadě, když dr. Chleborad navrhoval zřízení zastupitelského fondu na oslavu desítiletého trvání banky, vysloveny od vůdčích činitelů pochyby o proveditelnosti tohoto problému a poukazuje se na překážky, stavějící se v cestu; uvádí se zejména, že zástupců je na 4000, nejrozmanitějších povolání, z nichž většina zabývá se pojištěním jen příležitostně, vedle svého zaměstnání hlavního, a těžko o nich říci, jak dlouho budou bance sloužiti; obtíže spojeny jsou dále s určením základu pro zaopatřovací poplatky i pro výměru výše příspěvků. Než všechny tyto překážky podařilo se zdolati; a tak usnesení správní rady z 14. prosince 1878 zřizuje pensijní fond pro zástupce. »Jádrem tohoto nového, mezi pojišťovacími ústavami dosud nevídaného zřízení zakládá se v tom, že střádají si naši pp. zástupcové jednu desetinu svých provisních výtěžků k tomu cíli, aby po uplynulé době nejméně desítileté, měli právo v případě nezpůsobilosti k další výživě vůbec na pensii čili důchod takový, který se rovná průměrnému ročnímu příjmu provisnímu.« (Výroční zpráva za rok 1878.) Původní stanovy podrobeny byly r. 1891 změně.

Nové zařízení — opětovný doklad čilosti, vynalézavosti spolu i sociálního smyslu vůdčích činitelů bankovních — mělo a má přirozeně největší význam pro jednatele; dojista však přineslo značné výhody i bance, neboť ztuhlilo pásky mezi ní a zástupci, dovedlo je k ní připoutati a zvýšiti jejich pracovní energii.

K mimořádným akcím, spadajícím do rámce prvního období, patří dále převzetí pojišťovacího materiálu dvou ústavů, které předčasně musely ukončiti svou činnost. V r. 1874 odkoupen byl z konkursní podstaty První české všeobecné pojišťovací banky v Praze obchod požární. »Získáno bylo pojištěného kapitálu zl. 2.611.317—, za pojistné a vedlejší poplatky v hotovosti zl. 24.494·13 a za pojistné směnecné na další léta zl. 70.280·74. Škod požárů na obchod tento připadlo s výlohami vyšetřovacími úhrnem zl. 2.402·28. Vzhledem k celému průběhu obchodu tohoto nebyli jsme tedy na omylu, považovavše již v minulé valné hromadě ujednání se správou konkursní podstaty jmenovaného ústavu za prospěšné.« (Výr. zpráva za r. 1875.) V r. 1885 pak rozmnožen byl pojišťovací kmen životní o 938 pojistek na kapitál zl. 526.300·25, převzatých od vzájemné pojišťovací společnosti sv. Jiří ve Vídni »na podmínky, které nepřesahují výše běžných nákladů akvizicičních.«

Dokladem čilého ruchu a snah po přizpůsobení potřebám doby jsou postupné změny stanov, které v rámci tohoto období byly provedeny pětkrát.

*) Dle původního znění stanov pens. fondu mohlo jmění jeho býti použito ve formě záloh ke krytí mimořádných ztrát, jimiž ten onen odbor by byl poškozen.

Josef V. Novák, místopředseda a člen
ředitelství banky.

JUDr. Josef Herold, místopředseda a člen
ředitelství banky.

Činnost banky za prvního období jejího trvání byla podstatně ztížena útoky, které od samého zřízení byly na ni podnikány s neobyčejnou ostrostí a silou, jak se o tom zmiňuje již první a po ní řada výročních zpráv dalších. Důvod těchto bojů nutno hledati v motivech rázu osobního a politického, ale hlavně v žárlivosti soutěže, která nepřátelským okem sledovala pokroky mladého, podnikavého ústavu. Užíváno při tom prostředků nejrozmanitějších, od samostatných brožur a novinářských článků až k denunciacím u dozorcích úřadů. Byl to zejména německý a mezi ním hlavně vídeňský tisk politický i odborný, který netajil se svým nepřátelstvím vůči bance a užil každé příležitosti, aby proti » t. zv. vlasteneckému ústavu«, jak s jistou dávkou despektu banku nazýval, vystoupil. Postupováno při tom způsobem krajně rafinovaným, záludným, možno říci až zákeřným. Členstvo »pobuřováno, strašeno, k výpovědím, ano i k neplacení povinných stanovních dávek vybízeno.« Aby podryta byla důvěra k ústavu u obecnstva, rozšiřovány o něm nejružnější pověsti: že upadne co nejdříve v konkurs, že proti němu zakročí vláda, nebo že jej dokonce rozpustí. Vedle osočování u obecnstva a udávání u vlády snažila se soutěž popuditi proti bance vlastní její zástupce. Příznačným pro poměry je dopis, který jistá pojišťovna v r. 1875 zaslala našemu zástupci; praví se v něm mezi jiným: »Unsere Anstalt ist solid, das übrige ist lauter Schwindel«. Úryvek tento vrhá jasné světlo na způsob tehdejšího boje soutěžního. Ti, kdož

jej tímto způsobem vedli, nepovázili dojista, že není to pouze konkurenční ústav, který zasahuje a diskredituje, nýbrž instituce sama a s ní ovšem i útočník. Příznivě liší se od toho poučení, »jak se dlužno zachovati naproti konkurenci,« obsažené ve výši zmíněném návodu zastupitelském. Praví se v něm: ... »toho se musí zastupce chrániti, aby nepodezíval ústavy jiné; nebudeme nikdy takové jednání schvalovati. Na jedné straně vyvolal by náš zástupce tímto hořkost proti sobě a touto hořkostí napnutou konkurenci, na druhé pak straně týž způsob splácení podezíráním Slavií.« O rozměrech, v jakých se boj proti bance vedl, svědčí nejlépe okolnost, uvedená ve výroční zprávě za r. 1878, že totiž během tří let vydáno bylo přes 35.000 exemplářů hanopisů a že »není snad ani jediné obce, ani jen poněkud u veřejnosti vynikající osoby v Čechách a na Moravě, ba i v čelnějších městech mnohých jiných zemí, jimž by ony hanopisy nebyly posílány a vnučovány.« Přirozeně musila se banka proti všem těmto nájezdům hájiti; činila tak původně ohrazení v listech, žádala místodržitelství, aby prozkoumalo její správu a vydalo o výsledku úřední osvědčení, dokonce byla ochotna dovoliti členům, aby nahlíželi v knihy a spisy banky a tak se přesvědčili o správnosti hospodářství. Všechny tyto nájezdy a útoky minuly se svým cílem; nedovedly poškoditi ani zastaviti podstatně ústav v jeho obchodním postupu a rozmachu. Velkým nepřitelem banky byl dle vyprávění vrstevníků i pověstný místodržitel generál Koller; bylo zásluhou prvního zeměpanského komisaře Smolarže, že se proti němu banky povždy neohroženě zastával.

Soutěžný boj usnadňován byl hlavně v počátcích vůdčí ideou, která dala bance vznik a k níž se banka povždy hlásila, totiž idea hospodářského osamostatnění. K obchodnímu proniknutí užíváno bylo method, známých ve svém celku i moderní technice ziskatelské. Mezi prostředky věcnými sloužily k tomu hlavně letáky, inserty, plakáty a pod., zejména pak i brožury, které vykládající populárně podstatu a význam pojištění, obracely pozornost na Slavii. (Tak na př. Chleborádova brožura o pojištění životním, brožura o pojištění velkostatkářském a j.) Zvláštní důraz při tom kladen na důležitost, kterou sjednané pojištění má s hlediska nejen individuálního, nýbrž celkového, národního. Vedle toho snaží se banka opřít o různé korporace; zejména politika ukládací umožňuje navázání obchodních styků se záložnami, z nichž mnohé přejímají její zastupování. Z historického hlediska zajímavý je návrh, podaný v dubnu 1870 »panu Urbánkovi, předsedovi sboru pro vystavění Národního divadla«, aby sbor tento doporučil pojištění obecního majetku u Slavií, při čemž provise měla přijíti ve prospěch Národního divadla. S podobným návrhem obráceno se i ke sboru pro dostavění chrámu svatovítského; za týmž účelem projektován i »pojišťovací spolek veškerých kostelů českomoravských v bance Slavií«. Rovněž instituce výborů dohlížitelských, zejména pak sboru důvěrníků mají dojista nejen účel poradní a informační, nýbrž i význam propagační. Největší důležitost ovšem připadá organizaci jednatelské, která ostatní ziskatelská zařízení osobní přetrvala. Právní poměr ústavu k jednatelům vybudován byl od původu v celku na stejných zásadách jako v přítomnosti. Stanovisko patriotické uplatňováno bylo i při jejich výběru a ustanovování; do služeb přijímání býti mají

Josef Pavloušek, vrchní zástupce banky.

Jan Šubrt, vrchní zástupce banky.

»mužové ústavu národního důstojní«. Jímavě působí a je charakteristickým znakem počátků, čteme-li nejstarší tiskopisy, adresované zástupcům a počínající: »Posíláme Vám svůj český pozdrav.« Vztahy k obecnstvu jsou rázu patriarchálního. Získávání obchodů děje se ve formách odlišných od těch, jež se používají v dnešní době. Zajímavé příspěvky k charakteristice těchto forem dochovány jsou v různých episodách, tradovaných pamětníky. Tak na příklad dle jedné z nich, líčené v Československém Pojišťovnictví (rok 1914)*) dle těchto pamětí, inspektor banky nechal vždy po příjezdu do obce vyhubnovati svou návštěvu a její účel asi takto: »Vám občanům a občankám k vědomosti se dává, že tatíček Palacký z matičky Prahy pozdravovat Vás všechny vzkazuje, máte se dát pojistit na život. Poslal k nám p. vrchního inspektora (Militkého) a pojišťovat se bude u Modrého lva odpoledne od 4 hodiny do 6ti.« Odpoledne hospoda nabita jako o posvěcení. Pan inspektor sepisuje přihlášky a napomíná sousedy, aby se tak netlačili. V tom kuká na hodinách kukačka šestou. Pan inspektor shrábl přihlášky: »Dnes už, sousedé, dosti, zejtra pokračuju touž dobou.« — Časem ovšem poměry se úplně změnily vlivem poměrů soutěžných a získávání obchodů zejména životních vyžaduje značné práce. Na tomto místě sluší zmíniti se o zásluhách, které si získal o obchodní rozmach

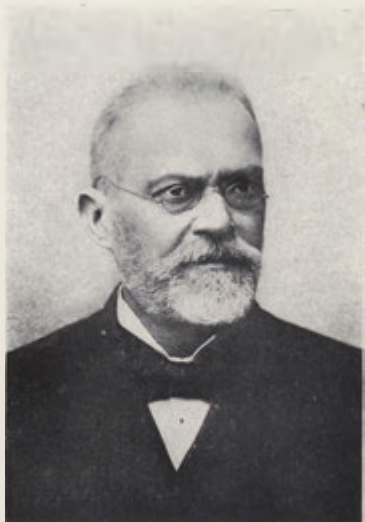
*) Článek V. Choděry: O myšlence pojišťov., jejím vývoji a snahách u českých životních pojišťoven.

ústavu sbor zastupitelský. Slouží bance dojista ke cti, že dovedla povždy získati za jednatele muže vynikající. Bud'tež zde uvedena ze zesnulých jen jména Pavlouska a Šubrt, zástupců, kteří uměli pojímati zaměstnání své s vyššího, ideálního hlediska a získali bance řadu agilních jednatelů, krácejících ve stopách svých učitelů. —

Do rámce prvního období spadá jubileum desítiletého trvání banky. Chleborad navrhl na desáté řádné valné hromadě v roce 1878 konané, aby k oslavě zřízen byl pensijní fond zastupitelský, aby na vzpomínku jednoho z prvních zakladatelů vyslána byla 15. května 1879 deputace ke hrobu Palackého a položila naň věnec. Návrh tento přijat nebyl, jakož nepomyšleno na veřejnou oslavu jubilea, leč »kdyby si toho přál takřka celý národ«. Jubilea vzpomenuť potom na valné hromadě r. 1879, v níž podána rozšířená zpráva výroční, uděleny větší dary k účelům veřejným, jakož i úřednictvu. Přes dřívější zamítavá stanoviska zřízen pensijní fond zastupitelský, čímž »zajisté důstojně zakončuje se první desetiletí trvání banky Slavie«. — Úřednictvo věnovalo ústavu tableau, jež posud je zavěšeno v úřadovně vrchního ředitele. K jubilejní slavnosti desítiletého trvání, odbývané v Měšťanské Besedě, složil úředník banky H. Suchomel veršovaný proslov, který však v poslední chvíli byl policií konfiskován. Závadnými shledána místa, zdůrazňující všeslovanské poslání banky a její úkol národní. Přes tuto konfiskaci byl však proslov přece rozdáván na příkaz Harrachův, který prohlásil, že přejímá veškerou zodpovědnost.

Do r. 1871 spadá zvolení prvních čestných členů banky: Otakara hrab. Černína, Jana hrab. Harracha, Karla knížete Schwarzenberga »pro zásluhy o zřízení samosprávného oddělení k pojišťování velkostatků proti škodám živelným«. Vděčně vzpomínáno povždy podpory, kterou poskytl ústavu při jeho zakládání Palacký, jenž ostatně i později projevoval vřelý zájem o Slavii, účastnil se mimořádné valné hromady v r. 1869 a navštívil i úřadovny banky (tehdy ještě U Císařských). »Byla to tehdy pro nás chvíle velmi vzácná,« píše o tom pamětník H. Suchomel. »Otec Palacký vešel, my jako jeden muž povstali u pultů a naráz zvolali Na zdar!« Přirozeno, že Palacký byl tímto spontánním projevem hluboce dojat. V r. 1874 zvolen byl Palacký čestným členem a odevzdána mu deputací správní rady umělecky provedená adresa.

Mezi úřednictvem panoval od původu duch solidarity a bratrské družnosti, jak s láskou pamětníci vzpomínají; vnějším výrazem tohoto ducha bylo založení vlastního úřednického spolku v r. 1874, nazvaného po návrhu J. Lásky Lýra. (Jiné návrhy zněly na názvy: Záboj, Slavoj, Dalimil, Slovan.) Dle tehdejšího zvyku přijato zvláštní heslo spolkové, a to »Zpěvem k ušlechtilé zábavě«. Původní účel zábavného a pěveckého spolku rozšířen záhy i na vážné snahy, zejména pak na podporu institucí národních. Horlivě se účastnila Lýra hlavně v počátcích ruchu veřejného, zvána byla k účasti na slavnostech a podnicích národních i humánních od nejrozličnějších korporací. Měla význam i pro vzájemné seznámení a pěstování společenských styků mezi členstvem, pořádajíc pro ně pravidelně v den svatojanský zábavy v Měšťanské Besedě.

MUDr. Jindřich Záhoř,
člen ředitelství banky.

Stanislav Kubr,
člen ředitelství banky.

Zajímavý popis původní činnosti Lýry obsahuje »Naše jubileum«, vydané na paměť desítiletého jejího trvání. Popis tento, pocházející z pera pozdějšího účetního odboru úvěrního J. Ševčíka, zasluhuje trvalého zaznamenání; jeť z něho zřejmo, že Lýra hrála i ve veřejném životě českém jistou úlohu. »Zkvétání spolku uvnitř mělo za následek i jeho mohutnění na venek. Dobrá pověst naše rostla tak, že přes den přicházela pozvání nejrozličnějších spolků, korporací atd. za spoluúčinkování Lýry při rozličných koncertech a podnicích ve prospěch účelů národních i humanárních. Nemohouce v úzkém tomto rámci vypočítávati veškerá pozvání, jež spolku našeho došla, jmenujeme pouze na důkaz, že Lýra všechny společenské kruhy pražské pronikla, účinkování při akademiích žurnalistů v Novém českém divadle, při velkém koncertě všech pražských spolků po osudném vyhoření národního chrámu umění, Městanské Besedy, Sokola, Ženského výrobního spolku, při velkých koncertech a orchestru Národního divadla, na Žofíně, Umělecké besedě atd. — Mimo účinkování toto všimal si spolek náš bedlivě ruchu národního, podporuje všemožně vždy na prvé zavolání a pobádaje příkladem, jenž ve veřejnosti české obdiv vzbuzoval. Příspěvky na »Ústřední matici školskou« a »Národní divadlo« před i po vyhoření jsou příklady naší obětavosti, do tisíců sahající. Kromě toho věnovány menší částky na všechny národní sbírky a daně, na něž národ náš velice jest bohat. Tolikéž nikdy nebylo obmeškáno zúčastniti se národních slav-

ností, k nimž vysílány deputace, jak stalo se zejména při odhalení pomníku Žižkova v Čáslavi a Havlíčkova v Hoře Kutné, 20letém jubileu Sokola a Hlaholu. K ostatním národním slavnostem zasílány přiměřené telegramy. — Konečně sluší podotknouti, že i při smutných slavnostech — při pohřbech našich výtečníků — nezůstal spolek náš za jinými. Všem bez rozdílu stran politických kladeny na rovny vavříny a při největším počtu přidělena nám úloha, již jsme se ochotně podvolili — zapěti u rakve a u hrobů sbory pohřební. Jen v roce posledním konali jsme tu smutnou povinnost při pohřbech nezapomenutelného Baráka, Třebízského, Smetany, Tyrše. — I mnoho kolegů z našeho středu odebralo se ve světy lepší. Jsou to, pokud paměť naše sahá, Skřivánek, Talafovs, Slaviček, Buchheim, první předseda Nekvasil, Svoboda, Taclík, Črha; všem vzdána pocta vpravdě kolegiální — budiž jim země lehkou! Zbývá ještě zmíniti se o zábavách velkých, jež zvláště v letech 1878, 1879 a 1880 pořádány v sálech konviktském a žofínském se zdarem nejlepším, s programy vybranými, o zábavách, jež pořádány každého roku o sv. Janě ve velkém sále Městské Besedy. Bylyť ony vždy jaksi středem, k nimž obracena naše činnost, jelikož byly počtény vždy návštěvami bývalým protektorem naším J. O. hrabětem Harrachem, celou správní radou a ředitelstvem banky Slavie, hudby znalým zeměpanským komisařem rytířem Smolařem a značným počtem členstva Slavie z celých Čech. — V dobách letních podnikány často výlety, z nichž jmenovati sluší velký výlet šumavský v srpnu 1880, výlet do Turnova 1881 a r. 1883 výlet do Brna a Boskovic, jenž mimo účel zábavný a vědecký přispěl k osvětlení života národního v Brně. Časem ochabovala veřejná působnost Lýry, zcela pak utichla, ovšem jen dočasně, za války. Přes to byla a zůstala povždy dodnes, kdy slaví 45letí svého trvání, jednou z pevných pásek vnitřní kolegiality a nadšenou podporovatelkou institucí všénárodních.

S hlediska obchodního a finančního jeví se banka koncem období jako poměrně značný ústav: jmění její, včetně pens. fondů činí 12.821.000 K, úhrn všech rezerv a fondů 13.170.000 K, pojistné v odboru životním, požárním a krupobitním dosahuje bezmála 2,640.000 K. Pensijní fondy stojí stále ještě v počátcích svého vzrůstu: jmění úřednického představuje 247.000 K, zastupitelského 122.000 K. Vedle centrály pracuje v roce 1885 celkem 8 filiálek: v Plzni, Chrudimi, Brně, Lublani, Záhřebě, Lvově, Vídni, Budapešti.

Nejdůležitější změna osobní v běhu prvního období týká se předsednictva; po J. M. Šárym zvolen je v r. 1872*) Jan hrabě Harrach, který na místě tom setrvává nepřetržitě až do r. 1908. První místopředseda banky Karel Židlický umírá v r. 1878; po něm přichází JUDr. Jan Jeřábek. První ředitelstvo až do roku 1872 tvoří generální ředitel JUDr. Frant. Lad. Chleborad a čestní ředitelé JUDr. Josef Frič a Boh. Kouba, po něm pak ještě v r. 1869 Adolf Nocar. V r. 1872 Chleborad nahražen JUDrem Ant. Čížkem, Dr. Frič a A. Nocar pak od 16. října 1872 JUDrem Jos. Mildem a Rud. Novákem. Toto složení trvá pouze do

*) V uvedených letopočtech zahrnuta je vždy, pokud není připojeno datum podrobné, doba od jedné valné hromady k druhé.

r. 1874, kdy zvolení a daleko přes první období znovu do ředitelstva jsou povoláváni vedle JUDr. Josefa Mildeho Karel Petr Kheil a JUDr. Jan Jeřábek.

Vedle uvedených členů předsednictva a ředitelstva zasedají v prvním období ve správní radě: MUDr. A. Dub (1869—1873), A. Oliva (1869—1873), Dr. Jan Palacký (od 20. prosince 1869—1872), J. S. Skřejšovský (od prosince 1869—1872), J. Staňkovský (od července 1869 — zemřel 11. prosince 1871), H. Tuček (od prosince 1869—1872), V. Vávra jun. (od 1869 — zemřel 29. července 1873), E. Kittel (v r. 1869 a od 1874 do 1875), R. Novák (1879 do 1880), P. V. Bradáč (od 1872 do března 1874), F. V. Jeřábek (1872—1874), A. Cerych (1873—1874), A. Cífk a (1873—1885), T. Mourek (1873—1878), V. Nekvasil (1873—1876), J. Reitler (od března do května 1874), K. Frič (1874—1880), A. Pilík (1875—1876), A. Güttling (1875 do září 1877), J. V. Novák a V. Beněš (od 1876), V. Sviták (1878—1879), R. Wunš a MUDr. J. Záhoř (od 1878), P. Sedlák (od 1879), B. Staněk (od 1880), F. Zelinger (1880—1885), JUDr. J. Herold a J. Blecha (od 1885).

Po odchodu Chleboradově stojí po celé první období v čele úřednického sboru generální tajemník František Novák; vrchním účetním a spolu náměstkem generál. tajemníka jest A. Mlčoch; zodpovědným matematikem jest profesor, pozdější ředitel malostranského gymnasia Martin Pokorný.

Zeměpanským komisařem byl od původu banky po celé první období místodržitel, později dvorní rada Řehoř Smolarž rytíř z Dobiašovských.

*

O D B O R Ž I V O T N Í .

Odbor životní dosahuje v průběhu prvního půlstoletí trvání banky neobyčejných pokroků vnějších i vnitřních. Výsledkem prvních je velký rozmach obchodní i značná síla finanční, kterou odbor na konci padesátiletí projevuje. Pokroky vnitřní projevují se v pokračujícím modernisování a zdokonalování smluvních pravidel i zařízení technických.

Pro pojišťovací smlouvu životní není v době vzniku banky vůbec zákonů norem; občanský zákoník nečiní o ní zmínky. Úpravu prvních pojišťovacích podmínek přizpůsobuje z toho důvodu banka obyčejovému právu, jak je praxe vytvořila. Právo to na konci let šedesátých prozrazuje již stopy delšího vývoje a známky liberálnějších názorů. V souhlase s tím nenormují původní podmínky ztrátu práv za každé porušení smluvních předpisů; přes to obsahují ještě dosti — s dnešního hlediska — tvrdých ustanovení. Záhy však podrobovány jsou pronikavým změnám, tvrdosti se mímí, doložky o ztrátě práv odpadají, celý vývoj nese se stále výrazněji k nepozbytnosti nároků, neodpíratelnosti, světovosti pojistky — tedy k vybudování pojišťovací smlouvy na moderních základech. Vyplácela-li se v případě sebevraždy pojištěnce nebo úmrtí v souboji původně pouze kupní cena, zaručuje se od r. 1886 výplata nezkrácená, pokud smlouva trvala již alespoň pět roků a nešlo o kapitál vyšší 10.000 K; od r. 1909 zkracuje se

karenční lhůta na dva roky při sebevraždě a na půl roku při smrti v souboji bez ohledu na výši pojištěného kapitálu. Lhůta pro promlčení nároků pojistníkůvých ze smlouvy stanovená původně na 1 rok, prodlužuje se od r. 1878 na 3 léta. Od téhož roku platí jednotné respiro 90denní, kdežto před tím pro pojistky s měsíčním a čtvrtletním placením premií vyměřeno bylo na 30 dní. Při cestách ručila banka původně bez zvláštní přírážky jen pokud byly konány po Evropě. Od roku 1909 platí pojistka i pro cestování mezi přístavy Středozemního a Černého moře i mezi valnou částí přístavů evropských a severoamerických. Od téhož roku stává se pojistka po dvouleté době smluvní neodpíratelnou.

Stejně rysy obsahuje i vývoj podmínek pojištění válečného. Dle původních stanov suspendováno bylo ručení banky při vstupu pojištěnce do činné služby vojenské nebo námořní; platnost pojistky samé nezanikla; pojistníku bylo volno pojistku bance odprodati. Hned při první změně stanov ještě v r. 1869 umožněno bylo rozšířit ručení ústavu i na nebezpečí války, ovšem za zvýšení premie. »Kdežto vedle stanov jiných pojišťovacích společností pozbývá každé pojištění vkladů platnosti, když pojištěný vstoupil v činnou službu vojenskou, jest každému členu »Slavie« dáno na vůli opatřit si sobě platnost pojištění vkladů i pro případ, že by pojištěný zemřel ve válce...« Pro pojištění vkladů do dědických spolků zavedena stálá přírážka ve výši třetiny ročního pojistného, při ostatních sazbach na úmrtí nutno bylo (od r. 1876) zapravovati za přibrání válečného rizika přírážku činící 7% pojištěného kapitálu za každý válečný rok. Do konce r. 1878 dosáhlo pojištění válečné takového rozsahu, že správní rada se rozhodla zřídit pro ně zvláštní samosprávnou třídu pojišťovací. Nově upraveny byly podmínky válečného pojištění r. 1887, kdy vytvořeny 3 třídy nebezpečenské s přírážkou 3, 450, 6% pojištěného kapitálu. Při změně všeobecných podmínek životních v r. 1909 zahrnuto bylo ručení za škody válečné automaticky, bez placení přírážky již do pojištění základního, pokud jde o osoby zákonem k službě vojenské povinné a o kapitály nižší 10.000 K. Při kapitálech vyšších, dále při vojínech z povolání a dobrovolnících nutno platiti válečnou přírážku, stanovenou ředitelstvem. Poněvadž podmínky z r. 1909 vztahovaly se pouze na smlouvy, uzavřené v míru (nejpozději 3 měsíce před vypovězením války), usneseny za války podmínky nové, dle nichž zavedena pro ručení za riziko válečné všeobecná povinnost přírážková bez ohledu na důvod výkonu vojenské služby ve výši 4, resp. 2% pojištěného kapitálu ročně.

Postavení pojistníka bylo konečně ulehčeno tím, že si může zajistiti (zdarma, při nebezpečnějších povoláních za odstupňovanou přírážku) zproštění od placení premií, stane-li se úplně invalidním.

Celkový vývoj v úpravě pojišťovací smlouvy nesl se, jak vidno, k tomu, aby ustanovení pro pojistníky nepříznivá byla odstraněna a kruh jeho práv stále rozšiřován.

Neméně zajímavý obraz než vývoj pojišťovacích podmínek poskytuje původní složení životních sazeb a změny průběhem času v něm nastalé. Jako v rozšíření životního pojištění vůbec zračí se míra celkového materiálního blaho-

bytu a dojista i stupeň vyspělosti kulturní toho kterého národa, možno opět z povahy používaných sazeb a síly jich rozšíření činiti úsudky nejen o pokrocích pojištné techniky a její přizpůsobivosti potřebám obecnstva, nýbrž i o rázu těchto potřeb v různých dobách. Nesporně tvoří rozvoj životních sazeb, vznik nových a zatláčování zastaralých zajímavou kapitolu v dějinách hospodářské psychologie.

Tarif životního odboru banky vyznačuje se od nejstarších dob velikou pestrostí a rozmanitostí: provozuje se pojištění kapitálové i důchodové, na úmrtí, na dožití i t. ř. smíšené, normální i lidové, s premií, placenou jednou provždy i periodicky a při tom opět stále stejnou*) nebo klesovou, na život jediného pojištěnce nebo životy sdružené, se zaručenou nebo pouze podmíněnou výplatou kapitálu a v tomto případě s vrácením splaceného pojistného nebo jeho propadnutím ve prospěch příslušných fondů. Vedle toho organisuje banka i spolky pro vzájemné dědění. Vzájemné seskupení různých druhů sazeb tvoří základ pro původní rozdělení banky jako pojišťovny ryze životní na 3 odbory: První odbor tvoří pojištění na dožití, druhý na úmrtí a třetí spolky pro vzájemné dědění. Rozdělení toto, pokud jde o prvé dva body, je rázu čistě formálního, jde zde o různé články téhož odvětví; zrušeno bylo až při změně stanov v r. 1909; vytvoření samostatného odboru pro dědické spolky je ovšem odůvodněno jak věcně, tak administrativně.

V odboru I. (pojištění na dožití; výplata kapitálu vázána podmínkou, že pojištěnec**) nebo obmyšlený***) dožije se předem určené doby), rozlišovány dvě skupiny sazeb: V první platí se pojistné nejdéle do určené doby výplatní; povinnost premiová ovšem končí, zemře-li pojištěnec před ní; jednou v tomto případě splacené premie propadají (sazba I.a 1), po druhé se vrací (sazba I.a 2, od r. 1909 III.a). V druhé skupině závisí délka premiového placení — vedle smluvní doby — též od života pojistníka.†) Zemře-li pojistník před výplatním termínem, přestává placení pojistného; zemře-li obmyšlený před určenou dobou, kapitál se nevyplatí a premie se opět buď vrátí (sazba I.a k dnešní III.b) nebo propadá (sazba I.a 3). Obě sazby, jichž hlavním znakem je eventuelní propadnutí pojistného (I.a 1, I.a 3), se neudržely; o ně je tedy dnešní tarif chudší. Zato přidružuje se r. 1887 k skupině na dožití (zahrnutí do této skupiny není ovšem zcela přesné, ježto nejde o ryzí sazbu na dožití), nová kombinace s nepodmíněnou, tedy jistou výplatou kapitálu v určený čas (à terme fixe), avšak s podmíněným placením premie (jako výše u III.b, pokud pojistník žije). Jest to dnešní sazba III.c (původně zvaná I.a 5), nejdůležitější vedle sazby smíšené součástka tarifu banky. Na stejném principu, ale s obměnou v rázu premií (pojistné klesající), je další sazba (I.a 6, dnes III.d), zavedená r. 1902 a III.e od roku 1913.

Odbor II. sdružuje v sobě od původu ryzí pojištění na úmrtí i t. ř. smíšené, tedy skupiny, označené od r. 1909 jako I. a II. s dalším rozlišením dle

*) Nepřibližme-li k dividendě.

**) Osoba, na jejíž život pojištění uzavřeno.

***) Osoba, které se má vyplatit pojištěný kapitál.

†) Smluvní strana.

druhu sazby. Ryzí pojištění na úmrtí — výplata po smrti pojištěnce — obsahuje od nejstarších dob nejen všechny sazby toho druhu dnes platné, nýbrž i další: dlouhodobé pojištění s placením stále stejné premie po čas života pojištěnce nejdéle do 85. roku jeho věku (II.a 1, nyní I.a), s placením stále stejné premie po čas předem pevně určený (II.a 2, nyní I.b), s placením premie po 20 roků, ale klesající vždy po 5 rocích (II.a 3), sazba, v níž dvě osoby jsou současně pojištěnci a podmíněčně obmyšlenými; kapitál se vyplátí ihned po úmrtí jedné z nich osobě druhé (dříve II.c, nyní I.c), dále pojištění dočasné, při němž kapitál se vyplátí jen, zemře-li pojištěnec během smluvní doby (II.d 1, nyní I.d). Stejného rázu jako sazba posléz uvedená bylo i protipojištění vkladů v dědických spolcích pro případ, že obmyšlený před likvidačním termínem zemřel (II.d 2 s premii, placenou v ročních lhůtách a II.d 3 s premii jednou zavždy). Vedle toho bylo sem zařazeno i pojištění kapitálu, vyplaceného obmyšlenému pod podmínkou, že přežil pojistníka (II.b, vlastně tedy druh pojištění na přežití s výplatou časově neurčitou a podmíněnou). Tato sazba se neudržela právě tak, jako pojištění s klesavou premii (II.a 3); existenční důvod sazeb na pojištění dědických vkladů odpadl časem, když spolky tyto zanikly.

Kdežto ryzí pojištění na úmrtí vykazuje daleko bohatší výběr sazeb než dnešek, je pojištění t. ř. smíšené (výplata kapitálu ihned po úmrtí, nejpozději pak po dožití určené doby pojištěncem), zastoupeno původně sazbou pouze jedinou (II.a 4, nyní II.a). Teprve časem přistupují sazby další: pojištění na dožití a úmrtí s podstatně zvýšenou platební povinností banky, dožije-li pojištěnec určené doby (sazba II.a 5, nyní II.b: pojištění s dvojitou výplatou, II.g, nyní II.d pojišťování na výsledky možné, obě zavedeny v r. 1887), dále sazby s postupujícím snižováním základní premie (sazby II.c od r. 1902 a II.e od r. 1913).

Ze stručného tohoto přehledu je zřejmo, že postupem doby vytlačovány jsou sazby, které neposkytují druhé smluvní straně jistotu, že z uzavřeného pojištění bude mít vůbec nějaký prospěch, ne-li dokonce škodu (I.a 1, I.a 3, dále II.b), přibírají se sazby, které činí výplatu kapitálu jistým, rozmnožuje se počet sazeb na pojištění smíšené, které umožňují pojistníku, aby za svého života sám sklídl ovoce uzavřené smlouvy, zároveň jsou elastičtější, připouštějící zkrácením smluvní doby i přijímání osob zdravých ne bezvadného; přibírání sazeb s klesající premii a případně zvýšeným plněním ústavu nese stopy soutěžního boje i snah, vyjít co nejdále vstříc různotvárným přáním a potřebám obecnosti.

Vedle normálního zavádí se v r. 1875 i pojištění drobných kapitálů (50 až 300 zl.), obdobné tedy dnešnímu pojištění lidovému se 2 základními sazbami (II.e 1 pro osoby obyčejného a II.e 2 pro osoby nebezpečnějšího zaměstnání, na př. horníky).

Pojištění důchodů a pensí, které nedoznalo ostatně nikdy značnějšího rozšíření, provozovalo se od původu dle sazeb, které se v podstatě udržely. Rozdíl mezi nimi spočíval hlavně v určení času, od něhož nastávala výplata (po smrti pojištěnce či od pevného termínu), dále v povaze premie (jednou zavždy, perio-

Zasedací síň.

dická), konečně v trvání důchodu (zda po určitý čas nebo doživotně). O pojištění důchodů v samosprávných spolcích byla řeč již výše.

Vedle provozování životního pojištění v technickém slova smyslu zřizovala banka od původu — v odboru třetím — i asociace tontinové s trváním po 12 až 25 roků, co do účelu shodující se s pojištěním na dožití (opatření kapitálu zejména dětem pro vstup do praktického života nebo pro okamžik, kdy ho zvláště potřebují, na př. jako věna atd.) co do podstaty blízké hře nebo sázce. Vedle banky vystupoval zde jako smluvní strana úpisce (pojistník), který se zavazoval zaplatiti vklad jednou provždy nebo vklady roční po čas trvání spolku, o jehož členství šlo, dále pojištěnec, na jehož život se smlouva uzavírala; zemřel-li před likvidačním termínem, vklady propadly ve prospěch spolku, jehož byl členem; dožil-li se, nastala výplata obmyšlenému. Úlohou banky při tom byla organizace spolku, administrativa, správa a zužitkování jmění spolu s dohlížetelským výbo-rem, konečně rozdělení likvidační massy. Ji tvořily složené vklady zvýšené o úroky, úroky z úroků, o výtěžky bankovních obchodů, o zisky na rozdílech kursovních; podíl na jednotlivého obmyšleného připadající zvyšoval se o podíly po pojištěncích nedoživších. Obdobně jako u ryziho pojištění na dožití nejisto bylo i při spolcích, zda obmyšlenému se něco vyplatí; k tomu družila se však nejistota

další, totiž kolik se v příznivém případě dožití vyplatí (velkou úlohu hrálo zde zužitkovací procento, deciměle z umístěných aktiv, dále věkové rozvrstvení spolku, poměry úmrtnosti). Proti přesné výměře kapitálu ve vlastním pojištění životním figurovala zde pouze pravděpodobnost výše výplaty. Proto sazby vyznačovaly minimální i maximální hranici, v níž se výplata bude pohybovat. Proti možnosti úplné ztráty vkladů zabezpečovaly se pojistníci pojištěním jich v odboru II., čímž se ovšem členství ve spolcích zdražovalo. Celkem, jak již řečeno, nedodělaly se spolky předpokládaných výsledků; hlavní vinu nese na tom stále snižování úrokové míry, datující se zejména od r. 1878, takže vzrůst vkladů nedosahuje v žádném z 22 vytvořených spolků o mnoho výše než při úročení 7%.

Rozmach pojištění životního, zahrnutého v odboru I. a II., postupuje daleko volněji, než jest tomu u odborů elementárních; samo pojištění krupobitní vykazuje po prvních 4 léta, požár pak dokonce až do r. 1898 vyšší příjem premiový. Většímu rozpětí stály dojista v cestě poměry hospodářské, vedle toho však i okolnost, že půda pro vlastní životní pojištění, jež ostatně ještě dnes zhusta pokládá se za luxus, byla vzdělána málo. S rychlejším úspěchem setkávají se spolky dědičné, v jejichž znamení stojí bez mála celé první období. Spolky tyto působí jak na rozsah obou životních odborů, tak i na určení poměru, v němž jednotlivé sazby jsou v úhrnu kapitálovém zastoupeny. Sledující stejný účel jako pojištění na přežití, projevují s počátku daleko větší přitažlivost než toto. Po celých prvních 10 roků pohybuje se kapitál v odboru I. (na dožití) pojištěný kol 200.000 K. Teprve od roku 1880 nastává obrat, takže za 6 let — od roku 1879 — stav odboru prvního se více než zdesateronásobuje a končí v tomto období téměř 2-8 milionů korun. Kdežto na pojištění na dožití mají spolky vliv negativní, působí na celkový ráz odboru II. způsobem opačným, podporující jeho rozvoj značně, ovšem jednostranně. Jak již uvedeno, bylo možno pojistiti vplacené vklady pro případ předčasného úmrtí pojištěncova. Možnosti této bylo hojně používáno; tak se vzrůstem účasti v dědičných spolcích přibývá používání sazeb II.d 2 a II.d 3, a to takovým způsobem, že po dlouhou řadu let kapitál dle nich pojištěný tvoří podstatnou, daleko větší část kmene pojišťovacího v druhém odboru vůbec. V r. 1871 připadá z úhrnu kapitálu na úmrtí pojištěného v částce 12-5 mil. korun pouze 2-5 milionu korun na vlastní pojištění s účely zaopatřovacími, ostatek činí pojištění vkladů, tedy pojištění dočasné. Jen pozvolna se lepší tento poměr ve prospěch sazeb zaopatřovacích; teprve v roce 1882 nastává rovnováha (každá z obou skupin pohybuje se kol 11 milionů korun), která s upuštěním od dalšího zřizování spolků převažuje se na stranu sazeb zaopatřovacích co do výše kapitálu, když ne zatím co do počtu členů.

Ve svém celku vykazuje úhrnný obchod životních odborů za prvního období rysy neustálosti a sklon ke změnám. První tři léta přinášejí s sebou živý ruch a značný rozmach. Tak přírůstek pojištěných kapitálů za rok 1871 blíží se 5 milionům korun, cifře to, která v dalším rozvoji byla předstížena až teprve koncem let devadesátých. Následuje pokles v přírůstcích, značný již v roce 1872, citelný po roce 1873, povážlivý v r. 1878, kdy nové uzávěry nekryjí ani odpad, takže rok

Ředitelna.

tento vykazuje menší stav pojištěných kapítalů než rok předešlý. Teprve od r. 1879 nastává příznivější obrat a rychlejší vzrůst, takže ke konci prvního období vykazuje odbor životní na 30 milionů korun pojištěného stavu a na 24.000 členů s prémie 748.000 K. Dojista byly to hlavně nepříznivé poměry hospodářské a všeobecná nedůvěra po »krachu«, které měly vliv na postup životních obchodů, snižující jednak novou produkci, nutíce vedle toho však členy k předčasnému rušení smluv. Převzetí portefeuille vídeňské vzájemné pojišťující společnosti sv. Jiří v roce 1883 s 938 pojistkami a kapitálem 1.052.600 K, nemá na stav pojištěných kapítalů, který tehdy překročil již 25 milionů korun, podstatného vlivu. V oddělení drobných kapítalů nedostihl pojišťovací kmen do konce období ani výše $\frac{3}{4}$ mil. korun.

Spolky pro vzájemné dědění, obsahující v sobě elementy spíše hry než pojištění, jsou v největším květu v počátku let sedmdesátých, kdy spekulace vůbec tvoří hlavní pružinu hospodářských činů. Největší roční přírůstek — přes 4 miliony korun — mají v r. 1871, kdy v 13 spolcích soustředěno více než 14.000 členů s upsaným kapitálem přes 11 mil. korun. Od r. 1873 však vzrůst spolků rychle upadá, přírůstek stále a silně se umenšuje, takže r. 1878 činí sotva 110.000 K. Vzpružuje se sice po roce 1879, kdy asi za všeobecně pokleslé míry úrokové působí naděje na vyšší zúročení vkladů, aby počátkem nového období zřízení

nových spolků úplně bylo zaraženo. Na pokles a pozdější zánik těchto »velkých rodin« nebo »záložen« (jak o nich mluví zprávy) měly dojísta vliv celkové poměry hospodářské, zejména když klesající míra úroková tlačovala vyhlídky jejich prosperity, vedle toho však působily i pohnutky psychologické. Obecenstvo dávalo stále více přednost vlastnímu pojištění s pevným kapitálem před výplatou výše neurčité, pouze pravdě podobné a ještě podmíněnou. Vývoj u banky bral se tedy povšechně týmž směrem, jako u ostatních rakouských spolků tontinových. Maximum upsaného kapitálu (17·5 milionu korun) a počtu členů (přes 20.000) dosáhly spolky v r. 1883; od tohoto roku počínají likvidace, čímž celkový stav podstatně se zmenšuje.

Samosprávné spolky pro pojišťování důchodův a pensí nesetkaly se s čekaným úspěchem. V 5 asociacích postupem doby zřízených (spolek rolnický, řemeslnicko-živnostenský, úřednický, sladovníků pražských, sladovníků mimopražských) činilo maximum členů sotva 1500 hlav, maximum kapitalisovaných důchodů sotva 1·3 milionu korun, přes nesporný sociální význam myšlenky, přes úsilnou organisaci a dalekosáhlou samosprávu důvěrníkem výborům poskytnutou, i přes to, že členstvu skýtala se zvláštní jistota tím, že jmění ukládáno bylo v zástavních listech, které byly pro ten onen spolek vinkulovány. Ani v dobách nízké míry úrokové, kdy výhodnost pensijního pojištění ve spolcích zvláště vystupovala, nebylo pro ně širšího porozumění. Nemohly tedy splnit funkci v zamýšleném rozsahu, ježto přístup do nich nebyl hromadný, nýbrž rázu spíše individuálního.

Normální odpad (úmrtím, dožitím) dosahuje v prvním období výše poměrně neznatelné, což odůvodněno jednak poměrně nedlouhým trváním ústavu, jednak tím, že většinou sjednávána dlouhodobá pojištění na úmrtí, jednak příznivými celkem poměry úmrtnostními. V závěrečných letech pohybuje se kolem 300.000 K. Maximum výplat za zpět koupené pojistky blíží se 40.000 K.

Přebytky v tomto období docílené představují pohyb naprosto nepravdělný a plný změn, s průměrnou výší sotva 90.000 K. Nápadným zjevem je, že právě v počátcích dosahují maxima (v r. 1871 téměř 112.000 K.). Příčina spočívá, i když běheme v úvahu vysoké zúročení aktiv, hlavně v tom, že jsou podstatně rozmnožovány, ne-li dokonce tvořeny přebytky 5% správních poplatků z dědických spolků. V tomto směru má pokles dědických spolků značný vliv i na položku ziskovou odborů I.—II.

Užití přebytků stojí s počátku ve znamení politiky dividendové, stejně jako u ostatních odborů; podstatně stlumená jest politika tato usnesením valné hromady z r. 1871, dle něhož polovina výtěžku má připadnouti na opatření vlastní budovy. Dividenda má se dle stanov vypláceti po 5 letech trvání členství v poměru ročních premii. Zatím nerozdělené přebytky plynou do zálohy ziskové (od r. 1896 zvané fond dividendový). Ve skutečnosti došlo k výplatě dividendy v tomto období celkem po 4 léta, a to ve výši značně kolísavé (48, 25, 20, 10% roční premie). Důležitou změnu v otázce dividendové přináší změna stanov z r. 1879; dle nich má se dividenda vypláceti jen, obnáší-li alespoň 10% premie; jinak má se přenést na rok příští. Od r. 1879 upouští se od výplaty patrně vzhledem k novému

Úřadovna vrchního ředitele.

znění stanov a k slabším přebytkům, i ve snaze zesilovati fondy. V posledních dvou letech období pak nahrazen modus stanovami určený po usnesení valných hromad slevami z prémie pro starší členy až do výše 50%.

Úhrn rezerv a fondů vlastního odboru životního převyšuje koncem období 3·2 milionu korun. Převážnou část tvoří ovšem rezervy vázané, tedy zejména reserva prémiová, pro škody nevyřízené, válečná (shromažďovaná od počátku a činící koncem období na 90.000 K), mimořádná přírážková (zřízená v r. 1876 k vyrovnání škod, vzniklých nadúmrtností v drobných kapitálech); z volných rezerv dosahuje fond zaručovací r. 1885 na 209.000 K.

Aktiva všech prvních 3 odborů progresivně stoupají; v r. 1885 činí již přes 123 milionu korun; daleko největší kvotou participují na nich však dědické spolky; teprve s jich výplatou nastává přesun ve prospěch vlastních odborů životních; ale ještě r. 1885 patří spolkům více než $\frac{3}{4}$ úhrnu aktiv.

Přes značné obtíže a překážky, stavící se hlavně vlivem nepříznivých poměrů hospodářských po r. 1873 v cestu, znamená odbor životní za prvního období značné úspěchy a rozvoj.

✱

ODBOR POŽÁRNÍ.

Vývoj odboru požárního za prvního období vyznačen jest několika charakteristickými znaky, které jej odlišují od období ostatních. Jest to především politika zisková, provozování aktivního obchodu zajišťovacího, konečně sdružování stejnorodých risik ve zvláštní skupiny se samostatným účtováním obchodních výsledků. V momentech těchto projevují se ponejvíce dětské choroby, jaké prodělává každý ústav. Příznivě působí, že banka odhodlává se k jejich korektuře nebo odstranění, jakmile se seznaly nepříznivé jich důsledky.

Veškerá risika u banky pojištěná jsou zařazena od původu do čtyř tříd: Do první patří objekty vekostatkářské a statky církevní, do druhé a třetí civilní risika městská a venkovská, čtvrtou pak představují risika speciální. Všechny tyto skupiny tvoří s počátku samostatná společenství risiková. Stav tento dlouho nepotrvál: Nepříliš značný objem obchodů v třídě I. a IV. vedl již v roce 1874 ke sloučení jich s třídami II. a III., jichž risika tvořila jádro obchodů. Pouze spolek mlynářský veden na čas zvlášť.

Používání hospodářských přebytků stojí v prvé době ve znamení politiky dividendové, tvořící podstatný rys rakouského obchodu pojišťovacího téže doby, naproti politice finančního zabezpečení, ovládnuvší hlavně po roce 1880. Zisku používá se s počátku pouze částečně na zaručovací fondy: valná část (v třídě I. a IV. 50%, v třídě II. a III. 35%) má být ihned vyplacena ve formě dividendy členům, ve třídě II. a III. má krom toho připadnouti 40% na zřízení sborů hasičských a opatrování hasidel. Ve skutečnosti došlo k rozdělení dividendy pouze za rok 1870; členům třídy I. dostalo se 6%, třídy IV. pak 27¹⁰/₁₀₀%; přebytek třídy II. a III. přikázán, aby se zamezilo přílišnému drobení (na jednotlivce by přišlo asi 6 kr.), jednak k účelům hasičským, jednak »ku pomníkům národní probudilosti, chrámu svatovítskému a Národnímu divadlu v Praze«. Po usnesení, že dividendy má se vyplatiti jen, když na jednotlivce připadne alespoň 50 kr., předpokládajíc, že mimořádný fond rezervní dosáhl výše 1% poj. kapitálů, přiděluje se členům nerozdělený zisk původně hasičstvu, později pak zaručovacím fondu. Stále jasněji vyzírající nutnost finanční konsolidace ústavu vede konečně k použití celého přebytku ve prospěch fondů; rozhodnutí to ulehčeno bylo, když pro podporu účelů hasičských nalezen nový zdroj úhradový v provisních zálohách.

Aktivní obchod zajišťovací, jímž měla být paralysována nutnost zajišťování pasivního, zaražen byl, jak výše řečeno, již od r. 1879.

Co do výše pojistného je požár po celé prvé období největším odborem banky. Kdežto v prvním roce činnosti plyne z něho pouze na 170.000 K premií do pokladny ústavu, končí r. 1885 cifrou pojistného, převyšující značně obnos půl druhého milionu korun. Pojistné hodnoty vzrostly z 28 mil. v roce 1870 na 283 mil. korun v roce 1885. V tomto rámci vtěsnán je rozvoj, charakterisovaný svou nepravidelností. Léta prudkého vzestupu střídají se s dobou obchodní stagnace dokonce i poklesu premiových příjmů. Příčina leží jednak v rázu poměrů hospodářských, jednak v provozování a opětném upuštění od aktivního obchodu zajišťova-

ciho, jednak konečně v reorganisování odboru a revisi risik od let osmdesátých, která vede k značnému stornu obchodů, i k uvedení pojistných hodnot v soulad s faktickými cenami. Značný rozvoj, dosažený přes veškeré tyto překážky, dokládá výrazně sílu přitažlivosti, kterou dovedla banka vyvinouti.

Škody ve svém průměru nejvíce poměr zvláště nepříznivý. Maxima dosahují v r. 1878 (téměř 77% pojistného), na minimum klesají v roce 1873 (málo přes 48%). Celkový průměr škodových kvot činí v tomto období necelých 62% z přijatých premií.

V souvislosti s touto frekvencí škodovou jeví i výsledky výročního hospodářství celkem tendenci příznivou; pouze dvě léta (1881 a 1885) končí ztrátou, ostatní vykazují přebytky, třeba ne zvláště vysoké; nedosahují v průměru ani 37.000 K.

Finanční konsolidace odboru pokračuje tempem poměrně volným. Hlavní příčina toho spočívá, jak již řečeno, v základním omylu politiky ziskové. Jí možno vysvětliti pomalý vzrůst fondů v prvních letech trvání banky. Sotvaže pak dán politice této nový směr, nutí poměry k použití zaručovacích fondů*) jednak k úhradě ztrát, jednak k doplnění řádné rezervy premiové na výši, předepsanou regulativem. Tak zaručovací fond, který v r. 1880 dosahuje výše téměř čtvrt milionu korun, klesá v příštích dvou letech podstatně. Nepříznivý výsledek v r. 1885 stravuje opět jeho značnou část, takže v závěru prvního období činí fond tento sotva 7% přijatých premií. Tím přenesen je na druhé období úkol, provést finanční konsolidaci odboru.

*

ODBOR KRUPOBITNÍ.

Za celého trvání banky jsou děje odboru krupobitního nejpohnutější v období prvním. Jeví se to v pohybech obchodů, v rozpětí frekvence škodové, v kolísavosti výsledků hospodářských. Charakteristickým pro toto období je způsob, jímž se hradí vzniklé ztráty, dále jisté rysy příbuzné s odborem požárním, zejména v provozování aktivního zajištění a obdobné politiky ziskové.

Rozsah obchodu krupobitního jest největší v prvním čtyřletí; v něm — co do příjmů premií — předstihuje odbor tento i odvětví životní. Premie, která v r. 1873 přestoupila obnos půl milionu, snižuje se v letech příštích, aby klesla na 140.000 K v r. 1876. Třebaže později se opět zotavuje, nevystoupila již v tomto období na výši prvních let. Průměrná výše pojistného v letech 1871—1885 pohybuje se kol 295.000. Pojištěná hodnota dosahuje v r. 1871 výše 127 milionů korun, na sklonku období pak 102 milionů korun. Frekvence škodová jeví pohyb neobyčejně prudký a nepravidelný; nejvyšší kvota škod činí více než 252%, nejnižší ani 26% z pojistného; je zde tedy rozpětí téměř 227%. Výmluvný doklad nestálosti, kolísavosti a měnlivosti odvětví, pokládaného od pojišťovatelů za jakési enfant terrible mezi všemi odvětvími vůbec. Průměr škod za celé období

*) Stanovy původně odlišují mimořádnou rezervu a fondy zaručovací. Poněvadž účel obou je týž, použito v dalším jednotného označení „zaručovací fond“.

blíží se 87%. Nepříznivým těmto číslům přirozeně odpovídají i výsledky hospodářské. Z 15 let jen 10 končí přebytkem, ostatní uzavírají ztrátou. Celková bilance je sice aktivní, avšak ne značným obnosem málo převyšujícím 110.000 K; ani toho by nebylo dosaženo bez výpomoci odboru požárního. Počáteční 3 léta projevují celkem tendenci příznivou, končíce přebytky, které ostatně nejsou pozoruhodné výše. Přes to setkáváme se i zde se zjevem obdobným jako u odboru požárního. Místo, aby zisků použito bylo výhradně k vnitřnímu zesílení a finančnímu zabezpečení, vyplácí se v r. 1872 dividenda 6½%. Nesprávnost této politiky ziskové, vedené ostatně nejlepšími úmysly, projevuje se již v letech nejbližších. Méně příznivý rok 1874 nutí již k úhradě vzniklé ztráty ze zaručovacích fondů, nepříznivý pak rok 1875 vede k vypsání doplatků. Třebaže doplatky tyto byly všem členům, setrvávším při bance, v příštích 2 letech splaceny, způsobeny tím byly ústavu značné škody; otřesení důvěry, pokles obchodů, »zkáza na tělese organizačním« byly přímými důsledky. Trpké zkušenosti takto nabyté nevyzněly však nadarmo. Přinesly především ozdravení politiky ziskové; hned v r. 1875 usneseno, že nemají se vyplácet dividendy, dokud rezervní fondy nedosáhnou výše 2% kapitálu v posledních 5 r. prům. pojištěného. Za druhé bylo navždy vyloučeno vypsování doplatků jako úhradní forma obchodních ztrát. Praxe ostatně ukázala, že tento způsob krytí je zbytečný. Ztráty příštích let, pokud se vyskytly a nebyly kryty z fondů, přenášeny byly na nový účet, uhrazeny zálohou poskytnutou odborem požárním nebo z pensijního fondu úřednického (původní stanovy tohoto fondu to připouštěly), nebo konečně zvolen modus vyrovnati splatné náhrady ve dvou ročních termínech. Nejlepším prostředkem ovšem bylo zjednání dostatečných fondů rezervních, k čemuž dopomohly příznivé výsledky let pozdějších, podporované do značné míry účelnou politikou tarifovou. Tvoření fondu zaručovacího podléhá v prvním období značným změnám. V poměru k přijatým průměry blíží se v r. 1878 k 90%, aby v příštím roce klesl absolutně i relativně a byl konečně vzniklým ztrátami až do konce období úplně pohlcen. Stejně tomu je i se jméním. Prvé období připravilo tedy odboru krupobitnému žhavou zkoušku existenční způsobilosti, kterou, byť i po překonání značných obtíží, čestně obstál.

*

P O L I T I K A U K L Á D A C Í .

Politice ukládací,*) tedy činnosti, zabývající se správou bankovního jmění, věnována hned od prvních let trvání ústavu zvláštní pozornost a kladen na ni neobyčejný důraz. Zřejmo to již z okolnosti, že stanovy zřizují zvláštní orgán, výbor dohlížetelský, jehož úkolem jest podávati správní radě návrhy ohledně zužitkování jmění. Činnost tohoto výboru rozvíjí se zejména v prvotní době velmi živě a plodně. Na schůzích četně konaných probírány jednotlivé druhy ukládací, zároveň však

*) Přihlíženo pouze k odboru životnímu, pro nějž politika ukládací má zvláštní význam a řídí se zvláštními normami.

i určovány základní linie, na nichž finanční politika banky měla se v hranicích — vymezených stanovami — pohybovat. Na jedné z prvních těchto schůzí stanoveno, že jmění má se ukládati »v podnicích průmyslu slovanského, ovšem rozumí se vždy s prvním ohledem na prospěch pojištěnců, poněvadž vše vynaložíme, abychom dostáli slibům učiněným a aby jmění . . . ku blahu členů nejvíce se rozmnožilo.« Za zásadu vzata tedy fruktifikace naprosto bezpečná, výnosná, zároveň však mající zřetel k úvěrním potřebám národním. »Slavie« vytknutému úkolu svému hledí seč možná vždy dostáti, aby totiž členové její dosáhli výsledků nejskvělejších. K cíli tomu zúrokuje uložené od pojištěnců peníze způsobem nejvýhodnějším, vždy však jen takovým, aby zůstaly doma a podporovaly lid, od něhož Slavii přišly. Nejsouc ústavem ziskuchtivým, dává Slavia užitek opět svým členům a těšíc se neočekávané důvěře nejen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, nýbrž i v Jihošlovansku, v severních Uhrách, ano i v knížectví srbském, ukládá opět své peníze jen v podnicích slovanských.« Tím »ústav český rozeznává se od ústavů cizích, vyvážejících statisíce z vlastí slovanských a nepodporujících nic domácího.« (Roční zpráva za r. 1870.)

Stěžejní pravidla pro správu jmění obsažena byla od původu v stanovách; ráz jejich shoduje se v celku se zásadami pojišťovacího regulativu. Časem sice pravidla stanov byla měněna, aniž však podstata jejich byla porušena. K prvotním modalitám ukládacím, totiž eskontu směnek, vkladům ve spořitelnách, úvěrních a eskontních ústavech, půjčkám na pupilární jistotu, získávání realit, zakupu a lombardu cenných papírů bursovních, přistoupily půjčky ve spolicích úvěrních, k účelu tomu zřizovaných; místo papírů bursovních připuštěny byly později pouze papíry s pupilární jistotou; při změně stanov z r. 1874 dovoleny byly — patrně pod tlakem vlády, jednající v důsledcích krachu — vklady pouze ve spořitelnách a výrobních a hospodářských společnostech. Omezení toto, jímž vyloučeny vklady dokonce i u cedulové banky, zato však u kteréhokoliv společenstva připuštěny, zrušeno bylo po opětovných intervencích u vlády teprve stanovami z r. 1886. Od r. 1909 konečně stanovy odvolávají se, pokud jde o ukládání peněz, prostě na znění regulativu.

Za prvního období trvání banky jeví politika ukládací obraz velmi pestrý a zajímavý. K podstatným rysům jejím patří okolnost, že použito všech stanovních možností ukládacích, takže Slavie zabývá se v prvních letech téměř veškerými pravidelnými obchody bankovními. Při tom kvota účasti těchto jednotlivých možností a způsobu fruktifikačních charakterisována je svou měnlivostí a nestálostí. Úkoly politiky ukládací stoupají úměrně se vzrůstem jmění, na němž participují po celé období dědičné spolky; ke konci období dosahuje jmění již více než 123 milionu korun.

V popředí způsobů ukládacích stojí od počátku cenné papíry, třebaže dle znění původních stanov tvořily pouze subsidiární prostředek ukládací, majíce býti opatřovány jen tehdy, kdyby se nenaskytla »žádná jiná příležitost k zužitkování.« Průměr jejich zastoupení v aktivech odboru I.—III. blíží se za tohoto období 38%. Při tom objevují se v jejich účasti značné nepravidelnosti. Z 9% v r. 1875 (patrně

účinkují zde následky »krachu« jednak v poklesu kursovní hodnoty, jednak v nechtí k nákupům, jednak v možnosti výhodnějšího zužitkování jiného), stoupá rychle jejich držba v rukou banky, až se k závěru tohoto období ustáluje na 60%. Souvisí se snahou podporovati produktivní síly, zejména pak český průmysl a obchod, že vedle papírů ukládacích (hlavně zástavních listů Hypoteční banky) zakupovány s počátku i akcie, zejména bankovní a rolnických cukrovarů. ... »několik nových českých podniků průmyslových bylo podporováno zakoupením akcií...« (Výroční zpráva za rok 1876.) V souvislosti s držbou akcií cukrovarských sledujeme v aktivech i »zálohy na zakoupení řepy a semena«. Měnlivost kursovních cen vede ještě před koncem tohoto období k zřízení fondů pro kursovní difference; původně byly kursovní zisky i ztráty vyrovnávány účtem ztráty a zisku.

Zápůjčky hypoteční, které v moderní ukládací politice pojišťovací hrají úlohu nejdůležitější, zůstávají v tomto období daleko za cennými papíry, jsouce předstiženy v celkovém průměru (asi 12% z úhrnu aktiv) vklady u ústavů úvěrních, držbou realitní, zápůjčkami u úvěrních spolků. Správa původně jim nakloněna nebyla, doufajíc, že bude moci »naléztí uložení výhodnější«. Avšak záhy nastává obrat; již v r. 1871 zamýšleno aktivování odboru osmého, jehož článkem vedle hypotečního pojištění — mělo býti i poskytování a sprostředkování úvěru hypotečního. Třebaže vlivem vlády k zřízení tohoto odboru nedošlo, počíná záhy čilý ruch v obchodě hypotečním, jenž dostupuje největší výše relativní i absolutní v r. 1877 (téměř čtvrtinu všech aktiv a více než 1·5 milionu kor.). Po tomto roce však zastoupení hypotečního obchodu klesá, zřejmě pod vlivem všeobecného dostatku peněz a nadbytku nabídky úvěru hypotečního. V konečných letech prvního období pohybuje se výše zápůjček hypotečních kolem 10%.

K charakteristickým rysům prvního období patří neobyčejně vysoké zastoupení vkladů u ústavů peněžních, zejména u záložen. Motivem bylo, jak řečeno již výše, vypomoci těmto ústavům v dobách peněžní tísně a hospodářské krise let sedmdesátých. Relativně největší účasti dosáhly vklady v r. 1874, činíce na 35% veškerých aktiv a jsouce uloženy u 28 záložen v Čechách a 20 na Moravě. Po r. 1878 — v souvislosti se stále lepšící se situací úvěrních ústavů a rostoucí pohotovosti peněžní — klesá výše vkladů rychlým tempem, až ke konci období pohybuje se kolem 4% celého stavu.

Po cenných papírech a vedle vkladů u úvěrních ústavů největší část aktiv ukládána jest v zápůjčkách úvěrních spolků, tedy způsobem znamenajícím novinku u ukládací politice zdejších ústavů. Průměrná kvota zápůjček v »úřednické záložně«, jak spolky tu a tam nazývány, činí více než 17% úhrnu aktiv.

Největší pravidelnost vykazuje vzrůst zápůjček na vlastní pojistky. Se stoupaním kmene pojišťovacího roste postupně i jejich výše, v závěru tohoto období činí 5% všech aktiv. — Poměrně značnou kvotu jmění (průměrem na 12%) představuje v tomto období držba realit; hlavně padá zde ovšem na váhu pražský dům, získaný v době, kdy cifra jmění nebyla ještě nikterak význačná. V celku však opa-

Jan Hendrych, ředitel banky.

Karel Klement, přednosta odboru požárního
a náměstek ředitele banky.

řování nemovitostí má za účel spíše krýti potřebu kancelářských místností a chrániti ohrožené pohledávky, než aby se dělo z důvodů politiky ukládací.

Patří k zajímavostem prvního období, že správa jmění neobmezovala se na uvedené způsoby ukládací, které (vyjma úvěr osobní) tvoří podnes podstatu ukládací politiky pojišťoven vůbec, nýbrž snažila se provozovati i ostatní stanovami připuštěné modalitty ukládací: eskont směnek a lombard cenných papírů. S eskontem směnečným setkáváme se již v druhém roce působnosti banky; od r. 1873 konány přípravy k provozování jeho ve velkém a projektováno k účelu tomu vybudování samostatného oddělení eskontního jako třetího spolku úvěrního. Plán tento však uskutečněn nebyl, třebaže poznovu se s ním setkáváme v r. 1875, právě tak jako nebyla zřízena »úvěrní záložna pro rolníky, kteří by sobě na směnky peníze vypůjčovali«, jak byla projektována již v r. 1870. Podstatného rozšíření eskont směnečný nenabyl; jen v roce 1873 zaujímá směnečný portefeuille na 9% aktiv, v čemž patrně význačnou úlohu hrají směnky reeskontované záloženám. V r. 1876 bylo však eskontování směnek zaraženo. Po delší dobu udržel se lombard cenných papírů, s nímž započato v r. 1872. Shledáváme se s ním ještě v prvních letech období příštího. Ani tento druh ukládací nenabyl větších rozměrů. Pouze v roce, kdy provozování jeho zahájeno, zaujímá na 6% úhrnu jmění; ale již v příštích letech silně klesá, takže v průměru nedosahuje ani zastoupení ve výši

1%. Záhy vystižená skutečnost, že pojišťovna sama ve své obchodní organizaci nemá dostatečných podmínek k úspěšnému provozování lombardu, vedla v r. 1873 k usnesení, aby »stran lombardování ve velkém« učiněna byla dohoda s některým ústavem bankovním. Celkové rozpětí tohoto druhu obchodu v dalších letech dokazuje, že k takové dohodě nedošlo.

OBDOBÍ VNITŘNÍHO FINANČNÍHO ZESILOVÁNÍ (1886 – 1907).

POMĚRY HOSPODÁŘSKÉ, PRÁVNÍ A POJIŠŤOVACÍ.

Hospodářsky stojí počátek tohoto období ještě pod důsledky krise z r. 1873. Avšak již první léta posledního desetiletí 19. století přinášejí pronikavý obrat. Nastává nová éra českého průmyslu; odvětví, jež byla dosud výlučnou doménou německou, přecházejí do českých rukou, obchodní styky se rozšiřují, výroba stoupá. Také finančnictví a obchod vstupují do nového období nebyvalého ruchu a rozmachu. Všechny tyto momenty působí ovšem velmi příznivě i na utváření obchodu pojišťovacího, jehož prosperita je v přímém poměru s výší blahobytu v zemi sídlícího. V zemědělství neutváří se poměry stejným způsobem; zámořský dovoz stlačuje ceny zemědělských výrobků. Okolnost tato tlumí chut k uzavírání pojištění a snižujíc výši pojistných hodnot nezůstává bez účinku na ústavy, zabývající se pojištěním zemědělským. Dostatek peněz činí toto období ve svém celku dobou nízké míry úrokové; přestávek je málo a nemají dlouhého trvání. (Na počátku a konci let devadesátých a v letech 1906 a 1907.) Touto okolností je podstatně určován ráz politiky finanční.

S hlediska pojišťovacího je nejvýznačnějším zjevem za tohoto období použití pojišťovací myšlenky k řešení důležitých problémů sociálních, k zaopatření tříd hospodářsky nesamostatných pro případ nemoci, úrazu, invalidity a stáří. Tak vzniká koncem let osmdesátých zákon o úrazovém a nemocenském pojištění, v roce 1906 o pensijním pojištění soukromých zřízenců (jenž však vstupuje v platnost až r. 1919). Obavy, plynoucí ze zveřejnění odvětví, provozovaných dříve ústavy soukromými, že podvázána a zúžena jím bude činnost dosavadních pojišťoven, ukázaly se lichými. Platí to zejména o pojištění úrazovém, v němž ústavy dovedly nahraditi úbytek smluv kolektivních zvýšením pojištění jednotlivců. V celku pak působilo zavedení sociálního pojištění na instituci samu příznivě: rozšířilo známost myšlenky pojišťovací a přispělo k dalšímu jejímu proniknutí.

Naléhavá potřeba zákonodárné úpravy pojišťovací smlouvy pociťuje se stále citelněji. Interesenti i vláda sama snaží se jí vyhověti. V roce 1889 vychází od Odborného spolku rakousko-uherských assekuračníků návrh zákona pojišťovacího; nedochází sice uskutečnění právě jako vládní osnova zákona o požárním pojištění z r. 1897, přece však znamená krok kupředu. Nová akce zákonodárná zahájena je vládou v r. 1905, kdy ministerstvo spravedlnosti vypracovalo osnovu zákona o pojišťovací smlouvě, která byvši po úradě s odborníky zrevidována, přichází do bývalé panské sněmovny v r. 1907, aby odtud byla dále předmětem parlamentárního projednávání. Na poli správního práva pojišťovacího dochází v r. 1896 k změně pojišťovacího regulativu z r. 1880; nový regulativ zostřuje státní dohled nad ústavu. Snaha, upravit správní právo pojišťovací zákonem, vede v r. 1905 k vydání osnovy zákona o pojišťovacích ústavech, která však nedošla uzákonění. Roku 1895 vydáno je nařízení o autorisaci pojistných techniků. Do období tohoto spadá i položení prvních základů k soustavnému vyučování pojišťovacímu zřízením pojiště technických kursů při technice ve Vídni (1894) a v Praze (1904). Zdanění pojišťoven dotýká se berní reforma z r. 1896, která podrobuje obojí pojišťovny (akciové i vzájemné) dani výdělkové. Pojišťovací poplatky v této periodě změněny nejsou.

Pojišťovací sdružování činí další pokroky. Odborný spolek rakousko-uherských assekuračníků v počátcích tohoto období sice zaniká, zato však zřízen je v r. 1899 Rakouskouherský svaz soukromých pojišťoven jako sdružení zájmové, slučující ústavy celé bývalé říše.

Vlastní provozování pojišťovací projevuje v tomto období čilý ruch a neobyčejný rozkvět. Stoupá kvalita pojišťovacích výkonů, ochrana pojišťovací stává se rozmanitější a úplnější vznikem nových odvětví a kombinací, zároveň stoupá i průměrná bonita ústavů pokračujícím zesilováním finančním. Značným vlivem působí zde především státní dohled, starající se o odstranění nesrovnalostí a pečující o zajištění bezpečnosti pojišťoven. Po stránce komerční stále větší význam má vstup ústavů cizích, zejména amerických, do soutěžného boje, spadající ovšem již do období předešlého. Z pokusů o zakotvení nových odvětví setkaly se s největším úspěchem snahy, týkající se pojištění povinného ručení (od r. 1897) a proti krádeži vloupáním (od r. 1898). Vedle toho uchycuje se řada nových odvětví, jako pojištění kauční a garanční, proti škodám způsobeným bouřemi, vodovodů, strojů atd. Důležitým momentem konečně je zřizování pojišťoven korporacemi veřejnoprávními (hlavně zeměmi), které účastní se konkurenčního boje vedle ústavů soukromých.

*

ČINNOST BANKY VE DRUHÉM OBDOBÍ.

Dějiny druhého období banky — zaujímajícího celkem 22 let — nepředstavují obraz tak pestrý, nejsou tak bohaty vnějšími ději, jako doba předcházející. Po době zakladatelského ruchu a určení hlavních směrnic, v jichž rámci má se působnost banky odehrávat, nastává dlouhé období klidné, avšak nanejvýš plodné

Prokop Sedlák, třetí předseda banky.

a důležité práce vnitřní. Výsledky její projevují se negativně v odstranění všeho, co překáží a tlumí rozvoj banky, pozitivně v podstatném zesílení finančním a vnitřním, ve vybudování a zdokonalení jednotlivých odborů, konečně v značném rozmachu obchodním.

Pronikavá změna nastává na počátku druhého období ve správě banky; dnem 1. dubna 1887 odchází do výslužby první generální tajemník František Novák,*) jehož iniciativě a energii vděčí banka za celou řadu zařízení služby vnější i vnitřní, které valně přispěly k jejímu vzrůstu a sloužily za základ budoucího jejího rozvinutí ve velkopodnik. Jsa v počátcích banky vydatným spolupracovníkem Chleboradovým, prokázal se později, když nastoupil místo vedoucí, jako nevšední organisátor a asekuračník vyššího stylu. Odchodem posavadního generálního tajemníka uprázdněné místo zastával původně provisorně ředitelský tajemník František Vlach, vstoupivší do služeb banky dne 1. ledna 1885; po nedlouhém provisoriu jmenován byl dne 19. prosince 1889 generálním tajemníkem, stojí od té doby nepřetržitě na vůdčím místě banky. Zásluhy, které si o ústav získal, došly vnějšího výrazu v jmenování ředitelem v r. 1894 a konečně vrchním ředitelem v r. 1915.

Do nové periody vstupuje banka jako poměrně značný ústav, provozující pojištění životní, požární a krupobitní s rozsáhlou základnou teritoriální, zaujímající celou téměř oblast bývalého mocnářství a s filiálkami v Brně, Lublani, Lvově, Záhřebě, Chrudimi, Plzni, Vídni a Budapešti.

Věcná působnost nedoznává v letech 1886 až 1907 rozšíření o nové druhy pojišťovací. Zato věnována zvláštní pozornost dalšímu vybavení a zlepšení odvětví provozovaných a obohacení jich o nové kombinace, zejména v odboru životním.

Teritoriální činnost byla ihned na počátku tohoto období podstatně zúžena; dnem 31. října 1886 zrušena filiálka v Budapešti a tím zaražen i — po více než desítiletém provozování — obchod uherský. Důvody k tomuto rozhodnutí byly dvojí: obchodní a politické. Naděje, které při vstupu banky do druhé poloviny bývalé říše byly kladeny, nedošly splnění. Byl to zejména odbor požární, který následkem nebezpečného rázu staveb a těsné jich souvislosti ve většině osad, stíhán byl hromadnými škodami, na jichž krytí nestačily docházející prémie. Pasivita obchodu byla hlavní příčinou odchodu z Uher. K tomu družily se obtíže další kladené českému ústavu z důvodů politických. Banka pokládána za exponenta snah panslávských a podezírána z podvrtné činnosti mezi Slováky. Proto byla celá její činnost ustavičně kontrolována a všemožně chikanována úřady; obecnstvu dávány pokyny, aby se u ní nepojišťovalo, za ustanovené zástupce musela se skládati kauce, předpisovány jim značné daně, převyšující mnohonásobně faktické jejich příjmy provisi, činěn na ně nátlak, aby přešli k ústavům maďarským, stavěni pod policejní dohlídku. Místnosti slovenských generálátů podrobovány byly úředním prohlídkám. Okolnosti tyto vedly ještě v prvním období banky

*) Zemřel dne 21. srpna 1894 v bulharském Rusčuku, kdež založil nedlouho před tím pojišťovnu Bulgarii, jako její generální ředitel.

k převedení obou slovenských filiálek trnavské i svatomartinské do Budapešti, kdež filiálka mohla se rozvíjeti od původu ve větším klidu a rozšířila obchod banky značně i ve stolicích ryze maďarských a německých. Avšak ani zde působnost banky nebyla dlouho chráněna před chikanami vlády, takže správní rada rozhodla se konečně na zastavení obchodu uherského a zrušení i budapeštské filiálky.

V ohledu administrativním spadá do tohoto období zřízení filiálky v Novém Sadě v květnu 1886, jež však po krátké působnosti, když ukázala se zbytečnou, byla zrušena a přidělena k obvodu generálního zastupitelství záhřebského. Stejně důvody, jako dříve při filiálce chrudimské a lounské, vedou v r. 1891 resp. 1896 nyní k zastavení činnosti filiálky chrudimské a plzeňské, čímž celá oblast Čech administrativně podřízena přímo generálnímu ředitelství.

Po celé toto období stanovy měněny nejsou; zůstávají v platnosti ve znění přijatém na valné hromadě z r. 1884.

Charakteristickým pro tuto periodu je zřetel a pozornost, která je věnována finanční situaci banky. Veškeré snahy nesou se k tomu, aby finanční posice ústavu byla zpevněna co nejvíce, aby míra garancí a jistot pro klienty byla co nejdále rozšířena. Není pochyby, že již ke konci prvního období hlavně vlivem materiálního dohledu státního, který byl zaveden regulativem z r. 1880, bylo v tomto směru leccos uděláno; teprve nové období však pokračuje zde s energií, cílevědomostí a plánovitostí, jakých věc nezbytně vyžaduje. Při tom jde o dvojí: Především, aby přenosové položky, které zatěžují bilanci, byly co nejdříve umorěny, odepsány nebo vyrovnány, a aby salda za jednatelství a členstvem byla stlačena na míru myslitelně nejmenší. Za druhé pak, aby rezervy a fondy byly dotovány co nejbohatěji. V obojím ohledu činěny rychlé a pronikavé pokroky. Již počátkem let devadesátých nevyskytují se více v bilancích položky přenosové; salda pak snížena způsobem takovým, jaký jen u velmi málo ústavů shledáváme. Svědčí o tom skutečnost, že pohledávky za jednatelem neobnášejí v r. 1907 ani desetinu obnosu, s nímž banka do nové periody vcházela, přes to, že obchod za tuto dobu neobyčejně vzrostl. Se stejným důrazem přihlížíme i dále k odpisům z pohledávek nedobytných a realit. — Na druhé straně pečováno o zvýšení kautel, zaručujících pojistníkům splacení jejich smluvních nároků. Pokud jde o rezervy vázané, šlo při tom o shromáždění jich nejen v míře předepsané zákonem, nýbrž i daleko za tu míru. Za příklad mohou sloužiti rezervy pojistného odboru požárního, které již v době, kdy starý regulativ předpisoval výši jejich na třetinu ročního pojistného, vykazovány byly 50%. Míra tato zachována byla i tehdy, když výroční hospodaření vlivem výše škod nekončilo přebytkem. Také rezervy volně štědře dotovány, aby banka měla dostatečnou úhradu ve vlastních prostředcích k úhradě ztrát, vystupujících z rámce průměrné frekvence škodové. Výsledkem byl neobyčejný vzrůst veškerých fondů a rezerv: Činil-li úhrn jich v r. 1886 (nepřihlížíme-li k odboru III.) málo přes 4 miliony kor., zdesateronásobují se téměř do konce tohoto období. Také jmění banky včetně rezervních fondů rychle roste: proti 13,095.000 K v r. 1886 stojí již 40,320.000 K v r. 1907, ač v tomto období výplatou dědičných spolků značná jeho část ubyla. Tímto obezřelým a vytrvalým postupem provedená kon-

solidace dodává bance přirozeně mohutnou sílu vnitřní, upevňuje a rozšiřuje způsobem dalekosáhlým její nosnost finanční a vtiskuje jí pečeť podniku prvotřídního. Zesilována je pak tato okolnost i silným rozvojem obchodním, o němž výmluvně svědectví podává rychlý vzrůst premii, dospěvších z 26 milionu korun v r. 1886 na 93 milionu korun v r. 1907.

Veškeré tyto okolnosti přispěly dojista nemálo k odstranění útoků (alespoň veřejných) proti bance; stížnosti v tomto směru, pravidelně se za prvního období ve výročních zprávách opakující, více se neobjevují.

K institucím sociální péče o zaměstnance, totiž k pensijním fondům, zřízeným již v prvním období, přistupuje počátkem let devadesátých nemocenská pokladna pro úředníky a služebnictvo. V roce 1891 pozměněny stanovy pensijního fondu zastupitelského. Jmění tohoto fondu činí r. 1907 již 637.000 K, úřednického pak 1,687.000 K.

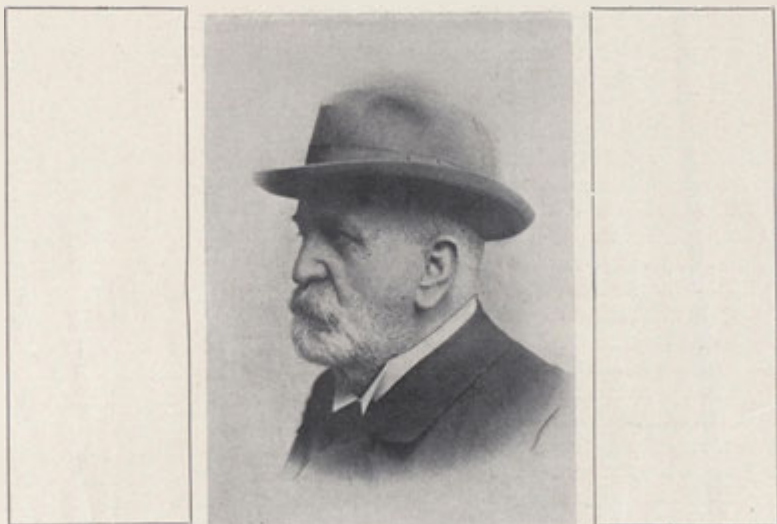
Realitní majetek, pokud jde o krytí potřeby kancelářské, ne tedy o důsledek politiky finanční, rozmnožen je o dům v Lublani (v roce 1887) a v Brně r. 1906. Vzrůst banky, stoupání obchodů a zvýšení počtu úřednických sil vedly v r. 1901 k přestavbě pražské budovy, aby docílena byla vhodná úprava místností kancelářských a účelné jich rozdělení.

Po zrušení obchodu uherského a filiálék v Chrudimi a Plzni má banka v r. 1907 celkem 5 generálních zastupitelstev: v Brně, Lublani, Záhřebě, Lvově a Vídni.

K Lýře jako spolku úřednickému přistupuje v tomto období další spolek v rámci bankovních činitelů, totiž Jednota zástupců. Založena byla v roce 1902; ustavující schůze konána byla na krajině výstavě v Táboře téhož roku. Účelem jejím jest: Povznášeti zájmy zástupců banky, pěstovati a zvelebovati snahy pojišťovací, podpora členů, jich vdov a sirotek v nezaviněném neštěstí. Za téměř sedmnáctiletého svého trvání působila Jednota blahodárně na pěstování a utužení přátelských styků mezi členy, pořádáním četných přednášek pak podporovala značně zvýšení odborného vzdělání

Osobní změny volených orgánů v tomto období týkají se především složení ředitelstva, v němž od r. 1874 až do r. 1893 nepřetržitě zasedají JUDr. Jan Jeřábek, Karel Petr Kheil, JUDr. Josef Milde. V roce 1893 zemřel JUDr. Jan Jeřábek, zvolený do správní rady r. 1873, do ředitelstva v r. 1874 a za místopředsedu r. 1878. Místo jeho v ředitelství zaujal vynikající politik JUDr. Josef Herold, zvolený po prvé do správní rady v r. 1885, funkci místopředsednickou pak nastoupil K. P. Kheil. Namísto dra. Mildeho, který zemřel v r. 1900, jsa po 28 r. členem správní rady i ředitelstva, zvolen byl za člena ředitelství J. V. Novák.

Ve správní radě — vedle uvedených — zasedají v tomto období: V. Beneš do r. 1891, J. Blecha do r. 1900, P. Sedlák, B. Staněk († 3. listopadu 1903), R. Wunš (vzdal se 13. dubna 1906), MUDr. J. Záhoř, F. Hněvkovský (od r. 1891), B. Holeček (od r. 1893), Q. Bělský (od r. 1900), V. J. Vondráček (od r. 1900), F. Mareš (od r. 1903, po B. Staňkovi, zemřel 23. listopadu 1906),

Jan Beneš, vrchní účetní a náměstek ředitele.

JUDr. L. Klumpar (od r. 1906 po R. Wunšovi), V. Štech (od r. 1906 po F. Marešovi).

V čele banky stál po celé toto období generální tajemník a od roku 1894 ředitel František Vlach. Vrchním účetním a náměstkem ředitele byl Antonín Mlčoch, který odešel do výslužby 1. listopadu 1905; nástupcem jeho jmenován byl přednosta úvěrního spolku Jan Beneš. Odbor životní vedl přednosta Jan Hendrych, od roku 1901 náměstek ředitele a generálního tajemníka, jmenovaný pro zásluhy o Slavii v roce 1905 ředitelem banky; odbor požární vedl přednosta Karel Klement (od r. 1901 spolu náměstek ředitele a gener. tajemníka), po jeho vstupu do výslužby pak (v r. 1905) přednosta inž. Richard Kusýn. Odboru krupobitnímu stál v čele Adolf Křížek, úvěrnímu přednosta Jan Beneš do r. 1905 a po něm přednosta František Jiráček. Vládě odpovědným matematikem byl ředitel Martin Pokorný a po něm Ph. Dr. Gabriel Blažek. Pokladníkem byl Karel Škola, po jeho pensionování pak (v r. 1905) Václav Ruttner.

Úřad zeměpanského komisaře zastával po úmrtí dvorního rady R. Smolarže rytíře z Dobiašovských v r. 1888 až 1893 místopředsedou rada František Voženílek, od r. 1893 do r. 1898 místopředseda Karel Herrman šl. Otavský, od r. 1898 do r. 1906 dvorní rada a pozdější místopředsedou vicepresident Jindřich Vojáček, od r. 1906 pak místopředsedou rada Antonín Mařánek.

*

ODBOR ŽIVOTNÍ.

Léta 1886 až 1907 jsou pro vlastní odbor životní (na rozdíl od dědických spolků) dobou neobyčejného rozvoje obchodního; vůdčí postavení banky mezi českými pojišťovnami životními je utvrzeno, v řadě vzájemných ústavů celé bývalé říše pak dostává se Slavia na jedno z míst prvních. Rok od roku zvyšuje se stav pojištěných kapitálů; přírůstky samy projevují při tom tendenci vzestupnou. Stálý postup obchodní nemůže býti paralysován skutečností, že odpadly dva zdroje produkční: především pojištění drobných kapitálů, které bylo v roce 1890 zastaveno hlavně pro nepříznivé poměry úmrtnostní, a za druhé pojišťování vkladů dle sazeb II d 2, 3, tvořící svého času hlavní část v životním odboru pojištěných kapitálů vůbec. Původní kmen pojišťovací, s nímž banka do tohoto období vstoupila, vzrůstá na výši téměř pětinasobnou a dosahuje více než 142 milionů korun. Stejně rychle roste i pojistné, jímž životní odbor předstihuje v r. 1908 posud dominující odbor požární a zůstává od té doby daleko na prvním místě. Z necelých 0 75 milionu korun na konci r. 1885 stoupá premie v tomto období na 5 6 milionu korun. Ve vnitřním seskupení sazeb nastávají podstatné přesuny; na prvé místo dostává se pojištění smíšené, zjednávající si stále větší obliby a rozšíření, což nabývá výrazu i tvořením nových kombinací v jeho rámci; sazby II.b, II.c a II.d vznikají v tomto období. Po něm nejsilnější jest pojištění na dožití, které zánikem dědických spolků přichází k plné platnosti. Nejmenší úlohu hrají ryzí sazby na úmrtí, ač tvořily dříve jádro pojišťovacího kmene. — Dalším podstatným znakem je stále zvyšování průměrného pojištěného kapitálu; v roce 1885 činil tento průměr ještě 1925 K, ke konci druhého období vyvíhuje se již na 2874 K. — Pojištění důchodové podobně jako v letech předchozích nenabývá větších rozměrů. Působnost ústavu zúžena jest hned na počátku tohoto období (v r. 1887) vyloučením dalšího zřizování spolků dědických; až do r. 1905, kdy skončen spolek poslední, zabývá se banka pouhou jich likvidací. — Rovněž ustalo se od pojištění drobných kapitálů (r. 1890) a od zřizování dalších pensijních spolků samosprávných; nové přihlášky do nich vyřizovány od r. 1897 dle všeobecných sazeb pensijních a důchodových.

S postupujícím stářím banky a vzrůstem pojišťovacího kmene vzrůstá i normální odpad; koncem období převyšuje již 2 miliony korun, za pojistky odkoupené pak vyplaceno více než 180.000 K.

Přebytky vykazují průměr vyšší než v předcházejícím období, pohybuje se kol 107.000 K. Fond dividendový vzrůstá sice, ne však měrou, odpovídající obchodnímu rozmachu; valnou část jeho pohlcují dividendy, které vyplácí se po celé toto období — vyjma r. 1886 — ve výši 10% roční premie. Za celé trvání banky až do r. 1907 vyplaceno na dividendách více než 2 mil. korun. Ustanovením, že dividendy nemají se vypláceti, pokud nedosahují výše 10%, odkloňuje se systém rozdělování přebytků ještě dále od moderních požadavků technických co do určování podílu na zisku.

Veliký vzrůst vykazují v tomto období rezervy a fondy; úhrn jich se zdesateronásobuje a činí na 35 milionů korun; v tomto ovšem největší položku (přes

Inž. Richard Kusýn, přednosta odboru požárního
a náměstek ředitele.

Josef D. Konrád, ředitel odboru životního
a náměstek vrchního ředitele.

31 milionů korun) představují premiové rezervy; z ostatních dosahují největší výše reserva válečná (přes 1·15 milionu korun) a fond zaručovací (přes 1 milion korun).

Také aktiva odborů životních představují silný vzestup, třebaže výplatou dědických spolků nastal po r. 1887 na čas pokles. Končí v tomto období číslem vyšším 33 milionů korun, s výnosem více jak 1·4 milionu korun.

*

ODBOR POŽÁRNÍ.

Vývoj odboru požárního v tomto období vyznačen jest především dalším rozpětím obchodním, za druhé pak značným zpevněním finanční situace.

Obchodně počíná nové období poklesem počtu členstva i snížením premiových příjmů proti poslednímu roku periody předchozí. Příčinou je zrušení obchodu uherského. V následujících letech proniká stále zřetelněji tendence vzestupná, takže, na 2 výjimky, každý rok tohoto období vykazuje vždy vyšší příjem premiový. Zvláště výrazně jeví se tendence tato po r. 1896. Vzrůst premiový souvisí i s úpravou politiky tarifní, která byla provedena počátkem tohoto století, jakmile byly poměry soutěžní alespoň poněkud uspořádány. Celkem se stav premiový za tohoto období zdvojnásobil a přiblížil v závěrku značně k 3·4 milionu korunám, přes to, že oblast obchodní působnosti banky vypuštěním Uher pod-

statně se zmenšila. Proti sotva 300 mil. kor. v r. 1886 činí na sklonku periody pojištěná hodnota již přes miliardu korun.

Škodová bilance je značně nepříznivější než v období předchozím. Průměrem spotřebují škody téměř 69% přijatých premií. Rozpětí maxima a minima škodové kvoty činí 46%. Nejnepříznivější je rok 1896, kdy škody vystupují téměř na 99%, nejnižší kvota dosažena pak v r. 1894, kdy nečiní ani 53%.

V celém období, zahrnujícím 22 roků, vykazují pouze 2 roky ztráty, které ostatně nedosahují pozoruhodné výše. Průměr přebytkový činí více než 120.000 korun. Příčinu příznivých celkem výsledků nutno hledati jednak ve výhodných smlouvách zajišťovacích, jednak v podstatně pokročilé finanční konsolidaci tohoto odboru. Stav tento jeví se jasně na fondu zaručovací, stoupajícím rychle relativně i absolutně. Kdežto v r. 1886 obnášel něco přes 140.000 K a sotva 10% přijatých premií, páčí se v r. 1907 již na více než 3,330.000 K a představuje téměř 100% přijatých premií. K vzestupnému pohybu nemálo přispěla změna užívání přebytků, v němž původní politiku dividendovou nahradila politika finančního zesilování.

Veliký vzrůst znamenají konečně aktiva odboru požárního, která se průběhem tohoto období více než zdvacetinasobují a končí obnosem vyšším 4,300.000 korun.

*

O D B O R K R U P O B I T N Í .

Co do výše obchodů stojí léta 1886 až 1907 za prvním obdobím; průměr přijatých premií nečiní ani celých 270.000 K. Zejména nepříznivy jsou poměry v prvých 12 letech, kdy r. 1895 znamená sestup na 139.000 K, nejmenší to obnos prémiového příjmu v celém trvání banky vůbec. Vedle nízké frekvence škodové, pokud tu a tam se objevuje a špatných vyhlídek na úrodu (momenty, působící v tomto odvětví silně na chut pojišťovací), jsou to i nepříznivé poměry hospodářské a pokles cen výrobků zemědělských, které rozmach obchodní podvazují. Pojištěná hodnota činí na počátku 129 mil. kor., na konci období pak 137 mil. kor.

Rozsah škod nejví obratly tak prudké jako v období předešlém; rozpětí mezi minimem v r. 1887 a maximem v r. 1903 činí 161·57%, tedy značně méně než v letech předešlých; zato však průměr škod je vyšší, dosahuje 97% pojistného. S tím souvisí i ráz hospodářských výsledků; z 22 roků pouze 13 končí přebytkem. Úhrn přebytků za celé období nepřevyšuje ani o 150.000 K cifru ztrát. Pravidelný úhradní zdroj schodků tvoří zaručovací fond, pokud ztráty nejsou přeneseny na rok příští. Tvoření tohoto fondu děje se zvolna; teprve r. 1892 dává základ k trvalé jeho existenci; další příznivější léta umožňují jeho vzrůst. V poměru k premiím dosahuje největší výše v r. 1894 (155%), absolutně je největší v r. 1895 (kol 340.000 K). V dalších letech klesá, až v posledním roce činí 134.000 K.

*

POLITIKA UKLÁDACÍ.

V politice ukládací představuje druhé období obraz podstatně pozměněný proti letům předchozím. Počet použitých možností ukládacích se zužuje. Nevyskytuje se více směnečný eskont, zápůjčky na cenné papíry pak poskytnuty se pouze po prva čtyři léta, avšak měrou tak skrovnou, že účast jejich nelze vyjádřit ani celými procenty. Vedle toho mění se v této periodě podstatně poměr, v němž jednotlivé druhy zužitkování jsou zastoupeny.

Největší obnos aktiv uložen jest opět v cenných papírech; průměr jejich stavu za celé období blíží se 50%. Pohyb účasti pak vykazuje dvě protilehlé tendence; z 60% kvoty, kterou vykazují na počátku období, klesá obnos cenných papírů sotva na třetinu v polovici let devadesátých, aby opět rychlým tempem vzrůstal a dosáhl konečně více než 60%. Také vnitřní složení efektového majetku jeví podstatné přesuny: tak státní papíry, které v politice ukládací na počátku období zaujímaly význačné místo, mizejí absolutně i relativně, takže v r. 1907 činí asi 136.000 K, zlomek, který při stavu papírů větším 20 mil. kor. a jmění páčícím se na více než 33 milionů korun, zasluhuje sotva zmínky. Největší část zaujímají české hodnoty ukládací; vznikem nových českých emisních ústavů, zejména Zemské banky království českého, zvyšuje se výběr pupilárních papírů a umožňuje se rozmanitější jich zastoupení, což podporováno ještě přihlížením k ukládacím papírům ostatních slovanských národů bývalého Rakouska, mezi nimiž banka rozvíjí svou činnost. — Kursovní pohyby mají pronikavý vliv na stav fondu pro kursovní difference; úplně vyčerpán v r. 1899 a 1900 stoupá rychle v letech dalších, dosahuje v r. 1903 výše téměř 450.000 K, načež klesá, takže v posledním roce období dosahuje něco přes 10% tohoto obnosu. Úplné strávení fondu na rozhraní 20. století vede k odpisu ztrát z výročních přebytků.

Hypoteční zápůjčky, které v prvé periodě byly na místě pátém, postupují v tomto období, máme-li na mysli průměr, hned za cennými papíry. Poměrné zastoupení jejich sleduje tendenci opačnou, než se kterou se shledáváme u cenných papírů. Zaujímajíce na počátku málo přes 10% úhrnu aktiv, stoupají rychle a dosahují po polovině let devadesátých největšího účastenství, téměř třetiny celého stavu aktiv. Následuje rychlý pokles, takže ke konci období jsou hypotéky zastoupeny jednou z nejmenších kvot za celého trvání banky (asi 7%). Také při tomto způsobu ukládacím přihlíženo k úvěrním potřebám jin slovanským.

Mezi ostatními aktivy zaujímají přední místo zápůjčky v úvěrních spolcích, které k vůli zjednodušení sloučeny jsou od r. 1890 ve spolek jediný. Průměrná účast v tomto období jest značně nižší než v periodě předchozí, pohybuje se kolem 11%. Maxima dosahuje úhrn rozpůjčených obnosů v roce 1902, kdy činí na 2.700.000 K.

Vklady u peněžních ústavů pozbývají v tomto období svého původního účelu i své výše. Stále se lepší poměry ústavů úvěrních, zejména záložen, činí vklady k účelům sanačním zbytečnými. Pokud se v tomto období vklady činí, nemají ráz uložení trvalého, nýbrž tvoří okamžité prostředky disposiční. Poměrně

neznačné obnosy v nich investované zvyšují se jen v dobách, kdy možnost výhodnějšího uložení je omezena. Průměrná relativní účast vkladů na aktivech klesá v tomto období na třetinu obnosu periody první, pohybujíc se kolem 5%.

Také majetek nemovitostní klesá v letech 1886 až 1907 poměrně i na-prosto. Příčina toho spočívá v odprodeji realit, nesloužících k účelům kancelářským, pokud přešly v období prvním v majetek banky, dále v značných odpisech amortizačních. Blíží-li se v počátku obnos vložený do nemovitostí ještě 10%, činí na konci období sotva 2%,

Hotovosti chované v pokladně omezují se na míru nejskrovnější, takže mohou býti vyjádřeny sotva zlomkem procenta.

PŘECHOD K MODERNÍMU VELKOPODNIKU

(1908 – 1913)

POMĚRY HOSPODÁŘSKÉ, PRÁVNÍ A POJIŠŤOVACÍ.

Celé toto období stojí po stránce hospodářské pod tlakem dalekosáhlé události politické, ležící na jejím prahu: Jest to anexe Bosny a Hercegoviny. Událost tato vyvolává řetěz mezinárodních zápletek, vyvrcholujících válkou balkánskou. Trvalé napětí ději těmi způsobené nemůže působiti příznivě na utváření podmínek hospodářských. Ustavičná nejistota, obava, že bývalá říše aktivně zasáhne do války, částečná mobilisace, pokles konjunktury průmyslové, veliká neúroda v roce 1911, vzrůst drahoty vrhají černé stíny i na provozování pojišťovací, hlavně v odvětví životním. Veliké úvěrní nároky zejména korporací veřejnoprávních, přesahující obnosy pohotových peněz, vyhánějí do výše míru úrokovou. Důsledek je další pokles kursů ukládacích papírů, těžce ohrožující hospodaření pojišťoven, hlavních to jich konsumentů. Zato ovšem trh hypoteční přináší pro věřitele podmínky příznivé, čímž mohou — alespoň částečně — paralysovány býti důsledky celkové hospodářské krise.

Na poli zákonodárném pokračuje se pilně v obou domech bývalé říšské rady na projednávání předložených osnov zákona o smlouvě pojišťovací; ani v tomto období nedochází k uzákonění. Stejně tomu jest i s předlohou zákona o pojišťovacích poplatcích, podanou v roce 1911.

V oboru sociálního pojištění nejdůležitějším momentem jest podání předlohy zákona, jímž zavedená již odvětví mají býti rozšířena o pojištění starobní, invalidní, vdov a sirotek. Druhou významnou událostí jest vstup v působnost zákona o penzijním pojištění soukromých zřízců (1. ledna 1909). Zákon tento, jak řečeno již dříve, nepřinesl soukromému pojištění zúžení jeho působnosti. Výše požitků zaopatřovacích, které poskytuje, nutí jednotlivce i nadále, aby je doplnil pojištěním u soukromých ústavů pojišťovacích.

V českém životě pojišťovacím padá nejvíce na váhu zintenzivnění domácí soutěže vznikem četných nových domácích ústavů a rozšiřováním působnosti do-
savadních na řadu nových odvětví, čímž umožněn všestranný úkoj pojišťovací po-

třeby českého obecnstva u vlastních podniků. — Příznivým zjevem jest pokračující cenění významu pojišťovacích věd na praktické provozování. Také u nás počíná stoupati zájem o pojišťovací literaturu. Průkopnickou práci vykonávají nově vzniklé časopisy odborné (Československé Pojišťovnictví, Pražské asekurační listy); počínají se objevovati i samostatné práce vědecké. Sdružení českosl. úřednictva ústavů peněžních pořádá přednášky z oboru pojišťovací vědy i praxe. Tím se i české pojišťovatelství počíná přibližovati metám, jež instituce sama na světovém fóru jak ve výkonech praktických, tak ve výsledcích theoretického bádání dosáhla. Ovšem že stojí při tom silně pod vlivy německými; emancipovati se od nich bude jedním z nejdůležitějších úkolů budoucna.

*

ČINNOST BANKY VE TŘETÍM OBDOBÍ.

Třetí období trvání banky — zaujímající kratičkou dobu šesti let — slučuje v sobě hlavní znaky obou období předchozích. Tradice zakladatelů a duch podnikavosti pojí se se snahou po dalším zabezpečení ústavu a finanční jeho konsolidaci. Vedle toho proniká úsilí přetvořiti obchodní a právní organizaci banky, zjednodušiti administrativu a přizpůsobiti poskytovanou ochranu pojišťovací pokrokům theoretickým a potřebám doby. Souhrn těchto momentů, k nimž druží se ještě podstatná přeměna posavadní politiky ukládací a kromobyčejné rozpětí obchodní. vyvolává nejdůležitější epochu v životě ústavu, převádí jej na nové dráhy a vtiskuje mu znaky moderního velkopodniku pojišťovacího.

Nejdůležitější událostí za třetí periody jest podstatná, do základů jdoucí změna stanov a přepracování pojišťovacích podmínek všech odborů. Prvou přetvořen právní podklad banky. Řetěz správních orgánů podstatně omezen vyloučením sborů poradně správních (výborů dohlížitelských, důvěrníků, dále odborných hromad a smírčích soudů jako orgánů stanovních), tedy článků, které původního svého propagačního, iniciativního a informačního významu dávno již pozbyly. Docíleno tím zjednodušení administrativy, která soustředěna výlučně v rukou valné hromady, správní rady, ředitelstva. Prakticky nejvýznamněji působila změna tato na úvěrní spolek, kde fungování výboru dohlížitelského se udrželo nejdéle; jí pozbyl spolek tento svého odlišného, autonomního rázu a stal se jedním z odborů banky. Zjednodušení přivoděno bylo i v jiných zařízeních technických a právních: přepracovány pojišťovací podmínky všech odborů, čímž přiblíženo se značně pokrokům vědy i požadavkům praxe, vytvořeny nové zásady pro rozdělování zisku, nejdůležitější sazby odboru životního položeny na nové základy technické.

Změna stanov přináší s sebou rozšíření věcné působnosti banky a zvětšení jejího obchodního teritoria. K posavadním odvětvím, k pojištění životního, požárnímu a krupobitnímu, přičleněno pojištění proti krádeži vloupáním a proti škodám, způsobeným rozbitím a prasknutím zrcadlových a tabulových skel. Toto odvětví sloučeno s odvětvím požárním, ono vybudováno v samostatný odbor. S provozováním obou druhů započato těsně po schválení stanov dnem 1. ledna 1910. Tím postoupeno dále na dráze, směřující k všestrannému ukojení potřeby pojišťovací

Quido Bělský, čtvrtý předseda a člen ředitelství banky.

a účelnému využití sítě zastupitelské i celého aparátu provozovacího. Také druhého ustanovení změněných stanov, připouštějícího obchodování banky v Bosně a Hercegovině, záhy použito. Po příznivém vyřízení žádosti za připuštění do těchto zemí (výnosem společného ministerstva financí z 29. listopadu 1910) zřízeno generální zastupitelství v Sarajevě, jemuž obvod bosensko-hercegovský příkázán. Postavením domu v Sarajevě v r. 1911 dostalo se tomuto zastupitelství vlastního útulku a bance zároveň potřebné representace vnější. Rozšířením činnosti věcné a zabráním dalších zemí slovanských do okruhu obchodního uplatňování banky navázáno na původní tradice a program zakladatelů, dojísta nejen ve prospěch banky, nýbrž i českého života hospodářského vůbec.

Obchodní postup a finanční situace banky za třetí periody charakterisována je silně vzestupným pohybem příjmů prémiových, vzrůstem rezerv a fondů, zvýšením úhrnu aktiv. Pojistné stouplo z 10·3 milionu korun v r. 1908 na více než 14 milionů korun v roce 1913, rezervy a fondy téměř o 50%, na 65·6 milionu korun (s pensijními fondy na 68·3 milionu korun), jmění pak včetně pens. fondů na 66·7 milionu korun. Tím docíleno neobyčejně příznivé situace banky po stránce obchodní i finanční. Filiálek má banka v roce 1913 celkem 6: v Brně, Lublani, Záhřebě, Lvově, Sarajevě, Vídni.

Málokterá perioda obsahuje v sobě tolik a tak pronikavých změn osobních mezi stanovními orgány banky, jako šest roků, vyplňujících třetí období banky. Po šestatřicetileté činnosti, kterou si získal o zabezpečení existence a rozvoje banky zásluh těžko zapomenutelných, odchází dnem 14. května 1908 druhý předseda její Jan hrabě Harrach, jemuž zdravotní stav nedovoluje více přijetí další volby. Význam jeho působnosti pro ústav, jehož předsednictví přijal za dob nejtěžších a nejnebezpečnějších, oceněn zvláštním pamětním listem a poznovu dán výraz vděčnosti projevy díky na valné hromadě r. 1908, která posledně pod jeho jménem svolána. Smrti vyrváni jsou bance v roce 1908 dlouholetí členové ředitelstva K. P. Kheil a JUDr. Josef Herold, z nichž první umírá 11. března, druhý ho následuje 4. května t. r. Slovy plnými uznání doprovázejí výroční zprávy odchod vynikajících těchto pracovníků, s jichž jmény spojena jest po desetiletí činnost, vzrůst a pokroky banky. Změnami těmi dostává se předsednictvu, ředitelství i správní radě nového složení, zejména když po valné hromadě v roce 1908 vystupují ze správní rady dlouholetí členové nejvyšších orgánů správních J. V. Novák a MUDr. Jindř. Záhoř, kteří rovněž za dlouhého svého působení prokázali bance značné a cenné služby. Za předsedu zvolen po hraběti Harrachovi dlouholetý člen správní rady Prokop Sedlák, do ředitelstva pak vysláni ze středu správní rady Quido Bělský (zároveň zastávající funkci místopředsedy), JUDr. Ladislav Klumpar a Stanislav Kubr. Avšak ani toto složení nemá dlouhého trvání. Ještě v říjnu 1908 umírá člen ředitelství, známý pracovník politický, předseda českého odboru zemědělské rady, Stanislav Kubr, který, ač »jen několik málo měsíců pro banku naši pracoval, zjednal si svou činností, zejména v oboru požárního a krupobitního, jimž hlavně se věnoval, svým rozhledem a rozšafným jednáním úctu a uznání

všech.« Místo jeho v ředitelstvu nastupuje zemský poslanec Josef Hucl. V roku 1909 vystupuje ze správní rady předseda banky Prokop Sedlák; na místo předsednické přichází posavadní místopředseda stavební rada Quido Bělský, po němž ujmá se místopředsednictví zemský poslanec Josef Hucl. Ani nyní není ještě učiněn konec ztrátám osobním. Po působnosti sotva tříměsíční umírá čtvrtý předseda banky Quido Bělský dne 20. srpna 1909. Správní rada povolává nyní na místo předsedy Josefa Hucla, jenž v čele Slavie zůstává až po dnešní den. Do ředitelství zvolen za zesnulého stavebního radu Bělského člen správní rady Josef Daneš. Teprve nyní nastává stabilisace v předsednictvu i ředitelství až do konce tohoto období.

Ve správní radě v tomto období — mimo jmenované — zasedají: F. Hněvkovský (do r. 1909), B. Holeček, Václav Štech, V. J. Vondráček (do roku 1910), JUDr. R. Pulkrábek (od r. 1908 za K. P. Kheila), Dr. J. Truhlář (od r. 1908 za Dra J. Herolda do r. 1909), JUC. V. Choc (od r. 1908 za S. Kubra), F. Mašek (od r. 1908), F. Malý (od r. 1909 za Q. Bělského), J. Malkus (od r. 1909), J. Sochor (od r. 1909), V. Karbus (od r. 1910).

Ředitelem ústavu po celé toto období jest František Vlach; vrchním účetním po Janu Benešovi, který v r. 1909 odchází do výslužby, jmenován je Josef Milde. Ředitel Jan Hendrych opouští v r. 1908 vedení odboru životního, o jehož rozmach získal si vynikajících, správní radou opětovně uznaných zásluh; místo jeho nastupuje známý český spisovatel, přednosta a od r. 1910 ředitel, J. D. Konrád, spolu náměstek ředitele ústavu; odboru požárnímu postavení v čelo po smrti přednosty a odborného spisovatele inž. R. Kusýna v r. 1910 přednosta Jan Meliš (zemřel v r. 1913) a inž. Jaroslav Matouš; odbor krupobitní vede Adolf Křížek, úvěrní přednosta František Jirák a po jeho vstupu do výslužby (v roku 1911) přednosta Jindřich Nechánský, odbor pro pojištění proti krádeži vloupáním Karel Schreier; odpovědným matematikem — po dvorním radovi Dru G. Blažkovi — je docent vysoké školy technické Josef Beneš po celé toto období; pokladníkem po Václavu Ruttnerovi je od r. 1911 Karel Svoboda.

*

O D B O R Ž I V O T N Í .

Také ve třetím období pokračuje odbor životní v rychlém rozvoji; stav pojištěných kapitálů zvyšuje se o více než 60 milionů korun téměř na obnos 228 milionů korun s příjmem premiovým více než 8·7 milionů korun. Nepříznivé poměry hospodářské, stále napětí politické, hrozící válka a provedení částečné mobilisace nemohou tedy rozvoj obchodní zadržeti, třebaže nejsou bez vlivu: roční přírůstky pojištěných kapitálů neprojevují tendenci tak progresivní jako v období předchozím. Přes to rozmach obchodní je tak veliký, že banka stojí ke konci tohoto období již na druhém místě mezi vzájemnými ústavu bývalé říše. Průměr pojištěných kapitálů stoupá z 2.948 K v r. 1908 na 3.223 K v r. 1913.

S tímto rozvojem obchodním přirozeně stoupá výplata dospělých kopitálů; činí v konečném roce tohoto období více než 3·85 milionů korun. Vlivem hospo-

dářských poměrů stoupá též hodnota zpět koupených pojistek, za něž vyplaceno v r. 1913 bez mála půl milionu korun.

Přebytky hospodářské jsou vyšší než v období předchozím, třebaže byly podstatně kráceny po vyčerpání fondu pro kursovní difference kursovními ztrátami. Průměr jich dosahuje na 308.000 K. Zásadní změna nastává — po schválení nových stanov — v určování dividend, při němž se vychází z poměru, v němž ta která sazba přispívá na režii. Po přechodném zastavení výplaty dividend v roce 1909 pokračuje se v ní v letech dalších na základě systému, odpovídajícího více požadavkům technickým, než bylo v dobách dřívějších. Při tom jeví výše dividendy u všech sazeb tendenci stoupající. Příznivě působí nová úprava na konsolidaci dividendového fondu, který se proti roku 1908 v 5 letech ztrojnásobuje a činí na konci období přes 1.23 milionů korun.

Reservy a fondy dostupují koncem období výše 60 milionů korun; na premiové rezervy a přenosy připadá z toho téměř 56 milionů korun. Ze zbytku činí reserva válečná 1.87 milionů korun; fond zaručovací klesá na 574.000 K, poskytnuv prozatímní zálohu na krytí ztrát kursovních.

Aktiva představují koncem období více než 58 milionů korun; výnos uložených jistin pak činí 2.363.000 K.

*

O D B O R P O Ž Á R N Í.

Třetí období jest pro odbor požární dobou pronikavého rozvoje obchodního. Za krátkou dobu 6 let zvyšuje se stav premiový téměř o 1.350.000 K, obnos, k jehož dosažení potřebovalo období předchozí doby třikrát větší. Koncem r. 1913 dosahují premie již téměř 4.7 milionů korun. Pojištěná hodnota vystupuje z 1040 mil. kor. v r. 1908 na více než půl druhé miliardy korun v r. 1913.

Podstatně zhoršení oproti oběma obdobím předchozím vykazuje frekvence škod; průměr její dostupuje výše téměř 79%. Již samo minimum je značně vyšší, než průměrná kvota škodová v období prvním; činí 65.24%. Maximum přesahuje 104% v roce 1911.

Výsledky hospodářské blíží se ve svém průměru období předchozímu. V celku končí dvě léta ztrátou, k jejíž úhradě použito fondu zaručovacího. Poznovu je posílen finanční stav odboru: Zaručovací fond dosahuje výše téměř 3.8 milionu korun uložené jmění pak stouplo na více než 5.3 milionů korun, vykazujíc vzrůst za tohoto období téměř o 1.2 milion korun.

Vzhledem k velikému rozvoji, jehož odbor požární dosáhl, nemohly míti na jeho vytváření podstatného vlivu obchodní cifry pojištění skla, jež bylo k němu od r. 1910 přičleněno.

*

O D B O R K R U P O B I T N Í.

Časově krátké třetí období, uzavřené lety 1908 a 1913, liší se v odboru krupobitním příznivě od obou předchozích period jak co do obnosů premiových příjmů, tak co do výše škod, hospodářských výsledků a finanční konsolidace.

Průměr dosaženého pojistného stojí vysoko nad obdobími předchozími, dosahuje téměř 560.000 K. Pojištěná hodnota činí koncem r. 1913 více než 15 milionů korun. Také škodově objevují se léta 1908 až 1913 ve světle příznivém; průměr škod nečiní ani 58% premií, ohraničen jsa maximem 153·45% a minimem 21·93%. S příznivou touto celkem frekvencí škodovou a s pokračující úpravou sazeb souvisí i ráz výsledků hospodářských. Všechna léta tohoto období, mimo jedno, končí se přebytky, jichž průměr pohybuje se kol 75.000 K. Tím umožněno konsolidovati značně odbor po stránce finanční. Koncem období obnáší fond zaručovací na 490.000 K, více než 100% přijatých premií; jmění odboru dosahuje r. 1913 na 465.000 K.

*

ODBOR POJIŠTĚNÍ PROTI KRÁDEŽI VLOUPÁNÍM.

Ve třetím období připojen jest k odboru životnímu, požárnímu a krupobitnímu, které po 41 roků výlučně představovaly činnost banky na poli pojišťovacím, nový obor působnosti, pojištění proti krádeži vloupáním. Jeho zřízení opírá se o stanovy z r. 1909. Do vínku dán novému odboru na základě usnesení valné hromady z 14. května 1910 základní fond 100.000 K v 4% zástavních listech české Hypoteční banky ze jmění zaručovacího fondu požárního.

Činnost nově zřízeného odboru nezabírá plná čtyři léta třetího období. Avšak již v krátké této době projevuje jeho vývoj charakteristické tendence, lišící jej od počátků odborů ostatních. Podstatou těchto tendencí jest ustavičný postup obchodní, pravidelnost, s níž se děje, poměrně značné a stále přebytky, snaha po nejintenzivnější konsolidaci finanční.

Rozsah obchodů projevuje se v rychlém stoupání pojistné hodnoty i příjmů premiových; obojí se během čtyř roků bezmála zpateronásobuje; prvá vykazuje koncem r. 1913 cifru 143 milionů korun, pojistné pak dostupuje na 148.000 K.

Poměr škod, celkem velmi příznivý, vykazuje průměr necelých 17%, s maximem v roce 1912 ve výši 28·44%. S tím souvisí příznivé výsledky hospodářské (průměr 26.000 K), které umožňují jednak, aby již po třetím roce působnosti mladého odboru vrácen byl i zbytek základního fondu odboru požárnímu, jednak přispívají podstatně k utvoření a vzrůstu fondu zaručovacího. Fond tento činí koncem roku 1913 již 93.000 K. Premiové rezervy čítají se již od počátku 50% pojistného. Jmění odboru pak obnáší v roce 1913 137.000 K.

*

P O L I T I K A U K L Á D A C Í.

Třetí období znamená pronikavý obrat a přesun politiky ukládací na nové dráhy. Především snižuje se počet způsobů fruktifikačních o zápůjčky na úvěr osobní; po změně stanov z r. 1909 poskytuje jim odbor požární od r. 1910 zdroj potřebných prostředků. Celkové rozložení aktiv nabývá nového a zásadně odchýleného rázu postupným a stále stupňovaným vytlačováním cenných papírů ve prospěch zápůjček hypotečních.

Zápůjčky tyto stávají se v třetím období nejhledanějším způsobem ukládacím. Po letech značných ztrát kursových mluví v jich prospěch, že hodnoty v nich uložené nepodléhají kolísání ani depreciaci, že podporují vlastní obchod životní a požární, i že poskytují značný výnos, což právě v tomto období za citelného nedostatku úvěrového vystupuje. Obnos uložený v hypotékách roste absolutně i relativně rok od roku; kdežto v roce 1908 činil jich podíl na celku aktiv 7%, vystupuje v závěrečném roce na více než 43% a přes 25 milionů korun.

Opačnou tendenci projevují cenné papíry; z absolutní výše téměř 25 mil. korun a relativní 67% v roce 1908, klesají na 28 milionů korun respektive 35% v r. 1913. Stálý pokles kursů, způsobený nepříznivými poměry hospodářskými i politickými, činí veliké nároky na fond pro kursovní difference. Stráven jsa v r. 1908 úplně, vzniká v r. 1909 opět v neznatelné výši 68.000 K; obnos tento vyčerpán je však zcela již v roce příštím. Další ztráty kursovní, nemajíce pravidelného zdroje úhradního, jdou na účet ztráty a zisku, vedle toho poskytuje fond zaručovací zálohu k zatímnímu a částečnému jejich pokrytí. Zkušenosti s držbou papírů pro pojišťovny nabyté vedou v r. 1912 za intenzivní úvěrové potřeby státu k vydání nového typu umořitelných dluhopisů speciálně pro pojišťovny, znějících na vysoké obnosy, vydané al pari a nepřístupné na bursu, účtované vždy dle faktického stavu zbytku dluhu. Tímto způsobem má být získán nový zdroj úvěrový státu, který, nepodléhaje změnám kursovním, zaručoval by současně stálost hodnoty a vylučoval knihovní ztráty.

Na třetím místě stojí mezi aktivy zápůjčky na vlastní pojistky, ustalující se na 10—11% stavu jmění. Majetek nemovitý zvyšuje se výstavbou domu v Sarajevě absolutně; relativně však — důsledkem značného stoupnutí celkového stavu jmění — zastoupen je kvotou nižší než koncem předešlého období (málo přes 1%). Dispoziční hotovosti u peněžních ústavů pohybují se kolem 3%. Stav peněz v pokladně je nepatrný, dosahuje cifry sotva vyjadřitelné desetinami procenta.

LÉTA VÁLEČNÁ (1914–1918).

POMĚRY HOSPODÁŘSKÉ, PRÁVNÍ, POJIŠŤOVACÍ.

Spadá-li založení banky do doby mimořádného politického i národnostního vznícení a vzruchu, tvoří závěr padesátiletého jejího trvání léta, jaká v dějinách lidstva, zejména pak našeho národa, nemají sobě rovných. Vznik a zakončení světové války, tuhá persekuce národa, neslýchaný útlak politický, hospodářský i mravní a náhlé nabývání samostatnosti i svobody vyplňují úzký rámec neplných pěti let, které poslední období banky zaujímá.

Veškeré tyto poměry, převraty a překotné změny hluboce se dotkly hospodářského života a tím i soukromého pojišťovatelství, v němž stav hospodářského vlnění povždy se jasně odráží, nehledíc ani k tomu, že válka vyvolává přímo i nepřímou hromadné nastupování případů pojistných zejména v pojištění životním. Po více než čtyři léta stál celý život veřejný i společenský ve znamení války; veškeré produktivní síly byly dány do jejích služeb. Právě tak jako průmysl, tak i finančnictví sloužilo nebo mělo sloužiti z převážné části potřebám a účelům válečným. Celý život hospodářský podroben byl sešněrování se strany státu, jaké byly sotva známy merkantilismu v dobách jeho největšího květu. V důsledku všech těchto poměrů a vlivů války změněny byly do základu provozovací podmínky pojišťovací ochrany.

Jedním z nejdůležitějších pro pojišťovatelství zjevů, který válka ve svých počátcích vyvolala, byl stav naprosté nejistoty, nedůvěry i obav z budoucna. Přírodním důsledkem bylo podlomení chuti ke každému hospodářskému činu i podnikání, pokud ovšem nebyly v přímé souvislosti s potřebami, jež vyvolala válka. Teprve pomalu poměry se ustálují, víra, že konflikt světový bude brzy skončován, se ztrácí, vše nabývá typických forem válečného hospodářství. Zároveň objevuje se druhý moment, který na utváření celkových poměrů má zvláštní vliv, totiž pokračující klesání hodnoty peněz, nedostatek surovin i potravin, způsobených odříznutím od ostatního světa, a tím stále ostřeji stoupající drahota. Tyto okolnosti, spojené s rostoucí úvěrovou potřebou státu, s rostoucím množstvím peněz v zemi a bohat-

nutím určitých tříd a stále klesající měrou úrokovou, tvoří nejvýznamnější okolnosti hospodářské pro vývoj pojišťovatelství za let válečných.

Po stránce administrativní bylo jedním z prvních, ale nejpronikavějších důsledků války odvolání celé řady sil jak ze služby vnější tak vnitřní. Tím ohroženo bylo přirozené vyřizování běžných prací i ztíženo získávání nových obchodů i v odvětvích, kde chut k pojištění válek nemohla být zatlačena. Pokles správních nákladů, způsobený úbytkem produkce zejména v pojištění životním, vyvážen je znenáhla stále stoupající drahotou a tím nutností zvýšené režie osobní.

Na vlastní proces provozovací vyvíjela válka účinky různé dle jednotlivých odvětví a síly, s jakou v nich vystupuje nutnost úkoje pojišťovací potřeby. V pojištění osobním, zejména pak životním, o němž neproniklo v našich zemích posud vědomí této nutnosti, utlumila se s počátku silně chut k pojištění a v důsledku toho klesá nová produkce; úbytek nemůže být vyrovnán zdaleka uzavíráním pojištění válečného. Teprve postupujícím ustalováním poměrů nastává změna, končící v posledních letech značným přiblížením produkci mírové. Značné obavy panovaly o udržení životního kmene pojišťovacího. Soudilo se s počátku všeobecně, že válkou snížena bude platební schopnost nejšířších tříd a důsledky že se projeví v četných stornech a odkupech pojistek; skutečnost obavy tyto ve svém celku vyvrátila, takže většinou ani pojistníci nepoužívali výhod, poskytnutých jim moratoriem. Také obavy, projevované s počátku o rozsahu válečné úmrtnosti, se nepotvrdily, takže ústavy mohly jí čeliti ochrannými opatřeními z míru, zejména fondy zvlášť k tomu účelu shromážděnými. V dalším vývoji pojištění životního uplatní se nepochybně vliv, jaký válka vyvine na základní jeho činitele, totiž úmrtnost a míru úrokovou. — V ostatních odvětvích, zejména oněch, jichž uzavření pokládá se za nezbytnost (pojištění požární), produkce se nezastavuje, leč snad že má zde jistý negativní vliv omezení výroby a zmenšení množství hospodářských statků, ochrany pojišťovací potřebujících. Nejsilnější moment, který působí stále výrazněji na utváření produkce, je stoupání cen, jež vede k pronikavému zvyšování hodnoty pojistné a tím vzrůstu premiových příjmů.

Také politika finanční, druhá složka činnosti pojišťovací, je za války pod silným tlakem poměrů. V popředí stojí nezměrná úvěrní potřeba státu a s tím spojené donucování ústavů, aby své hotovosti ukládaly do půjček válečných. Naproti tomu průmysl, obchod i zemědělství činí nároky úvěrní v míře minimální, pokud spíše své závazky předválečné nevyrovnávají. Rychle rostoucí úspory a množství pohotových prostředků způsobují pokles úrokové míry a s tím stoupání hodnot ukládacích, zejména českých.

V žádném z předchozích období dějin banky nebylo provedeno tolik, tak významných a dalekosáhlých změn v soukromém i veřejném právu pojišťovacím, jako v období posledním, zabírajícím časový úsek nejkratší. Byl to zejména absolutismus, který, chtěje dokázati svou produktivnost, vyvinul rozsáhlou činnost zákonodárnou i nařizovací, užívaje při tom ovšem většinou výsledků předchozího jednání činitelů ústavních. K normám právním, vyvolaným bezprostřední potřebou dne a majícím význam jen po dobu války nebo nejvýš po čas likvidace mimořádné

Josef Hucl, předseda banky a člen ředitelství v roce jubilejním.

ných poměrů ji vyvolaných, druží se v této době pronikavé akce rázu trvalého, jimiž upraveny byly samy pilíře pojišťovacího provozování.

V sociálním pojištění patří sem novelisace zákona o pensijním pojištění soukromých zřízenců, vyhlášená krátce před vypuknutím války (v červnu 1914) s pozdějšími dodatky, majícími zřetel k poměrům válečným, dále nová úprava zákona o pojištění nemocenském.

Zvlášť důležité a četné jsou změny, týkající se soukromého pojišťovatelství. Není téměř oboru pojišťovací politiky, který by v tomto období nebyl doplněn, pozměněn nebo dokonce zásadně upraven. Nejvýznamnějším činem zákonodárným v této době byla ovšem úprava soukromé smlouvy pojišťovací, provedená t. ř. pojišťovacím řádem z 22. listopadu 1915; po obnovení ústavního života stal se řád tento předmětem parlamentárního projednávání a nahražen zákonem o smlouvě pojišťovací z 23. prosince 1917, pozměňujícím jej byt' jen částečně a ne podstatně. Vůdčí myšlenkou zákona jest zesílení právní posici pojistníka jako strany hospodářsky, obchodně i technicky slabší, odstraniti dosavadní právní nejistotu a kolísavost judikatury — momenty důležité zvláště pro pojišťovny. Budoucnost teprve ukáže, jak dalece budou splněny naděje, kladené do nového zákona, tím spíše, že posud je pouze část jeho, a to daleko menší, v platnosti.

Také finanční právo pojišťovací doznalo podstatných změn; nařízením z 15. září 1915 nahrazena posavadní složitá a v četných směrech nejasná soustava pravidel o pojišťovacích poplatcích předpisy novými, zavádějícími procentní poplatky z pojistného a z plnění pojišťoven. Vedle značně zvýšené výměry pozbyly novou úpravou vzájemné ústavy výhody dříve jim poskytované v tom směru, že mohly odváděti poplatky škálové z úhrnu a nikoliv z individuálních účinnů, čímž získávaly. — Důležitá ustanovení pro pojišťovny obsahuje poplatková novela z 15. září 1915; nezakládá poplatnost ústavů, podstatně zvyšuje však jejich agendu zavádějíc povinnost sdělovati výplatu pojištěných kapitálů, splatných na základě úmrtí pojištěncova soudům a zadržovati, dokud soud svolení nedá, pětinu těchto kapitálů. — Také povinnosti daňové byly za války zejména válečnými přírůžkami podstatně zvýšeny; ohledy fiskální, rostoucími potřebami válečnými stále zesilované, pronikaly v celém oboru finanční politiky pojišťovací na úkor instituce. Jedinou výjimkou, datující se ostatně ještě do doby předválečné, je v novele o osobních daních z příjmů obsažené zvýšení obnosu placených premií životních, které pojistník může si sraziti ze základny pro vyměření osobní daně z příjmů.

Ani správní právo pojišťovací nezůstalo nezměněno. Nově upraven a doplněn byl minist. nař. z 28. května 1916, resp. z 29. prosince 1917 pojišťovací regulativ z r. 1896, při čemž hlavním motivem bylo jednak přizpůsobení jeho obsahu předpisům zákona o pojišťovací smlouvě, jednak ulehčení pojišťovněm při bilancování válečné půjčky; po dobu 10 let dovoleno ústavům účtovat je za cenu opatřovací: podstatný to průlom do oceňovacích předpisů regulativu a pokus o umělé udržování kursů.

K těmto aktům zákonodárným, bezprostředně a trvale pojišťovatelství se dotýkajícím, přistupují ještě četná nařízení, mající povahu opatření dočasných

(zejména četná nařízení o příročí zákonném i soudcovském, a to jak všeobecném, tak i omezeném na určitá území), dále změny v jiných zákonech pojištěním speciálně se nezabývajících, přes to mající na jeho provozování, alespoň pokud jde o určitá odvětví, veliký vliv. (Novely k všeobecnému zákoníku občanskému.) Jednotlivá opatření, jimiž přerušena nebo omezena zde činnost cizích pojišťoven, bývalému Rakousku nepřátelských států, neměla na vytváření našeho pojišťovatelství vlivu.

Jednou z nejdůležitějších událostí v českém životě pojišťovacím za posledního období dějin banky je vytvoření samostatné organizace výlučně českých pojišťoven, jehož zřízení se aktivně účastnila i Slavie. Účelem v r. 1915 vzniklého Pražského sdružení pojišťoven je ochrana a podpora specificky českých potřeb a zájmů pojišťovacích. Jestliže toto Sdružení vyvinulo ještě v dobách politické nesamostatnosti a vedle vídeň. Verbandu značnou činnost ve prospěch domácího pojišťovatelství, tím větší úkoly čekají je v nových poměrech a vývojových možnostech, před něž postavila politická svoboda veškeré podnikání hospodářské. — Druhou asociací za let válečných vzniklou je Svaz pro pojištění anormálních životů se sídlem ve Vídni, jehož účelem je pomocí dalekosáhlého rozdělení a vzájemného zajištění risik poskytnouti pojišťovací ochranu osobám se zhoršeným stavem zdravotním zásadně sice ještě pojistitelným, avšak za podmínek přísnějších než pravidelných.

Zatěžkáci zkoušku, kterou válka připravila veškerému životu hospodářskému, obstálo české pojišťovatelství ve svém celku se zdarem; nejen vyšlo z ní se základy neotřesenými a s existencí nedotčenou, nýbrž i v plnění svého poslání a specifických funkcí za dob nejkritičtějších ukázalo svou výkonnost a zdatnost.

Poslední období trvání banky přineslo však nejen vznik světové války, nýbrž i její zakončení a s ním i svobodu. Největší tato událost v dějinách národa v toku řady století má nedostihlé účinky i pro podnikání pojišťovací; samostatnost znamená nejenom přizpůsobení a úpravu politiky pojišťovací ve všech jejích složkách dle potřeb a zvláštností národa, nýbrž i nový rozmach na všech polích života hospodářského, což nepochybně se projeví i v rozvoji českého podnikání pojišťovacího.

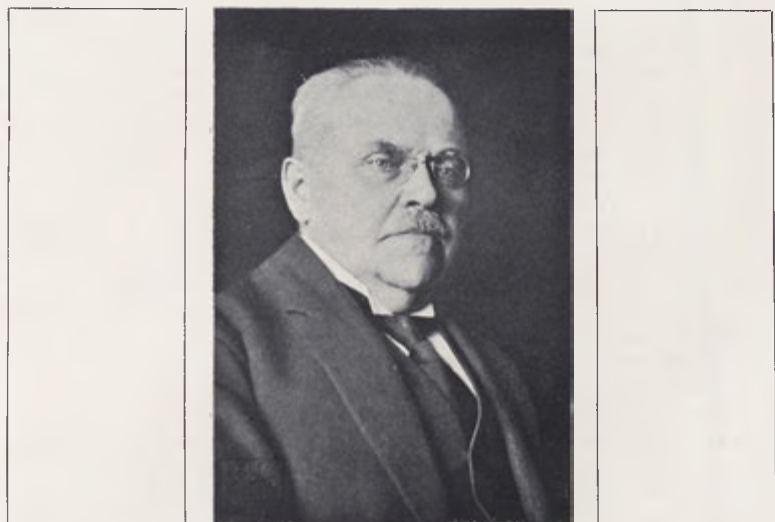
ČINNOST BANKY.

Poslední období dějin banky — trváním nejkratší — tvoří nejpohnutější dobu v jejím životním běhu, staví ji před úkoly nejtěžší a činí nejsilnější nároky na její výkonnost i sílu finanční. Situace, zejména s počátku pro všechny pojišťovny obtížná, ztížena je pro banku podstatně tím, že značná část jejího operačního území od počátku těsně se přimyká jevišti válečnému, nebo dokonce jeviště toto sama tvoří. Jsou to nejprve Halič, Bukovina, Bosna, Hercegovina, po zasažení Itálie i oblast generalátu lublaňského. Téměř po tři čtvrti roku odříznut jest styk ředitelství s generalátem lvovským, takže výsledky hospodářské tohoto generalátu z r. 1914 obsaženy jsou ve výročních zprávách pouze částečně. Přes

obtížnou situaci, kterou válka vyvolává v zemích, v nichž nebo v jejichž bezprostředním sousedství se odehrává, nepřestávají generaláty tyto pracovat, a to nejen ve vyřizování běžné agendy kancelářské, nýbrž i v zjednávání nových obchodů, pokud k tomu jsou kompetentní. Nejnepříznivěji působí válka v těchto zemích na platební způsobilost obyvatelstva, což odráží se ve velkém používání zákonitého přiročí při placení pojistného na rozdíl od území, tvořícího jádro tentoriálního působení banky. V něm »pojistné i ostatní platy povinné docházejí stále, byť i pomaleji než v dobách míru, a tím nám bylo umožněno, že vyplácíme plně veškeré splatné kapitály a důchody, zápůjčky na životní pojistky, zápůjčky hypoteční, vyšetřené náhrady všech odborů, aniž bychom používali platebních výhod, moratoriumem pojišťováním povolených.« (Výroční zpráva za rok 1914.)

Z událostí nejpronikavěji se dotýkajících provozovacího aparátu byl odchod četných úředníků za povinností vojenskou. Žádný z účastníků dojista nezapomene nikdy červencového pondělí po neblahém svátku anenském v r. 1914, v němž loučila se s bankou valná část sboru úřednického, aby na dlouhá léta vzdálila se životnímu svému zaměstnání a bojovala nebo i umírala v cizích službách. Po první částečné následovala v několika dnech všeobecná mobilisace první výzvy, zakrátko potom povolána výzva druhá, pak vypisovány znovu a znovu odvody. Již prvotní výzvy mobilisační odvolaly ze samotného ústředí na 57 úředníků a zřízenců, postupně prováděná »třídění« uložila povinnost vojenskou ne méně než 35 úředníkům, z nichž ovšem nemalá část včasným vyreklamováním byla bance zachována. Přes to zredukován byl sbor úřednický podstatně, a to o pracovníky, jsoucí v letech neproduktivnějších, takže po dlouhou dobu nutno bylo jen se zlomem sil zmáhati pracovní úkol v leckterých směrech zmnožený. Teprve ukončení války naplnilo opět kanceláře; bohužel, že četní a vynikající pracovníci nevrátili se více, buď padnuvše, nebo podlehnuvše válečným útrapám. Jsou to: Rudolf Zounek, Čeněk Sixta, Josef Hladěna, Karel Pejša, Karel Petříček, Jaromír Heinz, Vilém Heřmánek, Vincenc Horák, Josef Flégl, Karel Suchý, Václav Havlíček, Bohumil Šilhánek. Není vyloučeno, že počet jich bude rozmnožen o úředníky, dostavší se do ruského zajetí. Ke cti sboru úřednického budiž vytčeno, že nejeden z nich účastnil se vynikajícím způsobem jako člen legií osvobození národa. Jsou to, pokud dodnes možno zjistiti, zejména inž. Antonín Jelínek, dosáhší hodnosti praporečníka a vyznamenaný francouzským rytířským křížem čestné legie, pojistný technik a rovněž praporečník Jan Šeba, vojenský zmocněnec Československé republiky u italské vlády. Návštěva obou v bance po odloučení více než 4letém oslavena byla za účasti členů ředitelstva i správní rady způsobem jímavým a povznášejícím.

Vedle nich — dle došlých zpráv — slouží v legiích ředitel lvovské filiálky F. Syrový, posledně jako pokladník intendatury ve Vladivostoku, dále úředník centrály Zdeněk Končinský. Podobně jako služba vnitřní, utrpěla i služba vnější nemálo odchodem řady čilých jednatelů do války. Přirozeným důsledkem bylo podstatné porušení sítě organizační a nepříznivý vliv na vytváření poměrů produkčních, zejména v prvé době trvání války.

JUDr. Ladislav Klumpar.

Josef Daneš.

JUDr. Rudolf Pulkrábek.

Členové ředitelství v roce jubilejním.

Nejnáléhavějším úkolem banky bylo přirozeně udržeti pravidelný chod pracovní a plniti veškeré úkoly, které zejména válkou byly vyvolány. Také v ní vtiskovala zejména s počátku nejistota poměrů, do nichž se vstupovalo bez zkušeností a bez možnosti představy, jak se spád událostí vyvine, ráz celému postupu. Největší obavy vyslovovány byly přirozeně o rozsahu válečných škod, jaké asi utrpí odbor životní, dále o finanční situaci celkové, speciálně pak o platební možnosti, ochotě a způsobilosti pojištníků a dlužníků při placení pojistného a úroků. Skutečnost rozptýlila záhy veškeré tyto obavy. Finanční situace banky ukázala se za války neobyčejně dobrou, rovněž poměr škod jevil povšechně tendenci příznivou.

Přes rozsah a intensitu úkolů válkou vyvolaných nespokojila se banka pouhým vyřizováním běžné denní agendy. Přes její rámec nesla se činnost dvojím směrem. Především pokračováno v činnosti zakládací, jak na ni navázáno po delší přestávce v období předchozím. Provedena změna stanov, jejímž podstatným obsahem bylo rozšíření věcné působnosti o pojištění úrazové a povinného ručení; tím posavadní provozování, omezené na pojištění životní, požární, krupobitní, skla a proti krádeži vloupáním, rozmnoženo o dva další články, v nichž zahájena činnost 1. ledna 1919. Dalším aktem zakládacím je rozdělení území haličského na dvě oblasti a přikázání části západní nově zřízenému generalátu krakovskému, což provedeno bylo ještě krátce před vypuknutím války. K vyřizování běžné agendy a k působnosti zakladatelské přičleňují se jako třetí složka válečné činnosti bankovní přípravy na dobu mírovou a na další teritoriální vzrůst ústavu. Podstatnou část těchto příprav tvoří finanční zbrojení; z výročních přebytků tvoří se fondy organizační, jichž výše dosahuje koncem r. 1917 na 800.000 K. Vedle toho činí se přípravy vnitřní, z nichž nejdůležitější je přetvoření aparátu správního zřízením ústřední kanceláře jako sboru iniciativního, informačního a kontrolního, jsoucího v přímém styku s vrchním vedením.

Péče o sociální zabezpečení zaměstnanců dochází výrazu v mimořádném a značném dotování fondů pensijních. Na 1,150.000 K bylo z výročních přebytků věnováno k tomu účelu za léta 1915 až 1917.

Zajímavý pokus proveden byl na poli odborného vzdělání; aby úřednictvo seznámeno bylo s novou úpravou pojišťovací smlouvy, konány na podzim r. 1916 přednášky v zasedací síni Obchodní a živnostenské komory, v nichž vyložena podstata i praktický dosah hlavních ustanovení pojišťovacího řádu.

Sympaticky působí, že banka nedala rozsáhlý svůj aparát správní do služeb válečných, zejména že zůstala stranou propagace válečné půjčky, která zejména od ústavů nečeských byla se značnou energií rozvinuta.

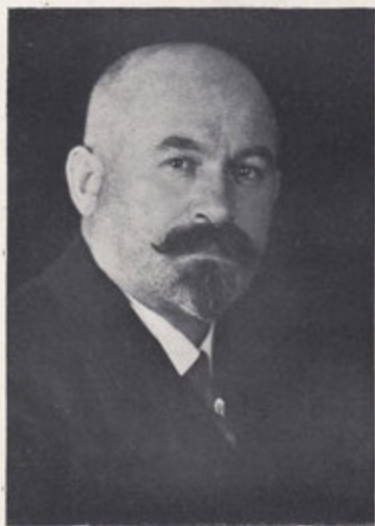
Obchodně i finančně pokročila banka ve čtvrtém období svého trvání značně. Zřejmě to z okolností, že příjem premiový zvýšil se — přes počáteční pokles produkce životní — do konce r. 1917 téměř o milion korun (na více než 15 milionů korun), rezervy a fondy vzrostly o více než 25 milionů korun, rovněž značně stoupló jmění banky včetně pensijních fondů, překročivši v roce 1917 100 milionů korun.

Bohumil Holeček, místopředseda banky.

Václav Štech.

Jan Malkus.

Josef Sochor.

Místopředseda a členové správní rady v roce jubilejním.

Zvláštní péče věnována finanční konsolidaci; jeví se to nejen tvořením nových fondů, zejména organizačních, majících ulehčiti rozvinutí obchodního ruchu mírového a mimořádným dotováním fondů ostatních (zejména pensijních, pro kursovní difference atd.), nýbrž i vyrovnáním všech kursovních ztrát, s nimiž banka do nového období vstupovala, a neobvyklým vzrůstem fondů pro kursovní difference.

Z nejdůležitějších změn osobních v orgánech volených je vstup člena správní rady JUDr. Rudolfa Pulkrábka do ředitelství jako čtvrtého jeho člena ve smyslu změněných stanov. Ze správní rady odchází JUC. Václav Choc; nastupuje za něho náhradník František Mařík, který v r. 1918 spolu s členem správní rady Františkem Maškem vystupuje. Za ně přicházejí nynější ministr národní obrany Václav Klofáč a dosavadní přehližitel účtů JUDr. Václav Houser.

Značné změny nastávají v tomto období ve vedoucích místech úřednických. Z odboru životního odchází na odpočinek vynikající pracovník a známý spisovatel J. D. Konrád; na jeho místo jmenován v r. 1916 přednostou a v r. 1918 odborovým ředitelem dosavadní jeho zástupce František Řehka. V odboru požárním umírá v r. 1916 přednost inž. Jaroslav Matouš; přednostou odboru požárního stává se v r. 1918 inž. Miroslav Glückselig. Namísto přednosta odboru krupobitního Adolfa Křížka, zemřevšího v r. 1918, nastupuje přednost Vincenc Šejhar. Odbor pro pojištění proti krádeži vloupáním vede přednost Karel Schreier, odbor úvěrní přednost Jindřich Nechanský, odbor pro pojištění úrazové a povinného ručení přednost Jaroslav Čihák. V r. 1916 jmenován po docentu Josefu Benešovi odpovědným matematikem úředně autorisovaný pojišťovací technik Václ. Choděra.

Zeměpanským komisařem je do r. 1916 dvorní rada Antonín Mařánek; v tomto roce jest jmenován na jeho místo okresní hejtman Josef Stinný.

*

ODBOR ŽIVOTNÍ

V odboru životním působila válka nejsilněji na pohyb pojištěných kapitálů. Stav jejich jeví silnou tendenci sestupnou, která teprve během roku 1917 se zastavuje. Ještě rok 1914 — jehož sedm měsíců spadá ostatně do doby míru — končí vzrůstem ve stavu pojištěných kapitálů, ovšem ne vyšším než čtvrt milionu korun, ale již v r. 1915 nastává silný pokles, který stupňován je v r. 1916; úbytek dosahuje v něm téměř 12 milionů korun. Hlavní příčinu sestupu v kmeni pojišťovacím tvoří neobyčejný pokles produkce, způsobený rozrušením sítě organizační, všeobecnými poměry hospodářskými a odchodem neproduktivnější a pojištění neschopnější části obyvatelstva za službou vojenskou. Nejnižšího stupně dosáhl obnos nově přijatých přihlášek v r. 1915 (sotva 2 miliony korun), tedy ani třináctý díl obnosu z r. 1913. V r. 1916 sice produkce vzrůstá, ale teprve v r. 1917, kdy poměry počínají se ustalovati, úspory alespoň u jistých vrstev se zvětšují, nastává obrat, takže nová produkce převyšuje odpad a celkový stav proti roku 1916 se zvětšuje (o více než 5 milionů korun), dosahuje výše 212·6 milionů korun s premií více než 9·6 milionů korun. — Dalšího vzrůstu doznává průměr pojištěných kapitálů; stoupá z 3255 K v r. 1914 na 3410 K koncem období.

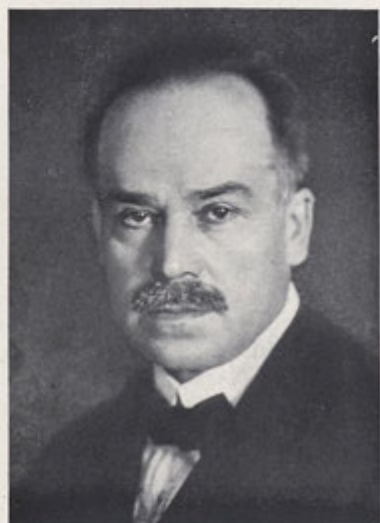
František Malý.

Václav Karbus.

Václav Klofáč.

JUDr. Václav Houser.

Členové správní rady v roce jubilejním.

Pozoruhodný obraz představují položky úbytkové; všeobecně se čekalo, že důsledkem války rozměrů nikdy netušených podstatně stoupne úmrtnost, počet storen, výše odkoupených pojistek. Skutečnost tyto obavy nesplnila. Pouze dva roky, 1915 a 1916, vykazují vyšší výplatu kapitálu než očekávanou, a to jen 0·11%. V r. 1917 činí normální odpad 485 milionu korun. — Nápadný je pohyb výplat za zpět koupené pojistky. Klesá každým rokem tohoto období, takže v roce 1917 dosahuje pouze 166.000 K proti 438.000 K v r. 1914. Také počet storen nedosahuje pozoruhodné výše.

Přebytky za války značně stouply; příčina spočívá v poklesu režie, způsobeném úbytkem produkce. Průměr ziskový pohybuje se kolem 670.000 K. Dividendy členům, pokračující ve svém vzestupu, jsou stále vypláceny. Veliký vzrůst znamená fond dividendový, což souvisí s hospodářskými výsledky; koncem r. 1917 činí přes 2·16 milionu korun; vzrostl tedy za války více než o třetinu.

Úhrn rezerv a fondů dosahuje koncem čtvrtého období téměř 85 milionů korun; z toho činí prémiové rezervy a přenosy na 76 milionů korun. Válečná reserva, která slouží k doplnění rezerv při škodách válečných na pojištěný kapitál, přirozeně poklesla, nikoliv však podstatně. Přes rozměry, jichž válka nabyla, a přes délku časového trvání ubyla z ní necelá čtvrtina. V r. 1917 výše její dokonce — byť nepatrně — stoupla proti r. 1916, činíc více než 1·41 mil. korun. Fond záručovací po úhradě zálohy, poskytnuté na krytí kurzových ztrát, dosáhl výše 1 64 milionu korun. Nově přibyl fond organizační obnosem 500.000 K; fond pro zápujčky hypoteční stoupl na 400.000 K.

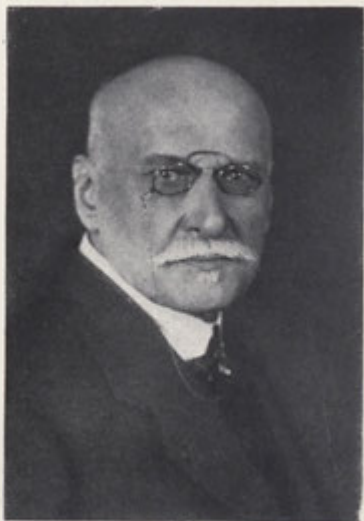
Veliký vzrůst znamenají aktiva odborů životních; stoupla za války o více než 20 milionů korun, na více než 84·7 milionu korun; výnos uložených jistin činil koncem období přes 4 44 milionu korun.

*

ODBOR POŽÁRNÍ

Vliv války na odbor požární jeví se ve dvou směrech: v rozvoji obchodů a v pohybu kvoty škodové. Stav prémiových příjmů vykazuje v prvním roce války — po prvé opět po době 19 let — úbytek, byť i jen zdánlivý. Mimořádné poměry nedovolují totiž účtovat pojistné generalátu lvovského, odříznutého válkou. Avšak již v příštím roce objevuje se vzrůst premii, v nichž figuruje již i obchod haličský. Postupně stoupání cen všech statků vede k úměrnému zvyšování pojistných hodnot, což opět se odráží ve výši pojistného, do pokladen banky plynoucího. Zvlášť rychlý vzrůst jeví se v r. 1917; přírůstek je zde největší za celého trvání banky, přesahuje 460.000 K. Tak příjem prémiový dostupuje v 49. roce téměř pět a půl milionu korun, pojištěná hodnota pak téměř 1·8 miliardy korun proti 1·55 miliardy v r. 1914.

Opačný pohyb vykazuje proti tomu kvota škodová. Průměr její je za války — srovnáváme-li jej s periodami předchozími — nejnižší, blíže se 50%. Nejnižší číslo vykazuje rok 1916; ani ne 33%, tedy bezmála o 16% méně, než posud činilo minimum za celé trvání požárního odboru (48·12% v roce 1873).

František Vlach, vrchní ředitel.

Josef Milde, ředitel účtárny a náměstek vrchního ředitele.

Priznivě utváření poměru škod přivodilo jednak podstatné zvýšení průměru přebytkového proti letům předchozím, jednak umožnilo nemálo další finanční poděpení odboru. Na úhradu ztrát tehdy dosud neznámých z generalátu lvovského zaúčtováno do rezervy pro škody nevyřízené v r. 1914 obnos 200.000 K, v roce příštím pak 300.000 K. Vedle toho pamatováno zřízením organizačního fondu ve výši 300.000 K na značnou potřebu pohotových prostředků, která se objeví po válce, zejména k obnovení a zesílení sítě organizační, za války porušené. Velkého zvýšení dosáhl fond zaručovací: stav jeho blíží se koncem roku 1917 téměř 6 mil. korun, jsa o více než 420.000 K vyšší úhrnu prémiového příjmu. Nejjasněji dokumentován je skvělý stav finanční odboru požárního obnosem jmění, které převyšuje v 49. roce trvání banky značně 10 mil. korun.

*

ODBOR KRUPOBITNÍ.

V základních rysech podobá se čtvrté období v odboru krupobitním letům 1908 až 1913. Průměr premií jest o něco nižší, než v těchto letech, dosahuje 550.000 K Pojištěná hodnota stoupá z 145 milionu korun v r. 1914 na 171 mil. korun v r. 1917. Škody pohybují se kol 72% s maximem 108.23% v roce 1916

a minimem 46 99% v roce 1917. Všechny čtyři roky vykazují přebytky v průměrném obnosu 45.000 K. Také finančně odbor pokračuje rychlým tempem; fond zaručovací vystupuje koncem r. 1917 na 710.000 K, jmění pak na 727.000 K.

*

O D B O R P R O P O J I Š T Ě N Í P R O T I K R Á D Ě Ž I V L O U P Á N Í M.

V odboru pro pojištění proti krádeži vloupáním se tendence, projevené za prvá čtyři léta jeho trvání, podstatně zesilují. Jeví se to především v postupu obchodním. Pojištěné hodnoty stoupají zejména v posledním roce, kdy přírůstek pojistné hodnoty činí na 55 milionů korun. Působí zde silně vlivy války: především pokles hodnoty peněz a prudce vystouplé ceny statků, pojistné ochrany potřebných; za druhé přibývajících zločinností a nebývalý počet krádeží tvoří vhodný moment psychologický, vyvolávající nebo posilující chut k pojištění. Tak v závěru období činí pojistné hodnoty již obnos 252 milionů korun, prémie pak 261.000 K. S trváním války a stupňováním jejích důsledků roste i kvota škodová; maxima — 35-39% — dosahuje v roce 1917. Přes to vykazuje odbor stále přebytky průměrem 57.000 korun ročně.

Finanční konsolidace pokračuje stále výrazněji; zaručovací fond dosahuje v posledním roce 275.000 K; reprezentuje tedy více než 105% přijatých premií. Aktiva činí r. 1917 na 363.000 K.

*

P O L I T I K A U K L Á D A C Í.

Také na politiku ukládací působí silně válka. Tlumí především tendenci, projevenou tak výrazně v období předchozím a nesoucí se k snížení stavu cenných papírů ve prospěch zápůjček hypotečních. Zmenšuje dále — nemáme-li na zřeteli úkoj státní potřeby úvěrové — ukládací možnosti, což vyniká délkou trvání války stále ostřeji. Tak obávaný nedostatek mobilních prostředků za války se nedostává, naopak stoupá množství pohotových prostředků, nenalézajících kromě vkladů u bank a odiosních válečných půjček vhodného umístění.

Hypoteční zápůjčky stoupají v prvých 3 letech poměrně i naprosto; činí v r. 1915 již více než 47% z aktiv; v příštím roce klesají relativně, v r. 1917 i absolutně, přes to však investováno je v nich k závěru více než 30 milionů korun. Úbytek lze vysvětliti jednak snížením potřeby úvěrové, nalézající v době nadbytku peněz, jak postupem války se projevuje, ochotného úkoje na všech stranách, jednak splácením zápůjček v dřívějších dobách kontrahovaných. Utváření poměrů v dobách válečných prokázalo, že hlavní argument proti investici hypotekárním uváděný, totiž immobilisování peněžních prostředků, kdežto válka prý bude vyžadovati hojnost prostředků mobilních, ukázal se neodůvodněným. Průměrná účast hypotečních zápůjček v aktivech činí v tomto období na 43%.

František Řehka, ředitel odboru životního.

F. B. Wurm, ředitel generálního zastup. v Brně.

Snaha, omeziti držbu cenných papírů v třetím období s velikou intensivitou se objevující, nemůže se v tomto období uplatniti. V cestu staví se jí nutnost nákupů válečných půjček. Tak zastoupení cenných papírů počíná opět stoupati, nedosahuje však ani zdaleka relativní výše období předchozího. Průměrem činí efekty v tomto období 36% aktiv; v konečném roce investováno je v nich na 33 milionů korun. S postupujícím nadbytkem peněz a klesající měrou úrokovou souvisí v tomto období silný vzestup cen ukládacích papírů, zejména českých. Kursovní přebytky takto docílené nejen že dovolují úhradu zálohy na krytí ztrát v období předchozím od fondu zaručovacího poskytnuté, nýbrž nechávají vystoupiti fond pro kursovní difference do výše téměř 3 milionů korun.

Zápůjčky na vlastní pojistky, zaujímající co do výše vložených kapitálů třetí místo, klesají, dostoupivše v r. 1915 výše 7.05 milionů korun, absolutně i relativně. V r. 1917 činí málo přes 6.84 milionů korun, nezabírajíce ani celých 9%. Podstatně stoupají vklady u peněžních ústavů, reprezentující v r. 1917 více než 11 milionů korun a kvotu 13%; příčina leží v nedostatku umisťovacích možností. Majetek nemovitý nepředstavuje — při absolutní výši 800.000 K — ani 1% úhrnu aktiv; rovněž hotovosti pokladní jsou nepatrné.

*

BANKA V JUBILEJNÍM ROCE.

V čele správní rady banky stojí v roce jubilejním předseda Josef Hucl, člen Národního Shromáždění a majitel mlýna v Koterově; náměstkem jeho je místopředseda Bohumil Holeček, stavitel na Král. Vinohradech.

Členy ředitelství vedle předsedy banky jsou: JUDr. Ladislav Klumpar, zemský advokát v Praze, Josef Daněš, nájemce velkostatku v Předboři, JUDr. Rudolf Pulkrábek, vrchní úředník Hypoteční banky království Českého v. v.

V správní radě zasedají mimo jmenované: JUDr. Václav Houser, ředitel nemocenské pokladny v Praze, Václav Karbus, ředitel nemocenské pokladny v Praze, Václav Klofáč, ministr Národní Obrany, Jan Malkus, rolník v Pasekách, František Malý, rada okresního výboru v Libochovicích, Josef Sochor, rolník v Štenci, Václav Štech, spisovatel a ředitel Národního divadla v Brně.

Ve sboru úřednickém zaujímá vůdčí místo vrchní ředitel František Vlach; jeho náměstkem jest ředitel účtáren Josef Milde. Ředitelským tajemníkem je JUDr. Frant. Sedláček, tajemníkem JUDr. Václav Peča. Odpovědným matematikem je úředně autorisovaný poj. technik Václav Choděra. Odboru životnímu stojí v čele ředitel Frant. Řehka, požárnímu přednosta inž. Miroslav Glückselig, úvěrnímu přednosta Jindř. Nechanský, krupobitnímu přednosta Vincenc Šejhar, odboru pro pojištění proti krádeži vloupáním přednosta Karel Schreier, pro pojištění úrazové a povinného ručení přednosta Jaroslav Čihák. V oddělení hypotečním je přednostou Zdeněk Tichánek. Pokladníkem je Karel Svoboda.

Vedle hlavního ústavu pracuje v roce jubilejním sedm filiálek, respektive generálních zastupitelstev, které vedou: ředitel F. Wurm brněnskou, tajemník dr. Ivan Bole po řediteli Ivanu Hribarovi lublaňskou, ředitel Josef Hanuš záhřebskou, ředitel František Syrový lvovskou, dirigent Josef Svěrák vídeňskou, dirigent Jaroslav Distl krakovskou; uprázděno je vůdčí místo filiálky sarajevské; závěrečným činem zakladatelským je zřízení filiálky na Slovensku v Bratislavě.

*

Dovršení padesátiletého trvání Slavie je více než vnitřní událostí ústavu samého. V dějinách jejích osudů uzavřena jest významná kapitola českého života hospodářského, jeho snah, bojů, cílů. Vzrůst, rozvoj a úspěchy Slavie znamenají

Reprodukce Muchovy plakety pro Slavii.

však současně triumf myšlenek, které byly jádrem ideového programu zakladatelů: myšlenky hospodářského osamostatnění, svépomoci, slovanské pospolitosti.

Léta, ohraničující uplynulé padesátiletí, tvoří mezníky politických dějin národa: rok 1868 vyvolává uvědomělý boj za vydobytí samostatnosti, rok 1918 samostatnost tuto přináší. Svoboda staví Slavii před nové a velké úkoly; »národní soustava« českého pojišťovatelství, již kladli si za cíl zakladatelé, není doposud dosažena; sloučení s bratrskou větví slovenskou ukládá povinnost pomoci na poli pojišťovacím; změna poměrů hospodářských vyvolává plány prohloubené a rozšířené činnosti územní i věcné. Úkoly, s nimiž Slavia vchází do druhého půlstoletí, jsou veliké. Nuže, mají-li býti splněny, platí i zde prosté heslo, které dal národu tvůrce jeho svobody, sotvaže po letech vyhnanství po prvé opět vstoupil na půdu osvobozené otčiny: Do práce!

JUDr. Václav Peča.

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVA.

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVÍ V LUBLANI.

Když čeští vlastenci v roce 1868 zakládali pojišťovnu ve větším stylu, dali jí jméno Slavie. To jméno bylo do jisté míry programem nového ústavu. Působnost jeho neměla se totiž vztahovat jenom na země koruny svatováclavské, pro které nová pojišťovna především založena byla, nýbrž na země slovanské vůbec. Především v říši rakousko-uherské a pak postupně i ve vlastech slovanských mimo tuto říši.

Věrní tomuto programu usnesli se zakladatelé banky Slavie zahájit činnost její současně v zemích českých a ve vlasti slovinské. Nestalo se to náhodou, nýbrž ze zralého uvážení veškerých okolností. Již tehdy totiž byly — ač v rysech mlhavých — pro ostroumné pozorovatele vidny kontury budoucího těsného spolenectví českého a slovinského národa. Mimo to hospodářské poměry v českých vlastech a v domovině slovinské podobaly se více než kdekoliv jinde v širém slovanském světě. Spolupůsobením nového, v národohospodářském ohledu nad míru důležitého ústavu, měl se slovinský jih těsněji připoutati na český sever. Byl to první pokus sprostiti slovinský národ od hospodářské závislosti německé. Banka Slavie konala tudíž v tom ohledě pionýrské služby, neboť připravovala cestu k dalším akcím, jež od té doby vykonal a i v nynější době na slovanském jihu koná český kapitál.

Činnost banky Slavie v zemích slovinských datuje se od zřízení jejího generálního zastupitelstva v Lublani, jehož vedení bylo svěřeno generálnímu zástupci Janu Ladislavu Černému. Kanceláře generálního zastupitelstva nalézaly se v prvním poschodí Schreuerového domu č. 5 (nynější Filipového dvoru) v Špitálské (nynější Stritarové) ulici.

Slovinskou veřejností, již tehdy vlastně representovaly jen Blejweisovy »Novice« v Lublani a »Slovenski Narod« v Mariboru, bylo zřízení generálního zastupitelství přijato velmi sympaticky. Také její generální zástupce J. L. Černý dovedl si získati důvěru slovinských vlasteneckých kruhů a těšil se všeobecné oblibě. Přes to organisace, již se chopil rázně, nemohla kupředu tak, jak toho v zájmu ústavu a emancipace slovinského národa od národohospodářské poroby německé — a částečně i italské — bylo žádoucí.

Příčiny tohoto zjevu byly různé. Předně konservatism sedláků, kteří pojišťovali své budovy u »Štyrskohradecké« a tři terstských ústavů, za druhé v širokých vrstvách lidu — někdy v celých okresech — panující nechuť k pojišťování vůbec. Ale nejvíce ona, až do našich dnů ztěžující nám národohospodářské podniky nedůvěra, že bychom Slovani z vlastní síly mohli něco velkého a zdárného provést.

Byly-li takové obtíže při organizační a akviziční práci pro odbor požární, stavěly se práci pro odbor životní ještě větší překážky v cestu. Vždyť to bylo pole, které až doposud leželo ladem. O pojišťování požárním alespoň městské obyvatelstvo a zámožnější sedláci měli jisté vědomí; pojišťování životní bylo však vůbec neznámo. Přes vše to se usilovné práci J. L. Černým sestaveného sboru organisátorů, kteří procestovali veškeré slovinské území a i chorvatskou část Istrie, poštětilo v letech 1870 a 1871 docíliti uspokojivých úspěchů jak v požárním, tak obzvláště v životním odboru. Organisátoři tito byli vydatně podporováni slovinským tiskem, jenž k pojišťování animoval a podle hesla »Svůj k svému« jediný slovanský pojišťovací ústav doporučoval, a pak — a to v míře neúplnější — od slovinského kněžstva, které nejen samo šmahem se na život pojišťovalo a i kostelní budovy v čas skadencí bance Slavii do pojišťování svěřovalo, ale banku také horlivě dále doporučovalo.

Vše to mělo za následek, že počet členstva vzrůstal a příjem pojistného potěšitelně stoupal. Ale tu postavila se v cestu jedna z těch zlých vlastností lidských, která tak často zmaří nejlépe zosnované podmínky: závist.

Jistí avanturisté, jimž běželo jen o vlastní prospěchy, dovedli v pojišťovacích věcech nezkušeného tehdejšího politického vůdce E. H. Costu získati pro plán založení slovinské národní pojišťovny. J. L. Černého, s kterým se E. H. Costa, jenž zastával úřad právního zástupce banky Slavie, o věci radil, získali faiseři tím, že mu nabídli generální zastupitelství banky »Slovenije« — tak svůj ústav pokřtili — pro Čechy, Moravu a Slezsko v Praze.

Když J. L. Černý v roce 1873 přestoupil k »Sloveniji«, svěřeno generální zastupitelství prozatímnímu vedení bývalého organisátora Josipa Kristana. Ovšem ztratila Slavie přízeň veřejného mínění, které se nyní začalo rozhřívati pro »Sloveniji«. Také kněžstvo pracovalo vši parou pro nový ústav. Jediný list »Slovenski Narod« zůstal Slavii věrným, protože — jak pozdější vývin věcí do svědčoval vším právem — zakladatelům nového ústavu a schopnostem dr. E. H. Costy nedůvěřoval.

Ve vývinu generálního zastupitelstva v Lublani nastala ovšem následkem uvedených okolností přestávka. Generální ředitelství mínilo čeliti tomu přeložením generálního zastupitelství do Terstu, kdež ke konci roku 1873 byl v prvním poschodí domu č. 14 na »Korsu« najat byt, kamž na začátku roku 1874 přestěhovalo se generální zastupitelství z Lublaně. Vedení jeho bylo nyní svěřeno velkoobchodníkovi Franji Andriju Plešetovi.

Budova banky v Sarajevě.

Přeložení generálního zastupitelství z Lublaně do Terstu neukázalo se obchodně příznivým. Přes veškerou dobrou vůli F. A. Plešeta nehnul se obchod a J. L. Černým získané členstvo menšilo se ode dne ke dni. Příčinou toho bylo, že Terst ležel na periferii území, pro které bylo zřízeno generální zastupitelství a že tehdy byl slovinskému národu ještě cizím městem, kdežto k Lublani každý uvědomělec patřil s láskou a úctou. Správní rada, seznavši brzy příčinu úpadu slovinského obchodu, usnesla se ke konci roku 1875 přeložiti generální zastupitelství zpět do Lublaně. Jmenovala pak mladého úředníka svého, J. Hribara, generálním zástupcem a ponechala mu učinit veškerá potřebná opatření za příčinou přestěhování kanceláře z Terstu do Lublaně.

Dne 15. května 1876 otevřena byla v Lublani na Mestnem trgu v prvním poschodí domu č. 7 kancelář generálního zastupitelstva. Datum to významné jest pro vývin slovinského obchodu banky Slavie. Nový generální zástupce zjednal především pořádek. Pak se chopil práce s mladistvou silou a neúnavnou pilí. Následek toho byl, že číslo členů stále rostlo a že pojistného tak utěšeně přibývalo, že správní rada po roce potvrdila definitivně generálního zástupce v úřadě. Brzy nato poctila ho titulem ředitele.

Ředitel J. Hribar, jenž sloužil bance naší již 49 let a byl jako generální zástupce v Lublani, vedoucí obchod a kancelář ve vlastní režii, 43 let samostatným podnikatelem, může tedy, jako generální ředitel a správní rada, o jubileu banky naší se zvláštním uspokojením pohlížeti zpět na plody činnosti své. Ač, důvěrou národa poctěn, byl 18 let zemským, 5 let říšským poslancem a přes 14 let starostou města Lublaně, přece v horlivosti pro banku naši neustal, čímž stalo se, že generální zastupitelství v Lublani jest naší nejsilnější filiálkou. Máť přes 60.000 členů a zaměstnává 30 úředníků a úřednic. Kancelář jeho jest doposud co do počtu úřednictva největší privátní kancelář v Lublani.

Jest samozřejmo, že po všem řečeném původní místnosti kancelářské na Mesnem trgu staly se brzy těsnými. Proto přestěhovala se kancelář po čtyřech letech do prvního poschodí domu č. 7 na Dunajské cestě a po dalších pěti letech do druhého poschodí domu »Matice Slovenské« na Kongresnem trgu, kdež zůstala do roku 1887. V tom roce zakoupila banka svůj vlastní dům v Gospodské ulici č. 12. Dům tento opatřen byl architektem Blechou novou pěknou fasádou; avšak v roce 1895 byl zemětřesením tak porouchán, že musilo celé první poschodí zbouráno a znovu zbudováno býti. Po dobu znovubudování umístěna byla kancelář v dřevěném, také pro zimní pobyt zařízeném baráku na Bleiweisově cestě vedle hlavního Lattemannova stromořadí.

Jak všechno, co prosperuje, budí závist, tak nemohla se jí ubrániti také banka Slavie za příčinou pěkného vývinu na Slovinsku a později také v Dalmatsku. Konkurence začala ji osočovati a hleděla jí všemožně uškodit. Leč veškeré machinace nevedly k cíli. Obchod generálního zastupitelstva lublaňského rostl a rozkvétal přes úsilí cizáckých a těmito najatých domácích osočovatelů.

Poměry se v tomto ohledu nezměnily ni tehdy, když založena byla v Lublani na začátku tohoto století nová pojišťovna. Ne aby se byla obrátila při akvizicních pracích svých proti cizáckým, všemu slovinskému nepřátelským ústavům, nýbrž začala — na nemalou radost těchto — především bance Slavii odcizovat členstvo. Podařilo se jí to namnoze; avšak u většiny členů banky Slavie, a to takových, již mají pojištěné lepší objekty, minulo se veškeré úsilí odluzovatelů s úspěchem. Za to však touto soutěží z národní strany povzbuzené generální zastupitelství lublaňské dalo se do intensivnější činnosti, takže úbytek členstva nejen paralysovalo, nýbrž tak hojný počet nového získalo, že roční pojistné zrovna v poslední době od roku k roku se zvedalo. Ovšem přispěla k tomu známá kulance banky Slavie a její obliba u obecnstva, o kterouž si úřednictvo generálního zastupitelství lublaňského a četní jeho místní zástupcové — počtem téměř 500 — získali zvláštní zásluhy.

Jest nesporno, že banka Slavie dopomohla k tomu, aby národ slovinský emancipoval se od cizího kapitálu a vlivu a aby na národohospodářském poli vstoupil do styků s bratrskými národy slovanskými. Zvláště generální zastupitelství lublaňské se svým ředitelem pracovalo konsekventně k tomu a jsou úspěchy této práce vidny v různých ústavech a podnikcích, jež již po drahá léta blahodárně působí. —

Však nejenom na národohospodářském poli přičiňovala se banka Slavie býti slovinskému národu prospěšnou; ruku v ruce s tím podporovala také jeho úsilí v bojích o národní práva. Co žádný slovinský vlastenec tehdy provést si netroufal — slovinské úřadování u soudů — to stalo se pevnou vůlí J a n a L a d i s l a v a Č e r n é h o skutkem. Dle jeho příkazu musel dr. E. H. C o s t a podávati jakožto právní zástupce Slavie slovinská podání k soudům. A v roce 1876, když tehdejší právní zástupce banky dr. A l f o n s M o s c h e rozhodně varoval před slovinským úřadováním a toto své stanovisko hájil docela ve zvláštním dopise na generální ředitelství v Praze, byl to zase ředitel J. Hribar, jenž pevně stál na tom, že jménem banky Slavie musí se bezvýmínečně se všemi úřady úřadovati v jazyku slovinském. Tím způsobem stala se banka Slavie přední bojovnicí pro jazykovou práva národa slovinského.

Že banka Slavie podporovala mnohé národní instituce — a některé z nich velice štědře — jest po řečeném samozřejmé. Směle může si proto o svém jubileu připomínati, že svou velikou misi jako mezi národem českým, věrně konala také mezi spojeným s ním národem slovinským.

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVÍ V BRNĚ.

V době založení banky Slavie bylo národní uvědomění na Moravě vlastně ještě v počátečním vývoji: převážná většina měst — zejména čelnější a důležitější — měla německá obecní zastupitelstva; vyjma v letech 1867 a 1868 při německých gymnasiích v Brně a Olomouci zřízených českých paralelek nebylo žádných českých středních škol a bylo proto české inteligence jen poskrovnu. O hospodářských podnicích širšího významu nebylo vůbec řeči — tehdejší vlastenecká generace neměla pro to hrubě ani porozumění. Přijato bylo tedy ustavení banky v českých kruzích moravských dosti lhotejně a teprve nastalé politické události rozvířily hlavně na venkově poněkud hladinu národního vědomí a tím vzbudily i zájem pro pojišťování u banky Slavie, ač nikoho nenapadlo, že by banka mohla vůbec se státi nějakou vážnou konkurentkou domácí c. k. výs. moravsko-slezské vzájemné pojišťovně, tehdy povětšinou ještě v rukou českých se nalézající.

Pro Slavii bylo příznivou okolností, že za generálního zástupce, později ředitele své moravské odbočky podařilo se jí získati mladého, snaživého, ideálního národního pracovníka Josefa Svatopluka Wurma v Olomouci, kde generální zastupitelství se původně zřídilo. J. S. Wurm započal pracovati s plnou energií a poměrně brzy — díky svým osobním známostem a popularitě rodného jména — získal v životních a pak i živelních odborech slušný počet pojištěnců. Kancelář byla v Olomouci umístěna ve Ferdinandově ulici a prvními úředníky byli pp. G. Slezák. J. Navrátil (oba později hlavními zástupci v Olomouci) a J. Novák.

Při tehdejších nedostatečném železničním spojení záhy se však seznalo, že z Olomouce není dobře možno působiti na západní a jižní Moravě, proto v červenci 1871 přestěhovalo se generální zastupitelství do Brna. Příznačným pro tehdejší brněnské poměry bylo, že nebylo lze pro českou banku získati místnosti; majitelé domů buď nechťeli, anebo báli se přijmouti ryze český ústav a teprve po dlouhém hledání a vyjednávání našel se konečně proti nádraží v Padovcově domě (nyní Nádražní náměstí č. 3) pětipokojový byt, z něhož dvě místnosti určeny byly pro úřadovnu banky. Po přestěhování se započaly však nové svízele s vývěsným štítem. Jakmile ostatní nájemníci se dověděli, že má býti na domě připevněn český štít, ohrazovali se proti tomu u majitele domu, a zase jen po rozčilujícím delším

Josef Hanuš, ředitel generálního zastupitelství
v Záhřebu.

František Syrový, ředitel generálního zastupitelství
ve Lvově.

vyjednávání bylo docíleno, že malá tabule naznačovala kanceláře vznikajícího, zatím nepatrného ústavu, který za posměchu německých listů dával si hrdě název banky. Tehdy totiž v celém Brně nebylo na domech žádných českých štítů; i těch několik málo českých živnostníků bálo se krámky své v českém, či jak v té době všeobecně se říkalo, v moravském neb slovanském jazyce označovati.

Persekuce českého národa dotkla se i banky Slavie. Odvislým osobám bylo zakázáno přijímati zastupitelství a na mnohých místech četníci strhávali plakáty, zvoucí k pojišťování, později zase zástupcové byli šikanováni předepisováním výdělkové daně z nepatrných provisních příjmů. Poněvadž však tlak budi protitlak, stalo se národním příkazem uvědomělého vlastence, pojistiti se u Slavie a banka stala se tak bezděky složkou národního boje.

Velkého a rozhodujícího významu docílila Slavia v roce 1874. Jediná moravská a jedna z nejstarších pojišťoven v Rakousku vůbec, c. k. v. s. moravsko-slezská vzájemná pojišťovna byla do té doby — jak již poznamenáno — většinou v rukou českých. Hospodářsky ovšem nepoměrně silnějším Němcům jednalo se proto o to, dostatí ústav se značnými rezervními fondy do svých rukou a to podařilo se jim změnou volebního řádu. Český výbor ústavu, jsa nedostatečně informován o skutečných poměrech pojištěnců a výši pojištěných obnosů v německých městech a na českém venkově, sám to byl, který volební řád změnil a při následujících

volbách zvítězila veskrze německá kandidátní listina. V uvědomělé části českomoravského lidu nastalo z toho ovšem veliké, ba ohromující překvapení, a byť i s mnohých stran bylo dokazováno bývalo, že budoucně mohou zase zvítěziti čeští kandidáti — což ukázalo se však při pozdějších, se vši vervou podnikaných pokusech býti marným — tedy přece jen prozíravější a informovanější hleděli jiných cest, a tu český politický spolek v Brně vydal heslo: z Mor. vzájemně vystupovati a k bance Slavii se přihlašovati! Byť i vzhledem k ostrým stanovním předpisům byla většina daných výpovědí Moravsko-slezskou vzájemnou zamítnuta, tedy přece jen v letech 1875 a 1876 přes 4000 pojištěnců předstoupilo s pojištěním svých budov ku Slavii, čímž položen základ k pevnějšímu vybudování banky na Moravě. Rozruch mezi uvědomělými jednotlivci byl tehdy tak značný, že na př. čeští poštovní úředníci v době saison krupobitní a zásobní počítali došlé zásilkly pro Slavii a pro Mor. vzájemnou, aby zvěděli, pro kterou dochází více listů.

Nepřátelství zakusila Slavia však bohužel i od českých lidí, kteří v různých novinách a i samostatných brožurách proti bance příkře vystupovali a zejména spolky pro vzájemné dědění, kteréž při založení banky a v prvních letech její činnosti silně se ujímaly, potírali. Ovšem, velkého dosti učinění dostalo se Slavii tím, že jeden z hlavních jejích odpůrců, gen. zástupce České akciové pojišťovny při její likvidaci sám podepsal oběžník na pojištěnce tohoto ústavu, kterýmž doporučoval banku Slavii jako ústav vši důvěry zasluhující. Než i potom útoky nepřestaly, pozvolna však ochabovaly, až zanikly úplně, takže od polovice let osmdesátých poměrně klidně rozvíjí se Slavia na Moravě a ve Slezsku a zkvétá silně zejména v posledním desetiletí. Ani nově povstalá vážná konkurence nemohla zdárnému jejímu vývoji zameziti.

Moravská odbočka zřízena byla původně v režii bankovní, na jaře roku 1874 převzata byla do vlastní režie gen. zástupce J. S. Wurma a po jeho odchodu 1. lednem 1896 přešla opětně do bankovní režie. V roce 1902 převzal však akvisici a organisaci odborů životních gen. insp. Ant. Mlynář z větší části do své režie, takže generální zastupitelství pozůstává vlastně ze dvou oddílů.

Úřadovny své banka několikráte měnila; když již nepostačovaly ony původní dvě světnice, najat byl v témže domě větší byt, pak stěhovala se banka do Kounicova paláce na Velkém náměstí, odtud do Besedního domu, nato do Údolní ulice čí. 27, pak do Rudolfské ulice čí. 32, později do druhého Kounicova paláce — nyní Hlávkových kolejí — na Giskrově třídě čí. 5, až v dubnu r. 1906 koupen od stavitele Fr. Dvořáka za 170.000 K na velmi vhodném místě třípatrový dům a v září 1906 přestěhovala se banka do vlastních, nově upravených, prostorných a světlých místností na Giskrově třídě čí. 3, nyní zvaném náměstí Lažanského.

Jak již zmíněno, byl prvním generálním zástupcem, později ředitelem Josef Svatoopluk Wurm. Týž narodil se r. 1837 v Čejkovicích na jižní Moravě, studoval reálku a nastoupil pak jako poštovní úředník v Olomouci. Záhy začal se zúčastňovati veřejného národního života a zejména literárně a

žurnalisticky byl pod pseudonymem Josef Svatopluk Čejkovský činným. Když po uzákonění prosincové ústavy vydáno bylo v Praze heslo ústavu neuznávati, odmítl podepsati jako státní úředník přísahu na tuto ústavu a ze služeb státních vystoupil. Po založení banky svěřeno mu bylo generální zastupitelství pro Moravu a Slezsko se sídlem v Olomouci. Vpravil se rychle do svého nového zaměstnání a svou pílí a včasným zasahováním získával bance stále víc a více půdy, zejména po přestěhování do Brna, kdež vrhl se znovu — nejša více vázán — do národního života, nelituje značných hmotných obětí a námahy. Avšak nespravedlivé útoky s české strany na banku a v souvislosti s tím i na něho činěné, roztrpčovaly jej víc a více, až 1. lednem 1896 odešel na trvalý odpočinek, odstěhovav se do Klobouk a tam také 8. listopadu 1898 zemřel.

Po pensionování ředitele Wurma převzato bylo generál. zastupitelstvo do vlastní režie bankovní a řízení předáno tajemníku V á c l a v u P l u h a ř o v i. Tým spravoval kancelář vlastně již za svého předchůdce a tak pouze pokračoval ve své činnosti, jsa vzorem přesného úředníka. Aby v odborech životních vydatněji se pracovati mohlo, rozdělena byla roku 1902 agenda a svěřena organisace odborů životních Antonínu Mlynářovi, kdežto generálnímu zástupci Pluhařovi ponecháno bylo řízení odborů živelních. Později byl Ant. Mlynář jmenován generál. inspektorem. Výsledky tímto uspořádáním docílené jsou velmi dobré a banka i v těchto životních odborech náleží mezi nejpřednější ústavy na Moravě vůbec. Generální zástupce A. Pluhař odešel 30. června 1907 na odpočinek, načež místo jeho nastoupil podepsaný.

František B. Wurm.

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVÍ V ZÁHŘEBĚ.

Do roku 1879 patřilo území Chorvatska a Slavonie do obchodního obvodu generálního zastupitelství v Lublani. Avšak jednak rozdíl jazykový, jednak veliká vzdálenost jednotlivých krajů, zejména Slavonie od sídla lublaňského generálního zastupitelství, vedly k myšlence, aby pro Chorvatsko a Slavonii bylo zřízeno zvláštní generální zastupitelství se sídlem v Záhřebě.

Myšlenka tato byla provedena v roce 1879. V měsíci říjnu toho roku svěřeno generální zastupitelství pro Chorvatsko a Slavonii J. Kovačičovi, majiteli realit a vinic na »Okrugljaku« u Záhřeba, jemuž přidání z Lublaně k ruce dva úředníci.

V roce 1882 zemřel generální zástupce J. Kovačič a vedení generálního zastupitelství svěřeno bylo Jiřímu Crnadkovi, před tím gener. zástupci Aziendy v Terstu, který záhřebské zastupitelství po dva roky (do roku 1883 inkl.) vedl. V lednu 1883 byl vyslán do Záhřeba co tajemník pisatel těchto řádků. Avšak již po dvou letech povolán byl zpět do Prahy ku generálnímu ředitelství a generální zastupitelství záhřebské vzal do své režie dočasně lublaňský gener. zástupce Ivan Hribar. Jelikož však byl již tak dost v sídle svého gener. zastupitelství v Lublani zaměstnán, mohl jen občas do Záhřeba dojížděti na revisi; vyžádal si proto záhy, aby obchod záhřebský byl z jeho režie vyloučen. Na základě toho jmenován byl v r. 1886 podepsaný generálním zástupcem v Záhřebu a podnes místo zastává.

Banka Slavia těší se veliké oblibě u slovanských bratří na jihu a zejména se těšila do r. 1884, t. j. do té doby, dokud nebyla zřízena domácí pojišťovna. Přes to však dodělala se přece filiálka záhřebská od r. 1887 slušných výsledků jak v odboru životním, tak požárním.

V r. 1886 zřízeno bylo pro jihohraderské kraje Bačku a Banát, obydlené většinou slovanským národem (Srby a Buněvci) a pro část Slavonie (Srěm) nové generální zastupitelství se sídlem v Novém Sadě a svěřeno vedení jeho Dosovi Popovičovi, zámožnému a horlivému vlastenci Srbovi. Filiálce této patřily čtyři županie v jižních Uhrách, a to: Bačka, Krašosereny, Temeš a Torontál a jedna županie Chorvatska: Srěm.

Avšak přes to, že byl Dosa Popovič v kruzích srbských vlastenců oblíben a že se těšil dobré pověsti, neprospívalo toto generálnímu zastupitelství nijak, i bylo po krátkém trvání v říjnu 1887 zrušeno a území přivtěleno generálnímu zastupitelství v Záhřebu.

Požární odbor u gener. zastupitelství v Záhřebě zkvétal zejména v oněch letech, kdy banka Slavic poskytovala maloročníkům hypoteční půjčky, totiž až do r. 1905; v tomto roce bylo udělování hypotečního úvěru vlivem neutěšených poměrů zastaveno. V zápětí toho dostavilo se klesání pojistného v požárním odboru. V posledních letech 1915 a 1916 způsobila ovšem veliký úbytek válka. Teprve v letech 1917 a 1918 nastává opět příznivý obrat. Nelze pochybovati, že teprve nyní po nabytí svobody a samostatnosti země jihoslovanské stanou se ohništěm pravé vzájemnosti slovanské, která náležitým spojením obchodním mezi státem československým a jihoslovenským podporovaná, bude východiskem společných zájmů a vzájemně se doplňujících snah, směřujících ku vespolečnému svornému soužití a společnému blahobytu, ku rovnocennosti národů všech na základě rovnosti, volnosti a svobody, vybudovaných pevně teprve v osmnáctém roce dvacátého století!

Josef Hanuš.

Státní zastupitelství v Záhřebu bylo zrušeno a jeho území přivtěleno generálnímu zastupitelství v Záhřebu. V roce 1905 bylo zastaveno udělování hypotečních úvěrů bankou Slavic. V letech 1915 a 1916 způsobila válka velký úbytek pojistného. V letech 1917 a 1918 nastává opět příznivý obrat. Teprve nyní po nabytí svobody a samostatnosti země jihoslovanské stanou se ohništěm pravé vzájemnosti slovanské, která náležitým spojením obchodním mezi státem československým a jihoslovenským podporovaná, bude východiskem společných zájmů a vzájemně se doplňujících snah, směřujících ku vespolečnému svornému soužití a společnému blahobytu, ku rovnocennosti národů všech na základě rovnosti, volnosti a svobody, vybudovaných pevně teprve v osmnáctém roce dvacátého století!

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVÍ VE LVOVĚ A KRAKOVĚ.

Jak dosvědčuje štít banky Slavie, měla tato již při svém založení za účel nejenom sledovati cíle obchodní, ale i šířiti slovanské idee mimo hranice české.

Na základě toho navázány styky též s národem polským i maloruským a založena filiálka ve Lvově v roce 1874 pro Halič a Bukovinu.

Počátky filiálky lvovské byly velmi těžké; proniknutí banky bránila jednak neuvědomělost, jednak okolnost, že ve vrstvách, kde domníváno se nalézti podpory, podpora ta neposkytnuta.

Banka Slavie zahájila činnost svou v Haliči hlavně odborem požárním i životním, a po několik roků pracováno též i v odboru krupobitním.

Odbor požární šířil se hlavně v Haliči východní mezi národem maloruským. Obchody jeho podporovalo nejvíce převzetí hypotečních pohledávek zlikvidované tehdy Selské banky, čímž mnoho dlužníků zachráněno před hrozící ztrátou majetku. Na základě této akce navázány styky s osvětovým hospodářským maloruským spolkem »Kačkovského«, pomocí kteréhož získání členové nejenom pro odbor požární, ale i životní.

Zde nutno vzpomenouti tehdejšího předsedy spolku Kačkovského Bohdana Dědického, velkého příznivce ústavu našeho. Činnost naše hlavně v odboru požárním v počátcích filiálky lvovské, jak již podotknuto, omezovala se hlavně na obchod v hranicích východní Haliče a to ještě za velmi těžkých okolností. V Haliči západní, tak zvané polské, nebyl ústav náš skorem vůbec znám. Teprve v r. 1894 převzetím obchodu haličského od Concordie a tím i jejich zástupců, byl učiněn počátek k navázání větších styků s Haličí západní.

Zahájením pilné organisace v Haliči západní začal obchod náš i v části této utěšeně se rozvíjeti, takže nutno bylo pomýšleti na otevření druhé filiálky, což uskutečněno dne 1. ledna 1914 zřízením generálního zastupitelství v Krakově.

Styky s maloruským spolkem Kačkovského daly podnět nepřítelům našim a hlavně nepřátelské konkurenci, že začala vésti proti nám agitaci politickou,

kteráž po dobu války vyvrcholila až do té míry, že jsme byli prohlašováni za ústav, podporující snahy státu rakouskému nepřátelské.

Při okupaci Lvova po dobu války od Rusů byl ústav náš jediný, jemuž dáno povolení od ruských vlád k pokračování v další činnosti filiálky lvovské.

Svým solidním jednáním má banka úspěšný rozvoj a další vzrůst v Haliči a Bukovině zajištěný.

František Syrový.

GENERÁLNÍ ZASTUPITELSTVÍ VE VÍDNI.

Generální zastupitelství banky Slavie ve Vídni započalo činnost začátkem dubna 1874 ve Stolzenthalergasse za předsednictví hraběte Jana Harracha, ve Vídni usedlého, jenž jsa dobrým Čechem, byl členem českých spolků vídeňských, a snažil se s literáty, studenty a úředníky český život ve Vídni rozprouditi a hospodářsky podepřiti. Český lid ve Vídni sestával převážnou většinou z chudších a chudých vrstev a živořil, intelligence bylo nemnoho, národní české vědomí bylo Popelkou a národohospodářský význam v hlavním sídelním rakouském městě málo se chápal. Z té příčiny zdá se nám nyní všelicos nepochopitelným, zvláště když pozdější doba zdála se a byla drsnější. Tak na středních školách vídeňských učilo se češtině jako nepovinnému předmětu, český poslanec na říšské radě Šebek byl členem městské rady a okresním výborem v Leopoldově, pořádal se slovanský bál, jehož se zúčastnila veškerá šlechta a ministři, a Vídeňáci byli tenkrát ještě praktičtí lidé a chovali se slušně ke svým spoluobytelům.

Při zpětném pohledu na dlouhá desetiletí působení generálního zastupitelství ve Vídni rozvíjí se před zrakem obraz rozsáhlé činnosti, která jest na širokém poli hospodářském a vývojovém stejně bohatá jako úspěšná. Práce byla tvrdá, od práce na domácí půdě zcela odlišná, narážela na překážky a protivenství, jež při vlačnosti nebo lhostejnosti našeho lidu, starostmi o vezdejší chléb zaviněné, překonávati nebylo snadno. Nicméně pracovalo se pilně, navazovala se spojitost s místním obyvatelstvem a Slavie získávala i ve Vídni dosti uznalých přátel a příznivců, jejichž řada utěšeně rostla.

Příznivé, srozumitelné pojišťovací podmínky, levné sazby, výhody z poměru vzájemnosti, uznávaná ochota, liberálnost, stejnoměrný vzestup a bezpečnost vypláceného pojistného razily Slavii cestu i ve světě, zjednávaly a utužovaly důvěru obecnstva nejen českého nebo národnostně snášlivého, ale i národnostně zaujatého.

Generální zastupitelství banky Slavie ve Vídni se nejen udrželo, ale dokonce i prosperovalo, tvořic současně jakýsi můstek mezi generálním ředitelstvím, dozorcími i centrálními úřady a druhými pojišťovnami.

Národní vědomí pomalu se probouzelo, český živel ve Vídni s nepopíratelnou expansivností vzmáhal se k projevům vlastního života, spolků přibývalo, tak zvané existenční ohledy, které bránily příslušníkům našeho národa dbáti hesla: »Svůj k svému« pomaloučku mizely, a činnosti generálního zastupitelství ve Vídni připadal významný národohospodářský úkol.

Než jak s pokrokem lidstva zostřuje se i zápas existenční a nová doba ukládá novým lidem těžší požadavky, tak i při vzrůstajícím češtví začala se vyvíjeti národnostní revnivost, která připravovala generálnímu zastupitelství mnohé trpké chvíle a pochopitelné rozpaky.

Různá samozřejmá, automatická opatření počínala selhávat, státní úřady, mezi nimi hlavně úřady poštovní, nedbajíce základních zákonů, začínaly v protičeské zaujatosti pracovati, vracely dopisy s českými adresami jako nesrozumitelnými, členové nepřijímali zase dopisů s adresami německými, český jejich cit urážejícími, Slavii doručovaly se téměř všechny české dopisy a tiskopisy z vlasti různým úřadům, spolkům atd. adresované a ze zvláštní uctivosti titulem »slavný« (což četli Němci za Slavii) označené, za telefonických hovorů zakazována česká mluva, začínaly intriky, různé, nepovolané osoby, ba možno skoro říci individua za zastupce nebo úředníky banky Slavie se vydávající tropily nepříjemnosti a jednaly na úkor dobré její pověsti, aniž by při rozlehlosti působistě měla o tom vědomí, a dovidala se o tom zpravidla jenom pomalu a pozdě.

Generální zastupitelství ve Vídni vykonalo a zachránilo v oboru národohospodářském mnoho, a bylo by vykonalo ještě více, kdyby nebyla bývala v našem lidu dávka zastaralého předsudku, že cizí jest lepší nebo lacinější, při čemž nedbalo se, že právě menšinový příslušník národa, který bez subvencí a disposičních fondů veškeré své kulturní a pomocné potřeby sám ze svého, a to ještě za ohromných překážek opatřovati a uhrazovati musil, má jako cenný lístek české podunajské větve úžeji a jistěji se přimknouti.

Přírůstek obchodu pak stoupal a klesal i dle politického barometru, úspěchu nebo neúspěchu českého poselstva na říšské radě a bylo ještě mnoho okolností, od jejichž utváření se vývoj obchodní závisel. Příznivá konjunktura, dobrá či špatná pohoda, dostatek peněz nebo peněžní tíseň značily vždycky stopu většího nebo menšího účastenství v pojišťování.

Udržela-li se Slavie ve Vídni, dělala-li slušné obchody a nezměnila ani za válečné persekuce svého původního slávského jména, už to znamená neobyčejný úspěch a vymoženost.

Členstvo generálního zastupitelství tvořily všechny třídy obyvatelstva s výjimkou korunovaných hlav a členů císařské rodiny; od dělníka všechny společenské vrstvy až po ministry, byly s námi v obchodním spojení.

Za celou dobu své průkopnické neohrožené činnosti změnilo generální zastupitelství ve Vídni sedmkrátě místnosti. Začalo ve Stolzenthallengasse, přešlo do Hegelgasse, Kolingasse, Liechtensteinstrasse, Führichgasse 6 dvakrátě a v době jubilea úřaduje ve Vídni I., Wipplingerstrasse 2.

Jako první představitel generál. zastupitelství ve Vídni zahájil činnost generální zástupce Tibor Kiss, v době 50letého jubilea působí dirigent Josef Svěrák. Mezi oběma vystřídal se postupně sekretář Samuel Buchbinder, tajemník Frant. Kozel a dirigent Dr. Vilém Nessel.

Slaví-li vzájemně pojišťovací banka Slavia v bohatém rozvoji své zdárné činnosti letos 50leté jubileum, pokládá generální zastupitelství ve Vídni jako její platná složka za milou povinnost, aby všem věrným členům, uznalým příznivcům, spolkům, redakcím českých listů, zkrátka všem ve Vídni, kdož osobní nebo spolkovou národní činností zde přímo nebo nepřímo spolupůsobili, v popředí veřejného českého života stáli, dobrým příkladem předcházeli, nabádali a povzbuzovali, vzdala povinný dík a plné uznání s prosbou, aby přízeň, která každou práci usnadňuje a zpřijemňuje, bance nejen zachovali, ale i dobré jméno banky Slavia dále po vlastech šířili. — Na místě povinného pak díky platí naše posmrtná vzpomínka i všem oněm nadšeným pracovníkům, kterým nebylo osudem dopřáno významného a za života lidského málo se opakujícího 50letého jubilea banky naší se dožítí.

Veliký světový převrat mnoho změnil a v budoucnu ještě změní a nelze dnes ještě ani přibližně říci, jaký osud čeká Německé Rakousko a s ním i naše generální zastupitelství. Tolik dnes už jest jisto, že nemají Čechoslováci více zapotřebí, aby dobrovolně opouštěli domov a vyhledávali na cizí, nehostinné půdě lepší snad pole působnosti, naopak, nejen že ustane příliv oněch tisíců našich mladých, zdravých, práce a výdělku schopných lidí, kteří rok co rok buď za lepší existencí nebo zlákaním pozlátkem říšského velkoměsta do Vídně putovali, nýbrž nastává a za lepších dopravních poměrů ještě se zvýší stěhování a překotné odlidňování, které obchod všem podnikům, zejména ale českým ve Vídni značně, ne-li úplně ochromí.

Než nechť se děje kolem nás co děje, všichni sjednoceni jsme nejvroucnějším přáním, aby další rozvoj a působení banky Slavia požehnáno bylo v dalším půlstoletí plným zdarem ku prospěchu jejímu, ku prospěchu členstva, úřednictva i zastupitelstva, ku prospěchu svobodné vlasti a osvobozeného československého národa!

Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni stejnou!

Josef Svěrák.

Budova banky v Bratislavě.

ČÁST STATISTICKÁ.

J M Ě N Í				
R o k	život. odboru	pensijních fondů:		všech odborů a obou pen- sijních fondů
		úředníků	zástupců	
1869	118.000			118.000
1870	350.000			404.000
1871	918.000			989.000
1872	1,632.000			1,775.000
1873	2,395.000			2,470.000
1874	3,222.000			3,293.000
1875	4,145.000	56.000		4,468.000
1876	4,986.000	70.000		5,171.000
1877	5,902.000	81.000		6,104.000
1878	6,638.000	87.000		6,795.000
1879	7,623.000	109.000	11.000	7,832.000
1880	8,597.000	133.000	29.000	8,853.000
1881	9,550.000	149.000	44.000	9,824.000
1882	10,509.000	159.000	43.000	10,801.000
1883	11,820.000	196.000	78.000	12,187.000
1884	12,175.000	152.000	98.000	12,693.000
1885	12,317.000	242.000	121.000	12,821.000
1886	12,487.000	261.000	135.000	13,095.000
1887	12,108.000	245.000	129.000	12,712.000
1888	12,439.000	308.000	166.000	13,294.000
1889	11,044.000	333.000	184.000	12,139.001
1890	9,982.000	364.000	202.000	11,256.000
1891	9,546.000	406.000	221.000	11,218.000
Obnosy zaokrouhleny.				

JMĚNÍ				
R o k	život. odboru	pensionijních fondů:		všech odborů a obou pen- sijních fondů
		úředníků	zástupců	
1892	9,280.000	455.000	237.000	11,413.000
1893	9,499.000	513.000	261.000	12,901.000
1894	10,010.000	576.000	289.000	13.151.000
1895	10,744.000	643.000	312.000	14,097.000
1896	11,801.000	704.000	335.000	15,601.000
1897	12,990.000	776.000	359.000	17,182.000
1898	14,285.000	873.000	390.000	18,801.000
1899	15,897.000	938.000	414.000	20,198.000
1900	16,745.000	992.000	432.000	21,726.000
1901	18,511.000	1,083.000	469.000	23.698.000
1902	20,671.000	1,207.000	525.000	26,418.000
1903	22,691.000	1,313.000	568.000	28,599.000
1904	25,183.000	1,407.000	613.000	31,246.000
1905	27.636.000	1,518.000	670.000	34,087.000
1906	30,469.000	1,621.000	628.000	37,257.000
1907	33,591.000	1,678.000	637.000	40,320.000
1908	36,688.000	1,710.000	687.000	43,309.000
1909	40,486.000	1,715.000	744.000	47,533.000
1910	44,895.000	1,725.000	793.000	52,694.000
1911	49,211.000	1,703.000	835.000	56,728.000
1912	53,519.005	1,729.000	871.000	62,027.000
1913	58,142.000	1,717.000	904.001	66,737.000
1914	63,839.000	1,804.000	960.000	73,264.000
1915	69,812.000	1,855.000	1,008.000	80,510.000
1916	76,617.000	2,235.000	1,154.000	89,432.000
1917	84,723.000	2,803.000	1,334.000	100,139.000
Obnosy zaokrouhleny.				

ODBOR ŽIVOTNÍ

Rok	Počet pojistek*)	Pojištěný kapitál*)	Pojistné*)	Výplaty dospělých pojištění a důchodů*)
1894	26.903	51,388.000	1,784.000	800.000
1895	27.266	54,415.000	1,906.000	736.000
1896	27.601	56,914.000	2,022.000	657.000
1897	28.182	60,734.000	2,193.000	687.000
1898	28.886	63,993.000	2,304.000	756.000
1899	30.153	69,020.000	2,506.000	957.000
1900	32.679	77,049.000	2,779.000	1,057.000
1901	35.183	85,064.000	3,043.000	1,230.000
1902	37.600	92.512.000	3,398.000	1,335.000
1903	40.918	102,388.000	3,803.000	1,548.000
1904	43.972	111.850.000	4,167.000	1,511.000
1905	47.123	121,928.000	4,610.000	1,784.000
1906	49.713	133.037.000	5,026.000	2,361.000
1907	52.900	146,290.000	5,629.000	2,124.000
1908	56.625	161,352.000	6,195.000	2,542.000
1909	60.153	175,986.000	6,775.000	3,161,006
1910	63.485	190.087.000	7,333.000	3,067.000
1911	66.737	203,674.000	7,877.000	3,315.000
1912	69.746	216,380.000	8,343.000	3,351.000
1913	72.087	227,644.000	8,732.000	3,857.000
1914	71.366	227,882.000	8,966.000	3,585.000
1915	68.490	218,933.000	8.507.000	4,469.008
1916	64.522	207,209.000	8,076.000	4,937.000
1917	63.529	212,637.000	8,916.000	4,852.000
*) Celkový počet všech životních pojištěných (včetně dřív. odb. III.)		*) Veškeré pojištěné a upsané kapitály (včetně dřív. odboru III.), jakož i kapit. hodnoty důchodů v dřív. odb. I.-II. (dnešní skupina IV. živ. odb.) a pensí v dřív. samostatných spolcích I b A E.		*) Bez výplat z dřív. odboru III.
*) Bez výkladů do dřív. odboru III.				

Obnosy zaokrouhleny.

ODBOR ŽIVOTNÍ.				
R o k	Počet pojistek*)	Pojistěný kapitál*)	Pojistné*)	Výplaty dospělých pojištění a důchodů*)
1869	5.895	6,750.000	72.000	
1870	15.124	14.425.000	170.000	10.000
1871	27.095	22,739.000	269.000	9.000
1872	31.539	29,112.000	326.000	27.000
1873	33.416	31,086.000	369.000	50.000
1874	33.345	32,293.000	387.000	94.000
1875	32.997	32,840.000	378.000	95.000
1876	33.462	33,242.000	350.000	85.000
1877	34.836	34,142.000	447.000	138.000
1878	35.188	34,011.000	322.000	187.000
1879	36.488	35,103.000	317.000	199.000
1880	39.699	38,949.000	416.000	173.000
1881	41.472	41,746.000	423.000	181.000
1882	42.931	44,282.000	497.000	268.000
1883	44.459	46,455.000	597.000	287.000
1884	43.721	46,414.000	687.000	301.000
1885	41.960	46,024.000	748.000	268.000
1886	40.497	45,670.000	806.000	302.000
1887	39.028	45,539.000	856.000	326.000
1888	37.019	45,066.000	933.000	371.000
1889	34.133	44,129.000	1,035.000	451.000
1890	32.567	44,191.000	1,155.000	484.000
1891	28.608	44,484.000	1,302.000	498.000
1892	27.187	45,650.000	1,422.000	464.000
1893	26.715	48,537.000	1,600.000	494.000
<div> <div>*) Celkový počet všech životních pojištěných (včetně dřív. odb. III.)</div> <div>*) Veškeré pojištěné a upsané kapitály (včetně dřív. odb. III.), jakož i kapit. hodnoty důchodů v dřív. odb. I.-II. (dnešní skupina V. živ. odb.) a pensí v dřív. samosprávných spolcích I b A-E.</div> <div>*) Bez vkladů do dřív. odboru III.</div> <div>**) Bez výplat z dřív. odboru III.</div> </div>				
Obnosy zaokrouhleny.				

ODBOR POŽÁRNÍ

R o k	Pojistné	Škody	Jméni
1896	2,141.000	2,113.000	2,533.000
1897	2,234.000	1,313.000	2,826.000
1898	2,393.000	1,675.000	2,977.000
1899	2,459.000	1,695.000	3,114.000
1900	2,512.000	1,760.000	3,262.000
1901	2,598.000	2,287.000	3,350.000
1902	2,726.000	1,917.000	3,772.000
1903	2,828.000	2,202.000	3,903.000
1904	3,046.000	2,435.000	3,904.000
1905	3,102.000	2,285.000	4,114.000
1906	3,245.000	2,139.000	4,329.000
1907	3,345.000	2,575.000	4,308.000
1908	3,512.000	2,900.000	4,199.000
1909	3,724.000	2,429.000	4,467.000
1910	3,987.000	2,611.000	4,987.000
1911	4,258.000	4,488.000	4,649.000
1912	4,551.000	3,132.000	5,431.000
1913	4,692.000	4,012.000	5,372.000
1914	4,621.000	3,150.000	5,939.000
1915	4,848.000	2,999.000	7,010.000
1916	4,968.000	1,820.000	8,510.000
1917	5,430.000	2,143.000	10,188.000

Obnosy zaokrouhleny.

ODBOR POŽÁRNÍ.			
R o k	Pojistné	Škody	Jmění
1869			
1870	170.000	29.000	54.000
1871	465.000	263.000	68.000
1872	721.000	448.000	38.000
1873	957.000	460.000	63.000
1874	1,268.000	660.000	59.000
1875	1,240.000	754.000	253.000
1876	1,356.000	785.000	100.000
1877	1,490.000	987.000	104.000
1878	1,431.000	1,101.000	55.000
1879	1,527.000	864.000	75.000
1880	1,694.000	1,076.000	81.000
1881	1,655.000	1,254.000	66.000
1882	1,720.000	1,181.000	76.000
1883	1,635.000	937.000	79.000
1884	1,657.000	881.000	245.000
1885	1,670.000	1,157.000	112.000
1886	1,539.000	964.000	195.000
1887	1,651.000	991.000	210.000
1888	1,647.000	962.000	363.000
1889	1,718.000	920.000	561.000
1890	1,830.000	1,124.000	692.000
1891	1,881.000	1,355.000	1,029.000
1892	1,992.000	1,147.000	1,382.000
1893	2,035.000	1,161.000	1,605.000
1894	2,141.000	1,127.000	2,048.000
1895	2,139.000	1,819.000	2,189.000
Obnosy zaokrouhleny.			

ODBOR KRUPOBITNÍ.

R o k	Positné	Skody	Jinži	R o k	Positné	Skody	Jinži
1869.				1894		100.000	228.000
1870				1895		140.000	200.000
1871	202.000	159.000	3.000	1896		197.000	228.000
1872	485.000	270.000	105.000	1897		228.000	231.000
1873	513.000	421.000	12.000	1898		340.000	276.000
1874	462.000	416.000	12.000	1899		200.000	335.000
1875	319.000	341.000	14.000	1900		301.000	295.000
1876	140.000	38.000	15.000	1901		389.000	285.000
1877	219.000	103.000	17.000	1902		385.000	243.000
1878	155.000	40.000	15.000	1903		527.000	124.000
1879	144.000	180.000	14.000	1904		414.000	139.000
1880	190.000	482.000	13.000	1905		291.000	149.000
1881	334.000	297.000	15.000	1906		259.000	207.000
1882	372.000	322.000	14.000	1907		577.000	106.000
1883	338.000	328.000	14.000	1908		943.000	25.000
1884	321.000	228.000	23.000	1909		163.000	121.000
Obnosy zakrouhleny.							

ODBOR KRUPBITNL.

R o k	Pojistné	Skody	Jmeni	R o k	Pojistné	Skody	Jmeni
1885	221,000	151,000	29,000	1910	652,000	350,000	184,000
1886	270,000	328,000	17,000	1911	472,000	103,000	298,000
1887	229,000	66,000	29,000	1912	562,000	299,000	395,000
1888	151,000	119,000	18,000	1913	478,000	227,000	465,000
1889	238,000	291,000	17,000	1914	418,000	293,000	523,000
1890	397,000	428,000	16,000	1915	611,000	421,000	598,000
1891	205,000	161,000	16,000	1916	577,000	624,000	604,000
1892	192,000	81,000	59,000	1917	567,000	296,000	728,000
1893	143,000	63,000	123,000				

ODBOR PROTI KRÁDEŽI V LOUPÁNÍM

R o k	Pojistné	Skody	Jmeni	R o k	Pojistné	Skody	Jmeni
1910	38,000	4,000	110,000	1914	185,000	59,000	199,000
1911	70,000	9,000	37,000	1915	182,000	25,000	232,000
1912	106,000	14,000	82,000	1916	188,000	29,000	312,000
1913	148,000	19,000	137,000	1917	261,000	92,000	363,000

Odhady zaokrouhleny.

O B S A H:

Před padesáti lety	7
Dějiny Slavia	11—148
Vývoj českého pojišťovatelství	13
Založení Slavia	17
Ideový program, plány a osobnosti zakladatelů	34
Právní, obchodní a finanční organizace banky	52
Přehled vývoje banky	64
Léta zakladatelského ruchu (1869—1885)	66
Období vnitřního a finančního zesilování (1885—1907)	113
Přechod k modernímu velkopodniku (1907—1913)	125
Léta válečná (1914—1918)	133
Banka v roce jubilejním	148
Generální zastupitelstva	151—170
Generální zastupitelství v Lublani	153
Generální zastupitelství v Brně	158
Generální zastupitelství v Záhřebě	162
Generální zastupitelství ve Lvově a Krakově	164
Generální zastupitelství ve Vídni	166
Část statistická	171—180
